

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Matěj KAČÍREK

**VLIV SUBURBANIZACE NA KAŽDODENNÍ
ŽIVOT V OBCI (PŘÍKLAD BÝŠTĚ A SRCHU
V PARDUBICKÉM KRAJI)**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jindřich FRAJER, Ph.D.

Olomouc 2018

Bibliografický záznam

- Autor (osobní číslo):** Matěj Kačírek (R150114)
- Studijní obor:** Regionální geografie
- Název práce:** Vliv suburbanizace na každodenní život v obci (příklad Býšť a Srchu v Pardubickém kraji)
- Title of thesis:** The impact of suburbanization on the everyday life in a municipality (on the example of Býšť and Srch in Pardubice region)
- Vedoucí práce:** Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D.
- Rozsah práce:** 156 stran, 13 vázaných příloh
- Abstrakt:** Diplomová práce se zabývá vlivem suburbanizace na každodenní život v obcích Býšť a Srch v Pardubickém kraji. Důraz je kladen na zjištění vztahů mezi komunitou starousedlíků a nově přichozího obyvatelstva. Cílem bylo popsat, jak fenomén suburbanizace ovlivňuje denní rytmus obyvatel, společenský život ve studovaných lokalitách a primárně sociální klima. Přínosem práce je identifikace možných problémových oblastí soužití obyvatel. Dále byly pomocí leteckých snímků určeny oblasti nové rezidenční zástavby a lokalizována místa setkávání obyvatel.
- Klíčová slova:** suburbanizace, starousedlík, novousedlík, Býšť, Srch, každodenní život
- Abstract:** The master's thesis deals with the impact of suburbanization on the everyday life of the municipalities Býšť and Srch in the Pardubice Region. Its primary focus lies on the relationships between their long-time residents and newcomers. The aim of this work was to describe the ways in which suburbanization affects the daily rhythm of residents, social life and, above all, social environment in the researched locations. The contribution of this study is the identification of possible problem areas of coexistence among the residents. Furthermore, new residential building areas and places of public meeting were identified with the help of aerial photography.
- Key words:** suburbanization, long-time resident, newcomer, Býšť, Srch, everyday life

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vliv suburbanizace na každodenní život v obci (příklad Býště a Srchu v Pardubickém kraji) vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Jindřicha Frajera, Ph.D. a všechny použité zdroje a materiály jsem uvedl v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 20. 4. 2018

.....

podpis

Rád bych poděkoval Mgr. Jindřichu Frajerovi, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost a cenné rady při psaní diplomové práce. Také bych rád poděkoval všem respondentům za jejich ochotu a laskavost. V neposlední řadě děkuji rodině za podporu v průběhu studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Matěj KAČÍREK**
Osobní číslo: **R150114**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Vliv suburbanizace na každodenní život v obci (příklad Býšťě a Srchu v Pardubickém kraji)**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce se bude zabývat hodnocením dopadu suburbanizace na venkovské obce Býšť a Srch, které se nacházejí v blízkosti Hradecko-pardubické aglomerace. Zvláštní důraz bude kladen na změny v každodenním životě místních obyvatel, jak starousedlíků, tak nově příchozích. Předpokládá se využití kvalitativních metod.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání

Rozsah pracovní zprávy: 20 000 - 24 000 slov

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J. (2013): Sub Urbs: krajina, sídla, lidé.

Praha: Academia, 338 s. ISBN: 978-80-200-2226-4

OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J., MACEŠKOVÁ, M., NOVÁK, J., PULDOVÁ, P., ROMPORTL, D., CHUMAN, T., ZELENDOVÁ, S., KUNCOVÁ, I. (2008): Suburbanizace.cz. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje a Urbánní a regionální laboratoř, 96 s. ISBN 978-80-86561-72-1

SÝKORA, L. (2002): Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 191 s. ISBN 80-901914-9-5

ŠILHÁNKOVÁ, V. (2007): Suburbanizace - hrozba fungování (malých) měst. Hradec Králové: Civitas per populi, 234 s. ISBN 978-80-903813-3-9

VOBECKÁ, J., KOSTELECKÝ, T. (eds). (2007): Politické důsledky suburbanizace. Analýza případových studií proměn politického chování a občanské participace ve vybraných suburbánních lokalitách Prahy a Brna. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 60 s. ISBN 978-80-7330-129-3

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D.

Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 15. prosince 2016

Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2017

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.

děkan

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.

vedoucí katedry

V Olomouci dne 15. prosince 2016

OBSAH

1. ÚVOD.....	8
2. CÍLE PRÁCE.....	9
3. METODOLOGIE.....	10
4. REŠERŠE LITERATURY.....	16
4.1. DEFINICE SUBURBANIZACE	16
4.2. DEFINICE SUBURBIA	18
4.3. HISTORICKÝ VÝVOJ SUBURBANIZACE V ZAHRANIČÍ A NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	20
4.4. NEREZIDENČNÍ SUBURBANIZACE	23
4.5. LOKALIZAČNÍ FAKTORY REZIDENČNÍ SUBURBANIZACE A STIMULY OBYVATEL PRO PŘESTĚHOVÁNÍ	25
4.6. SUBURBANIZACE A DOPRAVA	25
4.7. SUBURBANIZACE A PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ.....	26
4.8. AKTÉŘI SUBURBÁNNÍHO ROZVOJE A LEGISLATIVA.....	27
4.9. SUBURBANIZACE A POLITIKA.....	29
4.10. VÝZKUM SUBURBANIZACE.....	30
4.11. OBYVATELSTVO A SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ	30
4.12. VEŘEJNÝ PROSTOR JAKO MÍSTA SETKÁVÁNÍ.....	33
4.12.1. VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ A BUDOVY OBČANSKÉ VYBAVENOSTI	34
4.12.2. SPOLKOVÝ ŽIVOT A DALŠÍ INSTITUCE	35
4.12.3. KOMUNÁLNÍ POLITIKA A VIRTUÁLNÍ PROSTOR	36
5. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA STUDOVANÝCH LOKALIT	37
6. VÝZKUMNÁ ČÁST	46
6.1. VÝSLEDKY ROZHOVORŮ SE STAROSTY	46
6.2. VÝSLEDKY ROZHOVORŮ V ČÁSTI OBCE BÝŠŤ	50
6.3. VÝSLEDKY ROZHOVORŮ V ČÁSTI OBCE SRCH.....	79
6.4. KOMPARACE ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ MEZI BÝŠTÍ A SRCHEM.....	109
7. DISKUZE.....	121
8. ZÁVĚR	126
9. SUMMARY	129
10. POUŽITÁ LITERATURA A OSTATNÍ INFORMAČNÍ ZDROJE.....	131
10.1. POUŽITÁ LITERATURA.....	131
10.2. ELEKTRONICKÉ A MAPOVÉ ZDROJE.....	137
11. SEZNAM PŘÍLOH.....	139

1. ÚVOD

Suburbanizace je jednou z fází urbanizačního procesu. Počátky se datují do 2. pol. 19. století v zahraničí a do 20. let minulého století na území bývalého Československa. Následný suburbánní vývoj byl v Evropě diferencován vlivem odlišných politických systémů. V období socialismu byla rezidenční výstavba v zázemí velkých měst zastavena, zavedeno bylo centrální plánování a podpora průmyslových měst. Po pádu komunistického režimu v roce 1989 došlo k uvolnění poměrů a v 90. letech minulého století byla suburbánní výstavba obnovena.

Suburbanizace neznamena pouze dekoncentraci obytné funkce, ale také dekoncentraci funkce pracovní a obchodu. Nejvýznamnějším stimulem pro přestěhování obyvatel měst do jeho zázemí je kombinace výhod, které život v suburbii poskytuje. Jedná se o blízkost přírodního prostředí v okolí suburbia a zároveň dobrou časovou dostupnost jádrového města, které nabízí velké množství služeb. Dalším motivem je touha po vlastním bydlení, které znamená prestiž a posun vlastníků nových rezidencí na pomyslném společenském žebříčku. Novousedlíci dále oceňují absenci sociálně patologických jevů za hranicemi města, zdravější životní prostředí a větší čistotu než ve městě. Suburbanizační procesy v oblasti dekoncentrace pracovní funkce a obchodu se označují termínem nerezidenční suburbanizace. Hlavními stimuly jsou napojení na dopravní infrastrukturu mezinárodního a národního významu, a hlavně nízká cena pozemků.

Rezidenční suburbanizace s sebou přináší řadu negativních doprovodných jevů, jakými jsou intenzifikace dopravy mezi městem a suburbii a proměna fyzické struktury obce primárně nezvratnou přeměnou orné půdy na zastavěné plochy. V oblasti sociální struktury jde především o konfrontaci vesnického a městského stylu života skupin starousedlíků a novousedlíků a z toho plynoucí možné konflikty. Část nově příchozích se navíc do života v obci neintegruje, izoluje se, má silné vazby na město a obec je pro ně pouze místem, kde tráví noc. Rezidenční suburbanizace znamená pro obce také pozitivní přínos, a to v podobě snížení věkového průměru obce, zvýšení finančních příjmů obcí (na základě rozpočtového určení daní), novousedlíci mají navíc sociální kapitál a know-how.

Diplomová práce studuje vliv suburbanizace na každodenní život obyvatel. Studovanými obcemi, respektive jejich částmi, jsou Býšť v zázemí Hradce Králové a Srch v zázemí Pardubic. Pro studii dopadů suburbanizace v obcích byl zjišťován životní styl obyvatel, prvky každodenního života, jejich zapojení do společenského života v obci, participace v místních organizacích a spolcích, percepce veřejného prostoru a péče o něj, postoje k probíhající výstavbě a také jejich vztah a percepce druhé skupiny obyvatel. Pro naplnění cíle diplomové práce byly realizovány vstupní rozhovory se zastupiteli obcí a dvacet hloubkových rozhovorů s občany.

2. CÍLE PRÁCE

Cílem diplomové práce je popsat vliv rezidenční suburbanizace na každodenní život obyvatel ve vybraných obcích Pardubického kraje. Pojem každodenní život v obci je obsáhlý a skládá se z několika částí. Na základě těchto komponent můžeme definovat dílčí cíle. Jednou z dílčích oblastí je životní styl a prvky každodenního života rezidentů, kdy zejména u novousedlíků zastává město významnou roli a ovlivňuje jejich čas strávený v obci. Vedlejším cílem je odpovědět na otázku: *Do jaké míry ovlivňuje blízkost města obyvatele obcí v jejich preferencích?*

Společenský život v obci, realizovaný prostřednictvím kulturních, společenských nebo sportovních akcí, je další důležitou součástí sociální interakce. Členství v místní organizaci či spolku, organizování společenských událostí a aktivní pomoc při řešení projektů v obci lze považovat za součást integrace nově příchozích. Dílčí výzkumná otázka zní: *Dochází k sociální interakci obou skupin obyvatel na společenských akcích? A znamenal příchod novousedlíků v oblasti organizace událostí a řešení projektů přínos?*

Aktivity obyvatel v budovách občanské vybavenosti a ve veřejném prostoru odhalí využití místních služeb a částečně zapojení rezidentů do života v obci. Představy v oblasti péče o veřejný prostor a prostranství mohou znamenat názorový nesoulad původních a nově příchozích obyvatel, zjistíme tedy: *Které budovy sociální infrastruktury, veřejné prostory a prostranství jsou v obci nejvíce preferovány? A jaký je názor obyvatel v oblasti jejich péče o veřejný prostor?*

Sociální klima v obci nejvíce determinuje vztah novousedlíků k původním rezidentům a naopak. Totéž platí o představách o druhé skupině obyvatel. Poslední dílčí otázkou bude: *Jaký postoj má jedna skupina obyvatel ke druhé a jaké o ní má představy? A jak obyvatelé navazovali sociální kontakty?*

Po zodpovězení hlavní a dílčích výzkumných otázek mohou být definovány problémové oblasti v obci. Součástí diplomové práce bude vizualizace míst setkávání obyvatel prostřednictvím mapových výstupů a druhá kategorie tematických map se bude zabývat znázorněním nové rezidenční a nerezidenční výstavby v jednotlivých časových intervalech.

3. METODOLOGIE

V první fázi diplomové práce proběhl výběr obcí na základě multikriteriální analýzy. Podle charakteristických ukazatelů suburbanizace, kterými jsou zvýšení populační velikosti obce, navýšení podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, podíl počtu vyjíždějících za prací do jádrového města na celkovém počtu vyjíždějících za prací a byla provedena komparace leteckých snímků za jednotlivá časová období, podle níž byly identifikovány obce s intenzivní výstavbou. Obec Býšť byla pro výzkum vybrána na základě práce *Město Holice: Geografická studie* (Kačírek, 2015). V této studii nebylo předmětem výzkumu jen město Holice, jak napovídá název, ale celý správní obvod obcí s rozšířenou působností Holice, do kterého administrativně náleží také obec Býšť. V obci byly zjištěny diametrálně odlišné výsledky v oblasti uvedených kritériích, potvrzující proces suburbanizace. Obec Býšť má s Hradcem Králové významné funkční vazby. Pro účely diplomové práce byla, podle dostupných socioekonomických a demografických dat a po konzultaci s vedoucím diplomové práce, vybrána obec Srch, která je silně funkčně spojena s krajským městem Pardubice. Hodnocená data jsou podrobněji uvedena v kapitole zaměřené na stručné představení studovaných obcí. Objekty zkoumání jsou část obce Býšť v obci Býšť a část obce Srch v obci Srch.

Obec Býšť je tvořena částmi obce Bělečko, Býšť, Hoděšovice a Hrachoviště, zatímco obec Srch tvoří části obce Hrádek, Pohránov a Srch. Objektem výzkumu nejsou celé obce, ale části obce Býšť a Srch, jež byly vybrány na základě analýzy leteckých snímků a prostorové vzdálenosti obecních částí. Intenzivní rezidenční výstavba neprobíhá ve všech částech obce a faktory ovlivňující sociální klima v jednotlivých částech obce nemusí být, vlivem jejich prostorové oddělenosti, stejné. Také z důvodu počtu respondentů bude výzkum zacílen pouze na obecní část, stejný počet dotázaných za celou obec by nebyl dostačující.

Po výběru částí obce následovalo určení metody, kterou se výzkum bude realizovat. Pouze pomocí kvantitativních metod výzkumu suburbanizace (odpovídají na otázky *Kolik? Jak mnoho?*) nelze tento proces vysvětlit. Pro zjištění kvalitativních charakteristik (a zodpovězení otázek *Proč? Jak?*), jakými jsou například stimuly obyvatel pro přestěhování nebo popis sociálního prostředí v obci, doporučuje Ouředníček et al. (2013) využití kvalitativních metod. Na výzkumný cíl se ptáme: *Jak ovlivňuje suburbanizace každodenní život v obci?* Proto byly zvoleny kvalitativní metody výzkumu. Z kvalitativních metod byl vybrán strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami (Hendl, 2005: 173). Tento typ rozhovoru obsahuje seznam témat a k nim přiřazených otázek, které je třeba během interview zodpovědět. Výhodou je podobná struktura získaných dat z každého interview oproti neformálnímu rozhovoru (Hendl, 2005: 173-175) a následná snadnější analýza dat. Právě z důvodu velkého množství získaných dat byla zvolena forma rozhovoru, která má určitou strukturu a data je tak možné lépe organizovat.

Výzkumník zvolil induktivní metodu geografického výzkumu, kterou pro kvalitativní výzkum doporučuje Silverman (2005). Zvolená metoda je založena na terénním šetření, při kterém dochází ke sběru velkého množství dat, která jsou následně organizována, tříděna a analyzována. Po analýze dat lze odpovědět na hlavní a vedlejší výzkumné cíle diplomové práce.

Tematické okruhy a otázky hloubkových rozhovorů nebyly vybrány náhodně. Sestaveny byly po prostudování diplomových, dizertačních prací a studií, cílených na rezidenční suburbanizaci. Silverman (2005) ve své publikaci doporučuje vyhledat dizertační práce na obdobné téma, ze kterých je třeba se inspirovat. To bylo uskutečněno a nejvíce otázek bylo vytvořeno podle dizertační práce Lucie Galčanové *Svoboda, soukromí a bezpečí: nové hraniční prostory v naracích obyvatel vybraných brněnských předměstí* (Galčanová, 2012). Úvodní otázky směřovaly k historii bydlení v obci. Další tematické okruhy a otázky byly sestaveny podle diplomové práce Dušana Hrstky *Sociální izolace obyvatel Suburbia* (Hrstka, 2011), konkrétně očekávání novousedlíků od nového bydlení nebo navazování nových sociálních kontaktů v obci. Podle studie *Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku* (Bernard, 2006) byl dotazován spolkový život v obcích a možnosti kulturního a společenského vyžití. Dle studie *Lidé na okraji. Případová studie satelitního městečka* (Potočný, 2006) byly konstruovány otázky na místní obchod a pocit sounáležitosti k obci, které mohly částečně poodhalit zájem novousedlíků o integraci do obce. Dotazy na místa setkávání obyvatel v obci a kontakt s druhou skupinou byly sestaveny na základě diplomové práce *Důsledky suburbanizace pro obec – případová studie obce Velebov* (Puchálková, 2011). Názory o představách úklidu veřejných prostor byly zjišťovány pomocí otázek vytvořených podle studie *Rezidenční suburbanizace v postkomunistické České republice, její kořeny, tradice a současnost* (Galčanová, Vacková, 2008). Prostudována byla celá řada dalších diplomových prací či odborných studií, zejména na webovém portálu *suburbanizace.cz*. Zbývající část dotazníku byla konstruována na základě analýzy obecního webu, rozhovorů se starosty a brainstormingu výzkumníka tak, aby otázky zasahovaly do co nejvíce aspektů života. Nejdříve byl realizován rozhovor se starosty a pak s obyvateli obce, stejný postup zvolila Galčanová (2012). Interview s představiteli obce proběhlo na obecních úřadech studovaných obcí a bylo přepisováno přímo v jeho průběhu. Otázky pro tento rozhovor byly sestaveny na základě rešerše literatury a konzultace s vedoucím diplomové práce.

Po vytvoření strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami si výzkumník před realizací interview musel osvojit techniky vedení rozhovorů, k čemuž posloužila publikace *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace* (Hendl, 2005: 166-172). První fáze byla zkušební a rozhovory byly prováděny cvičně se členy rodiny. Poté co si výzkumník osvoжил techniky vedení rozhovoru, přišel na řadu výběr respondentů. Snaha byla vybrat participanty tak, aby se v socioekonomických a demografických ukazatelích co nejvíce odlišovali a byla mezi nimi co

největší míra diverzity. Výzkumník neměl ani v jedné obci osobní kontakty. První respondenti pro rozhovor byli zajištěni v každé obci pomocí *gatekeepera*, jak uvádí Hendl (2005). *Gatekeeper* je člověk, který má v obci osobní kontakty a přes ně zprostředkuje výzkumníkovi kontakt, zaručí se za něj, a respondenti tak k tazateli mají větší důvěru. Další dotazovaní byli zajištěni s pomocí prvních respondentů, zprostředkování následujících kontaktů samotnými respondenty označuje Hendl (2005) jako metodu *sněhové koule*. Celkově bylo v obcích realizováno dvacet hloubkových rozhovorů, symetricky rozděleno na deset v každé obci, z toho na pět se starousedlíky a tentýž počet s nově příchozími. Nejkratší rozhovor měl délku 31 minut a nejdelší pak 74 minut. Celkem bylo pořízeno 16 hodin a 41 minut zvukového záznamu. Stručný popis prostředí a průběhu rozhovoru obsahuje *Výzkumný deník*, který je součástí přílohy.

Zvukový záznam byl pořízen diktafonem. Rozhovor obsahuje některá citlivá témata, proto byla řešena etika výzkumu. Byl sestaven dokument s názvem *Informovaný souhlas*, zajišťující dotazovanému anonymitu v průběhu a po skončení výzkumu. K anonymizaci participantů bylo přistoupeno s ohledem na menší populační velikost sídel, ochranu osobních údajů a snahu získat co nejvíce informací. Anonymita dodá účastníkům výzkumu jistý komfort a nebojí se hovořit o citlivějších tématech. Dokument *Informovaný souhlas* obsahuje všechny důležité části, které uvádí Silverman (2005). Zmíněnými základními komponentami informovaného souhlasu jsou představení výzkumu, vedoucí k rozhodnutí respondenta o účasti na výzkumu, dále ujištění, že respondent realizuje rozhovor dobrovolně, a nakonec případné objasnění nejasností a zodpovězení dotazů participanta. *Informovaný souhlas* je součástí příloh.

Tematické okruhy a otázky musí být podle Hendla (2005) řazeny citlivě. Na začátek interview patří okruhy, kde respondent získá komunikační jistotu (historie bydlení, období příchodu do obce). Citlivější témata, kterými jsou vztah a percepce druhé skupiny obyvatel, byla řazena na konec rozhovoru. Pokud není otázka určena pro obě skupiny obyvatel, je pro přesnost v dotazníku v závorce uvedeno, které skupině má být položena. Strukturovaný rozhovor je součástí příloh. Některé otázky se lehce duplikují, např.: *Kolik je poměrově podle Vašeho názoru novousedlíků, kteří se chtějí začlenit do obecního života, a kolik těch, kteří zájem na začlenění nemají?* nebo *Je podle Vás pro novousedlíky obec místem, se kterým se chtějí ztotožnit, nebo jenom noclehárnou?* Duplicita měla pozitivní vliv, kdy v několika případech respondent neuměl konkrétně odpovědět na první otázku, ale na druhou ano.

Jak doporučuje Silverman (2005), rozhovory byly v průběhu výzkumu postupně přepisovány a analyzovány, aby případně došlo k identifikaci důležitých témat, která nebyla do interview zahrnuta. Na základě průběžné analýzy byla přiřazena otázka, zda novousedlíkům záleží na tom, jak mají starousedlíci upravené zahrady, což bylo tématem sporu v části obce Býšť.

Časově nejnáročnější částí diplomové práce byl přepis pořizovaných rozhovorů. Pro analýzu získaných dat byla zvolena obsahová analýza pomocí textového editoru (Hendl, 2005: 378), a to konkrétně Microsoft Word. Tuto metodu analýzy získaných dat doporučuje také Silverman (2005). Obsahová analýza definuje pojem kódy, což jsou v případě našich rozhovorů tematické okruhy. Hlavní kódy jsou tvořeny kódy nižší úrovně, jež v této diplomové práci reprezentují jednotlivé otázky v rámci tematických okruhů. Hlavním kódem je například historie bydlení, zkušenosti s novým bydlením a začleňování do života v obci, a jemu podřazeným kódem je naplnění představ o životě v obci. Při transkripci pořizovaných rozhovorů byly k datům průběžně psány komentáře, které doplňovaly terénní poznámky, pořizené při sběru dat. Rozhovory nebyly kompletně přepisovány, nýbrž byla na data aplikována technika nazvaná *shrnující protokol* (Hendl, 2005: 209-210). K jejímu použití došlo v případě, že se výpověď respondenta nevztahovala k aktuálnímu kódu, ani žádnému z dalších. Pro lepší plynulost textu byla snaha o vynechávání *vycpávkových* slov, např.: *vlastně, jakoby, prostě* apod. Pro zachování anonymity nebyly uváděny ani údaje, které by vedly k odhalení identity dotazovaných, jako místo pracoviště, osoba, na jejíž doporučení se do obce přistěhoval, nebo zda je dotázaný organizátorem akce apod. Byl kladen důraz na zachování autenticity získaných výpovědí tak, jak byly zaznamenány, proto se v částech textu s přímou řečí objevují nespisovná a hovorová slova.

Charakterem strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami byla usnadněna organizace dat, jak již bylo uvedeno (Hendl, 2005: 173). Všechny rozhovory měly stejnou strukturu a tematické okruhy/kódy v nich byly řazeny v tomtéž pořadí. Rozhovory byly přepisovány do jednoho dokumentu (např.: *respondenti_Srch*) a pro jejich organizaci byl založen samostatný dokument (např.: *rozhovory_podle_temat_Srch*). V druhém uvedeném dokumentu, jenž sloužil k organizaci dat, byly odpovědi všech respondentů náležící pod jeden kód/podřazený kód řazeny za sebe. Starousedlíci mají v praktické části diplomové práce číselné označení 1-5 (Resp. 1 – Resp. 5) a novousedlíci 6-10 (Resp. 6 – Resp. 10). Ve dvou rozhovorech se jednalo o manželský pár (Resp. 1 – Srch, Resp. 5 – Býšť), pro přesnost ve výsledcích uvádíme, o koho z páru se jednalo (Resp. 1 – On, Resp. 1 – Ona). Respondenti mohli být označeni pomocí fiktivních jmen nebo příjmení, pro účely této diplomové práce však používáme zkratku slova respondent s velkým písmenem na začátku (Resp.), aby nedošlo k záměně se zkratkou slova respektive (resp.).

Barevné rozlišení textu podle kódů doporučuje Ryan (2004 in Hendl, 2005: 379). Pro účely diplomové práce jsme barevně odlišili data získaná od jednotlivých respondentů. Pro snadnější představu slovně popsané organizace dat připojíme vizuální znázornění (Obr. 1).

Získaná data přiřazená ke kódům byla následně analyzována za každou studovanou obecní část odděleně a na jejich základě byla sepsána praktická část diplomové práce. Pro popis každého tematického okruhu a jeho otázky/vedlejšího kódu byly vybírány odpovědi, jež měly shodné rysy

s více dalšími odpověďmi, nebo se naopak výrazně se odlišovaly od ostatních. Odpovědi byly vždy krátce okomentovány.

4) Místní obchod

Nakupujete ve městě nebo tady v obci? Jaké k tomu máte důvody? Využíváte ho také k setkávání s ostatními obyvateli obce?

- „On: V obci chleba rohlíky, takový běžný věci. Jednou za tejden jedeme pro něco většího, kde koupíme, co tady není.“
- „Na nějaký větší nákup jedu do Pardubic, ale ty běžný tady v Srchu, v místním obchodě.“
- „Já většinou ráno, když to sou takový ty základní věci, tak du do obchodu sem. Pro mě je to hlavně to, že mi auto nemáme, takže se s něčím tahat zbytečně z města, když to můžu koupit tady a ten cenovej rozdíl není tak velkej. A to zboží tady maj toho dost, to, co je potřeba na tu dennodenní spotřebu, tak toho tady maj dost.“
- „Tak klasika, paní se koukne do letáků, koukne se, co je potřeba koupit, nekoupit a vždycky se jezdí na větší nákupy do těch Glóbusů a Kauflandů, do těch velkejš řetězců. Ale klasicky ten denní nákup, šunka, sýr, chleba, prostě denní spotřeba, tak to je tady v obchodě.“

 Matěj Kačírek
Týdenní nákup v hypermarketu.

 Matěj Kačírek
Základní zboží koupí v obci, chválí sortiment.

 Matěj Kačírek
Opět velký nákup v hypermarketu, zboží denní spotřeby v obci.

Obr. 1: Ukázka organizace dat v prostředí Microsoft Word, hlavním kódem je místní obchod, odpovědi respondentů jsou barevně odlišeny pro lepší orientaci a vpravo jsou poznámky výzkumníka

Po kompletaci výsledků obecních částí Srch a Býšť došlo k jejich vzájemnému porovnání v samostatné kapitole, jak doporučuje Hendl (2005). Galčanová (2012) uvádí, že pro rozšíření studie je vedle kvalitativních rozhovorů, jež jsou stěžejní částí práce, potřeba realizovat vedlejší výzkumné práce, kterými je mj. pořízení fotodokumentace studovaných lokalit. Výzkumník dále přikročil k analýze obecních webů, terénnímu průzkumu obecních částí a tvorbě mapových výstupů. Tematické mapy jsou zaměřeny na vývoj zástavby v časových intervalech, a to nejen studovaných obecních částí, ale všech částí obce v čase. Druhým tématem map jsou místa setkávání obyvatel, které byly vytvořeny pouze pro zkoumanou část obce.

Konstrukce map míst setkávání byla časově méně náročná. Místa, kde dochází k sociální interakci obyvatel, byla zjištěna prostřednictvím terénního průzkumu a dále při konverzaci s respondenty. Práce na mapách vývoje zástavby byla časově velmi náročná. Jako podkladová vrstva bylo použito aktuální Ortofoto a Archivní Ortofoto, přesněji Prohlížeč služba WMS – Ortofoto a Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního (ČÚZK, <http://www.cuzk.cz/>). Nedostatkem dat Archivního Ortofota je skutečnost, že pokrývají pouze část území ČR a v některých letech nejsou pro obce dostupná, což má za následek nestejně časové intervaly. Roky byly vybrány tak, aby vznikly co nejpodobnější časové

intervaly. Data byla přístupná za následující roky: 1999, 2004, 2007 a 2012 a aktuální. Období výstavby stavebního objektu jsou následující: před rokem 2000, 2000-2004, 2005-2007, 2008-2012 a po roce 2012. V mapě jsou pomocí vytvořené polygonové vrstvy znázorněny všechny stavební objekty, nejenom rodinné a bytové domy, ale také skleníky, garáže apod. Komparací jednotlivých leteckých snímků došlo k rozřazení stavebních objektů do časových období a vznikl výsledný mapový výstup. Rezidenční výstavba v rámci suburbanizačního procesu probíhala hlavně ve studované obecní části Býšť již před rokem 1999, což bylo zjištěno také z rozhovorů se starosty. Budovy náležící do kategorie výstavby *před rokem 2000* nezahrnují tedy pouze původní zástavbu, ale také část objektů rezidenční suburbanizace, to je nedostatkem předkládaných map.

4. REŠERŠE LITERATURY

4.1. DEFINICE SUBURBANIZACE

Provedeme-li syntézu myšlenek autorů v následujícím textu, definujeme suburbanizaci jako druhou fázi urbanizačního procesu. Jedná se o dekoncentraci funkcí z jádrového města do jeho zázemí/za jeho hranice. Důvody rezidenční suburbanizace jsou nižší cena pozemků v příměstské oblasti, kvalitnější životní prostředí než ve městě a touha obyvatel vlastnit dům se zahradou. Z hlediska demografických a socioekonomických charakteristik bychom mohli novousedlíky charakterizovat jako střední a vyšší střední třídu. Jedná se především o mladé rodiny s dětmi nebo mladé páry, které budou zakládat rodinu. Vyznačují se také vyšším dosaženým vzděláním (středoškolské s maturitou, vysokoškolské) a vyššími příjmy než původní obyvatelstvo (Ouředníček, 2002; Puldová, Novák; 2008). Jejich odlišný sociální status determinuje změnu sociálního klimatu suburbanizovaných obcí. Dále můžeme sledovat proměnu fyzické struktury, kdy dochází k expanzi zastavěných ploch, stavebnímu rozvoji a záboru zemědělské půdy. Nová rezidenční výstavba vyvíjí tlak na infrastrukturu dopravní, sociální a na inženýrské sítě. Zachována zůstává závislost nových rezidentů na jádrovém městě, ať jde o pracovní dojížděku, obchod a služby, či trávení volného času. Novousedlíci jsou tak odkázáni na neekologickou individuální automobilovou dopravu a suburbia v případě nedostatečného vybavení službami plní pouze obytnou funkci. Taková sídla lze označit jako *noclehárny*. Významnou roli zastávají v těchto oblastech veřejné prostory a veřejná prostranství, kde dochází ke kontaktu starousedlíků s novousedlíky a navazování sociálních kontaktů. Obecně je suburbanizace vnímána jako negativní proces, při němž dochází k fragmentaci krajiny, zvýšení tlaku na životní prostředí a dalším nežádoucím jevům. Průvodními jevy jsou taktéž dynamická proměna komunální politiky a zvýšená aktivita části novousedlíků v této oblasti. V současné a v následujících kapitolách se budeme podrobněji věnovat parciálním aspektům suburbanizace, stanoviskům a názorům jednotlivých autorů.

Dle mnohých autorů je suburbanizace druhou fází urbanizačního procesu (van den Berg et al., 1982; Ouředníček, 2002; Šilhánková et al., 2007 aj.). To dokládá výrok Šilhánkové et al. (2007), kdy tvrdí: „*Suburbanizace je charakteristickým rysem současného stádia urbanizačního procesu.*“ (Šilhánková et al., 2007: 81). Zmínění autoři uznávají teorii stádií vývoje měst, kdy první fází je urbanizace, následují suburbanizace, deurbanizace a poslední, čtvrtou fází je reurbanizace. Naopak Geyer a Kontuly (1996) zastávají názor, že tyto procesy nenásledují po sobě. Jejich teorie se nazývá *diferenciální urbanizace*. Autoři myšlenky nepopírají koncentraci a dekoncentraci funkcí v průběhu času, ale tyto procesy jsou podle nich závislé na socioekonomických a demografických charakteristikách obyvatel, jsou tedy selektivní (rodiny

s dětmi preferují suburbia). Oba procesy probíhají paralelně, ale v jiných intenzitách (Geyer a Kontuly 1996 in Ouředníček, 2002: 44-45).

Galčanová (2013) vnímá pojem suburbanizace velmi široce, za suburbanizaci považuje přesídlení vysokých vrstev společnosti před znečištěným městem na počátku průmyslové revoluce, dynamickou výstavbu domů v zázemí velkých měst USA před 2. světovou válkou a také přesídlení sociálně vyloučených skupin obyvatelstva do zázemí města (Vsetín). Cílenější definici termínu nabízí Sýkora (2002), který se domnívá, že suburbanizace je expanze zástavby do krajiny v zázemí města, charakteristická nižší hustotou zástavby rodinných domů se zahradou a vyšším sociálním statusem novousedlíků. Komplexní pojem vymezuje Ouředníček (2002): *„Kromě vnímání suburbanizace jako změny prostorového rozmístění obyvatelstva je nutno hodnotit tento proces i z hlediska změny fyzického a sociálního prostředí. Suburbanizace ovlivňuje architekturu, mění úroveň vybavení službami i infrastrukturou, sociální složení obyvatelstva i životní styl.“* (Ouředníček, 2002: 52). Tato myšlenka vystihuje reálné migrační toky obyvatel, kdy dochází k přesunu obyvatelstva do zázemí města. V takovém případě můžeme pozorovat populační ztráty v jádrovém městě, a naopak růst v příměstské oblasti. Suburbanizaci lze sledovat pomocí kvantitativních údajů, kam patří zmíněná proměna fyzického prostředí (počet nových rodinných domů) nebo změny počtu obyvatel. Dopady suburbanizace, které nelze kvantifikovat, sledujeme pomocí kvalitativních ukazatelů. Patří mezi ně proměna sociálního klimatu nebo nový životní styl, který přináší novousedlíci do suburbii. Tyto změny analyzujeme zejména pomocí případových studií jednotlivých obcí. Podle názoru Phelpse (2017) jsou využití území a hospodaření s půdou, infrastruktura a správa území tři klíčové oblasti suburbanizace, na které by měla být upřena pozornost. Při studiu suburbanizace musíme brát v potaz odlišný historický vývoj a geografické podmínky jednotlivých lokalit, můžeme ale konstatovat, že již zmíněné tři klíčové oblasti se protínají a silně ovlivňují bez ohledu na geografickou polohu suburbia (Phelps, 2017).

O motivaci obyvatel pro život v suburbii je přesvědčen Ouředníček et al. (2013), který dodává, že proces je charakteristický hledáním kvalitního bydlení v dobrém životním prostředí a zachováním vazeb suburbanitů na jádrové město. Závislost na jádrovém městě uznává také Harris (2010), podle jehož názoru město poskytuje velké množství aktivit a služeb obyvatelům na předměstí. Uplatňuje se tak idea života ve zdravějším životním prostředí za hranicemi města a využívání výhod plynoucích z jeho blízkosti. Sýkora (2002) zastává stejné stanovisko jako Ouředníček et al. (2013) a Harris (2010), navíc poukazuje na nedostatečnou podporu (např.: finanční) pro lokalizaci výstavby na okraji města v situaci, kdy jsou ceny pozemků za jeho hranicemi znatelně nižší. Stejného názoru jsou Kostecký a Vobecká (2007).

Někteří autoři nebo organizace vnímají suburbanizaci velmi negativně. Například Evropská komise vydala v roce 1990 dokument *The Green Paper of the Urban Environment*, ve kterém silně kritizuje rozvoj sídel za hranicemi města a poukazuje přitom především na nedostatečný počet veřejných prostor v těchto sídlech a s tím související veřejný život. Objektem další kritiky se stala závislost suburbanitů na jádrovém městě a časové ztráty způsobené dojížděním z města do zázemí. Celkově byl tento rozvoj označen za nebezpečí pro existující města. Musíme konstatovat, že po téměř třiceti letech tyto negativní jevy stále přetrvávají. Oproti těmto závažným tématům je pak snad jen drobností, že v dokumentu je také kritizována přílišná architektonická podobnost (Komise EU, 1990). Za jistou míru kritiky můžeme považovat Bašeho výrok o suburbanizaci: „*Je výrazem trendů opouštějících zejména dosavadní městské kultury? Nebo trendů, které vyrůstaly jen z opozice k nedostatkům měst, zejména průmyslových? Nebo jde o jev zcela nový, který sice nedosahuje ani městských, ani venkovských specifik, ale je výrazem rostoucích možností současné společnosti, jejího blahobytu?*“ (Baše, 2009: 38). Podle autora suburbium nedosahuje městského charakteru ani charakteru venkovského sídla a pokládá si otázku, zda je tato forma sídla v opozici k současným městům. Další kritický náhled má Šilhánková et al. (2013), kdy mezi charakteristické rysy suburbanizace řadí přesun obyvatel z měst do zázemí, čerpání zemědělské půdy, velké pozemky rodinných domů, rostoucí nároky na infrastrukturu nebo degradaci přírodního prostředí. Následně dodává, že v našich podmínkách je suburbanizace logickým vyústěním transformačních změn v hospodářství a potrvá do doby, než nastanou nové změny v národním hospodářství (Šilhánková et al., 2013). Hnilička (2012) uvádí, že většina suburbií má pouze obytnou funkci a je závislá na starších městech, kde se nachází ostatní funkce.

Publikace některých zahraničních autorů obsahují prognózy o vývoji suburbanizace. Podle Phelpse (2017) bude s dalším vývojem společnosti docházet k prohlubování diferenciaci mezi suburbii samotnými a nevylučuje ani vznik nových typů předměstí. Harris (2010) se zabýval fyzickou vzdáleností jádrového města a jeho zázemí. Dle jeho tvrzení se v čase mění relativní poloha příměstských oblastí. Postupem času, v rámci dalšího rozvoje příměstské oblasti, se suburbium stává méně periferním a fyzicky se přibližuje k městu (Harris, 2010).

4.2. DEFINICE SUBURBIA

Z hlediska základního dělení rozlišujeme suburbanizaci komerční (nerezidenční) a rezidenční. Nerezidenčnímu typu vývoje předměstských lokalit se bude věnovat jedna z následujících podkapitol. V této podkapitole se budeme zabývat suburbanizací rezidenční a vymezením pojmu suburbium, spojeného s obytnou funkcí.

Představitel českého výzkumu suburbanizace Martin Ouředníček definuje suburbium takto: „*Z pohledu sídelního geografa se jedná o přechodný typ sídla, kde se projevuje proces urbanizace, tedy přeměna venkovského prostředí na městské. Jde o transformační území, které*

prochází v některých případech intenzivní proměnou, jindy relativně pomalými a nenápadnými změnami.“ (Ouředníček, 2015: 10). Z definice vyplývá, že jde o poměrně diferencovaný proces urbanizačního vývoje. V území může převládat velká dynamika změn, jako například v obcích v zázemí Prahy (obec Jesenice), nebo může být proces suburbanizace postupný. Dynamika vývoje je z velké části determinována přístupem obce a nastavením její bytové politiky a hospodařením s obecními pozemky.

Někdy se můžeme setkat s pojmem satelitní městečko. Ouředníček (2008) ho považuje za vžitý název, dodává však, že odborníci používají výraz suburbium. Phelps (2017) definuje suburbium jako sídlo na okraji nebo za hranicemi jádrového města, centrum tohoto města je z části nebo zcela rezidenčního charakteru, dochází k ekonomickému a prostorovému růstu celého městského regionu. Obdobnou definici nabízí také Perlín (2002), který tvrdí, že suburbánní výstavbu nelimituje hranice města a že může zasahovat na území jiných obcí. Dalším kritériem je prostorová oddělenost od zástavby jádrového města (Perlín, 2002). V evropském prostoru podle Sýkory (2003) dochází vlivem suburbanizace jen zřídka ke vzniku úplně nových sídel, což je podmíněno dlouhou historií vývoje osídlení, a doplňuje: „*Suburbanizace zpravidla nevede k vytváření nového typu sídel, ale transformuje ta existující.*“ (Sýkora, 2003: 219). Transformuje se primárně fyzická a sociální struktura existujících sídel. Suburbia budeme v této práci vnímat jako novou zástavbu v rámci již existujících sídel.

Procesem suburbanizace vznikly různé typy sídel, které se liší svojí fyzickou strukturou a prostorovou segregací nebo pozicí v sídelním systému. Prvním typem sídla tohoto druhu je *edge city*. Dle Ouředníčka (2002) jsou tzv. *edge cities* lokalizována na křížení důležitých dopravních cest a jedním z nejstarších je např.: město Los Angeles. Populační přírůstky *edge cities* jsou primárně z ostatních předměstí, stejně tak jsou centrem dojížděky za prací a službami pro ostatní sídla v zázemí. (Ouředníček, 2002: 49). Mají tedy speciální postavení v sídelním systému, jde o sídla vzniklá procesem suburbanizace, nejde však o klasická suburbia závislá na jádrovém městě. Ptáček (2002: 59) uvádí, že se v anglické literatuře pro *edge cities* používá ještě termín *suburban downtowns*. K tomuto sídelnímu útvaru přistupuje kriticky, kdy se domnívá, že zde absentují veřejná prostranství a nedochází v nich k udržování sociálních kontaktů (Ptáček, 2002). Z hlediska výrazně odlišné fyzické struktury části suburbii se vymezil pojem *gated communities*. Jde o luxusní rezidenční čtvrti, které jsou často oddělené vysokými zdmi a chráněné osobní stráží. K těmto extrémním případům dochází zejména v USA (Ouředníček, 2002).

Vývoj sídel, kdy dochází k prostorové segregaci nově vznikajících obytných struktur od původní zástavby, označujeme termínem *urban sprawl*. Tato negativní forma vývoje sídel vzniká kvůli zájmům developerů či soukromých vlastníků, důvodem je maximalizace zisku. Přináší nevratné a negativní změny pro krajinu a krajinný ráz. Zvyšuje finanční výdaje obce například

nadměrnými náklady na udržování komunikací, svozem komunálního odpadu nebo investicemi do infrastruktury (Kupková, Ouředníček, 2013). Někteří autoři (Sýkora, 2002; Ptáček, 2002; Ouředníček, 2013) používají pro tento typ vývoje sídel termín *greenfield development*, což chápeme jako výstavbu na zelené louce. Proti této nežádoucí formě zástavby se dá bojovat formou územně plánovací dokumentace nebo zodpovědným přístupem místní samosprávy. Prostředků a variant pro řízení suburbanizace celkově není mnoho, a proto záleží hlavně na místním zastupitelstvu, developerech a občanech (Pucher 2002; Ouředníček, 2008). Na závislosti rezidentů, kteří žijí v těchto segregovaných obytných celcích, na osobním automobilu se shodují Pucher (2002), Ouředníček (2008) a Hnilička (2012). Podle názoru Puchera (2002) je jedním z důvodů rozvoje rezidenční suburbanizace možnost většího procenta populace pořídit si vlastní automobil. Jak dodává Hnilička (2012), se snižující se hustotou osídlení v suburbiích roste závislost rezidentů na osobním automobilu. Poukazuje na paradox, kdy si lidé spojují nízkou hustotu zástavby s větší kvalitou života (budou mít velký pozemek, svůj klid), ale z pohledu udržitelnosti znamená nízká hustota zástavby nižší kvalitu života (Hnilička, 2012).

4.3. HISTORICKÝ VÝVOJ SUBURBANIZACE V ZAHRANIČÍ A NA NAŠEM ÚZEMÍ

Za předměstí (suburbia) můžeme označit již podhradí, která navazovala na středověká města. Suburbia byla také zjištěna u nejstarších měst, jakým byl Babylon. Existují tedy již od počátku vývoje měst (Ouředníček, 2002). Masivní suburbanizaci registrujeme v Londýně v 18. století, kdy vyšší třída migrovala do zázemí měst (Ouředníček, 2008). O suburbanizaci ve 2. pol. 19. stol. v zázemí našich velkých, průmyslových měst pojednává studie Matouška, Koukalové a Šášinkové (2014). Do té doby byla agrární krajina v blízkosti těchto měst podrobena transformačnímu procesu, kdy docházelo k výstavbě vil a villegiatur, tj. „*uceleným komplexům vilových staveb ve venkovské krajině, budovaných a využívaných primárně k rekreačním účelům, sekundárně též k trvalému bydlení.*“ (Matoušek, Koukalová, Šášinková; 2014: 20). Na počátcích průmyslové revoluce bylo město důležitým místem pro společnost, ale s přicházejícími vynálezy (železnice, telegraf) začalo ztrácet centrum i celé město na významu. Rostoucí počet obyvatel zvyšoval tlak na město a jeho infrastrukturu, v některých čtvrtích chyběly vodovody nebo kanalizace. Ani bourání chudinských čtvrtí nepřineslo řešení problémů chudoby, protože se jejich obyvatelstvo pouze přemístilo. Vyšší a střední třídě začal život po boku chudiny nevyhovovat, a proto se zde objevují myšlenky na opuštění centra. Suburbia se stala symbolem segregace nově zformovaných sociálních skupin a také místy bez lokalizace průmyslu nebo bydlení chudiny (krom služebnictva). Ve střední třídě znamenalo bydlení v suburbiu určité společenské postavení a místo pro realizaci kvalitního života (Vacková, 2013). Vycházely různé časopisy a příručky, které měly obyvatelům těchto lokalit pomoci s vybavením domu i zahrady, např.: časopisy *Suburban Residence* nebo *Good Housekeeping* (Vacková, 2013: 48). Šilhánková et al. (2007) a

Hnilička (2012) se shodují, že movitější skupiny obyvatel se stěhovaly z přeplněných, špinavých měst s vyšší mírou kriminality do jejich zázemí, kde využívali přírodního prostředí a výhod plynoucích z blízkosti jádrového města. Zvýšila se tak životní úroveň těchto skupin obyvatel. Suburbia na konci 19. století měla odstranit negativa života v průmyslovém městě. Stala se však jen dílčí částí proměny, a to hlavně modernizace společnosti v tomto období (Vacková, 2013: 57).

Suburbanizační procesy na našem území datujeme na počátek 20. století. Jak uvádí Ouředníček (2013: 311), ve 20. letech minulého století se zabýval migračními proudy Antonín Boháč (1923) v publikaci *Hlavní město Praha. Studie o obyvatelstvu*. Perlín (2002) popisuje, že k výstavbě v zázemí velkých středoevropských měst docházelo již na počátku 20. století. Šlo zejména o vilovou výstavbu, která vrcholila v meziválečném období. Na Perlína (2002) navazuje Ouředníček (2002), který označuje průmyslovou a rezidenční dekoncentraci na našem území v 20. letech minulého století za *první vlnu suburbanizace* (Ouředníček, 2002: 53). Na rozvoj předměstských oblastí v Československu upozorňuje také Novák (2008). Podle jeho tvrzení první suburbia ve 20. a 30. letech 20. století na našem území vznikala podél železničních tratí. Důvodem byly menší časové ztráty při dojížděce za prací i na delší vzdálenosti. Jako příklad prvních předměstí uvádí Černošice u Prahy a Blansko u Brna (Novák, 2008: 60-61).

Předválečný a meziválečný rozmach suburbií v Československu byl pozastaven nástupem komunistického režimu. Podle Perlína (2002) v tomto období došlo k výstavbě hlavně panelových sídlišť v důležitých průmyslových centrech. Stejný názor zastává Šilhánková et al. (2007), podle které byla v dobách komunismu výstavba v zázemí měst vlivem centrálního plánování redukována a docházelo k masivní výstavbě panelových sídlišť. Musil (1980) dodává, že vlivem tehdejšího režimu došlo vedle suburbanizace k potlačení i dalších procesů, např.: sociálního vylučování. Jak se domnívá Ryšavý et al. (1994), byl útlum rezidenční výstavby v období socialismu podmíněn střediskovou soustavou osídlení (Ryšavý et al. 1994 in Sýkora, 2002: 12). Totožný důvod omezení výstavby uvádí Ouředníček (2008) a vnímá úpadek sídel v zázemí velkých měst. Nestřediskové obce nedostávaly téměř žádné příspěvky a docházelo k odlivu mladých lidí, v důsledku čehož se z těchto oblastí staly vnitřní periferie.

Podle Ouředníčka a Špačkové (2013) je vývoj západoevropských a postsocialistických měst obdobný v oblasti rezidenčních procesů ve vnitřním městě, naopak v zázemí velkých měst vidí vývoj odlišný. Důvody diferenciací shledávají autoři v dopadech a rozsahu suburbanizačního procesu. V případě postsocialistických měst byl vývoj, na rozdíl od měst západoevropských, pozvolný. Podle Perlína (2002) diferenciací mezi suburbánní výstavbou na našem území a v ostatních zemích západní Evropy spočívá v nepřerušnosti demokratického systému v západních zemích a s tím související kontinuitou tohoto druhu výstavby. Van den Berg et al. (1982) zdůrazňuje klíčovou roli dopravy po 2. světové válce v suburbanizačním procesu. Podle jeho

názoru došlo k rozvoji dopravy a dopravních prostředků (automobil), veřejné dopravy a lidé se začali stěhovat do zázemí měst. Spojitost mezi individuální automobilizací a osidlováním předměstí vnímá také Seltzer (2002). Van den Berg et al. (1982) shledává rozdíl mezi západoevropskými a socialistickými zeměmi ve vývoji dopravy. Zatímco v západních zemích se rozvíjí individuální automobilová doprava, v socialistických zemích měla přednost veřejná doprava. To determinovalo morfologii nové výstavby. Na západě tak docházelo k dekoncentraci obyvatelstva v jádrových městech a venkovské oblasti se stávali příměstskými na úkor přírodního prostředí. Komparaci dopravy se zabýval také Ptáček (2002), který ale porovnával USA a západní Evropu. Podle jeho názoru je nižší intenzita suburbanizačního procesu v zemích západní Evropy oproti USA odvozena od silnější role veřejné dopravy v západoevropských státech. Následně se věnuje komparaci suburbanizačního procesu jako celku. Podle jeho mínění se suburbanizace v západoevropských zemích odehrává v menším rozsahu a nemá tak negativní vliv na jádrové město jako v případě USA. Diferenciaci procesu přikládá odlišnému historickému vývoji západoevropských měst (starší města, méně podlaží) a větší míře zapojení územního plánování v Evropě (Ptáček, 2002). Jako důkaz vyšší intenzity studovaného fenoménu v USA uvedeme monografii *The Levittowners: ways of life and politics in a new suburban community* od Herberta J. Gansa z roku 1967. Gans (1967) zde pojednává o městě Levittown, kde developerská firma naplánovala postavit 12 000 nových rodinných domů. Sám autor se v rámci výzkumu do Levittownu přestěhoval, aby mohl proces studovat.

Jak bylo zmíněno, v období socialismu byly suburbanizační tendence téměř pozastaveny. Ouředníček (2002, 2008), Perlín (2002), Šilhánková et al. (2007), Baše (2009) a Špačková et al. (2012) se domnívají, že po období centrálního plánování u nás dochází k znovuoobnově rozvoje předměstí v 90. letech minulého století. Poměrně kritický pohled na tuto skutečnost nabízí Baše (2009): „*Se zpožděním způsobeným zejména čtyřiceti lety pokusů o socialismus se ČR snaží chaoticky, spontánně a často zbytečně imitovat trendy, které proběhly a svým způsobem pokračují v západní Evropě.*“ (Baše, 2009: 42). Ouředníček (2002) označuje tyto změny po roce 1989 jako *druhou vlnu suburbanizace* (Ouředníček, 2002: 53). Formy vývoje lze dále vnitřně diferenciovat. Počátek suburbanizace na území našeho státu je časově rozdělen na dvě etapy. Nejprve došlo k rozvoji v metropolitním regionu Prahy, na počátku v rámci administrativních hranic města. Pak v 2. pol. 90. let došlo k expanzi suburbanizačního trendu do Středočeského kraje. Ouředníček (2013) označuje tento vývoj jako *sousedskou difúzi*, charakteristickou rozvojem čím dál vzdálenějších sídel od jádrového města (Ouředníček 2013: 63). Termínem *hierarchická difúze* označuje Létal et al. (2001) rozvoj suburbanizace v rámci měst a jejich zázemí na území celé České republiky.

Důvody pro rozvoj po roce 1989 shledává Šilhánková et al. (2007) následující: „*V této době již poptávková strana v našich podmínkách byla posílena dostupností hypoték a vyššími reálnými*

příjmy, vyšší koupěschopnosti obyvatel.“ (Šilhánková et al., 2007: 113). Špačková et al. (2012) vnímá další skutečnosti vedoucí k rozvoji rezidenční suburbanizace a řadí mezi ně změny v legislativě a právních předpisech, které byly častěji benevolentnější, a také zvýšení poptávky po bydlení v zázemí měst. Uvedené změny byly způsobeny přeměnou státního zřízení, zrušením centrálního plánování a zavedením tržní ekonomiky (Špačková et al., 2012). Perlín (2002) má stejný názor jako Špačková et al. (2012) a dodává, že k rozvoji výstavby na předměstích velkých měst došlo také vlivem nezkušenosti aktérů rozvoje, restitucemi pozemků nebo absencí územních plánů a další dokumentace.

Při komparaci vývoje suburbanizace v České republice a v USA zjišťujeme, že v našem prostředí se realizuje komerční a rezidenční výstavba v okolí velkých a větších měst, kdežto v USA jde o zcela nová sídla, která nijak nenavazují na sídla existující. Na našem území má ale výstavba menší prostorový rozsah a nemá tolik negativní dopad na krajinu (Ouředníček, 2008). Jak se domnívá Baše (2009), s masivním rozvojem suburbí na území USA může mít souvislost postoj Američanů k nájemnému bydlení. Obyvatelé USA mají podle něj k nájemnému bydlení negativní postoj, zatímco pro Evropany takový problém nepředstavuje. Do kontrastu dává odlišné uvědomění si závažnosti problémů, které suburbanizace přináší. Zatímco v USA dochází k uvědomění si situace a naléhání na inteligentní růst, v ČR je situace opačná, především vlivem minimální regulace růstu (Baše, 2009). Inspirací pro rozvoj předměstí v našich podmínkách by mohlo být americké město Portland. Seltzer (2002) uvádí *Program pro plánování využití půdy*, kde je implementována *urban growth boundary*, česky *hranice růstu města*, a pozemky jsou přesně rozděleny pro následné využití (Seltzer, 2002: 87-88).

Hnilička (2012) poukazuje na promítnutí představ o kvalitním bydlení do územního plánování: *„Původní ozdravné myšlenky konce devatenáctého a začátku dvacátého století se totiž postupně v průběhu času začaly transformovat v ideologii, na jejíž pozůstatky narážíme dodnes.“* (Hnilička, 2012: 31). Pozůstatky zmíněné ideologie jsou přenašeny do územního plánování, například v podobě maximální zastavěnosti území nebo odstupových vzdáleností staveb. Na druhé straně pozoruje pozitivní změny v legislativě, kdy uvádí, že mezi prvním a druhým vydáním jeho publikace *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů: urbanismus do kapsy* (mezi lety 2005-2012) došlo k začlenění požadavku na udržitelný rozvoj do územního plánování (Hnilička, 2012).

4.4. NEREZIDENČNÍ SUBURBANIZACE

Pro pojem nerezidenční suburbanizace můžeme použít termín komerční suburbanizace. Definicí nabízí Ptáček et al. (2013): *„Mezi suburbanizací nerezidenčních funkcí řadíme v nejširším pojetí vymísťování nebo přímo novou lokalizaci aktivit sekundéru, terciéru či kvartéru. V konkrétních případech se jedná zejména o suburbanizaci maloobchodu, skladovacích kapacit,*

výrobních aktivit (zejména ve formě průmyslových zón) a pracovních příležitostí v administrativě, popřípadě i v sektoru kvartéru.“ (Ptáček et al., 2013: 82). Jedná se o vývojově mladší typ suburbanizace, než je rezidenční. V USA je tento fenomén sledován již od 40. let 20. století, kdy nejprve započala suburbanizace maloobchodu, následoval průmysl. Tyto oblasti plnily ekonomickou funkci a staly se zdrojem nových pracovních příležitostí. Jejich specializace začala v 80. letech minulého století. Při komparaci nerezidenčního typu suburbanizace mezi evropským prostorem a USA identifikujeme rozdíly, ale důvody pro její vznik jsou obdobné. V Evropě je tato výstavba také účinněji regulována (první opatření v Německu v 70. letech 20. století), (Ptáček et al., 2013).

Lokalizačními faktory nerezidenční suburbanizace jsou podle Ptáčka et al. (2013) blízkost dopravní infrastruktury mezinárodního významu a nízká cena pozemků. Počátek procesu u nás řadí Maier (2002) do 90. let minulého století, kdy po privatizaci rostly nájemní nebytové prostory ve městech, a proto se například skladovací prostory začaly koncentrovat do zázemí, kde byly finanční výdaje nižší. Za další fázi považuje autor výstavbu velkých nákupních center v zázemí měst (Maier, 2002). Proces nerezidenční suburbanizace diferencuje z časového hlediska Ptáček et al. (2013), podle jehož názoru se nejdříve zrealizovala suburbanizace maloobchodu, následovaly průmyslové a kancelářské zóny. Ouředníček (2013) dodává, že rozvoj průmyslových a kancelářských zón byl ovlivněn přímými zahraničními investicemi (PZI). Na rozdíl od suburbanizace maloobchodu byla suburbanizace v případě průmyslových zón přímo podporována státem (pobídkový systém). Výstavbu průmyslových zón lze označit za zájem státu, krajů a obcí, jelikož pomáhají zlepšit ukazatele trhu práce (nezaměstnanost, nová volná pracovní místa). V roce 1998 byly podniknuty první aktivní kroky pro výstavbu průmyslových zón (Karviná, Bystřice nad Pernštejnem). Dalším segmentem nerezidenční suburbanizace jsou logistická centra, která jsou budována v těsné blízkosti dopravní infrastruktury mezinárodního významu. Nejvíce těchto center se nachází v zázemí Prahy, ale postupně expandují do zázemí dalších velkých měst (Ptáček et al., 2013: 92).

Rozvoj nerezidenční suburbanizace byl na počátku transformačního období velmi dynamický a města na něj reagovala opožděně. Legislativně se výstavba řídí podle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, a projekty o výměře větší než 3 000 m² podléhají posuzování EIA (Ptáček et al., 2013). Mulíček (2002) označuje za hlavní aktéry nadnárodní společnosti, které realizují výstavbu na zelené louce (greenfield development). Výjimky registruje Szczyrba (2010), podle jehož názoru dochází také k revitalizaci brownfieldů v centrech velkých měst, jako příklady uvádí Galerii Vaňkovka v Brně nebo Novou Karolinu v Ostravě. V současnosti je podle Ptáčka et al. (2013) legislativa k výstavbě těchto komplexů nastavena benevolentně, navíc dochází k podpoře těchto zón, což nebrání v jejich expanzi.

4.5. LOKALIZAČNÍ FAKTORY REZIDENČNÍ SUBURBANIZACE A STIMULY OBYVATEL PRO PŘESTĚHOVÁNÍ

V případě rezidenční suburbanizace shledává Létal et al. (2001), Sýkora (2002), Šilhánková et al. (2007) a Kopp et al. (2013) jako lokalizační faktory nižší ceny pozemků za hranicemi města a touhu rezidentů po zdravějším životním prostředí. Šilhánková et al. (2007) a Baše (2009) vnímají ekonomickou nevýhodnost investic do existujících struktur ve městě, proto dochází k lokalizaci výstavby za hranice města. Podle Hniličky (2012) je důležitým motivem života v suburbii vlastní zahrada, kterou si lidé spojují s kvalitním bydlením. Touhu člověka mít zahradu nebo vlastnit kus půdy autor dokládá na zahrádkářských koloniích ve městech nebo víkendových chalupách. Mulíček (2002) si všiml, že je migrace obyvatel do zázemí podmíněna reprezentativní adresou nebo touhou patřit ke skupině obyvatel, která si může dovolit tento typ bydlení. Tyto faktory označuje jako *subjektivní stimuly* (Mulíček, 2002: 179). S Mulíčkem (2002) souhlasí Šilhánková et al. (2007), podle které musí reprezentativní adresa splňovat některé atributy, kterými jsou dobrá dopravní obslužnost, dostatečné kapacity budov občanské vybavenosti a lepší životní prostředí (Šilhánková et al., 2007: 114). Vedle lokalizačních faktorů Šilhánková et al. (2013) rozlišuje ještě push a pull faktory. Jedná se o soubor činitelů, kvůli kterým obyvatelstvo opouští jádrové město (push faktory), a faktory, kvůli kterým se obyvatelstvo stěhuje do suburbií (pull faktory), tedy za hranice jádrového města. Celá řada pull a push faktorů je formována veřejnými politikami. Push faktory chápeme jako negativní elementy působící v jádrovém městě, mezi které řadíme např.: dopravu, kvalitu ovzduší nebo průmyslové znečištění. Pull faktory definujeme jako pozitivní elementy v suburbiích, kvůli kterým se lidé stěhují na předměstí a patří mezi ně např.: cena pozemků, kvalita ovzduší nebo bezpečnost. Pull faktory jsou tedy jiný termín pro lokalizační faktory (Šilhánková et al., 2013: 9-10). Realita v suburbii může být pro novousedlíky nepřijemná v případě, když pro ně motivem přesídlení bylo zmíněné přírodní prostředí, ale v blízkosti jejich nových rezidencí pokračuje výstavba, s níž nesouhlasí (Šilhánková et al., 2007). Uplatňuje se tzv. NIMBY (anglicky Not In My Back Yard, volně přeloženo ne na mém dvorku), což v tomto kontextu lze chápat tak, že si novousedlíci nepřejí další rezidenční výstavbu, aby nepřišli o blízkost přírody. V některých obcích vznikají spolky a politická hnutí, která vystupují proti dalšímu stavebnímu rozvoji v území.

4.6. SUBURBANIZACE A DOPRAVA

Intenzifikace dopravy je jedním z negativních vlivů na životní prostředí, které suburbanizace přináší. Nově příchozí obyvatelé zázemí měst mají stále silné vazby na jádrové město a nadále praktikují městský styl života. Hlavně ekonomicky aktivní obyvatelstvo tráví v jádrovém městě většinu svého dne. K přesunu ze zázemí do města jsou nuceni využít dopravy, a tak roste tlak na dopravní infrastrukturu (Novák, 2008). Rostoucí závislost obyvatel suburbií na individuální

automobilové dopravě identifikují Gremlica (2002), Šilhánková et al. (2007), Novák (2008) a Hnilička (2012). Podle Puchera (2002) existuje korelace mezi hustotou zástavby a intenzifikací individuální automobilové dopravy, tvrdí, že vyšší hustota zástavby znamená nižší využívání automobilů, vyšší využívání veřejné dopravy a naopak. Na komunikacích se mohou tvořit dopravní kongesce. Podle Nováka (2008) jsou vytížené jak komunikace vedoucí k pracovištím dojíždějících, tak komunikace, které vedou k nákupním centrum nebo místům trávení volného času. Tyto objekty se nachází ve městě, na jeho okraji a za jeho hranicemi (komerční suburbanizace). Celý městský region je tedy velice dynamický systém. Komerční suburbanizace zapříčinila, že slábne dominantní vliv města a dochází k dekoncentraci, tedy přesunu služeb do zázemí. To má za následek intenzifikaci dopravních toků v zázemí města a proměnu prostorových vztahů. Z hlediska mobility obyvatel můžeme identifikovat dva typy dopravních proudů. Prvním z nich jsou radiální dopravní proudy, vedoucí ze suburbia do jádrového města. Druhým typem jsou tangenciální dopravní proudy, které jsou realizovány mezi jednotlivými sídly v zázemí (Novák, 2008: 56). Doprava může být limitujícím faktorem suburbanizace, o čemž je přesvědčen Mulíček (2002): „*Limitní je zejména kapacita dopravní sítě a chybějící tangenciální komunikace.*“ (Mulíček, 2002: 180). Novák (2008) zastává ideu plánování rezidenčních suburbií v místech, která lze snadno obsloužit veřejnou dopravou. Významnou roli tak hraje železnice. Nutné pro rozvoj veřejné dopravy je zkvalitnění přepravní kultury, a hlavně časová spolehlivost spojů. Šilhánková et al. (2007) vnímá nezavedení veřejné dopravy do mnoha obcí zasažených procesem suburbanizace vlivem velkých finančních ztrát. Jak se domnívá Gremlica (2002), budování parkovacích míst v centru města podporuje individuální automobilovou dopravu, snižuje motivaci lidí využít dopravu veřejnou a jde o opatření proti jejímu rozvoji.

4.7. SUBURBANIZACE A PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ

Dopad procesu suburbanizace na krajinu vnímají jako jasně negativní Sýkora (2003), Chuman a Romportl (2008, 2010, 2013) a Klápšťová et al. (2013). Současný stav české krajiny definuje Klápšťová et al. (2013) takto: „*V českém postkomunistickém prostředí je současná podoba subúrbánní krajiny obvykle výslednicí výrazných změn způsobených kolektivizací a intenzivním zemědělstvím, nebo fenoménem chataření a chalupaření a procesu suburbanizace.*“ (Klápšťová et al., 2013: 177). Suburbanizaci vnímá jako jeden z významných procesů formujících krajinu. Podle Romportla a Chumana (2010) dochází k ovlivnění krajiny a jejích funkcí a uvádí zemědělskou produkci, retenci vody v krajině nebo fragmentaci krajiny, jejímž důsledkem jsou migrační bariéry pro živočichy. Šilhánková et al. (2007), Chuman a Romportl (2013) shledávají problém v záboru zemědělské půdy, často dochází k exploataci půdy nejvyšší bonity (Olomoucko). Tato skutečnost je podle Feřtové et al. (2013) způsobena nedostatečnou ochranou zemědělského půdního fondu. Konzumaci krajiny způsobuje kromě rezidenční suburbanizace výstavba nových sportovišť, nákupních center a komunikací k nim vedoucích. V oblastech

intenzivní výstavby dle názoru Chumana a Romportla (2008) hrozí zvýšené riziko sucha. Další problémy shledávají v hlukovém znečištění a znečištění ovzduší. Krajinný ráz je ovlivňován dvěma faktory, kdy prvním z nich je architektura domů, druhým pak lokalizace zástavby v suburbii. Novými dominantami krajiny se stávají nákupní střediska a logistická centra, dochází k přeměně z krajiny zemědělské na krajinu postindustriální nebo industriální (Chuman, Romportl, 2008).

Antropocentrické vnímání krajiny je evidentní z případové studie Zlatníky-Hodkovice (Klápšťová et al., 2013), ze které vyplývá, že obyvatelé chtějí krajinu zlepšit z hlediska estetiky, naopak o zlepšení její ekologické stability nejeví zájem. Dále uvádí, že obyvatelé nekladou důraz na zachování hodnot krajiny, na rozdíl od řešení problémů v krajině (Klápšťová et al., 2013). Kritické stanovisko zastává Baše (2009), podle jehož názoru nebyl vytvořen vztah mezi suburbii a okolní krajinou, přičemž zejména suburbia prozatím neprokázala spojení s udržitelností.

4.8. AKTÉŘI SUBURBÁNNÍHO ROZVOJE A LEGISLATIVA

Podle Špačkové et al. (2012) a Ouředníčka (2013) pravděpodobně nejvýznamnější roli hraje obecní samospráva, která rozhoduje o rozvoji obce. Každá obec je řízena jinak, to je důvodem diferenciací v oblasti suburbánního rozvoje mezi jednotlivými obcemi v zázemí měst ČR. Existuje široký okruh aktérů, mezi něž patří developéři, stavební úřady, zastupitelé a úředníci. Klíčová se v udržitelném rozvoji suburbií jeví spolupráce zastupitelstev s developery a postoj zastupitelstev k územním plánům a regulacím (Ouředníček, 2013: 69). Feřtřová et al. (2013) kategorizuje aktéry do tří skupin. První tvoří individuální aktéři, kteří rozhodují o území (starousedlíci, zájemci o bydlení, developéři apod.). Druhou skupinou jsou zástupci veřejné správy, ti mají kompetence pro rozhodování v území, jež jim byly svěřeny na základě přenesené působnosti státní správy. Spolky a občanská sdružení řešící některé existující negativní jevy na území obce patří do třetí skupiny. Podle Maiera (2002), který se zabýval spoluprací jednotlivých aktérů, je důležitý rozvoj *měkkých postupů* před právními nástroji, které označuje za *tvrdé*. Mezi *měkké postupy* patří komunikace mezi orgány veřejné správy na všech úrovních a komunikace mezi subjekty veřejné správy a developery (Maier, 2002: 190). Špačková et al. (2012) považuje za důležitou taktéž komunikaci mezi developerem a obcí a upozorňuje na plánovací smlouvu. V této smlouvě se developer zaváže, že za vydání regulačního plánu (umožnění výstavby) jako protihodnotu vybuduje v obci veřejné prostory nebo infrastrukturu. Plánovací smlouvou tak obec předejde případným soudním sporům (Špačková et al., 2012). Maier (2002) považuje za důležitou roli občanů, kteří mohou proti realizaci některých záměrů na území své obce bojovat formou občanských iniciativ.

Feřtrová et al. (2013) se zabývala identifikací problémů u samotných aktérů. Při regulaci procesu suburbanizace označili téměř všichni respondenti výzkumu za problém na sebe navázané rozhodování samosprávy a státní správy. Dále dotázaní uvedli časté novelizace zákonů, které by měly chránit krajinu a regulovat výstavbu, nejednoznačnost terminologie v zákonech a nedostatečnou metodickou podporu pro své rozhodování. Nadřízené orgány se podle názoru respondentů vyjadřují pouze v obecné rovině a jejich odpovědi jim neposkytnou dostatečnou oporu při jejich rozhodování (Feřtrová et al., 2013: 243-246). Problém identifikuje v nedostatečných zkušenostech úředníků a neschopnosti kvalitně používat existující metodiku. V krajích České republiky působí různě zkušené úředníky, a proto jsou zákony vykládány odlišně. Tato skutečnost přispívá k regionální diferenciaci suburbanizace. Je potřeba zlepšit kontrolu aktérů, protože občasně dochází k porušování legislativy (Feřtrová et al., 2013).

Z pohledu suburbanizace je kritikem legislativy Hnilička (2012). Právní předpisy, normy a vyhlášky mají vliv na kvalitu bydlení, protože přímo ovlivňují hustotu zástavby. Autor k současné legislativě přistupuje kriticky, podle jeho názoru vedou předpisy ke zvětšování odstupů mezi jednotlivými domy (Hnilička, 2012). Za nejdůležitější v oblasti výstavby považují Janatka (2011), Feřtrová et al. (2013), Hnilička (2013) zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Stejní autoři na národní úrovni uvádí Politiku územního rozvoje a na krajské Zásady územního rozvoje.

Na obecní úrovni se Macešková (2008), Janatka (2011) a Feřtrová et al. (2013) shodují na územním plánu jako na klíčovém dokumentu pro rozvoj obce. Při tvorbě územního plánu se jednotliví aktéři snaží prosadit svoje zájmy. Developeri a vlastníci pozemků chtějí ekonomické výhody, často v podobě rozšíření zastavitelných ploch, naopak územní plánovači by měli dbát na zásady územního rozvoje (Feřtrová et al., 2013). Macešková (2008) jako relevantní dokument udává regulační plán, který zpřesňuje územní plán. Developer realizuje výstavbu především za účelem zisku, přičemž většinou opomíjí budování veřejných prostor. Tomu má předejít situační plán, jenž obsahuje nákres, na kterém se dohodnou obec a zhotovitel výstavby. Pomoci při územním rozvoji může strategický plán, který definuje nejvhodnější aktivity pro danou lokalitu a jenž by měl být provázaný s územním plánem (Macešková, 2008).

Šilhánková et al. (2007) předkládá kompletní přehled strategických a plánovacích dokumentů od nadnárodní po obecní úroveň, které se dotýkají suburbanizace. Je v nich uveden požadavek na hospodárné využití území, ochranu krajiny apod. Mezi dokumenty řadí na nadnárodní úrovni Agendu 21 a Strategii udržitelného rozvoje Evropské unie, na národní úrovni Strategii regionálního rozvoje nebo zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, na krajské úrovni Program rozvoje kraje, na obecní úrovni Místní Agendu 21 (Šilhánková et al., 2007: 42-57).

4.9. SUBURBANIZACE A POLITIKA

Mezi dopady suburbanizace, které nelze doložit na základě kvantitativních dat, patří kromě jiných změna politického prostředí obce s důrazem na angažování novousedlíků. Případové studie si kladou za úkol retrospektivně sledovat politický vývoj v obcích s intenzivním procesem suburbanizace. Novousedlíci patří do střední a vyšší třídy, což má za následek pokles preferencí levicových stran. To může být determinováno prostorovou segregací obydlí nově příchozích a z toho plynoucím nezájmem o potíže obyvatel z nižších tříd (Vobecká, Kostecký, 2007). Dle Kosteckého (2005) bylo ve většině evropských zemí analyzováno snižování volební účasti důsledkem suburbanizace. Tento fakt neplatí pro české politické prostředí. Dynamický nárůst počtu obyvatel může znamenat zvýšení počtu zastupitelů obce. Jejich počet je odvozen podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (Vobecká, Kostecký, 2007).

Jak bylo dříve zmíněno, v některých obcích vznikají politická uskupení a hnutí, jejichž cílem je zabránit další výstavbě v obci nebo výstavbu alespoň regulovat. Pro příklad uvedeme obec Jesenice, kde vznikla pro volby do obecního zastupitelstva jako reakce na změny v územním plánu kandidátka *Naše obce*. Na kandidátce byli zastoupeni starousedlíci i novousedlíci. Suburbanité byli aktivnější, protože výstavba se týkala prostoru blízko jejich rezidencí. To souvisí s již uvedeným termínem NIMBY (Not In My Back Yard). Novousedlíci využili svoje konexe a sociální kapitál. Na příkladu Jesenice můžeme společná politická témata označit za akcelerátor nejen v budování vztahů mezi suburbanity a starousedlíky, ale také uvnitř samotné komunity novousedlíků (Vobecká et al., 2007).

Z ostatních politických uskupení uvedeme *Naše Horoměřice*, zformované v obci Horoměřice. Motivem vzniku uskupení byl opět nesouhlas s rezidenční výstavbou a s ní související nedostatečnou infrastrukturou. Na kandidátkách bylo u jednotlivých kandidátů uvedeno, jestli se jedná o starousedlíka nebo novousedlíka, což není zcela běžné (Vobecká, Ulrychová, 2007).

Jak bylo zmíněno, socioekonomické charakteristiky novousedlíků determinují podporu pravicových stran. Propad levicových stran ilustruje v obcích Horoměřice a Praha-Kolovraty situace KSČM, kdy strana ve volbách v roce 2006 v obou obcích ztratila svoje dosavadní postavení a neměla členy v zastupitelstvu obce (Vobecká, Ulrychová, 2007), (Vobecká, Šimon, 2007).

Kostecký a Vobecká (2007) poukazují na územní plán jako na častý objekt politických diskuzí v obcích s probíhajícím suburbanizačním procesem. Dle jejich názoru existují dva typy motivace novousedlíků pro angažování v obecní politice. Jde o kontrolu zastupitelstva a participaci na rozvoji obce nebo nespokojenost s dosavadní politickou reprezentací obce. Autoři poukazují na proměnu témat lokální politiky. Důraz je kromě boje proti další výstavbě kladen na

zkapacitnění mateřských a základních škol a přihlášení nových rezidentů k trvalému pobytu (Kostecký, Vobecká, 2007).

4.10. VÝZKUM SUBURBANIZACE

Jak bylo zmíněno, metody výzkumu suburbanizace dělíme na kvantitativní a kvalitativní. Podle Ouředníčka et al. (2013) je dálkový průzkum Země vhodný pro komparaci prostorových vzorců a dynamiky změn v území. Kvantitativní data, údaje a indikátory poskytují informace o intenzitě změn. Motivy přestěhování z jádrového města, proměna politického prostředí na obecní úrovni nebo změna sociálního prostředí a vztahy mezi starousedlíky a novousedlíky, které řadíme do údajů kvalitativních, přispějí ke komplexnějšímu pochopení suburbanizačního procesu. Ouředníček et al. (2013) mezi metody kvalitativního výzkumu řadí detailní terénní průzkum a řízené rozhovory.

V 50. a 60. letech probíhaly výzkumy a vznikaly práce věnované této problematice. Kategorizovat je můžeme do dvou skupin. První kritizovala suburbia. Druhá nevnímala suburbanizaci tak negativně a používala výraz *suburbánní mýtus*, který označuje negativní vnímání tohoto procesu. Dnešní autoři se přiklání k názoru, že dochází ke zhoršení sociálního a fyzického prostředí v jádrových městech. Podle charakteru můžeme rozdělit dnešní práce na: práce zabývající se prostorovými aspekty suburbií, studující jejich vnitřní organizaci, případně jejich vztah s jádrovým městem (migrační toky apod.). Současný výzkum se zabývá novými formami zázemí, kterými jsou okrajová města (edge cities), a kvalitou života (Ouředníček, Špačková, 2013: 19-20).

Podle Ouředníčka (2013) je důležité, aby se o fenoménu suburbanizace diskutovalo na univerzitách, v médiích nebo na portálech, jakým je *Suburbanizace.cz* (www.suburbanizace.cz). Význam přiřazuje diskuzi o udržitelném rozvoji na všech úrovních, tj. od obecní až po státní, a zapojení co nejširší veřejnosti. Neoddiskutovatelnou roli má státní správa, která by měla rozvoj řídit a regulovat, praxe je ale často odlišná. Jako příklad dokládá Ouředníček (2013) Politiku územního rozvoje, kde se o suburbanizaci mluví pouze okrajově. Maier (2002) shledává jako efektivní přístup komunikaci mezi aktéry rozvoje než spoléhání se na nástroje územního plánování. Ouředníček (2013) připisuje největší zodpovědnost samosprávě obcí.

4.11. OBYVATELSTVO A SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ

Jak již bylo uvedeno výše, suburbanizaci sledujeme také podle socioekonomických charakteristik suburbanitů. Převážně se jedná o mladé obyvatelstvo s vyššími příjmy, středoškolsky nebo vysokoškolsky vzdělané, a páry zakládající rodinu nebo mladé rodiny s dětmi. Migrace do suburbií je tedy značně selektivní, hlavně z hlediska věku (Sýkora, 2002; Ouředníček, 2013). Zmíněno bylo také, že za rozvojem suburbanizace v ČR stojí obnovený trh

s nemovitostmi, nedostatečná ochrana zemědělského půdního fondu, rozvoj developerských firem a lepší dostupnost hypotečních úvěrů (Sýkora, 2002; Šilhánková et al., 2007; Ouředníček, 2013). Neopomenutelným faktem, který musíme zmínit, je závislost novousedlíků a jejich intenzivní funkční vazby (práce, služby) na jádrové město. Nejčastěji se suburbanité stěhují právě z tohoto města, které na úkor suburbií populačně ztrácí (Šilhánková et al., 2007; Hnilička, 2012; Ouředníček et al., 2013). Motivem pro migraci do zázemí města je touha po vlastním rodinném domě se zahradou, zdravějším životním prostředím. Jedná se o posun na společenském žebříčku a formu uložení investice (Mulíček 2002; Sýkora, 2002; Šilhánková et al., 2007; Hnilička, 2012).

Přiliv nových obyvatel s odlišnými socioekonomickými charakteristikami oproti starousedlíkům znamená proměnu dosavadního života v obci. Vlivem těchto odlišných charakteristik dochází k dynamické proměně sociálního prostředí a novousedlíci přináší do obce odlišný životní styl (Ouředníček, 2002; Novák, 2008; Vacková, 2013). Podle Ouředníčka (2013) probíhá vývoj sociálních kontaktů od nastěhování nové skupiny obyvatel a slabé komunikace se starousedlíky přes vynucené kontakty a střetávání určitých skupin až po prohlubování vztahů v rámci kulturních akcí. V médiích a literatuře je suburbanizace prezentována převážně negativně, ale většinou dochází ke zlepšení sociálního klima (Ouředníček, 2013). Za jednodušší považují Puldová a Novák (2008) navazování kontaktů mezi samotnými novousedlíky a jejich sociální soudržnost označují jako velmi těsnou. V obci většinou navazují nejdříve kontakty a vztahy mezi sebou, až poté s původním obyvatelstvem. K navazování sociálních kontaktů slouží společenská zařízení nebo kulturní akce. Sociální integrace je závislá na dvou klíčových faktorech, kterými jsou sociální a fyzická vzdálenost obou skupin. Sociální vzdáleností se rozumí rozdíly v sociálních a demografických ukazatelích a fyzická vzdálenost znamená vzdálenost nové a staré zástavby. Za větší překážku považují vzdálenost sociální (Puldová, Novák, 2008).

Potočný (2006) kategorizuje novousedlíky do dvou skupin podle jejich vnímání nových rezidencí, které může mít velký vliv na sociální klima. První skupina považuje své bydlení za luxus, důležitý je pro ně prostor a nechtějí si vytvořit pocit sounáležitosti k obci. Druhá kategorie potom svůj dům vnímá jako domov, v jejím zájmu je být spojen s místem bydliště a vytvořit s ním sounáležitost. Odlišný životní styl a požadavky obou skupin mohou být základem konfliktů (Ouředníček, 2002). Extrémním případem etnické nebo sociální segregace jsou již uvedené *gated communities*, což jsou luxusní čtvrti, které jsou často oddělené vysokými zdmi, občas chráněné ostrahou (Ouředníček, 2002). Šilhánková et al. (2007), Voslařová a Puldová (2009) uvádí, že míra sociální segregace koreluje s fyzickou vzdáleností nové zástavby od původní. Proměnu sociálního klimatu determinuje intenzita výstavby, kdy platí jednoduchá rovnice: čím nižší je intenzita výstavby, tím jednodušší je proces integrace novousedlíků (Šilhánková et al., 2007).

Vedle všech uvedených negativních dopadů suburbanizačního procesu definují Ouředníček (2002) a Šilhánková et al. (2007) i ty pozitivní. Příchod novousedlíků má díky jejich sociálnímu kapitálu a kontaktům pro suburbium pozitivním dopad (rozvoj obce, participace na politickém dění).

Šilhánková et al. (2007) definovala sociální chování suburbanitů takto: „*Sociální chování lze velmi zjednodušeně popsat takto: muž nebo i žena dojíždí do zaměstnání do města, případně žena je na mateřské dovolené nebo v domácnosti. Dítě navštěvuje mateřskou nebo základní školu. Rodiče ho vozí s sebou do města. Většinou rodina nakupuje ve městě. Volnočasové aktivity realizuje také ve městě (kultura, zájmy...)*“ (Šilhánková et al., 2007: 116).

Sociální klima velice ovlivní skutečnost, jak jsou novousedlíci vnímáni původním obyvatelstvem. Jak bylo uvedeno, suburbanité zvýší aktivitu v obci, ale podle Šilhánkové et al. (2007) mohou být prosazovány pouze jejich zájmy, např.: dětská hřiště. To může vyvolat negativní vnímání skupinou starousedlíků. Na jejich potřeby pak nemusí být dostatek finančních prostředků v obecním rozpočtu. Jak uvádí Voslařová a Puldová (2010), příchod nových obyvatel znamená zvýšený tlak na sociální infrastrukturu (školy a školky, kulturní a zdravotnická zařízení, sportoviště a další objekty) a počet míst v mateřské škole, což dokládají na případové studii Miškovice. Podle Šilhánkové et al. (2007, 2013) v mnoha případech absentují v obci budovy občanské vybavenosti a služby, takže, jak bylo několikrát zmíněno, zůstávají zachovány intenzivní vazby obyvatel na jádrové město.

Puldová a Novák (2008) jsou toho názoru, že vlivem odlišného stylu života, sociálních a demografických charakteristik může mezi novousedlíky a starousedlíky dojít k sociální polarizaci. Ta se projevuje například rozdílným způsobem bydlení, denním rytmem a jinými názory. Zejména odlišné myšlenky, postoje a názory na rozvoj obce mohou být klíčové pro vznik konfliktů. Životní styl a denní rytmus jsou u obou skupin velice rozdílné. S tím souvisí myšlenka, že suburbium může být překážkou v denním rytmu vybraných skupin obyvatel. Jde především o teenagery, důchodce a matky s dětmi. Důsledkem nižší mobility jsou výrazněji vázáni na obec, tráví zde více času. Kontakt s jejich vrstevníky hraje významnou roli a jako místa tohoto kontaktu uvádí Temelová (2008), Ouředníček a Temelová (2009) veřejná prostranství. Podle názoru Puldové a Nováka (2008) by se těmto skupinám obyvatel měla podřídit technická vybavenost obce. Existenci veřejných prostor uvádí jako klíčovou pro navazování sociálních kontaktů Šilhánková et al. (2007), Puldová a Novák (2008), Ouředníček a Temelová (2009), Ouředníček (2015).

4.12. VEŘEJNÝ PROSTOR JAKO MÍSTA SETKÁVÁNÍ

Za veřejný prostor považujeme nejenom veřejná prostranství, ale také komunální politiku, spolky, zájmové skupiny, pořádání společenských a kulturních akcí. Nesmíme opomenout virtuální prostor, kam Galčanová (2012) řadí webové stránky obce nebo diskuzní fóra. Bernard (2006), Šilhánková et al. (2007), Ouředníček a Temelová (2009) se domnívají, že veřejný prostor má stěžejní úlohu v navazování nových kontaktů, sociální integraci nových rezidentů a je významný pro život v obci. Veřejný prostor hraje v navazování sociálních kontaktů a komunikaci důležitou roli již po staletí, což dokládají Cílek a Baše (2005), kteří uvádí příklad měst v 16.-19. století, kde chodníky a komunikace byly místy obchodu a směny. Jejich význam zůstal z hlediska sociálních interakcí zachován dodnes.

Galčanová a Vacková (2008) vymezují části veřejného prostoru, kde dochází ke kontaktům starousedlíků a novousedlíků. Tato místa autorky označují termínem *uzlové body integrace* a tvrdí: „[...] jsou to jednoznačně místa – prostory společně používané oběma skupinami – zastávky autobusu, místa venčení psů, místa dětských her.“ (Galčanová, Vacková, 2008: 16). Uzlové body interakce dále rozvádí Galčanová (2012: 133), která do této kategorie dále zařazuje zastupitelstvo obce nebo virtuální prostor (webové stránky obce).

Dle názoru Cílka a Bašeho (2005) a Temelové (2008) často závisí vytvoření veřejných prostor na developerech. Pro stavební firmy je jejich realizace ztrátovou položkou, takže v sídlu často chybí. Záleží na obecních zastupitelstvech, jaké stanovisko zaujmou k dialogu s developery a územnímu plánu. Logicky můžeme odvodit, že kvalitní urbanismus a tvorba veřejných prostor vede k lepší sociální integraci nových rezidentů. Cílek a Baše (2005) dodávají, že ve většině suburbii jednotlivé elementy veřejného prostoru chybí, a suburbium je tak tvořeno převážně soukromým prostorem. Takový charakter sídla nestimuluje rezidenty k veřejnému životu.

V navazování kontaktů mezi oběma skupinami obyvatel udává Bernard (2006) jako důležitý prvek sdílení každodennosti. Formování vztahů mezi oběma skupinami obyvatel vnímá takto: „*K navazování dlouhodobějších vztahů docházelo zpravidla postupným zvyšováním intenzity kontaktů s některými místními obyvateli. Toto zintenzivnění kontaktů je procesem, který probíhal v různých podmínkách. Nejtypičtěji se tak stávalo v situacích, kdy přistěhovalec a místní sdíleli část své každodennosti. Právě sdílení každodennosti zakládá sousedský vztah, typický pro vesnické prostředí. Soused byl obvykle jedním z prvních lidí, se kterým se přistěhovalec blíže seznamoval, a to díky tomu, že se spolu nejčastěji setkávali.*“ (Bernard, 2006: 750). Za sdílení každodennosti můžeme označit také čekání na zastávce MHD, setkávání v obchodě nebo restauračních zařízeních.

4.12.1. VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ A BUDOVY OBČANSKÉ VYBAVENOSTI

Nejdříve přistoupíme k vymezení pojmu. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), se zabývá mimo jiné definicí veřejného prostranství, jeho udržováním, pojmenováním a přestupky fyzických a právnických osob vůči veřejnému prostranství. § 34 tohoto zákona definuje veřejné prostranství následovně: „*Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.*“ (§ 34 Zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů).

Jak se domnívá Ouředníček (2015), v suburbii je absence míst k setkávání městského typu (náměstí, parky) a: „*Typickými místy pro setkávání jsou jiné prostory a instituce – hospoda, sokolovna/hospodský sál, škola a školka, fotbalové hřiště, dětské hřiště, ale ve velké míře také soukromé zahrady.*“ (Ouředníček, 2015: 10). Sociální segregace mezi původními obyvateli a nově příchozími vyplývá podle Ouředníčka (2015) již z místa setkávání, kterými bývají zahrady novousedlíků, mateřské školy nebo dětská hřiště, a častým důvodem pro setkávání jsou malé děti suburbanitů. Z charakteru těchto míst vyplývá, že dochází ke snížení počtu interakcí mezi starousedlíky (kteří ve většině případů nemají malé děti) a novousedlíky (Ouředníček, 2015: 10). Pro sociální sblížení obou skupin obyvatel suburbii by bylo mnohem přínosnější lokalizovat určité nové prvky fyzické struktury obce (např.: dětská hřiště) do původní zástavby (Ouředníček, 2015: 11). Obecně můžeme odvodit, že zájmy dětí a péče o ně zvyšují intenzitu kontaktů obou skupin obyvatel (Puldová, Ouředníček; 2006).

Cílek a Baše (2005) definují podobná místa setkávání v obci, řadí do nich komunikace, obchody, pěší zóny, plochy veřejné zeleně, restaurační zařízení a místa odpočinku. Stejný názor má Bernard (2006), označuje absenci těchto prostor a budov v obci jako problematickou pro navazování kontaktů. Zajímavý názor přináší Ouředníček (2015), podle něhož je fotbalové hřiště nejtypičtějším a nejčastějším místem setkávání obyvatel v menších sídlech. Konají se zde různé akce (pálení čarodějnic, Den dětí, mistrovská utkání) a dochází tu ke kontaktu starousedlíků a novousedlíků, což může přispět ke zlepšení sociálního klima v obci (Ouředníček, 2015).

V suburbii žijí skupiny obyvatel, které jsou vlivem své snížené mobility více vázány na místo bydliště. Bernard (2006), Ouředníček a Temelová (2009) a Tana et al. (2015) zařazují do této skupiny matky na mateřské dovolené, seniory a teenagery. Tyto skupiny tráví v suburbii nejvíce času a veřejná prostranství pro ně mají vysoký význam, jelikož se v nich setkávají se svými vrstevníky a jsou součástí jejich každodenního života (Temelová, 2008). Na rozdíl od Bernarda (2006) se Galčanová a Vacková (2008) domnívají, že mezi novousedlíky jako první navazují vzájemné kontakty právě ženy na mateřské dovolené. V případě trávení volného času ve

veřejných prostorech vnímá Bernard (2006) jako znevýhodněnou skupinu partnery žen s dětmi. Ti mají často nejintenzivnější vazby na jádrové město (pracovní dojíždka, služby) a tráví ve veřejném prostoru nejméně času.

Veřejný prostor a veřejná prostranství slouží k navazování kontaktů mezi obyvateli. Je to pozitivní přínos těchto prostor. V kontrastu s tím jsou problémy, které tyto prostory mohou přinést. Rozpory mohou být způsobeny odlišnými představami v péči o ně mezi oběma skupinami obyvatel nebo jejich odlišným životním stylem.

Jedním z problémů, který byl registrován ve značném množství obcí je *nezdravení*. Podle Bernarda (2006) si obyvatelé ve městě mohou podle svých preferencí vybrat, s kým naváží kontakt, což se odvíjí od velkého počtu obyvatel města. Ve městě je vysoká míra anonymity, nezdraví se každý s každým. V populačně menší obci je situace jiná a kontakty vznikají na bázi zmíněné sdílené každodennosti (Bernard, 2006). *Nezdravení* jako prvek zhoršování sociálního klimatu uvádí také Galčanová a Vacková (2008) a Voslařová a Puldová (2009).

Dalším faktorem vedoucím ke sporům může být péče o veřejné prostory. Galčanová a Vacková (2008) uvádí jako příklad péči o chodník, který spadá do majetku obce. Původní obyvatelé o něj pečují z vlastní iniciativy. Novousedlíci úklid často nechávají na obci, protože se nejedná o jejich soukromý pozemek. Jako další konfliktní prvek v oblasti veřejných prostor vidí Galčanová (2012) venčení psů a následný úklid. Noví rezidenti požadují pořízení sběrných nádob na psí exkrementy, zatímco starousedlíci vnímají tento požadavek podle Galčanové (2012: 138) za *nelegitimní*.

4.12.2. SPOLKOVÝ ŽIVOT A DALŠÍ INSTITUCE

Bernard (2006) se domnívá, že sociální integraci novousedlíků v obci ovlivní do značné míry také jejich zapojení do spolkového života v obci. Nabídka spolkového života je v obcích České republiky značně diferencovaná. Podle Bernarda (2006) je zapojení nových rezidentů do spolků odvozeno od pocitu sounáležitosti k obci. Skupina, která se nehodlá sociálně integrovat, spolky a spolkový život nevyhledává, zatímco druhá část přistěhovalců se snaží integrovat. Pro druhou variantu existují dva důvody. Strach ze sociálního vyloučení je prvním důvodem a druhým je přiřazení vysoké priority integraci do obecního života a pocit závazků k obci (Bernard, 2006: 752). V případě, že novousedlíci pocítují malou nabídku aktivit v obci, mohou založit spolek nebo klub z vlastní iniciativy.

Pro spolky je důležitý přístup k veřejnému financování a jsou jistou formou služby obyvatelům (Kůsová, 2013). Výzkumy potvrdily význam spolků pro vesnické obce. Použitá typologie dle Kůsové (2013) kategorizuje sdružení a spolky do následujících skupin: hasiči, myslivci, sport a rekreace, děti (zaměřené na volný čas dětí), kultura, chovatelé, zahrádkáři. Všechny uvedené kategorie spadají do nadkategorie *volnočasové* (Kůsová, 2013: 377).

Chromý et al. (2011) se domnívá, že zdravé sociální klima pomáhají budovat společenské a kulturní události. Výzkum byl realizován ve více než 1 000 obcích v České republice a přinesl následující zjištění: „Výrazně nejaktivnější skupinou v organizování společenských aktivit na venkově jsou tradiční spolky, kluby a sdružení (hasiči, Sokol, myslivci atd.), které zahrnují téměř dvě třetiny všech uváděných aktivit.“ (Chromý et al., 2011: 37). Důležitou roli sehrává obecní úřad, který spolkům pomáhá události organizovat. Galčanová a Vacková (2008) se zabývaly zapojením novousedlíků do organizování kulturních a společenských akcí. Podle výzkumu jsou starousedlíci často organizátoři těchto akcí a noví rezidenti zaujímají roli diváků.

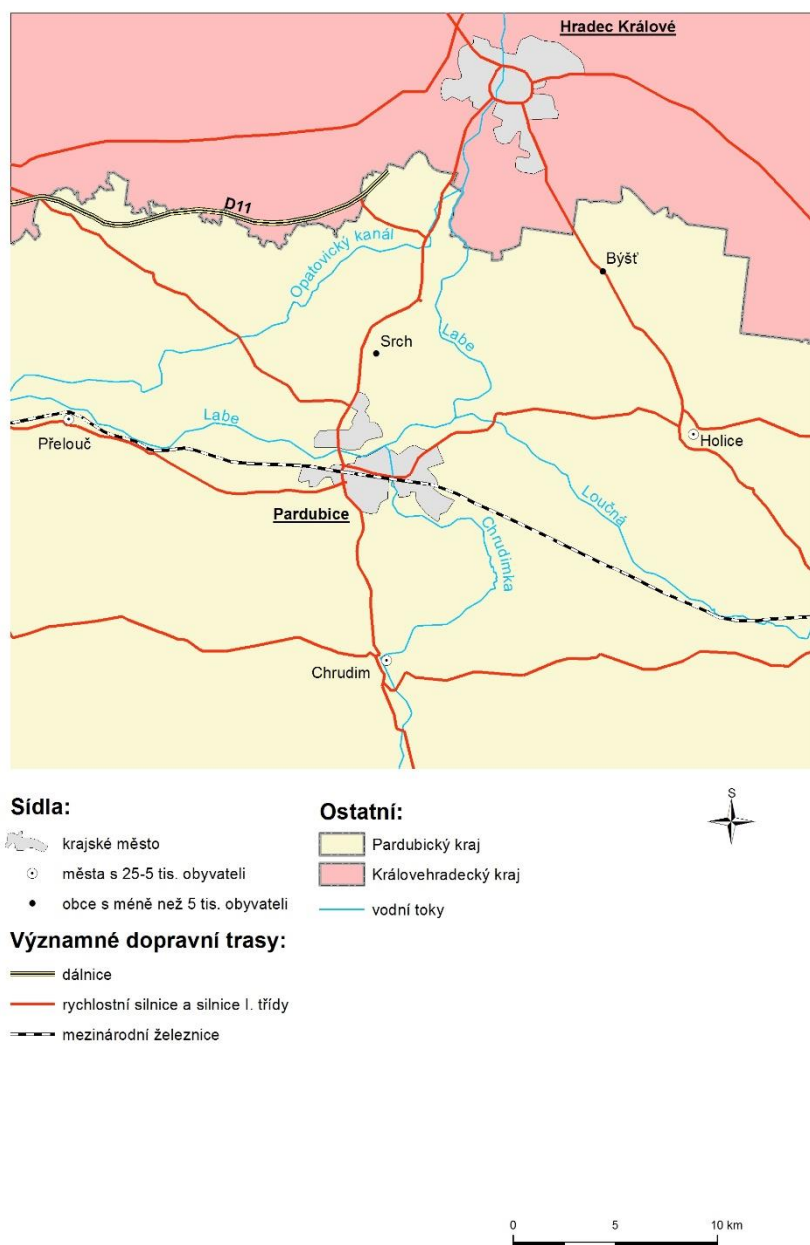
4.12.3. KOMUNÁLNÍ POLITIKA A VIRTUÁLNÍ PROSTOR

O komunální politice pojednává předchozí kapitola *Suburbanizace a politika*. Do veřejného prostoru kromě ní spadá podle názoru Galčanové (2012) virtuální prostor, jehož součástí jsou např.: webové stránky obce a diskuzní fóra, kde si obyvatelé vyměňují názory mezi sebou nebo připomínkují dění v obci. Participace suburbanitů je jednoznačným důkazem jejich pocitu sounáležitosti k obci. Jak bylo dříve uvedeno, novousedlíci zvyšují sociální kapitál obce, mají know-how a svými kontakty a znalostmi mohou pomoci při rozvoji obce.

Virtuální prostor jako formu veřejného prostoru uvádí dále Cmejrek a Urbanová (2012). Ti hovoří o e-governmentu, který má podle nich dvě základní složky – informační a komunikační. Úřední deska a zpřístupnění dokumentů týkajících se rozvojových projektů zaujímají důležité místo v úseku informačních služeb. Diskuzní fóra, kde občané mohou prezentovat svoje názory a připomínky k problémům týkajícím se rozvoje obce, náleží do komunikačních služeb.

5. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA STUDOVANÝCH LOKALIT

Studované části obcí byly vybrány podle několika kritérií. Jak bylo uvedeno, jednalo se o vývoj počtu obyvatel, podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, podíl počtu vyjíždějících do jádrového města na celkovém počtu vyjíždějících, a porovnány byly také letecké snímky (Archivní Ortofoto ČR a Ortofoto ČR). Tato kapitola se bude věnovat stručnému představení vybraných údajů studovaných obcí.

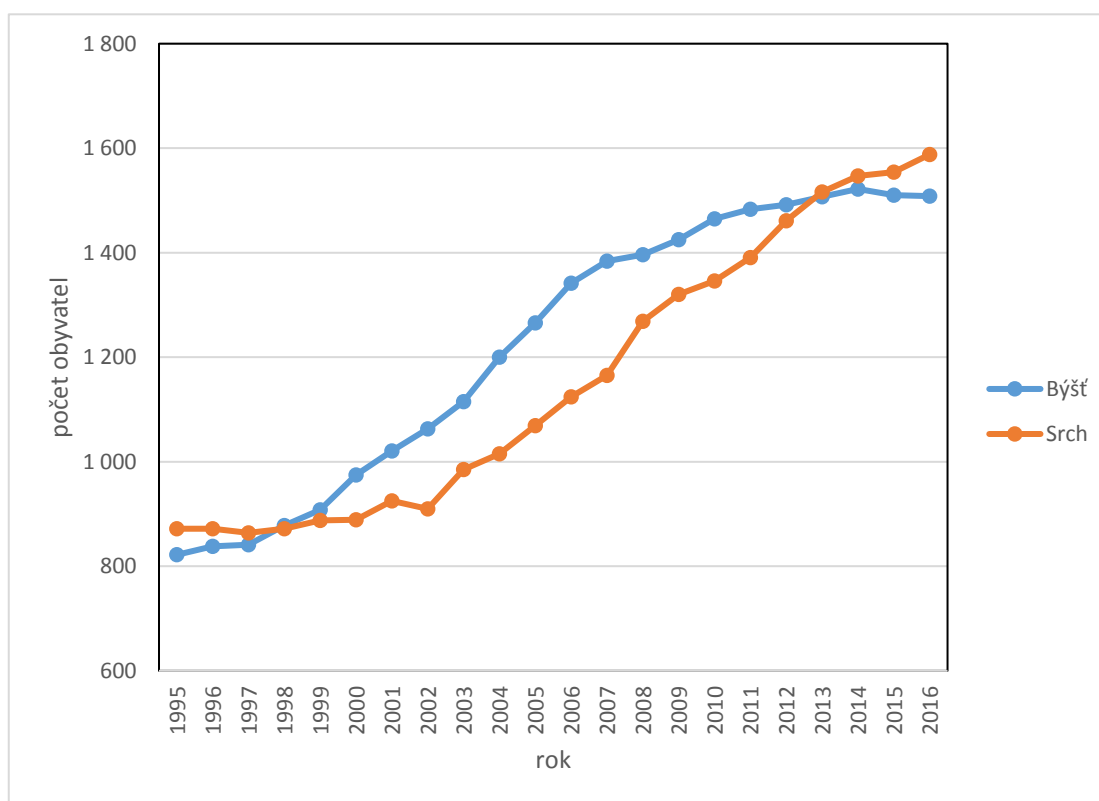

Obr. 2: Poloha obcí Býšť a Srch vzhledem k ostatním sídlům a významné dopravní infrastruktuře

Zdroj dat: ArcČR® 500, vlastní zpracování

Mapa (Obr. 2) zobrazuje polohu studovaných obcí v sídelním systému a jejich polohu vztaženou k dopravní síti. Obě obce administrativně náleží do Pardubického kraje, okresu Pardubice. Obyvatelé obce Býšť mají silné funkční vazby na město Hradec Králové a občané Srchu na město Pardubice. Obě obce mají v dopravní síti výhodnou polohu. Intravilánem části obce Býšť prochází silnice I/35 (E442) a katastrálním územím obce Srch vede silnice I/37. Respondenti oceňovali výbornou časovou dostupnost krajských měst, která byla jedním z důvodů, proč obyvatelé nevyvíjeli nátlak na zavedení služeb chybějících v obci.

Jedním ze základních ukazatelů suburbanizace je nárůst počtu obyvatel. K suburbanizačním tendencím dochází v České republice (kromě zázemí hlavního města Prahy) od roku 1995, byl proto zvolen jako počátek sledovaného období (Obr. 3).

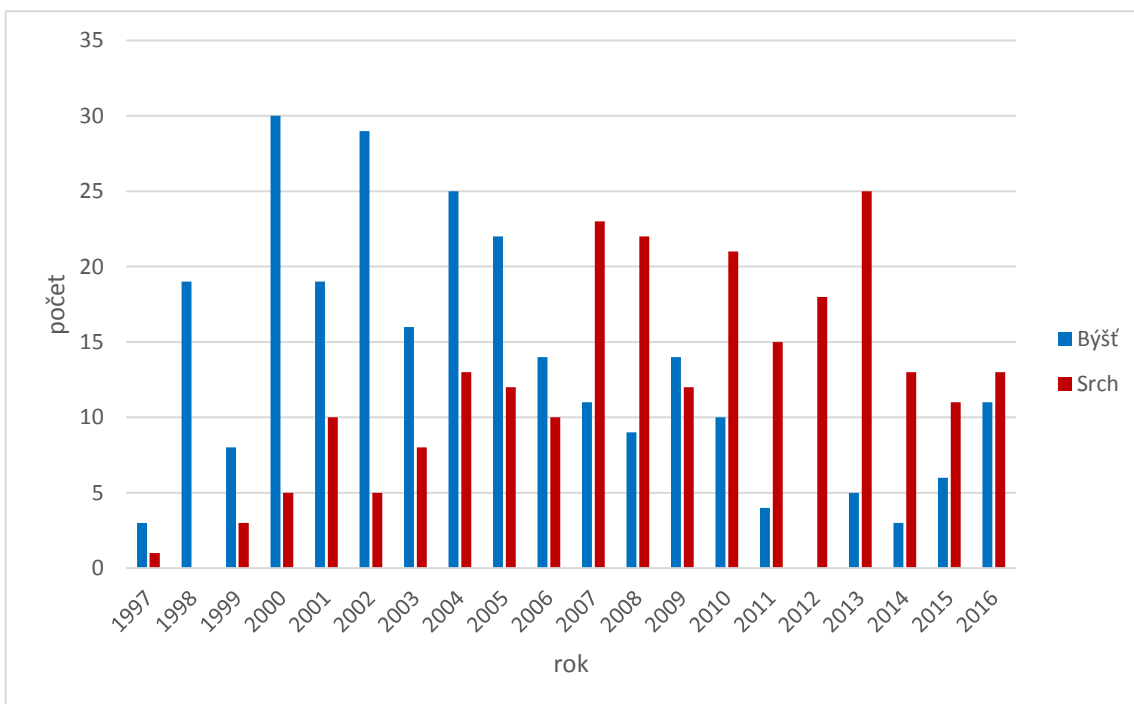
Obr. 3: Vývoj počtu obyvatel v obcích Býšť a Srch v letech 1995-2016 (k 31. 12.)

Zdroj dat: ČSÚ, Databáze demografických údajů za obce ČR; vlastní zpracování

V obci Srch identifikujeme suburbanizační tendence až po roce 2000, a to nejen podle kritéria populační velikosti obce, ale také dle bytové výstavby, jak bude uvedeno dále v textu. V obci Býšť započal kontinuální nárůst počtu obyvatel v roce 1997 (841 obyvatel) a pokračoval až do roku 2014 (1 522 obyvatel), od kterého registrujeme stagnaci a mírný úbytek populace v obci. V letech 1997-2014 byl celkový přírůstek 681 obyvatel (z toho 575 migrační přírůstek). V Srchu nedocházelo v počátku studovaného období k nárůstu, první výraznější populační přírůstek sledujeme v roce 2000, kdy oproti předchozímu roku přibylo 36 obyvatel, přičemž o rok později (2001) došlo k jedinému depopulačnímu pohybu, kdy se populační velikost snížila o 15 obyvatel

(z toho se 14 vystěhovalo). Od té doby počet obyvatel v obci roste, nejvíce se obec rozrostla v roce 2008, přesně o 104 obyvatel (12 přirozený a 92 migrační přírůstek). Celkový nárůst v období let 1998-2016 byl 716 obyvatel (z toho 659 migrační přírůstek). K 31. 12. 2016 žilo v obci Býšť 1 508 a v obci Srch 1 588 obyvatel.

Pojem rezidenční suburbanizace znamená intenzivní bytovou výstavbu. Podle dostupných dat Českého statistického úřadu jsme analyzovali bytovou výstavbu v Býšti a Srchu. Na poskytovaná data musíme nahlížet kriticky, protože obsahují údaje o počtu dokončených bytů celkem a počtu dokončených bytů v rodinných domech. Údaje o počtu dokončených bytů v bytových domech a ostatních budovách nejsou k dispozici.

Obr. 4: Počet dokončených bytů v rodinných domech v obcích Býšť a Srch v letech 1997-2016

Zdroj: ČSÚ, Veřejná databáze; vlastní zpracování

Počty dokončených bytů eviduje Český statistický úřad od roku 1997. Vývoj tohoto ukazatele mezi obcemi můžeme označit za značně diferencovaný. V Býšti docházelo k nejintenzivnější rezidenční výstavbě v období let 1998-2005, pak došlo ke snížení intenzity. Důvodem byla změna politické reprezentace obce, která vnímala suburbanizační tendence negativně. Nedošlo k úplnému zastavení výstavby, protože územní plán již obsahoval zastavitelné plochy. Opačný vývoj byl zjištěn v obci Srch, kde se, s občasnými výkyvy, počet dokončených bytů postupně zvyšoval a maxima dosáhl v roce 2013 (25). Na následujících stranách jsou mapové výstupy, zachycující expanzi zastavěných ploch v časových intervalech.

Období výstavby stavebního objektu:

- před rokem 2000
- 2000-2004
- 2005-2007
- 2008-2012
- po roce 2012

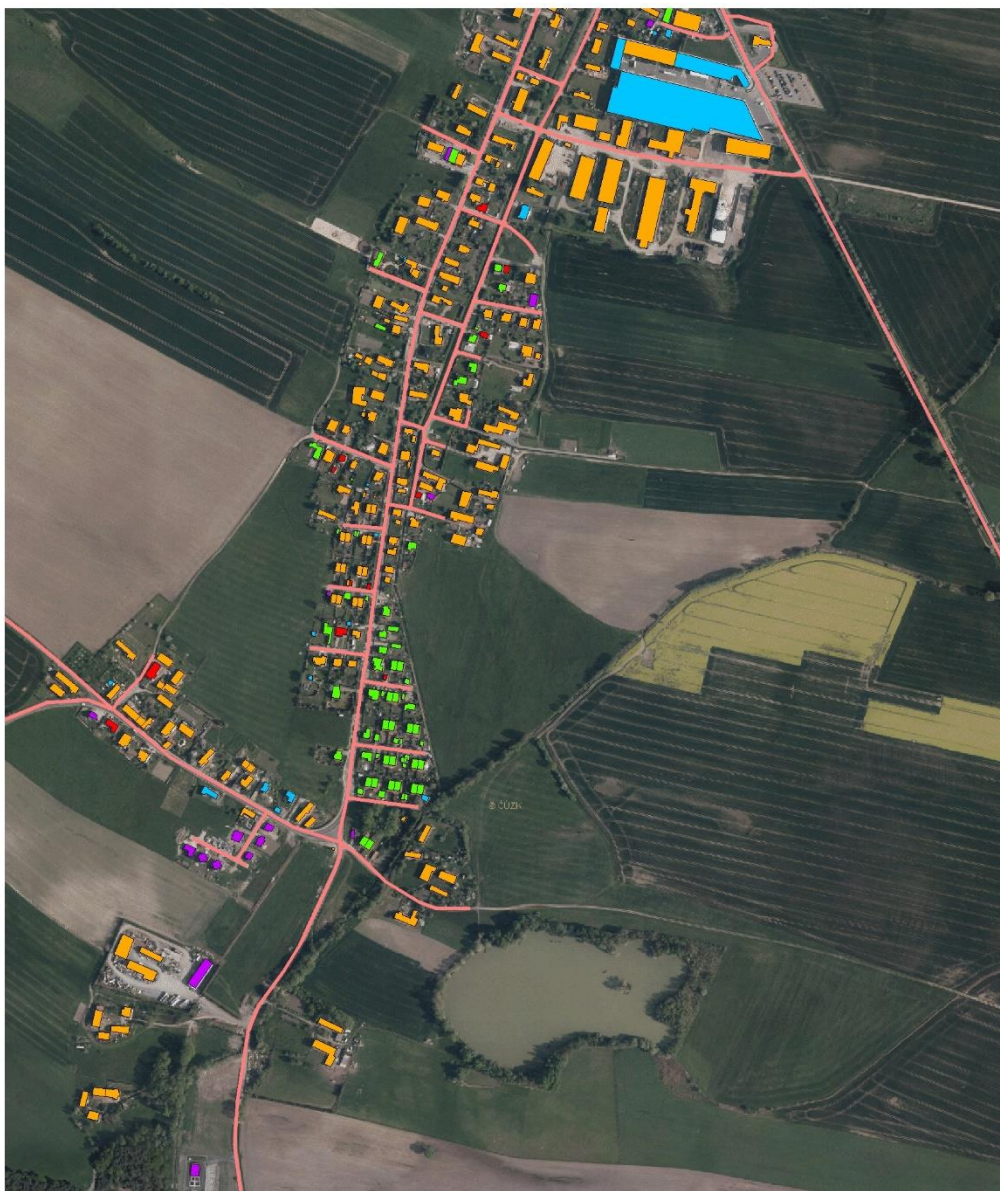
Ostatní:

- pozemní komunikace

Obr. 5: Stavební rozvoj v části obce Býšť (část sever) v časových intervalech

Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto, Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto;
vlastní zpracování

Období výstavby stavebního objektu:

- před rokem 2000
- 2000-2004
- 2005-2007
- 2008-2012
- po roce 2012

Ostatní:

- pozemní komunikace

Obr. 6: Stavební rozvoj v části obce Býšť (část jih) v časových intervalech
 Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto, Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto;
 vlastní zpracování

Pro vizualizaci lokalizace nové rezidenční zástavby v obcích byly zpracovány mapové výstupy, které zachycují stavební rozvoj v časových intervalech. Vlivem morfologie intravilánu části obce Býšť, musely být pro lepší vizualizaci zpracovány dva mapové výstupy, rozdělené na sever a jih. Jak bylo uvedeno v metodologii, některé objekty rezidenční suburbanizace (hlavně v Býšti) byly vybudovány ještě před rokem 2000 (jak dokládá Obr. 4), a náleží tak do kategorie *před rokem 2000*, kde je primárně zachycena původní zástavba. Podle mapových výstupů identifikujeme v části obce Býšť dvě lokality nové výstavby (pokud lokalita nemá oficiální název, uvedeme pracovní pojmenování). Na severu obecní části je to lokalita *za kostelem*, kde dochází ke kontinuální výstavbě, nejvíce rodinných domů se postavilo v období let 2000-2004. Druhou lokalitou je *Svoboda*, jež tvoří samostatnou základní sídelní jednotku (ZSJ). Stavební rozvoj v této oblasti byl na rozdíl od lokality *za kostelem* rozdělen do dvou etap. První je reprezentována výstavbou *dvojdomků* z dotačního titulu. Majitelé pořídili rodinné domy za výhodnou cenu, ovšem pod smluvní podmínkou setrvání určitého počtu let. V lokalitě *Svoboda* neproběhla rezidenční výstavba pouze na pravé straně od silnice II/298, ale také na levé straně od této komunikace. *Dvojdomky* na této straně (levé) byly postaveny ještě před rokem 2000, a proto na mapovém výstupu patří do kategorie *před rokem 2000*. Druhá etapa výstavby ve *Svobodě* probíhá od roku 2008 do současnosti a další stavební pozemky s inženýrskými sítěmi jsou připraveny pro stavbu nových rodinných domů.

V části obce Srch identifikujeme tři lokality, *severozápadní část*, lokalitu *za fotbalovým hřištěm* (severovýchodní část) a oblast *za Výsluním* (restaurace), která je propojena s ulicí Lesní a K Jarošku (jižní část). Pomocí časových intervalů snadno identifikujeme, kde výstavba rezidenční suburbanizace začala. V první etapě byly vybudovány byty v řadových domech, které se nachází v původní zástavbě, tj. u obecního úřadu. Dále lokalita *za fotbalovým hřištěm* a část oblasti *za Výsluním*. Nejvíce nových rezidencí bylo postaveno v období 2008-2012, což potvrzuje graf, který vizualizuje počet dokončených bytů v rodinných domech (Obr. 4). Pokud nedojde k další výstavbě nových rezidencí, budou roky 2008-2012 považovány za období nejintenzivnější rezidenční výstavby.

V rozhovorech s představiteli obce bylo zjištěno, že v obou obcích nebudou v územním plánu rozšiřovány zastavitelné plochy. Na části z nich, které územní plán obsahuje, dosud neproběhla výstavba, ale jsou k nim zavedeny inženýrské sítě nebo se zde stavební rozvoj zatím neplánuje. V části obce Býšť dochází v současné době k budování nových rezidencí (podle terénního průzkumu), konkrétně v lokalitě *Svoboda*, kde probíhá námi určená druhá etapa výstavby. V části obce Srch se jedná o oblast ve východní části katastru, směrem na obec Hradiště na Písku. V územním plánu je rozsáhlá zastavitelná plocha v jižní části území obce, podle odhadu respondentů pro 160 rodinných domů, ale k přípravám pozemků zde zatím nedochází, a je otázkou, jaký názor by obyvatelé na rozvoj této lokality měli.

Období výstavby stavebního objektu:

- před rokem 2000
- 2000-2004
- 2005-2007
- 2008-2012
- po roce 2012

Ostatní:

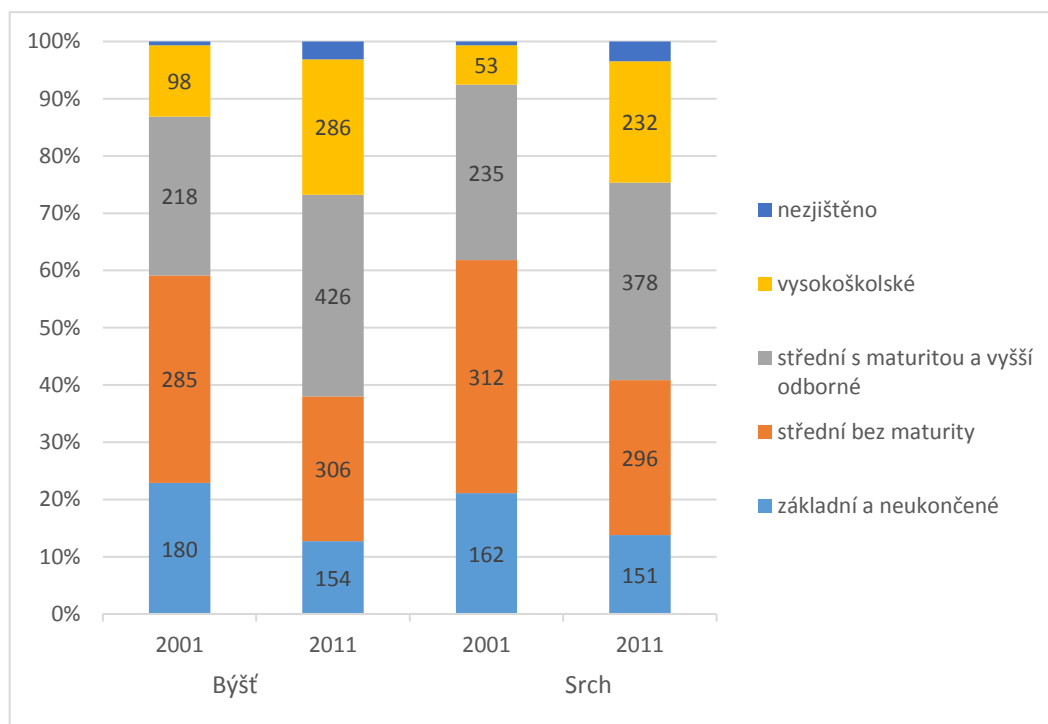
- pozemní komunikace

Obr. 7: Stavební rozvoj v části obce Srch v časových intervalech

Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto, Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto;
vlastní zpracování

Rezidenční suburbanizace je selektivní proces a jedním z kvantitativních ukazatelů je podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. V obcích došlo k výraznému zlepšení vzdělanostní struktury mezi lety 2001 a 2011.

Obr. 8: Komparace vzdělanostní struktury mezi obcemi Býšť a Srch v letech 2001 a 2011

Zdroj dat: ČSÚ; Sčítání lidu, domů a bytů 2001 a 2011; vlastní zpracování

Alespoň střední vzdělání s maturitou mělo v roce 2001 v Býšti 40 % obyvatelstva staršího 15 let, v roce 2011 se podíl zvýšil na 59 %. V Srchu došlo k obdobnému trendu, v roce 2001 mělo minimálně středoškolské vzdělání s maturitou 37,5 % a v roce 2011 pak již 55,7 % obyvatel starších 15 let. Na růstu se významněji podílela kategorie vysokoškolského vzdělání, v níž byl v desetiletém období zaznamenán nárůst o 11,7 % bodů (na 23,6 %) v obci Býšť, v Srchu byl růst markantnější, o 14,3 % bodů (na 21,2 %). Tyto údaje potvrzují představy starousedlíků o nově přichozích, kdy zmiňovanými profesemi byl právník, lékař nebo manažer, jak bude uvedeno v dalších kapitolách. Jejich vzdělání a sociální kapitál jsou jedním z pozitivních dopadů suburbanizačního procesu. Při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 nebylo zjištěno dosažené vzdělání u 5 obyvatel v každé obci, bohužel data z následujícího cenzu nejsou tak kvalitní a ukazatel nebyl zjištěn u 38 obyvatel, taktéž v každé obci.

Pracovní vyjíždka obyvatel zázemí do jádrových měst je součástí funkčních vazeb. Tvrzení platí také o Býšti a Srchu, jak ukazuje první tabulka (Tab. 1).

Tab. 1: Absolutní počet a podíl vyjíždějících za prací do jádrového města na celkovém počtu vyjíždějících za prací z obcí Býšť a Srch v letech 2001 a 2011

obec vyjížd'ky	rok	obec dojížd'ky			
		Pardubice		Hradec Králové	
		abs.	rel. (%)	abs.	rel. (%)
Býšť	2001	54	17,6	164	53,6
	2011	41	11,9	218	63,4
Srch	2001	230	64,8	18	5,1
	2011	202	62,9	33	10,3

Zdroj dat: ČSÚ; Sčítání lidu, domů a bytů 2001 a 2011; vlastní zpracování

Podíl vyjíždějících do jádrového města na celkovém počtu vyjíždějících byl v roce 2011 v obou obcích větší než 60 %. V roce 2011 došlo oproti roku 2001 k poklesu podílu vyjíždějících ze Srchu do Pardubic na 202 pracujících (62,9 %) naopak v Býšti došlo k nárůstu podílu vyjíždějících do Hradce Králové, který se zvýšil o 9,8 % bodů (na 63,4 %). Data jsou také o vyjížděci z obcí do druhého města. Zaregistrován byl nárůst pracovní vyjížd'ky ze Srchu do Hradce Králové (o 5,2 %) opačný trend identifikujeme v obci Býšť, kdy se jednalo o pokles o 5,7 % bodů.

6. VÝZKUMNÁ ČÁST

6.1. VÝSLEDKY ROZHOVORŮ SE STAROSTY

Rozhovor se starosty obce byl zvolen jako materiál pro získání základních informací o dění v obci. Úvodní rozhovory s představiteli obce uskutečnila ve své dizertační práci Galčanová (2012). Nejprve byl rozhovor realizován se starostou Srchu, poté se starostkou Býště. Pro tento účel byl zvolen strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami (Hendl, 2005: 173). Podle interview bylo zformulováno několik otázek pro rozhovor s obyvateli obcí.

1) Myslíte si, že v obci probíhá suburbanizační proces/hromadná výstavba?

Býšť: Ano. Podle starostky přetrvává zájem v obci stavět, je zájem o pozemky a domy, realizoval se developerský projekt i individuální výstavba, zájem mají hlavně lidé z Hradce Králové.

Srch: Starosta odpověděl kladně.

2) Podporujete další výstavbu (např.: formou levnějších pozemků)?

Býšť: Obec nepodporuje aktivně další výstavbu, všechny obecní pozemky jsou prodány a výstavba se musí řídit podle územního plánu. Obec klade důraz na výstavbu v intravilánu, aby nedocházelo ke zbytečné expanzi zástavby.

Srch: Není podporována výstavba formou levnějších pozemků. Cena pozemků je tržní a obecní pozemky už nejsou tři roky nabízeny, neboť jsou prodané. Soukromníci svoje pozemky dále prodávají, což starosta vnímá jako přirozený vývoj, který ale musí být v souladu s územním plánem obce.

3) Jak vnímáte novousedlíky?

Býšť: Starostka novousedlíky vnímá většinou jako lidi pracovně vytížené, kteří požadují určitý komfort města. Část novousedlíků už obec opustila, např.: kvůli rozvodu. V části obce Hoděšovice je pouze zlomek původních novousedlíků, domy se dále prodávají.

Srch: Novousedlíci se snaží začlenit mezi místní hlavně prostřednictvím kulturních a společenských akcí, kterých je 10-15 za rok a dochází při nich k setkávání.

4) Existují podle Vašeho názoru potenciální konflikty mezi starousedlíky a novousedlíky?

Býšť: Starostka uvádí pouze možný konflikt plynoucí ze života v okolí hospodářství (zápach ze zvířat, hluk).

Srch: Nebyly zaregistrovány žádné konflikty.

5) Jak se zapojují novousedlíci do života v obci, kulturního života (např.: Sbor dobrovolných hasičů, Sokol, organizace plesů a dalších akcí)?

Býšť: Starostka vnímá korelaci v umístění dětí do mateřské a základní školy s účastí na společenských akcích, kam rodiče své děti doprovázejí. Mají zájem se zapojit do života v obci.

Srch: Kdo má zájem, ten se do života v obci zapojuje. Starosta vnímá počet spolků a možnost kulturního vyžití za dostatečné, takže každý má příležitost se zapojit.

6) Zajímají se novousedlíci o dění v obci, nebo je pro ně obec jenom tzv. noclehárnou?

Býšť: Starostka uvádí, že je to individuální. Někteří novousedlíci zatím nejsou přihlášení k trvalému pobytu a obtížněji se integrují do života v obci.

Srch: O dění v obci se většina novousedlíků zajímá. V opačném případě je to podle starosty způsobeno dlouhou pracovní dobou a místem pracoviště. Dále uvedl, že pro toho, kdo má zájem, je obec schopna zajistit kulturu podle jeho přání.

7) Zapojují se novousedlíci aktivně do komunální politiky?

Býšť: Do posledních komunálních voleb byla vytvořena jednotná kandidátka a pro volby v roce 2010 novousedlíci vytvořili opozici a dostali se do zastupitelstva.

Srch: Novousedlíci se do komunální politiky v Srchu začali aktivně zapojovat po dokončení stavby svých domů. Nejprve neměli svoji kandidátku, pak kandidovali se starousedlíky. Do posledních komunálních voleb v roce 2014 byla sestavena jedna kandidátka a do předešlých voleb v roce 2010 byla sestavena opoziční kandidátka. Ta si kladla za cíl začlenění novousedlíků a rozvoj obce, nedostatečné podle nich bylo např.: kulturní vyžití. Starosta ještě uvedl, že v roce 2010 aktivně vystupovali proti stavbě průmyslové zóny a požadavky developera nebyly zařazeny do územního plánu zejména kvůli nevyřešené dopravní situaci v okolí obce.

8) Hlásí se novousedlíci k trvalému pobytu v obci? Jestliže ne, motivujete je nějakým způsobem?

Býšť: Přijetí dítěte do mateřské školy je bodováno a významný faktor představuje přihlášení k trvalému pobytu v obci. Podle starostky tak motivovali několik rodin. Nepřihlášení k trvalému pobytu přikládá finančním důvodům a zdlouhavé administrativě.

Srch: Starosta vnímá příspěvek od státu přes 10 000 Kč na občana za rok jako velmi významný pro obec. Lidí bez přihlášení k trvalému pobytu v obci je asi sto. Jejich nepřihlášení si neumí vysvětlit, protože několikrát upozorňoval, že přihlášení se k trvalému pobytu je pro obec velice

důležité (formou článku v novinách, ve kterém bylo uvedeno, o jaké množství finančních prostředků obec přichází).

9) Nevznikají konflikty jako důsledek prosazování různých požadavků starousedlíků a novousedlíků?

Býšť: Jedna skupina obyvatel neprosazuje své požadavky na úkor druhé. Debata se vedla ohledně veřejného osvětlení. Na základě této informace byla vytvořena jedna otázka do rozhovorů pro obec Býšť.

Srch: Ani v Srchu nebyly prosazovány záměry, které by vyvolaly konflikt mezi starousedlíky a novousedlíky. O tom, co se vybuduje, rozhoduje zastupitelstvo, někdy dostanou občané možnost volby. Starosta uvědoměle posuzuje požadavky občanů bez ohledu na to, jestli jsou nebo nejsou přihlášení k trvalému pobytu v obci. Důležitým kritériem je potřebnost záměru.

10) Jaká jsou aktuální témata v obci?

Býšť: Tématem bylo výše uvedené osvětlení. Velkou debatu vzbudila výstavba kanalizace.

Srch: V Srchu nejsou žádná výrazná témata, která by se řešila.

11) Pochází novousedlíci z krajského města (Pardubice, Hradec Králové)?

Býšť: Převážná část novousedlíků je z Hradce Králové, starostka údaj více nepřiblížila.

Srch: Starosta nemá k dispozici přesná čísla, ale podle jeho odhadu pochází 80 % novousedlíků z Pardubic.

12) Od kdy probíhá v obci intenzivní výstavba?

Býšť: První etapa výstavby dvojdomků začala před dvaceti lety ve Svobodě (ZSJ, na jihu části obce Býšť; pozn. autora), druhá etapa ve stejné lokalitě o tři roky později a v průběhu dalších pěti let dvojdomky v části obce Hoděšovice.

Srch: Začátek rezidenční výstavby se datuje do roku 2004. Do roku 2012 rostl počet obyvatel asi o 80 obyvatel ročně, od roku 2012 je to odhadem 30 obyvatel.

13) Zavedla obec některé nové služby v souvislosti s příchodem novousedlíků?

Býšť: Musela být zkapacitněna mateřská škola a byla rozšířena letní a zimní údržba nově vzniklých komunikací.

Srch: Vybuďovalo se dětské hřiště, zkapacitnila se mateřská škola z 25 na 50 míst a došlo k posílení linek MHD do Pardubic.

14) Jakou formou probíhala výstavba nových domů (developerský projekt nebo individuální)?

Býšť: Výstavbu řídila částečně obec, rodinné domy byly vystavěny z dotačního titulu, dále šlo o individuální výstavbu, ale také developerský projekt dvanácti rodinných domů.

Srch: Obec přistoupila k výstavbě nových rodinných domů zodpovědně, nejprve byla vybudována infrastruktura, až potom byly vystavěny domy. Jednalo se o individuální výstavbu. Existovaly regulační plány, které určovaly podobu rodinných domů.

15) Pozoroval/a jste proměnu vzdělanostní struktury?

Býšť: Starostka uvádí konkrétní zaměstnání, kdy podle ní jsou novousedlíci často právníci nebo lékaři.

Srch: Starosta Srchu uvádí příklad vyššího dosaženého vzdělání novousedlíků na ceně pozemků. Dříve bylo v obci možné koupit m² stavebního pozemku za 800 Kč, dnes je to za 2 000 Kč.

16) Pomohli novousedlíci svým sociálním kapitálem a know-how vyřešit nějaký projekt nebo problém?

Býšť: Novousedlíci občas přijdou na obecní úřad s nabídkou pomoci a kontaktů.

Srch: S nově příchozími se projekty neřeší.

6.2. VÝSLEDKY ROZHOVORŮ V ČÁSTI OBCE BÝŠŤ

Výsledková část byla vytvořena, kromě rozhovoru se starosty, podle interview s obyvateli studovaných částí obce. Z kvalitativních metod jsme zvolili strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Následující text má schéma stejné jako hloubkový rozhovor (viz příloha). Postupně jsou uváděny tematické okruhy a k nim patřící otázky.

Historie bydlení, zkušenosti s novým bydlením a začlenění do života v obci

Mohli byste mi, prosím, vyprávět, co se v obci změnilo za posledních 5/10/20 let? (starousedlíci)

Všichni respondenti se shodli, že v obci došlo k výrazným změnám. Nejvýraznější změny dotazovaní shledávali v rozsahu zástavby obce: „Bylo to vo hodně menší, začíná se to zvětšovat.“ (Resp. 3) nebo Resp. 5 - On: „...nastavěla se tady hromada baráků.“ Další změny ve fyzické struktuře obce dokládá výpověď Resp. 2: „V 80. letech tady nebyla nová hospoda, škola modernizovaná, nebylo tady hřiště sportovní, nebyla kanalizace, nebyla opravená silnice, pořád to bylo rozbitý od traktorů, tak komunikace byla hrozná, některý cesty nebyly tady přes vesnici zpevněný, byly to takový ty starý uježděný silnice, bylo tady daleko víc zeleně a na tý návsi nebyla cesta, jak je teď vydlážděná, ale byla tady uježděná, hlinitá cesta a byla plná ovocných stromů. Bylo to tady takový víc přírodní, pak se ta vesnice začala předělávat. Nebylo tady spoustu nových domů, byly tady ještě starý domky, který byly takový ty, lidi si to udržovaly, takový vopravdu starý domečky.“ Popisuje vesnici v 80. letech jako obec venkovského charakteru se starou zástavbou, nezpevněnými cestami, množstvím zeleně a ovocných stromů. Výrok „vesnice se zmodernizovala“ uvedli dva dotazovaní. Zajímavě vnímá některé změny Resp. 5 - On: „...udělaly se ty, já tomu říkám městský novinky, jako nějaký hřiště a udělala kanalizace loni.“

Vedle změn fyzické struktury dotázaní starousedlíci poukazovali na příchod nových obyvatel. Jejich postoj k tomuto procesu byl neutrální: „A pak někdy v tom roce 1995 se tady začali natahovat lidi s tím, že se stavělo vzadu na louce takový satelitní městečko.“ (Resp. 2) až lehce negativní jako v případě Resp. 5 – On: „...přistěhovali se sem cizí lidi.“ nebo další výrok: „Ty lidi nic nepřinesli tý obci, to sou prostě jenom návštěvníci.“ (Resp. 5 – On). Příchod novousedlíků tedy působí na tohoto dotazovaného negativně, kdy označuje obec jenom za *noclehárnu*: „Voni se sem jedou vyspat, měli to spíš jako dobrou investici.“ (Resp. 5 – On).

Ještě z jiné perspektivy vnímá příchod nových obyvatel Resp. 1, který se zaměřil na možnou kolizi různého vnímání obce starousedlíky a novousedlíky, což do jisté míry souvisí s městským stylem života, který novousedlíci přinášejí do obce z města. Podle jeho názoru má část starousedlíků svoje nemovitosti a přilehlé pozemky výrobního charakteru (zemědělství, vlastní obživa; pozn. autora). Dle jeho názoru je pohled novousedlíků následující: „...ty lidi maj svoje

domy nebo pozemky využívat k bydlení, a ne jako výrobní prostředek.“ (Resp. 1). Na obyvatele obce, kteří mají svoje nemovitosti a pozemky také výrobního charakteru, je nahlíženo negativně: „...na lidi, na který něco dělají ve svém domě, tak je nahlíženo jako na to, že tam dělají něco, co tam není ideální, aby tam dělali, což je zcela zásadní změna, protože to je podle mě zásadní rozdíl mezi vesnicí a nějakým předměstím města. Kdy předměstí města nebo tady to vaše (Holice, pozn. autora) je postavený proto, aby tady bydleli lidi, který pracují v továrně, kdežto na vesnici lidi z velké části pracují doma, ať už to jsou nějaký řemeslníci nebo zemědělci nebo cokoliv jiného. Takže to já vidím jako zcela úplně, řeknu, pro mě nejzásadnější rozdíl.“ (Resp. 1).

Snažili jste se v průběhu stavby Vašeho domu začlenit do života v obci, nebo jste počkali až po dokončení stavby? Proč? (novousedlíci)

Pokud měli novousedlíci v obci známé nebo příbuzné ještě před přestěhováním do obce, usnadnilo jim to podle jejich slov integraci do života v obci. To potvrzuje Resp. 6, který má v obci příbuzenstvo, naopak její manžel v obci vazby neměl: *„Pro manžela to bylo složité, ten byl úplně nový, ale pro mě ne, už sem tady věděla, do čeho du. Já už sem byla seznámená s tím okolím a lidi sem znala.“* Mít známé v obci před přistěhováním se jeví jako neoddiskutovatelná výhoda, což potvrzuje Resp. 9: *„Měli sme to ulehčený, jinak by to bylo složitý, protože takhle když někde přijdete a ste tam úplně nověj a nikoho neznáte, tak to by nešlo tak jednoduše. Ale ty příbuzný nás seznámili s ostatníma.“*

U novousedlíků, kteří v obci neměli před přistěhováním žádné vazby, identifikujeme jasné preference, s jakou skupinou obyvatel naváží prvotní kontakty. Jedná se o sousedy nebo stejnou věkovou skupinu obyvatel: *„Snažili sme se začlenit. Snažili sme se skamarádit se stejně starýma lidma, sousedama.“* (Resp. 9). Důležitou roli při integraci do života v obci a navazování nových kontaktů sehrávají děti, toho si je vědom Resp. 7: *„Začlenili sme se s blízkejma sousedama a potom v době, kdy sme měli už děti, tak těma různějma akcema s dětma a podobně.“*

Pracovali jste nějak aktivně na začleňování do života v obci? (novousedlíci)

Tato otázka je propojena s otázkou předchozí, nebere však v potaz časový aspekt před a po dokončení stavby, ale celkové aktivity pro integraci do života v obci. Dotazovaní uvedli opět významnou roli svých příbuzných a známých. Všichni respondenti uvedli, že se snažili začlenit do života v obci, pouze Resp. 7 uvedl: *„To asi ne z počátku, možná potom později, když dítě vyrostlo.“* V začlenění hraje významnou úlohu také čas strávený v obci: *„Tím, že sem na mateřské dovolené, jsem doma celý den s dětmi, tak já ano. Manžel ten zas naopak celý den v práci, takže manžel moc ne.“* (Resp. 6). Jako důležité faktory pro integraci do života v obci lze označit již existující vazby před přistěhováním, čas strávený v obci a navázání kontaktů se sousedy.

Jak se v obci cítíte? Byly naplněny Vaše představy? Jestliže ne, v čem se lišily? Jak se Vám celkově žije v obci? (novousedlíci)

Důvody, které vedou ke spokojenému životu v obci se různí. Resp. 6 uvádí touhu po vlastním rodinném domě a blízkost dvou krajských měst: „Mým snem bylo bydlet v domě, pocházím z paneláku, takže můj sen se splnil. Postavili sme si domeček, je to blízko Hradci, blízko Pardubicím, takže za 5 minut sme v Hradci, což je super.“ Výhodu věkově podobné skupiny obyvatel v sousedství uvádí Resp. 7: „Cítíme se tady dobře, je tu spousta mladejch lidí s dětma, který sou stejně starý.“ Naopak v obci se necítí šťastně Resp. 8, který vnímá rozdílné přijetí oběma skupinami: „Já se v obci necítím dobře. Cítím velkej rozdíl mezi tím, jak mě přímají starousedlíci a jak mě přímají takový ty náplavy. Hůř mě přímají novousedlíci.“, působil melancholicky (z terénních poznámek autora) a smutně dodává: „Mně chybí přirozený lidský společenství, který tady necítím a je mi to velice líto.“

Naplnění představ potvrdili 4 z 5 respondentů. Pro některé obyvatele to bylo způsobeno vazbami s mladými rodinami s dětmi (Resp. 6), blízkostí Hradce Králové nebo Pardubic (Resp. 6, 10) nebo bohatým kulturním programem a aktivitami, které obec nabízí (Resp. 10). Jak bylo uvedeno, Resp. 8 se necítí v obci dobře, ale jeho výpověď shrnuje ideál života na předměstí, kterým je *blízko příroda, blízko město*: „Kdybych pominula to sociální, tak si myslím, že bych si nedovedla představit lepší bydlení než takový, jaký tady mám. Kousek k přírodě, kousek do Hradce a tak dále.“

Obr. 9: Novostavba v lokalitě za kostelem. Splňuje představy o životě v zázemí jádrového města, kterými jsou blízká příroda a dobrá časová dostupnost jádrového města (vpravo na kopci vede silnice I/35); archiv autora

Jak jste se vyrovnali s faktem, že zde není téměř žádná míra anonymity (skoro všichni se znají) a ve městě tomu bylo naopak? (novousedlíci)

Odpovědi na tuto otázku se lišily. Resp. 6 měla problém zpočátku, ale zvykla si: „Musela sem si zvykat, nebylo mi to příjemné. Hlavně, když sme se ze začátku nastěhovali, tak kamkoliv sem já vyšla, myšleno do obchodu, na poštu, na úřad, tak všichni věděli, kdo já sem... ale já sem totálně nevěděla, s kým mám tu čest, takže bylo mi to nepříjemné ze začátku.“ Resp. 6 a 7 vnímají „rodinnější“ atmosféru na vesnici oproti městu, což potvrzuje také Resp. 9, pro kterou je tato malá míra anonymity příjemnější než ve městě: „...všichni se znaj i ve škole a ve školce. Tak to byl jiný přístup než ve městě, tam sou všichni takový chladnější a když už se znáte na vesnici, je všechno víc rodinný, jako příjemnější.“ Odlišné vnímání anonymity skrze sociální sítě, nehledě na prostředí město/vesnice, přinesla Resp. 10: „To já sem zvyklá a vod tý doby, co je fejsbúk (Facebook, pozn. autora), tak anonymita není žádná.“

Jak vnímáte obec? Spíše jako vesnici, nebo jako město? Prosím, zdůvodněte odpověď.

Jednalo se o první společnou otázku pro obě skupiny obyvatel. Percepce obce jako vesnice nebo města je u obyvatel Býště velice rozdílná. Například Resp. 9 vnímá obec jak vesnici na základě tvrzení: „Býšť vnímám jako vesnici. Ta příroda okolo, asi ten ruch, že tam je menší, větší klídek.“ S předchozím výrokem se částečně ztotožňuje Resp. 5 – On: „Tak eště tady sou ty polnosti vokolo těch baráků a není to tady samej barák, tak to eště vesnice je.“ Vybavenost obce považují za výbornou Resp. 2, 4, 6, 7, 8, 10. Resp. 2 považuje obec stále za „lepší vesnici“, ale je si vědom vývoje občanské vybavenosti v čase: „...kdysi tady byl dětský lékař a zubařka, a to bylo všechno. Máme tady zubařku, dva praktické doktory, lékárnu, na obecním úřadě knihovnu, v tělocvičně jsou všechny možné sporty.“ Právě na základě občanské vybavenosti a existence služeb považují obec za „malý městečko“ Resp. 3, 7, což dokládá výrok Resp. 7: „Co se týká soběstačnosti, že člověk nemusí nikam jezdit, protože se tady obejde téměř se všim, tak bych to brala jako malý městečko.“ Obec termínem „maloměsto“ označil Resp. 8, když uvádí konkrétní výčet některých služeb: „Je tady Jednota, lékárna, místní lékař, je tady mateřská škola, škola.“, Resp. 10 doplňuje restauraci, kulturní dům, poštu a hřiště pro děti a označuje obec za „poloměsto“, příp. „městys“.

Resp. 5 – On považuje obec za vesnici, viz text výše, v rozhovoru uvedl však zajímavou myšlenku, kdy považuje chování dětí ve škole spíše za městské a působí na něj negativně: „...podívejte se už v tý základní škole, ty děti, co sou přistěhovalý, tak se chovaj jak, už je to tady jak městská škola spíš... Chovaj se jako měšťáci, támle skácou z voken, támle lezou na Jednotě po střeše, to za nás nebylo.“

S názorem, že obec je spíše vesnice, souhlasí Resp. 1: „...nevidím žádný znaky města.“ Zároveň vyjádřil názor, že druhá studovaná obec Srch je administrativně i funkčně vázána pouze na Pardubice. V případě Býště naopak oceňuje, že: „Vazby tý obce sou roztržité, to znamená,

že nejbližší město je Hradec Králové, ve kterém se děje spousta věcí, ale administrativní centrum okresu a kraje jsou Pardubice, kde se řeší spousta jiných věcí a hodně věcí se řeší i v obci s rozšířenou působností, kterou jsou Holice.“, vyjádřil totiž obavu, že pokud by funkčně i administrativně byla obec vázána pouze na Hradec Králové, mohly by vyvstat názory: „Proč bychom měli být samostatná vesnice? ...Myslím si, že v nějakém dlouhodobějším horizontu by to mohlo znamenat nějakou hlubší integraci s tím velkoměstem.“ (Resp. 1).

Celkem 3 z 5 starousedlíků uvedli, že je pro ně obec spíše vesnicí. Uváděli, že nevidí žádné znaky města nebo se odvolávali na polnost kolem obce. Na druhé straně 3 z 5 novousedlíků uvedli, že je obec pro ně spíše malým městečkem nebo maloměstem. Starousedlíci nejspíše měli zařícovanou obec jako vesnici již před rozsáhlejší výstavbou v 90. letech. Percepce obce novousedlíky jako spíše menší město je zřejmě odvozena od dobré občanské vybavenosti a existence služeb, to potvrzuje Resp. 6: *„Není to vesnice, kterou jenom projedete a nic tam není, ale zase to není město. Něco mezi.“*

Každodenní život, aktivity, sdílená každodennost a životní styl

Pardubice/Hradec Králové jako velké město nabízí velké množství služeb. Ovlivňuje Vás blízkost tohoto města při rozhodování, kde služby využijete? Jestli radši ve městě, nebo v obci?

V případě obce Býšť bereme v potaz zejména funkční vazby na město Hradec Králové. Jako první služba, která respondentům přišla na mysl, byl obchod a nakupování. K této službě se vyjadřovali nejdříve, až pak uváděli služby jako lékař, mateřská a základní škola, kroužky pro děti apod. Pouze Resp. 1 při dostupnosti služeb ve městě i v obci volí Býšť. Výhodu blízkosti Hradce Králové si uvědomuje Resp. 2: *„Je pravda, že je dobře, že ten Hradec je tak blízko, protože ne všechny služby si tady můžu zajistit. Těch služeb je tady hodně, ale ne vždycky to z časových důvodů můžu stíhat, skloubit to tady a v práci, v tom Hradci je to takový uvolněnější.“*

Skupina novousedlíků preferuje využívání služeb hlavně v Hradci Králové, a to zejména kvůli jejich pracovišti v tomto městě. Kombinace pracoviště a využívání služeb v jednom městě je častá, to potvrzuje Resp. 7: *„Spíš díky tomu, že jezdím do Hradce do práce, tak většinu věcí si zařizuji tam, nákup a podobně.“*, obdobnou situaci popisuje také Resp. 8: *„Já víc využívám služby v Hradci. Sem tam hodně pracovně zainteresovaná a tím pádem si tam všechny tyhle věci zajistím. A když je služba tady i tam, tak vždycky v Hradci.“* Resp. 6 preferuje služby také ve městě, ale jak uvádí, je to způsobeno tím, že z Hradce Králové pochází: *„... já sem z Hradce, takže nás to táhne do Hradce, manžel taky pracuje v Hradci..., takže určitě využívám ty městské služby, co se týče nakupování, kultury.“* Ovlivnění blízkostí Hradce Králové přiznává i Resp. 10, který preferuje

služby také ve městě: „*To město je super, to mě hodně ovlivňuje, a když můžu, tak si radši zajedu do města.*“

Kolik času denně trávíte v obci? Jaké využíváte služby v obci?

Čas strávený v obci se samozřejmě odvíjí od aktivit respondentů: „*Jak kdy, mám zahrádku a dům, tak tady strávím toho času daleko víc než ve městě. Do města jezdím opravdu, když potřebuju něco nutně zařídit nebo někde něco nakoupit, co tady neseženu.*“ (Resp. 1), od pracovního vytížení: „*Možná jednu třetinu týdne, protože pracuju.*“ (Resp. 8), „*Ve všední den, je člověk v práci, tak ten zbytek a o víkendu většinou, pokud nejedem na výlet, tak sme taky doma.*“ (Resp. 9) nebo je ovlivněn rodičovskou dovolenou: „*Celý den. Tím, že sem na té rodičovské dovolené, tak vlastně tady trávíme hodně času.*“ (Resp. 6).

Resp. 4 nerozlišuje čas strávený ve městě nebo v obci, ale čas strávený za hranicemi svého pozemku a doma a vzpomíná (z terénních poznámek autora): „*Hodně, ale spíš doma než v obci. Obec jenom projedu, protože do obce teď moc nechodim. Kdysi za mlada sme se hodně navštěvovali nebo sme měli ten Sokol a tak, ale teď už do vesnice moc nejdu.*“

Využívání služeb v obci se mezi starousedlíky a novousedlíky nijak neliší. Nejfrekventovaněji využívanou službou je pošta. Dalšími hojně využívanými službami jsou obchod, lékárna, restaurace (Motorest Býšť, pozn. autora). Někteří dotázaní uvedli také knihovnu, obecní úřad nebo školu.

Jak využíváte svůj volný čas? Kde a jak ho trávíte, v obci, nebo ve městě?

Starousedlíci a také novousedlíci tráví volný čas většinou v obci, starají se o zahradu nebo chodí do okolní přírody: „*Trávím ho tady, a když nejsem na zahrádce nebo nedělám nic kolem domu, tak ráda vyrazím tady do okolní přírody.*“ (Resp. 2). Rozhodně se nedá říci, že volný čas pění o zahradu tráví pouze starousedlíci, což dokládá Resp. 7: „*Často doma, zahrada, takže spousty času se stráví na zahradě.*“ nebo Resp. 8. Volnočasové aktivity v přírodě se častěji objevovaly ve výpovědích novousedlíků, což může být odvozeno od základních stimulů pro přestěhování se z města do jeho zázemí – blízkost přírody, kvalitnější životní prostředí. To dokládá Resp. 8: „*Odpočívám pasivně nebo prací na zahrádce nebo výletama někde tady do blízkého okolí, do lesa a tak.*“ nebo Resp. 9: „*...do přírody chodíme na procházky, do lesa.*“ Resp. 6 využívá také výhod blízké přírody, navíc tráví s dětmi hodně času v obci, takže v případě volného času chce pro děti změnu: „*Už jenom z důvodu, aby měly děti změnu. Trávíme tady hodně času, takže se snažíme různé výlety po okolí.*“ Okolní přírodu podle Resp. 2 nevyžívají pouze obyvatelé Býště, ale také spousta obyvatel Hradce Králové, kteří zde hledají klid a odpočinek: „*Myslím si, že i spousta Hradečáků sem jezdí na ty procházky do lesa. Jezdí na ty procházky, vyvětrání se z toho města.*“ Pokud v obci není na programu společenská akce, tak za kulturním vyžitím musí obyvatelé Býště do Hradce Králové (kino, divadlo) jako Resp. 3, 4, 5, 6. Pro příklad

uvedeme výpověď Resp. 6: „Protože tím, že to je menší obec, tak tady není tolik možností, kam jít. Snažíme se opravdu někam vyjet mimo.“

Jste spokojen/a s nabídkou služeb v obci? Jste spokojen/a s jejich kvalitou? Chybí Vám nějaké?

Hodnocení nabídky služeb se mezi skupinami lišilo jenom mírně. Starousedlíci na dotaz, zda jsou spokojeni s nabídkou, odpovídali větami typu: „Já bych řekla, že jo.“ (Resp. 2), svéráznější odpověď zvolil Resp. 5 – On: „Pro to, aby tady lidi přežili, to dostačuje.“ Z odpovědí novousedlíků vyplývá, že vnímají obec o něco více vybavenou, než starousedlíci: „Nabídka služeb je tady velice slušná.“ (Resp. 8), nebo Resp. 6: „Na vesnici je to velice slušná nabídka a sem spokojená.“ Z hlediska kvality poskytnutých služeb by si obyvatelé, bez ohledu na délku pobytu, představovali lepší obchod.

Při dotazu, jestli dotazovaným nějaká služba v obci chybí, byla nejfrekventovanější odpověď, celkem třikrát, bankomat a vždy šlo o odpovědi nově příchozích. Resp. 6 vyjádřil přání lepšího autobusového spojení s Pardubicemi a cyklostezky do Hradce Králové: „A pak bych ještě brala, kdyby byla nějaká cyklostezka udělaná mezi Hradcem a Býští. Aby bylo šikovnější, přímější spojení na tom kole do Hradce.“

Obr. 10: Centrum části obce Býšť, kde se nachází kulturní dům, restaurace, obchod, pošta, dětské hřiště a lékárna; archiv autora

Místní obchod

Nakupujete ve městě, nebo tady v obci? Jaké k tomu máte důvody? Využíváte ho také k setkávání s ostatními obyvateli obce?

Preference obou skupin obyvatel jsou různé. Starousedlíci kombinují možnost nákupu jak v obci (Jednota), tak v Hradci Králové, případně jiném městě. Novousedlíci preferují převážně město, ať z důvodu pracoviště, kdy nákup udělají cestou domů, tak i vlivem nižších cen, širší sortimentu nebo delší otevírací doby. Klasický model pak vypadá následovně: „*Vždycky jedu na větší nákup do města a potom, co potřebuju už jenom ty rohlíky, máslo, tak si koupim spíš v obci.*“ (Resp. 9). Tento model praktikují staro- i novousedlíci. Dva starousedlíci preferují spíše místní obchod (Jednotu), kdy Resp. 1 z důvodu: „...*je to pro mě časově výhodnější a ten můj sortiment, kterej já hledám, tak v tom našem obchodě je.*“ Resp. 2 praktikuje opačný model než většina dotazovaných (velký nákup ve městě, drobnosti v obci): „*Tady seženu spoustu věcí, ale ne všechno, je tady takový to nejnutenější. Tak jednou za čtrnáct dní v tom městě si udělám nákup toho, co tady neseženu.*“

Mimo nákupu mohou někteří lidé využít obchod také k setkávání s ostatními. Zde se výpovědi starousedlíků a nově příchozích výrazně liší. Novousedlíci na otázku, zda obchod využívají také k setkávání, odpovídali vždy negativně. V případě starousedlíků je situace opačná, jak dokládá Resp. 2: „*Samozřejmě, ty lidi tady znáte, takže si s nima popovídáte, zjistíte, co je novýho, jak se mají, je to přirozený, že s těma lidma komunikujete.*“ Obdobně situaci vnímá Resp. 5 – Ona: „*Občas tam potkáte někoho známýho, tak pokecáte.*“ Tuto skutečnost lze připsat městskému a venkovskému stylu života, kdy nakupování v menší obci je spojeno s osobním kontaktem s ostatními obyvateli.

Jaký je Váš názor na místní obchod? Považujete ho za důležitý?

Všichni respondenti odpověděli na dotaz kladně. Odpovědi se pohybovaly na pomyslné škále od „*asi jo*“ po „*určitě jo*“. Resp. 1 označuje krám za „*hodně důležitěj prvek v tý obci*“ a na základě kontaktu s ostatními ví, že daný člověk je z obce (platí hlavně u novousedlíků, pozn. autora): „*Aspoň se tam s někým jiným třeba potkám a vím, že ten člověk existuje a že to je můj soused, což už je taky podstatný, protože toho člověka vnímám, už pro mě začal existovat.*“ (Resp. 1).

Téměř všichni starousedlíci, ale také 3 z 5 novousedlíků uvedli význam obchodu pro starší obyvatele obce. Tak to uvádí například Resp. 2: „*Je to důležitý, jak jsem říkala, je tady spoustu těch starších lidí, který nemaj možnost někam si odjet, sou sami bez těch dětí. Ten obchod je fakt dobrá věc, hlavně pro ty starší a já to ráda taky využívám.*“ Další dva respondenti se shodli na důležitosti obchodu také pro děti, na což poukázal Resp. 5 – On: „*Ale i pro děti, vždycky tam šly. Maj to u školy, tak si tam šly koupit něco dobrýho.*“

V neposlední řadě byl obchod ceněn hlavně z důvodu: „...*když člověk něco zapomene, tak sme rádi, že ho tady máme.*“ (Resp. 6), to potvrzuje také Resp. 3: „*Kdyby tam nebyl, tak pro každou věc, co si člověk vzpomene, tak musí do města.*“

Místní kulturní a společenské akce

Účastníte se společenských a kulturních akcí (např.: pálení čarodějnic, plesy, sportovní utkání)?
Případně jaké další akce v obci máte a účastníte se jich? Ano/ne a proč?

Prvotně bylo zjišťováno, jestli dotazovaní navštěvují kulturní a společenské akce v obci. Pokud ano, jakého druhu. Různých druhů akcí se účastní 7 z 10 respondentů. Resp. 4 a 5 se akcí účastnili hlavně dříve: „*Ted' už ne, ale hodně sme se účastnili kdysi.*“ (Resp. 4) a Resp. 5 – On: „*Dřív hodně, ted' už ne moc.*“ Resp. 8 vyjadřuje svoje negativní postoje k novousedlíkům, označuje je jako „*náplavy*“ a necítí se být do společnosti integrován: „*Bohužel ne. Necejtím se bejt identifikovaná s touhle tou skupinou (novousedlíky, pozn. autora)...do týhle společnosti se necejtím bejt integrovaná. Ale ty starousedlíci sou pro mě daleko bližší než ty náplavy, který se sem přistěhovaly.*“

Ostatní účastníci uváděli různé druhy akcí jako například pálení čarodějnic, posvícenskou zábavu, kulturní akce v knihovně či vánoční akce a setkání. Nejfrekventovanější odpovědi byly akce pro děti – Resp. 3, 6, 7, 9, 10. Obec pořádá pro nejmenší spoustu akcí, uvedeme dětský den, Pohádkový les nebo Mikulášskou besídku. Vysoká účast na akcích podložena větou: „*Co se nabízí, využíváme plně.*“ byla zjištěna u Resp. 6 a obdobně u Resp. 10.

Jak se do nich zapojuje druhá skupina obyvatel?

Otázka měla odhalit vnímání starousedlíků, jak se do těchto společenských a kulturních akcí zapojují novousedlíci a naopak. Prvně se zaměříme na pohled starousedlíků. Jejich představy o zapojení novousedlíků nabývají velice odlišných rozměrů. Resp. 1 uvádí úspěšnou integraci nově příchozích do kulturního dění: „*...myslím, že Bejšť je specifická tím, že je to poměrně dobře zvládnutá situace. Hodnotím to kladně.*“ Názorově na druhé straně spektra je Resp. 4: „*Vůbec se nezapojou. Protože kdysi tady byly plesy a všechno, zábavy, ted' to všechno upadlo, protože nejsou lidi. Ty starý umíraj a ty mladý, co se sem přistěhovali, tak ty tam nechoděj.*“ a doplňuje svoji představu o tom, jakými aktivitami si novousedlíci účast na akcích v obci nahrazují: „*Hodně spíš jezděj na hory, sem do vesnice vůbec nejdou.*“ S jejich neúčastí na plesech souhlasí Resp. 5 – On a označuje novousedlíky termínem „*přespávači*“. Uprostřed těchto odlišných názorů je Resp. 2 a 3, kdy Resp. 2 identifikuje aktivní i neaktivní novousedlíky nejen z hlediska akcí, ale také zapojení do života v obci obecně: „*Jak kteří a záleží, jak dlouho tady jsou. Někteří, když to vezmu těch patnáct, dvacet let, co tady sou, tak sem ani moc nezapadli. Někteří chtěli mít dům na vesnici, ale ten kontakt s těma lidma moc neudrží. Ty si ten domeček obehnali vysokou zdí a sou*

zavřený za ní, takže o nich nic nevíme, moc se neprojevují, sou na svém. Na druhou stranu, někteří, kteří se sem přistěhovali, tak se přistěhovali, protože tady měli známý, rodinu, postavili si tady a ty se automaticky s tou vesnicí sžili, to je poznáte, když dete kolem hřiště, tak se všichni znají, je to něco jinýho, než ti, kteří se zavírají za těma velkejma zdma.“ Opět se potvrdilo, že předchozí vazby v obci výrazně pomáhají integraci do života v ní.

Rozdílné názory na zapojení novousedlíků, zejména u Resp. 4 a 5, jsou pravděpodobně determinovány skutečností, že sami se společenských a kulturních akcí téměř neúčastní, a proto nemohou účast novousedlíků zcela objektivně posoudit.

Odlišné vnímání účasti starousedlíků na akcích pohledem novousedlíků bylo také zjištěno. Resp. 6, 7 a 9 se shodli na tom, že starousedlíci jsou často organizátory akcí. Resp. 6 doplňuje, že novousedlíci spíše využívají akcí ve městě, nedbají na zachování tradic a bez aktivity starousedlíků by tradiční akce zanikly: *„Takže my, jakožto nové rodiny, rádi využíváme těch akcí, ale je fakt, že starousedlíci to všechno držej. Toho si ceníme.“* Opakem je výpověď Resp. 10, podle níž se starousedlíci *„který už maj vodrostlý děti“* do organizace akcí nezapojují a organizují je *„aktivní maminky“* a kriticky dodává: *„Ale starousedlíci přijdou, podívaj se, zkritizujou, že by to udělali líp, ale neudělaj nic.“* (Resp.10). Resp. 8 poukazuje, že obě skupiny mají svoje vlastní akce, kdy: *„...starousedlíci maj svoje společenský akce, je to hodně odlišný od toho, co maj ty náplavy. Je to hodně oddělený.“* Starousedlíci mají plesy, novousedlíci mají soukromé akce a k *„takovému míšení“* dochází na pání čarodějnic. Ohledně nově přichozích, Resp. 8 svoji odpověď ještě rozvádí, kdy interní akce se týkají pouze určité skupiny nového obyvatelstva *„jakože my, co spolu mluvíme“* a ostatní novousedlíky z nich vyčleňují.

Myslíte si, že po delším pobytu v obci se novousedlíci více zapojují do dění/společenských akcí v obci? (starousedlíci)

Odpovědi kopírovali trend z předešlé otázky, kdy Resp. 4 a 5 vnímají integraci novousedlíků za nedostatečnou, což dokazuje věta: *„Já si myslím, že vůbec se nezapojují. Voni sou zvyklí, že přišli z města, tak zase tam táhnou.“* (Resp. 4) Odlišně situaci vnímá Resp. 3, kdy tvrdí: *„Dost sem si všimla novejš tváří na těch akcích.“* Kladně odpověděl také Resp. 2, kdy pro účast musí novousedlíci mít kontakt s ostatními obyvateli, doslova *„kteří je, dá se říci, natáhnou“*. Myšlenku závislosti integrace do obce na sousedech vyslovil Resp. 1. Záleží, jestli je souseď starousedlík, nebo novousedlík: *„Když je někdo novejš a má na každý straně starousedlíka, tak se zná s nima a začlení se do tý původní skupiny. Kdežto, když někdo bydlí vobklopenej tady těma nově přichozíma, tak nemá v tom běžným, řeknu, procesu, možnost vůbec přijít do styku s těma původníma lidma.“* Za příklad špatné integrace novousedlíků uvádí část obce Hoděšovice (severně od části obce Býšť, pozn. autora), kde se nemísí stará a nová zástavba *„tady sou jedni a támhle sou druhý“* (Resp. 1). Problémově vnímá část obce Hoděšovice také Resp. 5 – On: *„...furt*

se to střídá. Třeba Hodešovice, to je furt, tam ani pomalu nikdo neví, kdo tam bydlí.“ Za lepší řešení pro integraci obyvatel do obce a od toho odvozeného sociálního klimatu se jasně jeví plánování nové zástavby tak, aby se prolínala se starou zástavbou.

Zvýšila se Vaše účast na veřejném životě a ostatních akcích s délkou pobytu v obci? (novousedlíci)

U 3 z 5 novousedlíků byla odpověď velice stručná a kladná „ano“. Resp. 8 i nadále vyjadřoval zklamání: „*Moje účast se nezvýšila, protože sem znechucená celkovým tím přístupem.*“ Resp. 6 registruje zvýšenou účast celkově na životě v obci, tvrzení podkládá z hlediska společenských akcí. Krátce po přistěhování se označil za „*návštěvníka*“, ale postupem času se situace změnila: „*...začínáme se začleňovat a pomáháme s organizací.*“ Oceňuje akce především pro děti, kdy ostatní organizovali akce pro její děti a nyní, když má děti větší, je ráda, že může pomoci na přípravě pro ostatní děti: „*...cítím závazek. Ne závazek v tom pravém slova smyslu, dělám to ráda, není to, že bych se cítila povinná, ale je to vnitřní přesvědčení.*“ (Resp. 6).

Považujete možnost kulturního a společenského vyžití za dostatečnou? Jestliže ne, co Vám chybí?

Starousedlíci jsou s kulturním vyžitím v obci spokojeni. Podle názoru Resp. 2 by některé skupiny obyvatel uvítaly více akcí: „*Myslím si, že mladí by uvítali víc kultury.*“ Resp. 3 občas pořádá s kamarádkami soukromé akce s dětmi. Novousedlíci jsou také spokojeni, podle Resp. 7 jsou akce hodně zaměřené pro děti: „*Točí se to hodně kolem dětí, tady je nabídka poměrně pestrá.*“ Resp. 6 odvozuje svoji účast na akcích i od populační velikosti obce a rozdílu v míře anonymity mezi městem a vesnicí: „*Tady se mě to víc dotýká, je tady menší počet lidí, všichni se znaj, tak mě to víc stimuluje k tomu se toho účastnit, než kdybych bydlela v Hradci. Tam to je hodně anonymní. Tim životem na vesnici se do toho člověk víc vtáhne.*“

Resp. 2 při dotazu, jestli nějakou akci v obci postrádá, neodpověděl z hlediska vlastních preferencí, ale postrádá více akcí pro děti, zejména o letních prázdninách: „*Něco víc pro děti toho věku, kdy by se víc měly zapojovat do vesnice, všichni jezdí za sportem do města. Obecní úřad by se do toho mohl víc zapojit o prázdninách, aby byla ta aktivita dětí usměrněna, aby to nebylo tak, že rodiče jsou doma a děti vlčí.*“ Ostatním dotázaným žádné specifické akce nechybí.

Zapojení do občanských sdružení, místních organizací, spolků, zájem o dění v obci, vlastní iniciativa

Jste členem nějaké skupiny, zájmového spolku nebo občanského sdružení? Případně jakého a proč?

Z důvodu zachování anonymity nebude uvedeno, který respondent je členem kterého spolku nebo občanského sdružení. Otázka měla pouze nastínit aktivitu dotazovaných v této oblasti. Celkově 2 z 5 starousedlíků byli členy nějaké organizace, z novousedlíků nebyl členem nikdo. O

zapojení novousedlíků do organizací v obci může poskytnout náhled odpověď Resp. 1: „...*nových kontaktů jsem tam moc nenavázal, protože tam jsou lidi, který už znám. Z 95 % jsou to starousedlíci.*“ Resp. 4 již není členem ničeho, ale opět vzpomíná: „*Dřív sem byla Sokolka, kdysi, to byl snad každéj tady.*“

Vedle klasických forem organizací nebo skupin (SDH, zahrádkáři), uvádí Resp. 10 členství ve skupině na sociální síti: „*Sem ve skupině maminek na fejsbůku (Facebook, pozn. autora). Scházíme se pravidelně, ale daly sme se do kupy na fejsbůku.*“ Navázání kontaktu s ostatními obyvateli obce skrze sociální sítě dokazuje jejich rostoucí vliv.

Zajímáte se o dění v obci? Obyvatelé se mohou účastnit projednávání územního plánu, založit nějaké občanské sdružení nebo se podílet na správě obce. Případně jaký máte k aktivitám důvod?

V této oblasti nelze spojovat zájem o dění v obci s délkou života v obci. Veřejného zasedání zastupitelstva obce se účastní pouze jeden starousedlík. Z novousedlíků se účastnil pouze jeden, ale to bylo v minulosti. Jeden z nově příchozích vyjádřil, že jeho účast na veřejném zasedání se odvíjí na základě témat, která ho zajímají (bezpečnost dětského hřiště). Pasivně se zajímá vyšší počet dotázaných, 4 z 5 novousedlíků uvedli, že si přečtou Obecní zpravodaj, což ze starousedlíků neuvedl nikdo. Původní obyvatelé mají k veřejnému zasedání neutrální až negativní postoj: „*Ne, dělej si tam, co chtěj a nemám možnosti si zvolit někoho jinýho, takže mně to vůbec nezajímá.*“ (Resp. 5 – On). Resp. 8 oceňuje vedení obce ve snaze „*dát dohromady*“ původní obyvatelstvo s nově příchozím, ale zároveň přidává vlastní postřeh: „*Novousedlíci se možná snažej získat tady převahu ve smyslu ovládnání toho obecního dění.*“

Jste aktivním organizátorem některých akcí? Jakých a jaký máte důvod pro účasti na organizaci?

Starousedlíci většinou uvedli, že nejsou sami organizátorem akcí, ale když byli požádáni, tak v minulosti přispěli (finančně, pomoc při organizaci). V okruhu dotázaných novousedlíků byl jeden, který organizoval akce, dalším vyloženým organizátorem akce nebyl nikdo, ale spíše podle vlastních slov: „*Sem takovým tím dobrovolníkem.*“ (Resp. 6). Organizaci soukromých akcí pro maminky s dětmi uvedly Resp. 3 a 7.

Máte pocit, že novousedlíci pomohli pomocí svého know-how a svých kontaktů vyřešit nějaký projekt v obci? (starousedlíci)

Přehled o pomoci novousedlíků prostřednictvím jejich know-how a osobních kontaktů nemá 3 z 5 starousedlíků. Uvedli, že vůbec nemají přehled, jednou se objevila negativní odpověď. Odlišně otázku uchopil Resp. 2. Myslí si, že novousedlíci prosadili svoje vlastní zájmy, nikoliv, že by pomohli obci vyřešit problém nebo projekt. Uvádí příklad na dětském hřišti: „*Ty maminky, co choděj s dětma na hřiště upozornily na to, že ta skluzavka vede rovnou k silnici, tak na to upozornily, že to není bezpečný, padlo to na úrodnou půdu a obec to otočila.*“ Dále Resp. 2 poukazuje na povrch na tenisovém a volejbalovém hřišti: „*Ti mladáci, kteří tam chodili, tak na*

to upozorňovali. Oni to iniciujou přes své rodiče v rámci těch jednotlivých komisí na obecním úřadě. Takže ne teda přímo ti mladí, ale přes rodiče.“

Pomáháte obci s řešením některých projektů pomocí svého know-how a kontaktů? (novousedlíci)

Novousedlíci vnímají svůj přínos pro obec pozitivněji než starousedlíci: „Hodně novousedlíků je podnikatelů, tak pomohli dotovat ty společenský akce nebo dali sponzorský dary.“ Resp. 10. Resp. 6 poukazuje opět na dětské hřiště jako Resp. 2, ovšem z jiného úhlu pohledu, kdy nakonec sešlo z úpravy dětského hřiště vlastními silami: „Co se týče dětského hřiště, tak byla otázka toho, že bychom jako rodiče šli sázet stromky a natírat tam ty herní prvky, ale pak to vyšumělo.“ Pomocí svých kontaktů novousedlíci přispěli, dále to potvrzuje Resp. 6: „...byly vánoční trhy v Býšti, takže sme my, ty novousedlíci sháněli kontakty z města nebo co my máme svoje kontakty na to, aby šli ty lidi z města sem se svými výrobky a udělali si tady stánek, tak to proběhlo.“

Veřejné prostory a místa setkávání – percepce, názor na jejich úklid

Jaké veřejné prostory (např.: náměstí, park, fotbalové hřiště, zastávka MHD atd.) využíváte v obci? Vyjmenoval/a byste je?

Cílem otázky bylo získat přehled, ve kterých místech se nejčastěji obyvatelé obce pohybují. Do jisté míry to odráží jejich aktivity v obci. Dotazovaní kromě veřejných prostor uváděli také budovy občanské vybavenosti. Nejčastěji se ve výpovědích starousedlíků i novousedlíků objevovalo dětské hřiště. Právě toto místo je jedním ze stěžejních pro navázání nových kontaktů a integraci do života v obci: „Na těch dětských hřištích je část těch maminek z novousedlíků.“ (Resp. 3). Charakter tohoto místa potvrzuje snazší integraci skrze děti. Uvedlo ho 6 z 10 účastníků. Dalším hojně navštěvovaným místem/budovou je místní restaurace – Motorest Býšť. Ten také slouží jako místo setkávání, jak uvádí Resp. 6: „Využíváme tady hospodu, my dospěláci se tam scházíme s těmi novousedlíky právě.“ Dále se objevuje fotbalové hřiště, celkem čtyři respondenti, a kulturní dům – tři. Uveden byl také obchod, pošta nebo knihovna. Ve všech uvedených veřejných prostorech se pohybují obě skupiny obyvatel, žádný není preferován pouze jednou skupinou.

Má Vaše obec místo setkávání (např.: dětská hřiště, tělocvična, restaurace, fotbalové hřiště)? A je podle Vašeho názoru takových míst dostatek? Jestliže ne, co Vám chybí?

Zjišťována byla důležitá místa pro setkávání obyvatel obce z pohledu dotazovaných. Nejčastěji uváděným místem bylo dětské hřiště: „Setkávaj se ženský s kočárkama na tom hřištiátku.“ (Resp. 5 – Ona). Kulturní dům, kde se koná část akcí, uvádí Resp. 6 a 10, na fotbalovém hřišti se schází obyvatelé většinou při příležitosti mistrovského utkání. Resp. 3 uvedl v kategorii soukromého prostoru za místo setkávání zahrady, kde pořádají sešlosti s rodinami

s podobně starými dětmi. Jasnou představu o skupinách obyvatel a jejich motivech k setkávání má Resp. 10: „*Pak v hospodě se scházejí starousedlíci, hrajou tam mariáš, a pak se scházej před krámem a drbou tam.*“ Jako další místa byl uveden obecní úřad, obchod, tělocvična nebo kostel.

Při dotazu na dostatek těchto míst k setkávání Resp. 1 odpověděl kladně a vyjádřil porovnání s ostatními obcemi: „*Určitě, u nás určitě. Když to porovnáám s jinejma obcema, tak jsem si všim velkého nedostatku v jiných obcích.*“ Resp. 4 a 5 se rovněž shodli, že míst pro kontakt s ostatními je dostatek, negativně však hodnotili nízkou míru využití těchto míst: „*Nikdo některý ani nevyužívá. Když udělali to asfaltový hřiště na tenis, tak tam věčně nikdo není a co to stálo peněz.*“ (Resp. 5 – On). Resp. 4 zařadil do své odpovědi důvod, související s denním rytmem a životním stylem obyvatel, který vysvětluje, proč některá místa nejsou využita: „*Ale moc je lidí nevyužívaj. Za prvé, jezdí do práce a děti hodně jezdí do školy do Hradce, tak ráno vodjedou, večír přijedou, takže moc se tady nezdržujou, a tak toho moc nevyužívaj.*“ Novousedlíci shledávají dostatek míst pro setkávání, Resp. 10 vyjádřil přání koupaliště.

Obr. 11: K setkáním obyvatel dochází také na dětských hřištích; archiv autora

Obr. 12: Místa setkávání v obecní části Býšť. Centrum se nachází v okolí kulturního domu

Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto; vlastní zpracování

Jak vnímáte péči o veřejný prostor? Přispíváte k jeho úklidu (např.: úklid sněhu, úklid po psech), nebo by to měla zařídit obec? Zdůvodněte, prosím, odpověď. Jak podle Vás o něj pečuje druhá skupina obyvatel? A jak se do něj zapojují novousedlíci?

Na položenou otázku bylo široké spektrum názorů a nevyskytl se přístup, který by byl prezentován jen starousedlíky nebo nově příchozími. Jeden z konců názorové škály „*má mít na starost obec*“ (Resp. 1) zastává také Resp. 4 s jasným opodstatněním: „*Obec na to dostává peníze z nějakýho rozpočtu a myslím, že to je z našich daní.*“ Následně Resp. 4 opět vzpomíná, tentokrát na akci Z: „*Kdysi sme si to zažili, ty brigády, akci Z a takový, takže člověk musel někam chodit, do školky mejt vokna a uklízet a takový, tak to sem ráda, že tohle vodpadlo, protože člověk má svého dost, nemá na to čas.*“ Další uváděná odpověď byla typu: *obec, ale v případě potřeby jsme ochotní pomoci.* Tento postoj uvádí Resp. 3: „*Samozřejmě, když nestíhají a je potřeba to udělat, tak si myslím, že je potřeba pomoc.*“, obdobný názor vyjádřil také Resp. 7, z důvodu časové zaneprázdněnosti obyvatel. Další názorová skupina zastává myšlenku: „*Obec by měla. Protože to sou obecní pozemky, to veřejný prostranství. Před domem, tam to je trošku sporný, sou to obecní pozemky, ale většina lidí to upravuje podle sebe sama. Takže si myslím, že tam by si to měl každý sám udržovat.*“ (Resp. 9). Tito respondenti rozlišují obecní pozemky, které tvoří veřejné prostranství a obecní pozemky v těsné blízkosti jejich nemovitostí: „*Je jich na obci dost (zaměstnanců obce, starajících se o úklid; pozn. autora), tak občani ať si dělají pořádek před domem.*“ (Resp. 10). Resp. 6 je pro úklid obecních pozemků nejen v blízkosti domů: „*Každý by měl přiložit ruku k dílu... Třeba na hřišti (fotbalovém, pozn. autora) se po zimě uklízí, když vylezou ty odpadky a snažíme se udržovat dětské hřiště.*“ Celkově byli dotázaní spokojeni s péčí o veřejné prostory a čistotou v obci: „*...ta obec je hezká, je čistá, uklizená.*“ (Resp. 8). Můžeme tedy vyvodit, že novousedlíci se přizpůsobili péči o veřejné prostory nebo jejich přesvědčení v tomto směru má blíže k venkovskému stylu života.

Představy starousedlíků o tom, jaký vztah mají novousedlíci k péči o veřejný prostor, se různí. Resp. 3 se domnívá, že mají k úklidu veřejných prostor kladný vztah: „*Mají nový domečky, tak aby to vzhledově vypadalo, tak si to udržují.*“ Resp. 4 připouští, že novousedlíci uklidí „*ale jenom před svým*“ a „*dál už se nestarají, každé jenom vo to své*“. Podle některých starousedlíků část nově příchozích neudrzuje pořádek ani v blízkosti svého obydlí, „*mají zelené chodníky*“ (Resp. 1) a tento fakt spojuje s jejich celkovou integrací do života v obci. Podle tohoto kritéria podle Resp. 1 lze poznat, jak se kdo účastní života v obci: „*...nechodí ven brankou, neúčastní se života v obci, přijede autem, na dálkový ovládání si votevře bránu, zajede bránou dovnitř, de do obýváku a tím to hasne. Ráno zase do něj sedne a vodjede... ti novousedlíci nechoděj ven v té obci. Voni nikoho v té obci neznají a nakoupěj si ve městě, žejo (nezapojení novousedlíci, pozn. autora)... prostě tady podle toho se často pozná ten, kdo se neúčastní života v té obci nijak.*“ Obdobný postoj má Resp. 2, podle kterého se vztah k úklidu veřejných prostor neodvíjí od délky života v obci:

„...někteří ani snad nechtějí, tak to berou, že když je to obecní pozemek, tak by obec měla dělat veškerý servis.“

Novousedlíci mají o vztahu starousedlíků k veřejnému prostoru a blízkosti jejich obydlí lepší mínění, než je tomu obráceně. Všichni dotázaní jsou názoru, že obě skupiny obyvatel mají k úklidu kladný vztah, dokládá to odpověď: *„Myslím, že to je stejný jako nově příchozí.“* (Resp. 7). Respondenti z řad nových obyvatel se vyslovili, že jsou s celkovou čistotou v obci spokojeni: *„obec se vo to dobře stará“*. (Resp. 7).

Pro doplnění představy bylo zjištěno, jak se o veřejný prostor starají novousedlíci z pohledu novousedlíků, kde bylo vnímání respondentů jiné. *„Tam to je asi horší. Čekaj třeba, až ta obec tu trávu poseká a neudělaj si to sami, i když je to před jejich plotem.“* (Resp. 9), naopak Resp. 10 má názor, že novousedlíci pečují dobře: *„Všichni ty novousedlíci i ten obecní kousek pozemku, co maj před domem, určitě udržujou.“* Odlišné vnímání lze přiřadit tomu, že účastníci se v odpovědi zaměřili zejména na svoje okolí (Svoboda, lokalita za kostelem) a nemají úplný přehled o celé obci.

Zaregistrovali jste v případě zmíněného úklidu veřejných prostor nějaké nároky, které by vedly ke konfliktu obyvatel mezi sebou (např.: úklid vánočních stromků, koše na psí exkrementy)?

Mezi dotázanými z řad novousedlíků téměř nikdo nezaregistroval nároky, které by vedly ke konfliktu obyvatel, až na Resp. 9. Konflikt se týkal košů na psí exkrementy: *„Zaregistrovala sem na ty psí exkrementy, že někteří by chtěli ty koše, ale někdo zase ne. Spíš ty, co sou zvyklí z toho města, co se přistěhovali...“* (Resp. 9), to opět dokládá vnášení prvků městského stylu života do venkovského prostředí. Starousedlíci vnímají konfliktů více. Resp. 4 vnímá konflikt v nové zástavbě týkající se svozu komunálního odpadu: *„Ta nová výstavba, tak popeláři měli docela s tím hlavu, že nikdo ty auta nedává si na svůj pozemek, ale nechává to na silnici, takže voni nemohli tam projet. No a když jim to řekli, tak jim nemá nikdo, co prej poroučet.“* Další problém registroval Resp. 1, kdy představy o vzhledu některých pozemků se mezi staro- a novousedlíky do značné míry liší: *„Novousedlíkům vadí to, že úprava některých pozemků neodpovídá jejich představám a jim to kazí dojem z vesnice. Těm lidem vadí to, že některý lidi maj na svém pozemku věci, který voni považujou za bordel. Dokonce jsem slyšel názory, že to tam vypadá jak někde v Rumunsku a voni chtěj, aby to vypadalo jako v Bavorsku nebo v Rakousku.“* Obě skupiny obyvatel zastávaly odlišný postoj k této kauze: *„Starousedlíci to nepovažovali za problém hodnej řešení, protože tam neviděli důvod. Sme na vesnici a ty domy a usedlosti sloužej jako výrobní prostředek, jako místo na práci.“* (Resp. 1). V této oblasti byl zaznamenán jeden z největších rozdílů mezi oběma skupinami obyvatel a na základě výše uvedené odpovědi, byla do rozhovoru zařazena otázka: *Je pro novousedlíky důležité, jak vypadají zahrady starousedlíků?*

Rozvoj a chod obce – další výstavba, spokojenost s vedením obce, prosazování požadavků jednotlivých skupin

Byl ve Vaší obci problém s další výstavbou? Postavili jste se proti další výstavbě? Jestliže ano, jakou formou? Občanského sdružení (např.: Středočeský kraj Naše obce)?

Nikdo z participantů nezaregistroval občanskou aktivitu proti další výstavbě. Starousedlíci logicky mohli hodnotit delší časový úsek a v jejich výpovědích se objevují náznaky ohledně vedení obce. Resp. 5 – On uvedl postoj občanů k další výstavbě na základě výsledků komunálních voleb v minulosti: „Tenkrát to měl bejvalej starosta tak, aby se to tady nedělalo, tak proto byl von jedině zvolenej. Těm lidem se to už nelíbilo, nechtěli tady z toho mít město.“ Obdobný postoj má Resp. 4: „Přišel starosta po něm, tak ten zase zakázal výstavbu, nechtěl, aby se tady už stavělo ani ň.“ Zároveň vnímá odlišné uspořádání zástavby v minulosti a v současnosti: „Je to takový hodně nahečmaný tady teďka, že prostě si každej vidí do vokna. A to tady nebejvalo, protože každej měl barák a kolem plno pozemků.“ (Resp. 4). Z řad novousedlíků nebyly rovněž občanské aktivity proti výstavbě registrovány a Resp. 6 přidává svoji představu o nakládání se soukromými pozemky: „Rodina si to nechává pro budoucí vnoučata a pravnoučata, takže to nechávaj takhle do rodiny.“

Obr. 13: Dvojdomy po pravé straně od silnice II/298 v lokalitě Svoboda; archiv autora

Myslíte si, že se obec v nějakém směru přizpůsobila novousedlíkům (např.: vybudování dětského hřiště, bankomat, osvětlení, zkapacitnění mateřské školy, delší otevírací doba obchodů)? A je to přirozený vývoj, nebo se tak děje vyloženě kvůli novousedlíkům?

Všichni participanti se jednomyslně shodli, že jde o přirozený vývoj, který je spjat s nárůstem počtu obyvatel, což zvyšuje tlak na služby a sociální infrastrukturu. To nejlépe charakterizuje Resp. 3: „*Spíš to vyplývá z toho, jak se ta vesnice zvětšuje a začínaj tam být tyhle možnosti pro ty lidi, tak to vyplývá z toho. Přirozenej vývoj, nevnímám to, že by se to dělalo kvůli někomu.*“ V souvislosti s přirozeným vývojem bylo nejčastěji zmiňováno vybudování dětského hřiště, zkapacitnění mateřské školy, zavedení kanalizace, nové chodníky, instalace dalších košů apod.

Jak byste ohodnotili celkově příchod novousedlíků? Zlepšila se díky nim kvalita života v obci? (starousedlíci)

Starousedlíci vnímají příchod novousedlíků rozporuplně. Kvalita života se podle jejich názoru nezměnila. Pozitivně hodnotí snížení věkového průměru obce: „*Když by tady nebyli novousedlíci, co sou mladí lidé, tak by ta vesnice byla přestárlá.*“ (Resp. 2). S tím souhlasí Resp. 1, který k pozitivům, souvisejícím s příchodem novousedlíků řadí jejich odlišné názory a postoje: „*Přišli obyvatelé, kteří mají jiný náhledy, jiný myšlenkový pochody, takže obohacujou tu komunitu.*“ nebo „*to přinese peníze pro obec.*“ Stejný participant však vnímá negativa: „*Ale co beru jako obrovskou vadu a nevýhodu je to, že přijdou s tím, že se snažej implantovat svůj náhled na věc těm lidem, který už tam sou.*“ Příklad uvádí na chovu hospodářských zvířat, kdy si v blízkosti těchto staveb novousedlíci stěžují na zápach „*to je modelovej příklad situace, která nastává*“ a tuto skutečnost označuje termínem „*odvrácená strana integrace*“ (Resp. 1). Následně popisuje rozdíl mezi představami, s jakými novousedlíci na předměstí přichází, a realitou: „*Koupěj si barák v Bejšti a s ním si koupěj iluzi života na vesnici a nedokážou pochopit, že to tam ty lidi maj jinak.*“ (Resp. 1). Obdobný střet prosazování zájmů a názorů v prostředí, kde převládají názory odlišné, svérázněji popisuje Resp. 5 – On: „*Na mě to působí tak, některý sem přišli, mysleli si, že tady z těch lidí budou dělat blbce a že spasili svět, a to ve finále tak nebylo.*“ Konkrétním příkladem tvrzení nedoložil. Celkově novousedlíci přinesli obcím omlazení a peníze do obecního rozpočtu. Konflikty, které se týkají městského a venkovského stylu života, jsou často nevyhnutelné.

Plní obec vaše požadavky? Jestli ne, jaké to byly a proč?

Dotazovaní se shodovali, že obec se snaží řešit jejich požadavky, zároveň jsou si vědomi, že jejich požadavek musí mít reálné parametry: „*Většinou se snažej vyhovět, pokud je to nějaká normální žádost.*“ Jedním z uvedených požadavků byla bezpečnost dětského hřiště. Dalším požadavkem, který uvedl Resp. 8, je řešení (z pohledu občanů) nevyhovující dopravní obslužnosti s Pardubicemi: „*My sme Pardubický kraj a je tady horší obslužnost z hlediska Pardubickýho kraje než ve vztahu Býšř'-Hradec Králové.*“ Na obecním webu existuje platforma, pokud si občané chtějí zachovat svoji anonymitu a vyjádřit požadavek: „*Obec má na webu kolonku s dotazy a nápady.*“

Obyvatelé můžou psát požadavky, co by se jim líbilo. Voni to pak projednávají na schůzích. Někdo, kdo nechce mít slovo na zastupitelstvu, tam napíše.“ (Resp. 10). V obci nebyly zjištěny problémy s prosazováním požadavků obyvateli.

Jaký máte názor na vedení obce? Je podle Vás moderní? Jsou osoby ve vedení obce podle Vás kompetentní?

Obyvatelé Býště byli spokojeni s vedením obce a jeho flexibilitou: „Je moderní. Sou schopný reagovat na situace, který přicházej v obci, poměrně flexibilně.“ (Resp. 1). Podle Resp. 4 dnešní doba přináší celou řadu změn a pro vedení obce je potřeba se neustále vzdělávat: „Myslím, že dou s dobou, že se snažej. Vzdělávaj se, ty paragrafy, v dnešní době, tak musej bejt ve vobraze.“ Spokojenost byla mezi participanty i se starostkou: „Starostka je mladá krev, vnesla do toho jiný světlo. Je moderní a pro připomínky a náměty je vtevřená.“ (Resp. 10). Resp. 3 spojuje spokojenost s vedením obce a celkovým rozvojem v obci: „Sem s tím hodně spokojená. Jak se to rozrostlo, tak hodně věci přibejvá, rozvoj pokračuje.“

Jaký máte/měli jste postoj k nové výstavbě (soukromá, developerský projekt)?

Tato otázka opět zahrnuje odlišný časový horizont, který mohou posuzovat starousedlíci a novousedlíci, a to se odráží ve výpovědích. Participanti nehodnotili pouze stavební rozvoj, ale všechny změny fyzické i sociální struktury, které přinesl. Starousedlíci negativně hodnotili stavební rozvoj z hlediska přeměny nezastavěných ploch a orné půdy na zastavěnou plochu, a nostalgicky vzpomínali: „Zastavujou se místa, ke kterejm maj lidi vztah jako k součásti přírody a sou to místa, kde starousedlíci vyrůstali nebo na nich hospodařej.“ (Resp. 1). V tomto tematickém okruhu Resp. 1 striktně rozlišuje mezi oběma skupinami obyvatel z hlediska rozhodovacích pravomocí, kdy negativně vnímá stejné pravomoci pro nově příchozí, kteří jsou v obci krátce, a pro původní obyvatelstvo, které je v obci mnohem delší dobu: „Budou mít stejnou rozhodovací pravomoc jako my, objeví se nová skupina lidí, jiná než sme my, která bude moci o nás rozhodovat.“ Podobně negativní názor má Resp. 5 – On: „Já chci bydlet na vesnici, ne aby mě tady měšťáci diktovali, co mám dělat.“

Další negativní aspekt souvisí se sociálním prostředím, kdy starousedlíci vnímají změny v sociální soudržnosti obyvatel obce v čase. Resp. 2 měl představy: „Spoléhala sem, že ty lidi budou víc pohromadě, budou si pomáhat a bude to jako za stara, kdy sem znala všechny kamarádky, všechny sousedy, všichni se scházeli, komunikovali, navštěvovali se doma.“, ale realita je jiná: „...ale ty lidi sou vychovávaný úplně jinak.“ a výpovědi se neobešli bez nostalgického vzpomínání: „Babička řekla, já si zaběhnu támhle a půl dne jí nebylo, protože obešla půl vesnice.“ (Resp. 2). Stručně, ale výstižně, komentuje tuto proměnu Resp. 4: „Už to není taková rodina. Je to spíš taková cizina.“ Starousedlíci obecně stavební rozvoj nehodnotí

pozitivně, protože došlo k proměně jejich staré vesnice, což přineslo spoustu změn fyzické a sociální struktury obce.

Novousedlíci často měli neutrální až kladný postoj k další výstavbě, kdy determinujícím faktorem byla vzdálenost nové zástavby od vlastního obydlí nebo intenzita nové výstavby: „*Pokud to není žádná, strašná, masivní výstavba, aby tady vzniklo něco, jako sou Hoděšovice, tak si myslím, že to je jak pro nás, tak i pro obec obohacení.*“ (Resp. 7). Kladně hodnotí posílení vlastní komunity nově příchozích a navázání nových kontaktů, za předpokladu, že by se jednalo také o mladé rodiny s dětmi: „*Eště záleží, kdo se sem nastěhuje. Předpokládám, že to budou nějaký relativně mladý lidi, který budou mít děti a můžeme navázat další kontakty.*“ (Resp. 7). Neutrální postoj a opak NIMBY (Not In My Back Yard) jsme registrovali u Resp. 9: „*Nevadí nám to, určitě ne, my sme si taky postavili, takže ostatní můžou taky mít možnost.*“ Stejně je na tom Resp. 10, který uvádí jedno negativum: „*Někteří nedokážou ani pozdravit (novousedlíci, pozn. autora). To mě úplně ničí.*“ Zatímco starousedlíci negativně hodnotí velkou dynamiku změn, kterými prošla obec od začátku intenzivnější výstavby v 2. pol. 90. let, novousedlíci mají k nové výstavbě neutrální až kladný postoj.

Obr. 14: Rezi denční výstavba v obci pokračuje. Na fotografii lokalita Svoboda, kde vznikla nová ulice, na jejímž konci jsou pozemky připravené na stavbu dalších rodinných domů; archiv autora

Konkrétní otázka pro obec Býšť

Vyhovuje Vám osvětlení ulic v noci? Byl kvůli osvětlení konflikt?

Otázka byla zařazena na základě rozhovoru se starostkou, kdy byly prosazovány rozdílné názory na osvětlení obce. Respondenti nevěděli, že otázka osvětlení byla v obci řešena. Spokojenost s osvětlením se v různých částech liší. Resp. 2 je s osvětlením spokojen: „Vyhovuje, vesnice je osvětlená dost, akorát z úsporných důvodů se osvětlení vypíná od 23 do 4 hodin, ale hlavní tah kolem státovky je osvětlený pořádkem.“ Naopak Resp. 8 není zcela spokojen: „V té naší části to osvětlení není vyhovující. Myslim, že se zhasíná kolem 23 hodiny a je tady tma a je to tady takový nebezpečný.“ Osvětlení ulic v nočních hodinách tedy nebylo tématem, které by řešila většina obyvatel obce.

Vztah, percepce a kontakt s druhou skupinou obyvatel, ostatními obyvateli

Vyhledáváte kontakty s ostatními obyvateli obce, nebo jezdíte za známými do velkého města (Pardubice/Hradec Králové)? Jestliže v obci, jde o staro-/novousedlíky, jak jste se seznámili a čeho si na těchto kontaktech ceníte?

Důležité bylo zjištění sociálních vazeb zejména u novousedlíků. Zdali mají stále silné sociální vazby na město nebo se integrovali do života v obci a vytvořili si zde svoji síť kontaktů. Starousedlíci mají kontakty převážně v obci, pouze Resp. 4 promítl oslabování své sítě kontaktů v obci a orientuje se spíše na města: „Ty moji známí buď sou nemocný nebo nežijou, takže tady to hodně vymírá.“ Novousedlíci převážně vyhledávají kontakty také v obci. Výrazný vliv má často rodičovská dovolená. Jako příklad uvedeme odpověď Resp. 10, kdy k seznámení opět došlo přes sociální síť: „Na mateřský sem začala vyhledávat kontakty a našla sem ten klub maminek (uzavřená skupina na Facebooku, pozn. autora). Maminky, který tady sou nový si tam někoho najdou a můžou si s někým popovídat.“ Kvůli dětem rodiče preferují kontakty v obci, jejich děti mají v obci svoje kamarády. Jedná se o vztahy založené na sdílené každodennosti, jak potvrzuje Resp. 7: „Teďka se pohybujeme spíš tady v obci, ale asi je to kvůli dětem. Maj tady vrstevníky, se kterejma choděj do školky, budou spolu chodit do školy, takže se snažíme udržovat kontakt tady.“

Součástí otázky byl dotaz, zdali jde v obci o starousedlíky nebo novousedlíky. Cílem bylo zjistit, zdali v obci například novousedlíci vytváří pouze svoje sociální skupiny nebo mají kontakty i se starousedlíky a naopak. Z pohledu starousedlíků jde hlavně o kontakty s ostatními starousedlíky: „Novousedlíků velice málo, asi tak tři rodinky.“ (Resp.2). Někteří starousedlíci nemají téměř žádné vazby s nově příchozími: „S novousedlíkama se neznáme vůbec. Kdyby se někdo zastavil a ptal se, kde bydlí ten a ten, tak ty nový ani nevim, jak se menujou.“ (Resp. 4). Další častou odpovědí obou skupin bylo: „To je tak půl na půl.“ (Resp. 7). Z hlediska sociálních vazeb novousedlíků se nedá říci, že by neměli vazby se starousedlíky, takže neexistují výrazné

problémy v jejich sociální integraci, pokud na tom mají zájem. U některých nově příchozích jde spíše o druhou skupinu: „*Více starousedlíci.*“ (Resp. 9). Zde hrají roli existující vazby ještě před přistěhováním do obce.

Častým způsobem navazování kontaktů byly společenské a kulturní akce nebo když novousedlíci přišli s prosbou o pomoc: „*Často něco potřebovali, když stavěli ty baráky.*“ (Resp. 1). Nejzásadnější roli ve vytváření nových sociálních vazeb sehrávají děti, kdy se jedná o setkávání v mateřské a základní škole nebo o akce dětem určené: „*S těma novousedlíkama ve školce sme se setkali, při potkávání, vyzvedávání dětí.*“ (Resp. 3), to líčí rovněž Resp. 6, který vnímá rozdíl v integraci novousedlíků s dětmi a bez dětí: „*Vlastně díky dětem. Můžu říct, že kdybych byla novousedlíkem, který je bezdětný, tak bych určitě neměla tolik kontaktů, jako mám díky těm dětem. Nás spojujou ty děti, ty novousedlíky.*“ Důležitou roli u Resp. 10 sehrál virtuální prostor a sociální sítě: „*Přes fejsbük (Facebook, pozn. autora), sem voslovovala nějaký maminky, který sem potkávala, když sem šla s kočárkem.*“

Snažili jste se aktivně navázat kontakt s druhou skupinou obyvatel, nebo jste tomu dali volný průběh? Odpověď zdůvodněte.

Všichni starousedlíci se shodli, že navazování nových kontaktů nechali volný průběh. Uvádí příklad na každodenním kontaktu: „*prostě, když se potkáme*“ (Resp. 2). Další respondent opět uvádí vytvoření vazeb skrze mateřskou školu (Resp. 3). Nově příchozí obdobně seznamování se dali volný průběh. Sociální integrace proběhla přes sousedy, opět byly zmíněny děti: „*Pak to přišlo s tím, jak sme chodili na to dětský hřiště. S někym sme se seznámili přes sousedy.*“ (Resp. 7).

Jaký je Váš vztah k novousedlíkům/starousedlíkům v obci? Proč? Setkáváte se s nimi?

Pokud ano – kde (např.: autobusová zastávka, dětské hřiště, knihovna, sportoviště)?

Participant z řad původního obyvatelstva mají k novousedlíkům neutrální vztah. Resp. 4 vyjádřil neutralitu hned v odpovědi a nezamlouvala se mu intenzita výstavby: „*Nevaděj mně, ale myslim si, že jich tady mohlo bejt míň, nemuselo se tady tolik stavět.*“ Resp. 1 svoji neutralitu zdůvodňuje na základě vyrovnání pozitiv (snížení věkového průměru, obohacení komunity; viz text výše) a negativ (vnucování vlastních názorů starousedlíkům).

Novousedlíci mají ke původním obyvatelům lepší vztah: „*Mám k nim úctu, respekt.*“ (Resp. 6). Resp. 8 se necítí být do skupiny novousedlíků integrován, jak bylo uvedeno, z toho plyne jeho náklonnost k obyvatelstvu původnímu: „*Výbornej. Mám pocit, že mě sou schopný akceptovat, chovaj se ke mně přátelsky, já to tak vnímám a mezi náma to funguje úplně přirozeně.*“ Ostatní respondenti hodnotili kladně vztah k těm starousedlíkům, se kterými se setkávají a udržují pravidelný kontakt, jinak byl vztah neutrální.

Dotazována byla místa, kde participant potkávají druhou skupinu. Uváděna byla často místa z otázky *Má Vaše obec místo setkávání?* Setkávání probíhá na kulturních a společenských akcích,

v budovách občanské vybavenosti nebo ve veřejných prostorech obce. Výstižně zachycuje tato místa odpověď Resp. 10: „*V knihovně, v prostorách, který sou na kulturní akce a v kulturním domě nebo na hřišti.*“ Ostatní doplňují knihovnu, restauraci, obchod, poštu a nejčastěji opět na dětském hřišti.

*Jak se chováte při osobním kontaktu s druhou skupinou (např.: jen se pozdravíte nebo se bavíte)?
A jak se chová druhá skupina?*

Bez ohledu na rozdělení starousedlíků, novousedlíků téměř všichni uvedli, že určitě pozdraví, až na Resp. 4: „*Já je nezdravím a když pozdravěj, tak vodpovim, to jo, ale víc nic.*“ Odpověď Resp. 2 v jiných formách byla poměrně frekventovanou, v případě zájmu je zahájen rozhovor s druhou stranou: „*Samozřejmě se zdravíme, když sou v dobrý náladě, tak se na něco zeptám, když se rozovídají, když vidím, že nemají zájem, tak se nevnuču.*“ Názory na chování druhé skupiny při osobním kontaktu se různí. Starousedlíci uvedli, že někteří nově příchozí zdraví, ale někteří mají v této oblasti problém. Opět přidávají porovnání, jak tomu bylo v minulosti a dnes: „*A voni se chovaj jako měšťáci, pozdravit děti neuměj, to tady nebylo dřív.*“ (Resp. 5 – On). Resp. 4 zastává stejný postoj a tuto skutečnost připisuje anonymitě, která panuje ve městech: „*Tady že se známe, tak se zdraví, ale ve městě ne.*“

Starousedlíci z pohledu nových obyvatel pozdrav minimálně opětuji a chovají se přátelsky: „*Chovaj se přívětivě, usmějou se, a tak jako upřímně.*“ (Resp. 7). Nejlépe popisuje osobní kontakt se starousedlíky Resp. 8, který je na tuto skupinu fixován (kvůli svému nepřijetí novousedlíky): „*Snažim se s nima prohodit nějaký přívětivý slovo, na něco se třeba zeptat, navázat s nima nějakaj, třeba přátelskej kontakt.*“ Bylo zaregistrováno i problémové chování ze strany starousedlíků, dokládá to výpověď Resp. 10: „*Pak sou některý starousedlíci, který když du a pozdravim, tak ani nevodpovědí, což je docela síla. A některý se tak jako podívaj a říkaj si, co chceš, dyť seš tady nová. Některý koukaj, že sem naplavenina. Chovaj se některý divně.*“ Ani někteří starousedlíci se nechovají podle zvyklostí a nahlíží na novousedlíky poněkud povýšeně. Zřejmě jde o tu skupinu, která celkově negativně vnímá příchod nových obyvatel.

Je podle Vašeho názoru rozdíl v začleňování určitých skupin obyvatel (např.: matek na mateřské dovolené, které tráví v obci mnoho času, a osob, které mají dlouhou pracovní dobu a pracují ve městě)?

Většina oslovených vnímá rozdíl v začleňování specifických skupin obyvatel, za ovlivňující prvek je chápán čas strávený v obci. Za příklad uvedeme názor Resp. 1: „*Ženský, co sou doma, tak sou víc spjatý s tou obcí.*“ Rozdíl vnímá rovněž Resp. 6 a uvádí vlastní příklad: „*Určitě. Tim, že manžel je věčně v práci, věčně pryč, tak sem já ta, která udržuje ten kontakt s těmi ostatními a v podstatě on se s nima nevidí.*“ Naopak Resp. 7 zastává názor, že komunikativnost vyrovná rozdíl v času stráveném v obci: „*Třeba v našem případě je manžel hodně komunikativní, takže i von se účastnil akcí s dětma, takže mezi náma nějakaj velkej rozdíl asi není.*“ Podle Resp. 9 je rozdíl

mezi matkami ve městě a matkami bez vlastního automobilu v obci: „*Když nemaj auto, tak se pohybuj jenom po tý obci nebo musej někde autobusem, tak je to určitě složitější než ve městě.*“ V odpovědích rezonoval názor, že stačí jeden člen rodiny, který v obci tráví hodně času a ostatní členové mají integraci jednodušší: „*Ty maminky sou takový, že se proboujous všude. Když sou děti, tak se dokážou s každym seznámit, tak ty tatinci se vezou.*“ Toho si je vědom Resp. 1: „*Je velkej rozdíl, když jeden člen domácnosti má velkej kontakt se zbytkem tý obce, než když nemá nikdo.*“ Děti tak opět hrají významnou roli v integraci dalších členů rodiny do života v obci.

Kolik je poměrově podle Vašeho názoru novousedlíků, kteří se chtějí začlenit do obecního života, a kolik těch, kteří zájem na začlenění nemají?

Odhady starousedlíků odpovídaly tomu, jaký postoj k novousedlíkům zaujímal. Odpověď byla podmíněna faktem, jak vypadá v představách starousedlíků nově příchozí, který nemá zájem na začlenění do obecního života. Resp. 1 to vnímá takto: „*Tak třetina. Ty lidi se neznaj ani s jinejma novousedlíkama. Si myslim, že třetina lidí tam má jakoby úplnou svoji bublinu.*“ Resp. 4 a 5 mají jiný odhad, který se pohybuje naopak v rozmezí 40-50 % novousedlíků, kteří mají snahu se začlenit.

Novousedlíci mají také jiné představy. Resp. 7 opět spojuje integraci a snahu zapojit se do života v obci prostřednictvím dětí: „*Co mně přijde, je, že se spíš začleňujou lidi, který maj menší děti. A ty, co se sem nastěhovali a maj dospělý děti nebo úplně odešli z domu, tak se zase tak moc nezačleňujou.*“ Stejný participant poukazuje na lepší integraci v případě, že dochází k výstavbě nových domů do původní zástavby a jako příklad opět uvádí část obce Hoděšovice: „*Tam je ta ohromná část nová, lidi se stýkaj mezi sebou a do tý starý části, že se ani nedostanou, tak tady to je víc proměnlivý. Tady nový domy sou posetý po celý obci, tak to je lepší.*“ (Resp. 7). Další respondent, Resp. 9, si představuje nezapojené novousedlíky takto: „*Nikam nechoděj a sou si jenom na dvorečku u sebe.*“ a je jich odhadem 10 %. Situaci prezentuje odlišně Resp. 10: „*Takových 70 % nechce. Nejvíc jich je za kostelem nahoře.*“, což souvisí s městským stylem života, jak vysvětluje dále: „*Sou rádi, že nebydlej ve městě, ale sou duší pořád měšťáci. O víkendu místo toho, aby šli s dětma sem na karneval, tak pojedou do dětskýho koutku do Hradce, tam je vodstavěj, pudou na kafe, aby měli klid.*“ (Resp. 10). Představy této otázky se v řadách novousedlíků velice diferencují a číselné vyjádření nabývá hodnot 10-70 %. Rozdílné hodnoty si lze vysvětlit hlavně situací ve svém okolí a klesajícím počtem informací s rostoucí vzdáleností nebo neinformovaností o odlišných sociálních skupinách: „*Ale o ostatních, co nemaj děti, nemám přehled.*“ (Resp. 7).

Jak vnímáte druhou skupinu obyvatel z hlediska majetku, vzdělání, povolání?

Starousedlíci uvádí, že nově příchozí v porovnání se svojí skupinou „*maj vzdělání, lepší práci*“ (Resp. 3). Resp. 4 byl ve výčtu zaměstnání konkrétnější a uvedl: „*Tady je hodně doktorů, právníků a týhle intelligence.*“ Na vyšším vzdělání se shodli všichni participanté z řad původního

obyvatelstva, odlišně je vnímán majetek novousedlíků, což shrnul Resp. 1: „Když někdo bydlí v baráku, na kterej má hypotéku a jezdí firemním autem, tak asi bych si netrouf říct, že je bohatší než starousedlík, kterej má možná starší barák, ale je jeho a nemá hypotéku a jezdí svým autem.“

Na první pohled mohou vytvářet nemovitosti a automobily novousedlíků dojem bohatství. Pokud ale mají výrazné finanční závazky, situace je odlišná. Resp. 5 – On rozlišuje dvě „vrstvy“ mezi nově příchozími: „Bud' sem přišli do těch sociálních domků, do těch dvojdomků, to sou takový lidi normální nebo střední vrstvy, a pak ty, co sem přišli potom, co si stavěli sami, to už je spíš taková vyšší vrstva, ty na to musej mít.“ (termínem „sociální domky“ jsou myšleny rodinné dvojdomky, jejichž cena i s pozemkem byla jeden milión korun, vystavěné z dotačního titulu, ale majitelé museli smluvně stvrdit, že v obci setrvají alespoň dalších 20 let).

Vzdělání starousedlíků vnímají nově příchozí průměrně nižší, jejich skupina: „Sou spíš vyučení nebo se střední školou, s maturitou.“ (Resp. 6) a v oblasti povolání řadí starousedlíky spíše do prvního a druhého sektoru národního hospodářství a někteří z nich stále praktikují vesnický styl života: „Povoláním, tím, že tady eště je trošku zemědělská oblast, tak obdělávají tady pole, mají tady dobytek, pěstují na poli plodiny, takže ty starousedlíci maj takovej vesnickej styl života.“ (Resp. 6). V oblasti majetku si novousedlíci nemyslí, že by původní obyvatelé nebyli majetní, kolikrát je tomu naopak: „Sou poměrně majetní. Získali tady majetky vzhledem k pozemkům, který získaly nějakou hodnotu, že sou poměrně majetní.“ (Resp. 8).

Vnímáte nějaké konflikty mezi oběma skupinami obyvatel v obci (např.: zápach z hospodářství, domácí zvířata atd.)? Čeho se týkají a jaký na to máte názor Vy? Respektive je pro novousedlíky důležité, jak vypadají zahrady starousedlíků?

Někteří oslovení starousedlíci žádné konflikty nezaregistrovali. Mezi ně nepatří Resp. 1, který, jak bylo uvedeno v textu výše, zaznamenal konflikty týkající se vnucování vlastního názoru ostatním (názoru novousedlíků starousedlíkům, pozn. autora): „Vnímám, to sou ty konflikty ve chvíli, kdy ti novousedlíci mají představy a neshoduje se to a snaží se to změnit.“ Resp. 4 uvádí další konflikty: „Většinou tohohle rámusu nebo třeba říkaj, že na vesnici jim to smrdí, ale furt si na něco stěžujou.“ a někteří novousedlíci řeší na veřejném zasedání zastupitelstva obce svoje problémy za pomoci právních zástupců: „Choděj právě asi na tyhle ty zastupitelstva a tam se hlásej, a to si třeba vezmou s sebou právníka a takhle prej a pak tam do nich tepou.“ a následně vzpomíná, jak se snažili navazovat kontakty a udržet dobré vztahy se sousedy v minulosti a jak je tomu dnes: „Kdysi sme měli ohledy na sousedy hodně. Já jsem vždycky na to dbala, protože člověk nevěděl, kdy je bude potřebovat, ale voni mně připadaj, že sou takový pro sebe, že zalezou, jako ve městě, zalezou do bytu a nezajímá je, kdo bydlí vedle, jaký má trápení nebo tak. Lidi z města se teda tak chovaj.“ (Resp. 4). Někteří novousedlíci si tedy přenesli anonymitu i na menší obec a nehodlají se jí vzdát.

Novousedlíci většinou neregistrovali konflikty, Resp. 9 uvedl: „*Nějaký sousedský rozpory, to sme něco zaregistrovali.*“, ty se týkaly stavby v blízkosti sousedního pozemku. Resp. 6 popisuje (již výše uvedený) zápach z hospodářské usedlosti: „*Z mého okolí ne a z doslechu...vim, že byly nějaké konflikty s hospodářstvím ohledně smradu.*“ a nakonec Resp. 10 poukazuje na neupravenou zahradu s vysokou trávou v sousedství.

Na základě odpovědi Resp. 1, kdy „*...úprava některých pozemku neodpovídá jejich představám (novousedlíků, pozn. autora) a jim to kazí dojem z vesnice.*“ byla vytvořena otázka *Je pro novousedlíky důležité, jak vypadají zahrady starousedlíků?* Výstižně popisuje rozdíl mezi podobou zahrad staro- a novousedlíků Resp. 2: „*Oni maj hezký anglický trávníčky, když se podíváte na zahrádku starousedlíka, tak vidíte ovocné stromy, kytičky, keře, záhonky brambor. Ty novousedlíci maj ty trávníčky, u nich nevidíte záhonek se zeleninou, když maj stromy, tak to sou ty nízký.*“ Na rozdíl mezi starousedlíky a některými nově příchozími v právu moci zasahovat nebo nezasahovat do podob cizích pozemků, poukazuje Resp. 3: „*...nemůže jim do toho člověk nějak zasahovat.*“ a Resp. 4: „*Těm novousedlíkům asi nic nevadí, ale kdyby byl nějaký problém, tak by šli asi tvrdě na věc.*“ Oslovení novousedlíci podobu zahrad starousedlíků neřeší: „*Neodsuzuju lidi za neupravené zahrady.*“ (Resp. 6) a Resp. 9 si nemyslí, „*že je to vážnej důvod, aby to kazilo dojem z obce, to ne.*“ Někteří z řad nově příchozího obyvatelstva ale úpravu zahrad řeší, jde zejména o sousední zahrady: „*Na některých pozemcích kvetou pampelišky a novousedlík si pěstuje krásnej trávníček a vadí mu, že mu tam lítaj ty semínka a podobně. Ale sou tady takový lidi, který tohle řešej.*“ (Resp. 7).

Obr. 15: Hospodářská usedlost. Objekt, který může vyvolat konflikt vlivem odlišného životního stylu původních a nově příchozích obyvatel; archiv autora

Je podle Vás pro novousedlíky obec místem, se kterým se chtějí ztotožnit, nebo jenom noclehárnou? (starousedlíci)

Na tuto otázku odpovídali starousedlíci podobně jako na otázku *Kolik je poměrově podle Vašeho názoru novousedlíků, kteří se chtějí začlenit do obecního života a kolik těch, kteří zájem na začlenění nemají?* Registrují tedy, že v obci je část novousedlíků, která o začlenění do života v obci nemá zájem. Resp. 1 opět uvádí poměr, kdy 70 % se chce s obcí ztotožnit a „Zbýlých 30 % má sociální vazby jinde.“ Ještě vyšší podíl nezúčastněných novousedlíků registruje Resp. 5 – On: „Tak nadpoloviční většina se sem jezdí jenom vychrupnout. Ty bohatší vůbec nevidíme, ty ani nechápu, co tady dělají, proč sem vůbec chodili.“ Termín „ty bohatší“ odkazuje na jeho výrok o rozdělení novousedlíků na „dvě vrstvy“ (Resp. 5 – On). Představa některých novousedlíků o životě v klidném prostředí blízko města, bez větší účasti na životu v obci, se u starousedlíků neseťkává s pochopením. Resp. 4 také přidává svoje postřehy, podle kterých je pro část obyvatel Býšť provizorním řešením, takže o integraci nemají zájem: „Některým, co sem slyšela, se tady ani nelíbí a ve městě bohužel nemůžou nic sehnat, tak to berou.“ Opět nejsou opomenuty děti jako prostředník integrace, mužská část starousedlíků se pravidelně schází, kdežto novousedlíků ne: „Spíš se zapojujou ty maminky s dětma, ale aby třeba chlapi šli na pivo, to ne. To spíš ty starší, ty tam se scházejí, dou na pivo nebo na karty.“ (Resp. 4). Mužská část obyvatel z řad starousedlíků má podle výpovědi Resp. 4 mezi sebou mnohem intenzivnější vazby než muži nově přichozí, kteří se nejčastěji setkávají na akcích pro děti, ostatních kulturních, společenských akcích nebo na soukromých akcích na zahradách.

Je pro Vás obec místem, se kterým se chcete ztotožnit, nebo jste silně vázáni na město? (novousedlíci)

Novousedlíci uváděli, že jsou orientovaní na obec, jako například Resp. 6: „Jelikož se mi tady líbí a nemám v plánu jít zpátky do města, tak bych byla ráda součástí té obce.“ Obdobný postoj má Resp. 7, 9 a 10, který kvituje výhody plynoucí z blízkosti města, ale je spokojený se životem v obci: „Město je super, ale pro mě je nejdůležitější otevřít okno a vidět zeleň, a ne se parit ve vedru v betonových krychlich.“ (Resp. 10). Resp. 8 vlivem nepřijetí skupinou novousedlíků uvedl, že: „Tahle obec je pro mě místem k přežití. A osobně sem vázaná spíš na město, z kterého pocházím.“ a opět vyslovil lítost nad nepřijetím novousedlíky: „Ale Býšť není pro mě místo, s kterým bych se mohla citově identifikovat, i když bych si to bejvala hrozně moc přála a bohužel to se nenaplnilo.“

Myslíte si, že novousedlíci mezi sebou mají dobré vztahy? Nemají konflikty? Podle čeho tak soudíte? (starousedlíci)

Resp. 1 vyjádřil názor, že novousedlíci nemají osobní konflikty vycházející z minulosti a již zmíněných 70 % se chce začlenit: „Nejsou zatížení žádnými problémy minulosti, začínají ty jejich vztahy vod nuly a i voni všichni sou na tom stejně.“ Resp. 4 je toho názoru, že konflikty

novousedlíci nemají a svoje tvrzení opírá o jejich časovou vytíženost a trávení času mimo obec: „*Asi ne, nemaj čas nebo nemaj kdy se hádat, protože sou furt pryč. A když maj volno, tak jedou na hory nebo za zábavou jinám. Ale myslim si, že sou takový soukromníci.*“ Další oslovení starousedlíci si konfliktů nevšimli.

Myslíte si, že starousedlíci mezi sebou mají dobré vztahy? Nemají konflikty? Podle čeho tak soudíte? A jaké vztahy mají novousedlíci? (novousedlíci)

Převládá názor, že starousedlíci mají mezi sebou dobré vztahy. Resp. 8 tak usuzuje na základě společné historie a příbuzenských vazeb: „*Ano. Většina těch lidí, maj tady svoje kořeny, svoje příbuzenstvo a hodně se společně stýkaj, takže sou hodně propojený příbuzensky.*“ Sousedské vztahy jako zdroj konfliktu uvádí Resp. 9, celkově je ale taktéž názoru, že uvnitř komunity starousedlíků nejsou konflikty.

Cílem otázky bylo zjistit taktéž názor novousedlíků na vztahy uvnitř jejich komunity. Podle Resp. 6, 7 a 9 mají novousedlíci mezi sebou dobré vztahy. Vnitřně skupinu novousedlíků dále dělí Resp. 10 na tři podskupiny: „*Sou novousedlíci, který maj děti, který spolu choděj do školy, rodiče se setkávaj ve škole a některý maj spolu dobrý vztahy. Pak sou novousedlíci, kterejm je 30 let, založili rodinu, přistěhovali se sem a choděj na kulturní akce a snažej se začlenit. A pak sou novousedlíci, který založili rodinu, přišli z města a prostě se straněj všem.*“ Resp. 10 uvádí situaci ve svém okolí, kdy mají hodně společných akcí a dobré vztahy: „*My sme taková vobří rodina tady.*“ Jinou představu o soužití novousedlíků má Resp. 8, kdy ve Svobodě (na jihu části obce Býšť, pozn. autora) nemají nově příchozí zájem o osobní vazby s obyvateli na druhé straně silnice (taky novousedlíky, pozn. autora), která tvoří pomyslnou bariéru: „*A celkově ta jedna strana o té druhé straně toho moc neví. Je to jako kdyby tam byla zeď, neznaj se, nic proti sobě nemaj, ale nevědí vo sobě. Neznaj se ani ménem.*“ Nezájem je z pohledu tohoto participanta tak výrazný, že padl výrok: „*To je skoro jak kdyby to byly dvě vesnice samostatný.*“ (Resp. 8). Obyvatelé na její straně si vytváří svoje vlastní akce, dohromady spolu komunikují, ale novousedlíkům na druhé straně silnice jsou uzavřeni, to podle Resp. 8 platí rovněž pro obec.

Máte v obci trvalý pobyt? Jestliže ne? Proč? Jestliže ano, za jak dlouho po přistěhování jste ho přihlásili a proč? (novousedlíci)

Na dotaz odpověděli kladně všichni dotázaní. Motivace k přihlášení trvalého pobytu byla odlišná. Resp. 6 se chtěl začlenit do obce ihned po nastěhování, tento krok vedl k naplnění jeho cíle a popisuje, co všechno museli obětovat: „*V podstatě hnedka. Když už sme si na to vzali hypotéku a zpretrhali sme ty vazby, že sme se rozhodli z města jít bydlet sem, tak sme přirozeně cítili.*“ Naopak na Resp. 7 zapůsobilo restriktivní opatření, kdy je přijetí dítěte do mateřské školy bodováno a výrazným faktorem je trvalý pobyt v obci: „*Já jo. Až když měla dcera nastupovat do školky, kvůli přijetí.*“ (Resp. 7).

6.3. VÝSLEDKY ROZHOVORŮ V ČÁSTI OBCE SRCH

Historie bydlení, zkušenosti s novým bydlením a začlenění do života v obci

Mohli byste mi, prosím, vyprávět, co se v obci změnilo za posledních 5/10/20 let? (starousedlíci)

Z oblasti fyzické struktury obce je přirozeně nejčastěji zmiňovanou změnou nárůst počtu staveb v obci, jak popisuje Resp. 5: „Když sem byla malá, tak byla obec poloviční. Pamatuju si víc polí než baráků, teď je to spíš vobráceně.“ Historii výstavby, mnohem dříve před tím, než začala výstavba z hlediska suburbanizačního procesu, uvádí Resp. 3: „Hrozně se tady začalo stavět, rodinný domky přibýly, tady byl jenom ten střed, dokonce i v tom středu, jak je obchod (Jednota, pozn. autora), tak i to bylo pole kdysi. Tak tam se začlo stavět někdy v těch 70., 80. letech a konec 80. let a začátek 90. let, to se začalo stavět hodně voko.“ Svě postřehy v oblasti stavebního rozvoje přidává Resp. 1 – Ona a zajímavě pojmenovává nově vystavené oblasti v obci: „Hodně nových sídlišť tady je.“

Vlivem dynamického stavebního rozvoje a nárůstu počtu obyvatel bylo potřeba obec modernizovat, rekonstruovat budovy, rozšířit kapacitu budov sociální infrastruktury nebo zavést nové služby, jak uvádí Resp. 2: „Vybuďovaly se tady veškeré inženýrské sítě, zavedla se městská hromadná doprava, došlo dost k opravám a obec se dost postarala o tu vesnici.“ S modernizací obce je spokojen Resp. 1 - Ona: „Dělali chodník do druhý vesnice, vpravili školu, školku, všecko je tam krásně vopravený, tělocvična pěkná, udělali krásný hřiště pro děti vedle fotbalovýho, tenisovej kurt.“

Svůj názor na motivy pro přestěhování obyvatel z města do jeho zázemí prezentoval Resp. 3: „Proto se sem lidi rádi stěhujou, že sme mezi dvěma městama, mezi dvěma silnicemi, dá se říct a v takovým poměrným klidu a do těch Pardubic je to kousek.“, kdy Srch spojuje výhody života v zázemí krajského města, dobré dopravní dostupnosti a klidné oblasti. Resp. 4 dodává: „Je tady odklonění letištního provozu, ten hluk tady není vůbec, takže je to velmi zajímavý, je to lukrativní.“ Stavební pozemky se stávají opravdu lukrativními, což dosvědčuje rozhovor se starostou Srchu. Cena se dnes pohybuje kolem 2 000 Kč/m².

O slabším osobním kontaktu mezi skupinou starousedlíků a novousedlíků, který může být zapříčiněn například pracovní vytížeností novousedlíků, mluvil Resp. 5: „Přistěhovalo se dost lidí, ale nejsou vidět. Jestli sou furt v práci, nevim.“ a na stejný problém poukázal Resp. 1 – On: „Je tady právě hodně mladejch lidí, který my ani neznáme.“ Resp. 5 pokračuje a popisuje výrazné změny, týkající se života v obci v minulosti a dnes. Vytváří se sociální skupiny novousedlíků na základě sousedství nebo se nově příchozí integrují pouze do části obce a jejich sociální kontakty v obci jsou prostorově omezeny: „Je znát, že je to úplně diametrálně vodlišný. Sice se rozrostla

vesnice, ale je to spíš takový satelitní městečko. Voni si žijou, bych řekla sami pro sebe, některý se ani moc nezačleňují, spíš se scházejí vždycky ty skupiny z té určité části.“ (Resp. 5).

Nejenom změny v osobním kontaktu mezi obyvateli obce, ale změnu v každodenních aktivitách dnešních dětí registruje Resp. 1 – Ona. Dnešní děti tráví ve veřejných prostorách v obci a venku mnohem méně času, než tomu bylo dříve a kontakt se svými vrstevníky udržují často přes sociální síť: *„My sme byli pohyblivější, hodili sme domů tašku a už sme byli venku, to teď děti, přece že sou mobily a počítače, takže je vydolovat ven je těžký.“* Obdobný názor má Resp. 5: *„Vidím to i na dětech, my sme pořád byli venku. Dnešní děti nejsou pomalu ani vidět, sou prázdniny, ale tady je ticho, ta vesnice vždycky žila. Člověk de po vesnici a nevidí kluky, že by kopali do míče, spíš dou s telefonama a vyhrává jim to nahlas.“*

Snažili jste se v průběhu stavby Vašeho domu začlenit do života v obci, nebo jste počkali až po dokončení stavby? Proč? (novousedlíci)

Rozdíl byl mezi novousedlíky, kteří koupili hotový dům, a mezi těmi, kteří dům stavěli, stejně jako mezi novousedlíky, kteří měli osobní kontakty v obci již před přestěhováním, a těmi, kteří je neměli. První tvrzení dokládá odpověď Resp. 6: *„My jsme nestavěli dům, my jsme ho koupili celý. Takže jsme se začlenili velmi záhy.“* a obráceně tomu bylo u Resp. 9: *„V průběhu stavby spíš měl člověk starosti se stavbou.“* Výhodu existujících osobních kontaktů před přistěhováním popsal Resp. 8: *„V podstatě my už sme tam nějaký lidi znali, už sme tam nějakým způsobem figurovali v té obci.“* Osobní kontakty před příchodem do obce se opět ukázaly jako akcelerátor integrace.

Pracovali jste nějak aktivně na začleňování do života v obci? (novousedlíci)

Resp. 6 uvedl opět výhodu předešlých osobních vazeb v obci: *„Snáze se nám do obce nastěhovalo, protože jsme věděli, že je tady nějaké zázemí a nešli jsme sem úplně z čista.“* Resp. 9 neměl před příchodem do obce v místě žádné kontakty. To nevnímá jako problém, vlivem příchodu více obyvatel, kteří byli ve stejné situaci: *„Tim, že se stěhovalo hodně lidí, tak to přišlo samo sebou.“* V takovém případě nově přichozí přirozeně začínají navazovat kontakty s nejbližším okolím a vytváří svoji novou sociální síť: *„Seznamovali sme se se sousedy samozřejmě. Jinak v obci sme nikoho zatím neznali, to bylo spíš tak mezi sebou nebo sme zašli do hospůdky, aby sme viděli, jak to tady žije.“* (Resp. 9). Na prvotní integraci do nejbližšího okolí, která měla volný průběh, vzpomíná Resp. 7: *„Začleňování, to přišlo tak samo postupně. Nejdřív se člověk začleňuje do ulice. To bylo hezký, protože když sem kopala před domem na záhonku, tak hned přišla sousedka, to byl můj první kontakt v ulici.“* Následně došlo k integraci do zbytku obce na základě sdílené každodennosti: *„No a pak to postupně přicházelo, začleňování do vesnice, tak jak de život.“* (Resp. 7). Postupnou integraci do obce uvedl také Resp. 8, ve které znovu významnou roli sehrávají děti: *„Děti choděj do školky, a jak se kamaráděj, tak se seznáměj ty*

rodiče. Nebo na hřišti sou různý akcičky, tak když tam člověk de, tak se s lidma seznámí.“ Opomenuta v předchozí odpovědi nebyla ani místa navázání nových kontaktů, kterými byla mateřská škola a fotbalové hřiště. Integrace novousedlíků probíhá nejdříve v blízkém okolí jejich domu. Do zbytku obce se integrují sdílenou každodenností a osobním kontaktem s ostatními obyvateli ve veřejných prostorech a budovách sociální infrastruktury.

Jak se v obci cítíte? Byly naplněny Vaše představy? Jestliže ne, v čem se lišily? Jak se Vám celkově žije v obci? (novousedlíci)

Všichni dotázaní novousedlíci uvedli, že se v obci cítí velmi dobře. Stejně tak se shodli na odpovědi, že jejich představy o životě v obci byly naplněny. K naplnění představ Resp. 9 uvedl větší klid v obci v porovnání s městem: *„Tam byla výhoda ta, že když člověk přijel z Pardubic, z práce, tak tady na tu práci zapomněl a v podstatě se rekreoval, my sme říkali, že jezdíme na chalupu, takový to byl pocit.“*

Obr. 16: Sreč spojuje také kombinaci výhod života v zázemí jádrového města, v pozadí město Pardubice; archiv autora

Ke spokojenému životu přispěla u Resp. 6 možnost pestrého kulturního a společenského vyžití, dále uvádí bezpečí a přírodu v okolí obce: *„Tady je volnost, děti měly úplnou svobodu, žádný nebezpečí, nic, pohoda. Okolí, rybníky, písáky, dá se jet na kole, kousek do města.“* Spokojenost vyjádřil taktéž Resp. 7., který přidává vlastní postřeh v oblasti kontaktu vesnického a městského stylu života, který praktikují jednotliví původní a nově příchozí obyvatelé: *„Ted' jak se tam stěhujou ty lidi z města, tak mně přide, že občas mívaj s takovýma věcmá problém, že štěká pes, někde kokrhá kohout. Maj takovej ten městskej přístup k tý vesnici, takže někdy můžou vznikat ty třecí plochy. Ale měli by si ty lidi, co se stěhujou z města, uvědomit, že se stěhujou na tu vesnici.“* Novousedlíci by se tedy podle Resp. 7 měli přizpůsobit životu v menší obci. Na třecí plochy

způsobené pokusy prosadit prvky městského stylu života v oblastech, kde je praktikován ten vesnický, poukazoval již v obci Býšť Resp. 1.

Jak jste se vyrovnali s faktem, že zde není téměř žádná míra anonymity (skoro všichni se znají) a ve městě tomu bylo naopak? (novousedlíci)

Nikdo z participantů neměl s nižší mírou anonymity problém: „*Já zas ráda poznávám ty lidi.*“ (Resp. 7). Někteří se však pozastavili nad částí otázky „*žádná míra anonymity*“, s touto pasáží úplně nesouhlasili. Odůvodněním byla populační velikost obce: „*Ale už to není taková vesnice, už je to taková větší vesnice, už neznáte úplně každého.*“ (Resp. 7). Podobný názor prezentoval Resp. 9, který jej doplňuje o vlastní znalost obyvatel celé obce: „*Ale tady se tolik ty lidi neznají jako na malých obcích. My se známe v ulici, známe pár lidí z vedlejších ulic.*“

Jak vnímáte obec? Spíše jako vesnici, nebo jako město? Prosím, zdůvodněte odpověď.

Všichni respondenti se shodli, že obec vnímají jako vesnici. Neobjevili se názory, ve kterých by byl zaznamenán termín *městečko* nebo *menší město* apod. Většina dotázaných tvrzení o vesnici podkládá klidem v obci a blízkostí přírodního prostředí: „*Člověk vyběhne a má kousek přírodu...nejezděj tady auta a je tady ticho. Voproti městu tady je strašný ticho.*“ (Resp. 5). Resp. 6 vnímá obec jako vesnici na základě propojených lidských vztahů v celé obci: „*Lidi se znaj a maj sousedský vztahy a já to vnímám tak, že ten, kdo je v Srchu, tak je soused a nemyslím tady jako přes plot soused a je lhostejno, z jaký části Srchu sou.*“ Neexistenci sociálně patologických jevů v obci oceňuje Resp. 8: „*Není tam tolik špíny, verbeže a těch negativních, sociálních jevů. Typu nemáme kolem sebe herny, bezdomovci a takový věci.*“ Pocit bezpečí a absence těchto negativních jevů může být jedním ze stimulů pro přestěhování do „*čistišího*“ a „*bezpečnějšího*“ prostředí. Jako vesnici vnímá Resp. 7 jen některé části obce, jiné v jeho pojetí jsou spíše městského charakteru: „*V části obce je to takový vesničtější a v jiný je to takový víc městský, ta lokalita u hřiště, tam to pro mě vypadá spíš jako ve městě.*“ Podle Resp. 4 lze vesnický charakter obce pozorovat na příkladu soudržnosti dětí v místní škole, které: „*Tady vyrůstají a žijou takovej vesnickej život.*“ Naopak děti, které jezdí do školy do města: „*Sou vod toho Srchu, tý pospolitosti, vodříznutý.*“ Registruje velký rozdíl v soudržnosti vztahů mezi vrstevníky: „*Vnímám to tak, že lidi, který tady vyrůstají, respektive děti těch lidí, tak uměj víc spolu držet vesnický než ty lidi, který tady pouze bydlí, za školou si dojíždí.*“ (Resp. 4).

Každodenní život, aktivity, sdílená každodennost a životní styl

Pardubice/Hradec Králové jako velké město nabízí velké množství služeb. Ovlivňuje Vás blízkost tohoto města při rozhodování, kde služby využijete? Jestli radši ve městě, nebo v obci?

Opět nebyl zjištěn model, kdy by jedna skupina obyvatel preferovala využití služeb pouze v jednom místě. Resp. 2 přiznává, že blízkost Pardubic má na jeho rozhodování, v jaké lokalitě služby využije, vliv: „*Asi ovlivňuje, že to je blízko, tak člověk spíš zajede do toho města, než kdyby sme byli vo těch deset kilometrů dál. Ty služby využívám tak napůl.*“ Preferování služeb v blízkosti pracoviště popisuje Resp. 3, i když nejde o jeho vlastní zkušenost: „*No a lidi, co maj auta, ty jedou do práce, někde se stavěj a kam sou zvyklí jezdit do obchodů, tak tam nakoupěj a jezďej zpátky.*“, což potvrzuje Resp. 7 na příkladu vlastních preferencí: „*Když člověk pracuje v Pardubicích. Je to příjemný, že ste blízko města, na tý vesnici toho je míň.*“

Model velkých nákupů potravin ve městě a využití místního obchodu pouze v případě potřeby vyslovuje Resp. 9: „*V Pardubicích. Na nákup jezdíme do Pardubic. Sem moc ne, protože když kupujem, tak toho je víc, tady jedinež, když dojde chleba. A služby taky ve městě.*“ Z řad novousedlíků dva uvedli, že služby preferují v obci: „*Když to je v obci, tak šáhnu po tom tady. Pokud mě praskne kohoutek, tak si ho seženu tady.*“ (Resp. 10).

Kolik času denně trávíte v obci? Jaké využíváte služby v obci?

V případě Srchu byl čas respondentů strávený v obci odvozen primárně od pracovní doby: „*Přijedu z práce a sem ve vesnici.*“ (Resp. 4) nebo od jejich věku (důchodci). Celkem 2 z 5 novousedlíků trávili v pracovních dnech v obci menší část dne. Resp. 8 směřuje svoje volnočasové aktivity na obec: „*Když deme sportovat, tak na obci, nesoustředíme naše činnosti do města.*“

V otázce služeb dotázaní často uváděli: „*Moc služeb tady není.*“ (Resp. 7) a Resp. 2 to vysvětluje blízkostí Pardubic a skutečností, že obyvatelé nevytváří nátlak na zavedení nových služeb: „*Ty lidi to maj blízko do toho města, tak ten požadavek zas není takový.*“ Nejčastěji využívanou službou v obci je obchod, který uvedlo 7 z 10 participantů, následují restaurační zařízení, která jsou v obci čtyři, knihovna, obecní úřad a škola. Někteří dotázaní jako službu uvedli svoz komunálního odpadu, služby místních řemeslníků, zahradnictví nebo kadeřnice.

Jak využíváte svůj volný čas? Kde a jak ho trávíte, v obci, nebo ve městě?

Starousedlíci tráví většinu svého volného času v obci, konkrétně péčí o zahradu nebo procházkami v lese, jak líčí Resp. 1 – Ona: „*Trávíme ho na zahradě, doma a když je třeba jaro nebo podzim, tak děláme venku a sbíráme houby v lese.*“ Trávení volného času Resp. 8 závisí na druhu aktivity nebo dostupnosti služby v obci: „*Tady většinou to sou sportovní aktivity, běh, kolo nebo s dětma něco, dem ven, co ve městě ne. Ale pak chci do kina nebo na hokej, tak samozřejmě*

to v Srchu není, takže dem do města.“ Také novousedlíci se věnují ve volném čase práci na zahradě (Resp. 7, 10) a oceňují přírodu v okolí, která mohla být stimulem pro přestěhování z města: *„Když je víc toho času, tak na cestách, takže jedeme do přírody, do lesa. To je ideální, že tady sou blízko lesy, dá se chodit na houby, blízko je voda, všechno je dostupný.“* (Resp. 9). Vlivem blízkosti přírody tráví obě skupiny obyvatel volný čas v obci nebo jejím okolí. Za kulturním vyžitím musí do Pardubic nebo Hradce Králové.

Jste spokojen/a s nabídkou služeb v obci? Jste spokojen/a s jejich kvalitou? Chybí Vám nějaké?

Jak již bylo uvedeno v textu, participanti připouští, že obec velké množství služeb neposkytuje. Tento fakt kompenzuje blízkost Pardubic, kam je z obce zajištěna dostupnost městskou hromadnou dopravou nebo vlastním automobilem, což uváděli dotázaní bez ohledu na jejich věk. Na zavedení vybraných služeb tedy není v obci ze strany občanů vyvíjen nátlak: *„Moc jich tady nemáme, ale za tím si můžu dojet autem a máme tady městskou hromadnou dopravu, takže není problém.“* (Resp. 2). Nedostatek služeb nepociťuje ani Resp. 3: *„Do města se zajede, sme tam za 20 minut, takže ani nepociťuji, že by to mělo bejt tady v obci.“* a z důvodu dobré časové dostupnosti Pardubic má podobný názor Resp. 7: *„Kdyby ta vesnice byla dál, tak by mi asi vadilo, že tam není víc věcí, ale takhle když vim, že do Pardubic dojedu za 5 minut, tak to není problém.“* Jako službu uvažuje Resp. 4 možnost sportovního vyžití, které považuje za dostačující: *„Je tady hřiště, obec udělala nějaký workoutový hřiště, to je k dispozici, je tady multifunkční hřiště, takže tam sou koše a branky.“* Dobrá časová dostupnost města, snižuje potřebu zavedení služeb v obci. Při větší vzdálenosti mezi obcí a Pardubicemi by tlak obyvatel na jejich zavedení sílil.

Dotázaným obyvatelům Srchu významně žádné služby nechybí. Zavedení některých služeb by ale uvítali. Jedná se o poštu nebo praktického lékaře: *„Schází tady asi ta pošta, možná pak nějakej doktor.“* (Resp. 4). Někteří obyvatelé by si přáli zintenzivnění existující služby, kterou je městská hromadná doprava, přesněji spojení s Pardubicemi (linka č. 17), ale jsou si vědomi nákladnosti opatření: *„Služba, která nám chybí, jsou častější autobusy pro děcka. To by mohlo jezdit častěj, ale sem si vědom nákladnosti takový věci, že to jde z části obecního rozpočtu a ty autobusy nejsou vždycky vytížený.“* (Resp. 6).

Místní obchod

Nakupujete ve městě, nebo tady v obci? Jaké k tomu máte důvody? Využíváte ho také k setkávání s ostatními obyvateli obce?

Respondenti nejčastěji realizovali velké nákupy v hypermarketech a supermarketech a pro „denní nákup“ využívají místní obchod: *„Na větší nákupy do těch Glóbusů a Kauflandů, do těch velkejch řetězců. Ale klasicky ten denní nákup, šunka, sýr, chleba, prostě denní spotřeba, tak to*

je tady v obchodě.“ (Resp. 4). Novousedlíci více preferovali nákupy ve městě opět z důvodu nižší ceny a širší nabízeného sortimentu: „Ve městě. Tady spíš jen co chybí, dojde nebo narychlo. Ve městě je rozhodně jiná cena.“ (Resp. 10). Avšak i v případě některých novousedlíků (Resp. 8) je místní obchod preferován pro nákup potravin denní spotřeby.

Starousedlíci mají nákup v Jednotě spojený se setkáváním s ostatními obyvateli obce, to jako tradiční záležitost popisuje Resp. 3: „Popovídáme, sdělíme si, co a jak novýho, tak jak to bylo vždycky.“ Za udržování osobních vazeb s ostatními obyvateli považuje setkávání v obchodě Resp. 4: „Jo, jo, v létě si tam dám pivo a pokecáme, tam přijdou starý chlapi a řeknou, pod', sedni si tady. Samozřejmě děti, ty si dou v létě koupit nanuka, tak se tam třeba hodinu zdržej, a to je právě navazování toho sociálna.“ Novousedlíci shledávají kontakt zprostředkovaný v místním obchodě rovněž za součást v začleňování do místní komunity: „Se častějc vidíme a víme, že jako patříme do jedný jako komunity, do jedný smečky.“ (Resp. 6). Naopak k setkávání jako vedlejší činnosti při nakupování nevyužívá místní obchod Resp. 7 a Resp. 9, kteří v místním obchodě nenakupují vůbec. Využití místního obchodu novousedlíky potvrdil Resp. 3: „Setkáváme se tady i s novousedlíkama.“

Obr. 17: Místní obchod je kromě nákupu místem sociální interakce obyvatelstva; archiv autora

Jaký je Váš názor na místní obchod? Považujete ho za důležitý?

Všichni dotázaní považují místní obchod za důležitý, mají k tomu různé důvody. Nejfrekventovanějším byl význam obchodu pro starší obyvatele obce: „Pro ty je problém se třeba do toho autobusu dostat nebo chodit po těch Pardubicích.“ (Resp. 3). Dalším častým prvkem odpovědí byl právě osobní kontakt s ostatními občany, z pohledu Resp. 4 zejména pro ženskou část populace: „Pro tu sociální komunikaci bych řek, takže ženský choděj na drby do krámu, chlapi choděj do hospody, tak se to pak nějak promíchává a konfrontuje, takže určitě to je strašně nutný.“

To potvrzuje Resp. 6, který odpověď pojal odlehčenou formou: „V obchodě se řekne úplně všechno... (smích), takže kdyby tady měla být založená místní zpravodajská služba, tak musí být založená v obchodě.“ Sociální aspekt obchodu identifikuje také Resp. 5, kdy pro časově vytížené obyvatele je obchod možná jediným místem, kde se mohou alespoň na chvíli setkat: „Kolikrát nemaj ani čas se sejít a sou rádi, že se potkaj, protože se nestíhaj vídat.“

Resp. 8 považuje obchod za jeden ze základních objektů v obci: „Prostě tomu dává život, tý obci.“ a s tím se ztotožňuje i Resp. 7: „Každá vesnice potřebuje obchod. Pak už tam není nic, když už tam není obchod.“ Resp. 10 prezentoval myšlenku rozšíření místního obchodu: „Mohl by být větší. Chodilo by tam víc lidí, byl by pak cenově dostupnější. Zvětšení obchodu bych považoval za docela dobrou věc.“ Místní obchod zastává významnou roli v navazování a udržování sociálních kontaktů, je považován za jeden ze základních prvků obce a neoddiskutovatelný je jeho význam pro starší obyvatele obce.

Místní kulturní a společenské akce

Účastníte se společenských a kulturních akcí (např.: pálení čarodějnic, plesy, sportovní utkání)? Případně jaké další akce v obci máte a účastníte se jich? Ano/ne a proč?

Účast respondentů na akcích se odvíjí od jejich věku, kdy starší občané na plesy už nechodí, dalším důležitým faktorem je stáří jejich dětí, pokud nějaké mají, z čehož vyplývá účast na akcích pořádaných pro děti. Všichni oslovení byli velice spokojeni s možností kulturního a společenského vyžití. Oblíbenými akcemi jsou rozsvícení Vánočního stromu, příjezd Martina na bílém koni, pálení čarodějnic a plesy. Neplatí pravidlo, kdy by jednu akci navštěvovala jenom jedna skupina a druhá ne, což potvrzují slova Resp. 5: „Tam chodí hodně lidí, tam se setkávají a tam se právě prolínají i ty starousedlíci s těma náplavama a dávají se tam do kupy. Povídají si dohromady, neviděla sem, že by byl problém.“ Znovu se potvrzuje, že kulturní a společenské akce jsou důležité pro začlenění do života v obci. Obec pořádá také akce pro děti, mezi nejnavštěvovanější patří dětský den nebo Ukončení prázdnin. Obyvatelé Srchu se mohou zúčastnit sportovně zaměřených akcí, jako jsou Sršský slalom nebo pro děti Dětský triatlon. Oblíbené jsou vzdělávací přednášky, kde přednáší známé osobnosti a cestovatelé. Místem setkávání obyvatel obce je samozřejmě restaurační zařízení, kde se konají, jak vypověděl Resp. 6, „takový rituály“, mezi které řadí: „Páteční řízek na hřišti, prostě v pátek je řízek, tak se lidi scházejí na řízek v hospodě na Hřišti (Hospůdka na Hřišti, pozn. autora).“ (Resp. 6).

Jak se do nich zapojuje druhá skupina obyvatel?

Všichni respondenti z řad původního obyvatelstva hodnotí účast novousedlíků na všech akcích v obci velice pozitivně, za všechny Resp. 3: „Hodně těch nově přistěhovanejších, dalo by se říct,

že většina.“ Jejich účast se výrazně odvíjí od jejich dětí: „*Je to tím, že tady máme tu školku a školu, takže tyhle akce, ten příjezd Martina na bílém koni nebo rozsvěcení stromu, tak mají děti vystoupení, rodiče s dětma dou, je to takový vyvážený. Chodí ty starší i ty mladší na tyhle akce.*“ (Resp. 2). Někteří nově příchozí jsou organizátorem akce, jak potvrzuje Resp. 3: „*Jeden je organizátor Sršského maratonu, co tady běhají.*“ V Srchu se plesů účastní převážně novousedlíci, na rozdíl od Býště (jak odpověděli starousedlíci), to zaregistroval Resp. 3: „*Na plesy se chodí hodně, a právě ty novousedlíci tam choděj. Ty starší už ne, ty sou ve věku těch 60, 70 let. Spíš tam sou tyhle mladý lidi.*“ V Srchu lze hodnotit proces integrace novousedlíků přes společenské, kulturní a sportovní akce velmi kladně. Důvodem může být široká paleta akcí, kdy si každý alespoň něco vybere.

Podle novousedlíků se původní obyvatelé akcí v obci účastní v hojném počtu. Účast na některých akcích záleží na jejich věku, to popisuje Resp. 6: „*Takže na ty akce, kam ty starousedlíci maj příležitost a hodí se to jejich věku, tak choděj. Choděj tady do hospody místní, když je obecní ples.*“ a potvrzuje kontakt obou skupin obyvatel na těchto akcích: „*...takže je to namíchaný.*“ Popularitu akcí a účast všech věkových skupin líčí Resp. 7: „*To sou docela oblíbený akce. Babičky, dědečkové, mladý, starý, děti.*“

Myslíte si, že po delším pobytu v obci se novousedlíci více zapojují do dění/společenských akcí v obci? (starousedlíci)

Někteří dotázaní vyjádřili svoje přesvědčení velice stručně: „*Řekla bych, že určitě jo.*“ (Resp. 5), jiní svoji odpověď více rozvedli, jako Resp. 4, podle jehož názoru novousedlíci, kteří se přistěhovali mezi prvními, jsou do obce plně integrováni: „*Ty lidi, který se sem nastěhovali před 20 lety a troufnu si říct, že se úplně slili s náma, se starousedlíkama.*“ Pokud ale někdo z nově příchozích o začlenění do obce nemá zájem, nezáleží na tom, jak dlouho v obci bydlí: „*Když někdo nechce, tak ne a může tady žít 50 let.*“ (Resp. 4).

Zvýšila se Vaše účast na veřejném životě a ostatních akcích s délkou pobytu v obci? (novousedlíci)

Část novousedlíků popisuje svoji účast na veřejném životě v obci jako konstantní: „*Na začátku sme začali a pořád stejně.*“ (Resp. 8), jiní připouští, že se první roky nezapojovali v takové míře jako v současnosti: „*První 2 roky sem toho tolik nevyužíval.*“ (Resp. 10). S předchozím tvrzením souhlasí Resp. 7, který to však odůvodňuje nedostatkem kulturních a společenských akcí v době příchodu do obce: „*Určitě, když sme se nastěhovali, tak vono tam těch akcí předtím moc nebylo, takže určitě se zvýšila.*“ Obecně lze z výpovědi usoudit, že se prokázal vztah mezi délkou života v obci a účastí na životě v obci.

Považujete možnost kulturního a společenského vyžití za dostatečnou? Jestliže ne, co Vám chybí?

Dle některých výpovědí má blízkost Pardubic vliv na počet kulturních a společenských akcí. Stejně jako tomu bylo u služeb. Popisuje to Resp. 2, který připouští, že v některých obcích je

možnost společenského vyžití ještě větší: „*Těch akcí tady zase není tolik, znám obce, kde ten život je společenštější...je to asi taky daný tím, že sme blízko toho města a není problém si dojet za kulturou do města.*“ Podobnou výpověď jsme zaznamenali u Resp. 1 – On: „*Sme sedum kimoletřů od Pardubic, nemyslim si, že by někomu vadilo, že něco není, každej druhej má auto, vodjede do města a tam to má všechno.*“ Úbytek akcí, v porovnání s dobou před rokem 1990, popisuje Resp. 3 a vzpomíná na tradice: „*Dřív tady bylo, zase mluvím vo tom roku před devadesátym, tak to tady byly vod čajů, Kateřinská zábava, vinobraní, plesů tady bylo asi 6-8 za ten rok, pak zase májová veselice. Tak toho bylo nepoměrně víc těch akcí, ted' se to zúžilo.*“

Novousedlíci byly s možností společenského vyžití spokojeni (Resp. 8, 9, 10). Resp. 7 připouští možnost zavedení nových akcí, obec je podporuje, ale iniciativa musí vzejít ze strany občanů a doplňuje příklad poměrně nové akce: „*Samozřejmě vždycky se dá dělat víc, ale to taky musí vzejít vod těch lidí. Obec podporuje nový akce. Vymysleli tam běžci ze Srchu nějakej běžeckej slalom (Sršský slalom, pozn. autora), tak se to ujalo a obec to taky podpořila.*“ (Resp. 7).

Většina dotázaných považuje možnost společenského vyžití za dostatečnou, Resp. 4 ale vnímá rozdíly mezi částmi obce (Hrádek nepatří do studované části obce, pozn. autora): „*V Srchu jo, v Pohránově taky, ale mohlo by to bejt určitě lepší v Hrádku. Aby se víc stmelili. Aby to byla víc pospolitější vesnice ten Hrádek.*“ Resp. 7 považuje za negativum absenci kulturního domu, kde by se část akcí mohla pořádat: „*Tam chyběj ty prostory, když by teoreticky obec měla nějakej kulturák, tak tam taky může udělat něco jinýho než ted'. Ted' je to vázaný na tu hospodu.*“

Celkově jsou obyvatelé Srchu s možností společenského vyžití spokojeni, obec pořádá akce pro občany různých zájmů a všech věkových skupin. V obci se již nedodržují některé tradiční události, na druhé straně vznikají z iniciativy obyvatel akce nové. Někteří participanti vnímají korelaci mezi krátkou vzdáleností do krajského města a počtem akcí. To bylo zaregistrováno rovněž v oblasti služeb.

Zapojení do občanských sdružení, místních organizací, spolků, zájem o dění v obci, vlastní iniciativa

Jste členem nějaké skupiny, zájmového spolku nebo občanského sdružení? Případně jakého a proč?

V obou skupinách obyvatel byli v místní organizaci členy 2 z 5 dotázaných. Pro zachování anonymity opět nebude uvedeno, který participant je členem určité organizace. Stejně jako jeden ze starousedlíků v Býšti, také v Srchu bylo vzpomínáno na Sokol: „*Dřív sem chodila do Sokola, ale ted' už si cvičím doma.*“ (Resp. 1 – Ona).

Zajímáte se o dění v obci? Obyvatelé se mohou účastnit projednávání územního plánu, založit nějaké občanské sdružení nebo se podílet na správě obce. Případně jaký máte k aktivitám důvod?

Resp. 4 nemluvil o své vlastní účasti, ale všiml si zvýšené aktivní účasti primárně v řadách novousedlíků: „Některý novousedlíci to sledují, jestli se ten územní plán nějak nerozvíjí, třeba kolem jejich baráku, že koupili parcelu v nějaký klidový oblasti, aby kolem jejich parcely nezačali jezdit víc auta, když okolo bude baráků víc.“ Jeho postřeh potvrdili svými odpověďmi novousedlíci, kdy aktivní účast na veřejném zasedání zastupitelstva obce byla zjištěna u 3 z 5 participantů. Nezajímali se pouze o další výstavbu rodinných domů v jejich okolí, ale například o vybudování obchodní zóny, jak uvádí Resp. 6: „Územní plán, to bylo velký téma, chodil sem na zastupitelstva, mě zajímalo to, že tady hrozilo, že se postaví nějaká IKEA.“

Většina oslovených se o dění v obci zajímá pasivně. Jednou z pasivních forem je čtení zpravodaje, dále navštívení obecního úřadu s konkrétním dotazem není problém: „Na obecním úřadě sou ochotný a poskytnou informace.“ (Resp. 5). Nejběžnější formou je komunikace s ostatními obyvateli obce. Podle výpovědi Resp. 8 je dění v obci často diskutovaným tématem a občané se o něj zajímají: „Bavím se s lidma, který se účastněj zastupitelstva. Lidi hodně mezi sebou se bavěj obecně. Co na obci, co todle, co támle, kdo bude stavět, nebude. Pasivně sleduji a zajímá mě to.“

Jste aktivním organizátorem některých akcí? Jakých a jaký máte důvod pro účasti na organizaci?

Starousedlíci byli organizátory akcí hlavně v minulosti, v současné době jde jen o jednoho osloveného. Na minulost opět vzpomínal Resp. 3. Jeho vzpomínky se netýkaly přímo organizace akcí, ale pomocných prací, kdy pomáhal například při budování kanalizace: „Když se chtělo stavět na nějakým pozemku, tak se vyhlásila brigáda a šli sme a kopali sme, pokládali sme trubky na kanalizaci. To sme všechno dělali si sami, toho sem se taky zúčastňoval. Prodejnu sme si postavili sami, prádelnu, která teď už neexistuje.“ (Resp. 3). Obdobně na dobu minulou vzpomínal v obci Býšť Resp. 5 – On, kdy realizovali stavbu Jednoty vlastními silami. Aktivnější, co se týče současnosti, byli novousedlíci, kdy se 3 z 5 oslovených podíleli na organizaci akcí.

Motivací pro organizaci akcí v obci byl pro respondenty dobrý pocit, zachování akce, kladná reakce účastníků nebo tuto aktivitu vnímali jako další možnost kontaktu s ostatními obyvateli v obci.

Máte pocit, že novousedlíci pomohli pomocí svého know-how a svých kontaktů vyřešit nějaký projekt v obci? (starousedlíci)

Starousedlíci o konkrétní pomoci novousedlíků nemají přehled. Resp. 1 – Ona velice kladně hodnotí práci starosty a místostarosty (nejedná se o novousedlíky). Resp. 4 přínos v této oblasti zaznamenal, jde o finanční příspěvek v rámci sponzorské sbírky: „Na úřad přímo ne, občas ty

sportovci finančně přispějí. Slyšel sem, že se dělá sponzorská sbírka v rámci školky, že každé dá, co může, dobrovolná sbírka. A sportovci dávají pár tisíc.“

Pomáháte obci s řešením některých projektů pomocí svého know-how a kontaktů? (novousedlíci)

Resp. 8 nenadřazuje v oblasti řešení projektu novousedlíky nad starousedlíky: „*Myslím, že to takle ani nejde dělit. Protože znám tam lidi, který jsou ze Srchu, starousedlíci a dovedou tam zařídit spoustu věcí třeba kontaktama, víc než kdejaký měšťák.*“ Resp. 8 a 10 nezaregistrovali konkrétní pomoc novousedlíků. Resp. 9 nemá pocit, že by novousedlíci primárně pomohli něco vyřešit, ale jejich společnou iniciativou došlo k vyřešení bezpečnosti dětí v okolí školy: „*Asi chodník tam u školy si zařídili.*“ Stejnou iniciativu novousedlíků jsme zaregistrovali ohledně bezpečnosti dětského hřiště v obci Býšť. Resp. 7 nespecifikoval oblast, ale podle vlastních slov občas pomohl „*svejma silama*“, což můžeme prohlásit také o Resp. 6. Z důvodu anonymity nelze jeho spoluautorství na projektu uvést.

Veřejné prostory a místa setkávání – percepce, názor na jejich úklid

Jaké veřejné prostory (např.: náměstí, park, fotbalové hřiště, zastávka MHD atd.) využíváte v obci? Vyjmenoval/a byste je?

Nejčastěji navštěvovaným místem v obci bylo u respondentů fotbalové hřiště. V Srchu má v oblasti setkávání obyvatel mnohem významnější roli než v Býšti. U fotbalového hřiště v Srchu se nachází hospoda (Hospůdka na Hřišti), kde se scházejí občané také mimo mistrovská utkání, jak uvedl Resp. 6 například na „*páteční řízek*“ a pořádají se tam společenské akce. Hospoda výrazně umocňuje význam fotbalového hřiště jako místa setkávání obyvatel. V Býšti u fotbalového hřiště v těsné blízkosti restaurační zařízení není, a proto má toto místo pro setkávání občanů v Býšti menší význam. Dalším respondenty navštěvovaným místem je dětské hřiště, místní restaurace, knihovna nebo tělocvična. Několik dotázaných uvedlo procházky po obci nebo v lese. Opět byla ceněna příroda v okolí obce.

Má Vaše obec místo setkávání (např.: dětská hřiště, tělocvična, restaurace, fotbalové hřiště)? A je podle Vašeho názoru takových míst dostatek? Jestliže ne, co Vám chybí?

Obsáhlý výčet míst, kde se obyvatelé Srchu mohou setkávat, nabízí odpověď Resp. 2: „*Dětská hřiště máme, můžou se scházet ve škole, ve školce, tam je školní zahrada, tam různé akce pořádají rodiče, sportovní hřiště, kde máme fotbaly, tam se schází. Dětské hřiště, v hospodách, máme tady čtyři hospody, tam se schází určitá skupina lidí.*“ Asi největší význam v oblasti setkávání mají hospody a restaurační zařízení v obci. Toho si je vědomo hned několik dotázaných: „*Většinou to podle mě plní hospoda, ať jsou to zasedání obce (v České hospodě, pozn. autora) a potom na hřišti, v létě tam dělají nějaký akce pro děti, na tom fotbalovým.*“ (Resp. 3). Resp. 6 dokonce považuje

hospodu a fotbalové hřiště za centrum obce: „Přirozený centrum je hřiště a hospůdka u toho, a to nějak přitahuje většinu lidí.“

Místa setkávání:

dětské hřiště	obecní úřad
fotbalové hřiště	obchod
knihovna	restaurace
mateřská škola	základní škola

Obr. 18: Místa setkávání v obecní části Srch

Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto; vlastní zpracování

V předvánočním čase se občané Srchu schází u „Bahýnka“ (vodní plocha v ulici U Rybníčku, pozn. autora): „*Před Vánoce u rybníčku, je to setkání s výměnou cukroví.*“ (Resp. 10). Lokalizaci některých společenských akcí s cílem, aby novousedlíci navštívili původní část obce a prohloubil se kontakt obou skupin obyvatel, popisuje Resp. 4: „*Akce jako je Martin na bílém koni nebo rozsvěcení Vánočního stromu sou v té historický části, aby i ty lidi, který sou náplavy, nemaj nic společnýho se školkou i se školou, tak aby měli tahák jít do té vesnice. Kouknout se, jak ty lidi žijou, ne jenom v tom sídlišti, jak žijou ty novousedlíci, ale aby i ty starousedlíky viděli, co děláme nebo neděláme.*“ To za důvod změny místa konání akce pokládá také Resp. 10: „*Letos se to konalo u úřadu, asi aby ta druhá půlka obce šla sem.*“ V odpovědích se ještě objevila jako místo setkávání tělocvična a hasičská zbrojnice: „*V hasičárně se scházej starší ženy ze Srchu a popovídaj si.*“ (Resp. 5). Nejdůležitějšími centry společenského dění v Srchu jsou hospody, restaurace a fotbalové hřiště. Obec se umístěním akcí do původní zástavby snaží o její kontakt s nově příchozími.

Obr. 19: Fotbalové hřiště a Hospůdka na Hřišti patří k nejdůležitějším místům setkávání obyvatel v Srchu; archiv autora

Ve většině výpovědí bylo zaznamenáno, že míst k setkávání je dostatek. Resp. 9 chybí v obci kulturní sál. Resp. 7 poukazuje na velký počet dětí v obci, pro které by uvítal další aktivity: „*Pro děti by se tam něco eště šiklo, těch dětí je tam hodně. Pro ty z té severní části (nová zástavba severně od fotbalového hřiště, pozn. autora) by se něco udělat hodilo, tam je taky dost dětí.*“ Místo, které považuje Resp. 6 za centrum obce bylo v textu uvedeno. V obci postrádá kostel s náměstím, který by se mohl stát novým centrem: „*Mně schází centrální místo v obci. To, že tady není ten kostelík, náměstí a rybníček u toho, tak to je něco, co tý obci skutečně schází a vím, že starosta se tím zabývá.*“ (Resp. 6).

Jak vnímáte péči o veřejný prostor? Přispíváte k jeho úklidu (např.: úklid sněhu, úklid po psech), nebo by to měla zařídit obec? Zdůvodněte, prosím, odpověď. Jak podle Vás o něj pečuje druhá skupina obyvatel? A jak se do něj zapojují novousedlíci?

Novousedlíci a původní obyvatelé jsou spokojeni s péčí obce o veřejné prostory a čistotu v obci: „Obec docela funguje. Začalo se víc uklízet, pořídili si stroje na uklízení i ten sníh se uklidí z chodníku.“ (Resp. 7). Starousedlíci v otázce úklidu veřejných prostor, alespoň v blízkosti svého obydlí, zastávají jednotné stanovisko. Ve výpovědích se hodně vrací do minulosti, kdy vzpomínají, jak pomáhali s úklidem veřejných prostranství: „Já sem vychovaná v tom, že sme byli zvyklí uklízet obec jako soukromé osoby. Pocházím z vesnice, zametali sme si před domem, byly jarní úklidy. Takže za nějaký sdružení ty lidi šli, uklízely se ty veřejný prostranství, bohužel tohle dneska už vůbec neplatí.“ (Resp. 2). Úklid veřejných prostranství občany by znovu zavedl Resp. 4: „Měli by všichni přiložit ruku k dílu. Jako byla za totáče akce Z, tak by to mohlo bejt klidně taky takhle.“ Odpovědi ostatních starousedlíků, kdy si alespoň nejbližší okolí domu každý uklízel sám, byly ve stylu „My sme na to byli zvyklí.“ (Resp. 3). Společný konsenzus starousedlíků tedy je, že se obec o úklid stará dobře a v případě problému pro ně nebude problém okolí svého domu uklidit. Negativní změnu v úklidu veřejných prostor dále popisuje Resp. 2: „Ty lidi spolíhají na tu obec. Za sebe říkám, bylo by to dobrý, kdyby se to vrátilo, ty lidi si všimli toho pořádku před svým domem i někdy přispěli, ale bohužel ty lidi se v tomhle hodně změnili.“

Úklid v okolí svého domu by nechal na starosti obci Resp. 6, který vidí problém v jasně nedefinovaném pojmu, kterým je čistota: „Obec, protože zatím není norma toho, co je čisté nebo není čisté stejná u každého. Každý to nemá tak, že před mým domem musí být uklizeno, protože to je moje vizitka. Sou obrovský rozdíl.“ (Resp. 6). S velkými rozdíly představ o tom, co je čisté, souhlasí Resp. 8: „To je vo lidech, to je nátúrou. Když to řeknu úplně vobrazně, kdo má v sobě kolik toho Švýcarska, aby dokázal posekat zahradu i před svým plotem, nejenom uvnitř.“ Zároveň však tento participant zastává stanovisko úklidu v nejbližším okolí svého domu, s tím souhlasí Resp. 8 a 9: „Starám se ne vo ten svůj pozemek, ale i to, co je před tím domem.“ (Resp. 8). a Resp. 10 to označuje za „nepřesné pravidlo“.

Oslovení starousedlíci v Srchu nemají o vztahu novousedlíků k úklidu pozitivní mínění: „Nový myslím, že to nezajímá.“ (Resp. 2). Starousedlíci se v odpovědích, jestli novousedlíci pečují alespoň o okolí svého domu, rozcházejí. Resp. 3 a 5 si myslí, že pečují, z důvodu: „Voni si to většinou vosazují kytkama i předzahrádky.“ (Resp. 5). Naopak úklid novousedlíků pouze na jejich pozemku popisuje Resp. 4: „A i když je to u mě před brávkou, tak proč bych to měl dělat, když je to na obecním (z pohledu nově příchozího, pozn. autora). A tyhle ty lidi, tam vnímám velký rozdíl mezi starousedlíkama a tou náplavou. Jestliže je nachumeleno, tak stará osmdesátiletá babička de rozhrnout sníh, ale čtyřicetiletý frajer, kterej má 3 auta a já nevím co všechno, tak si nevyhrne pomalu ani vjezd z baráku, takže to je takhle.“ Odpovědi byly ovlivněné faktem, zdali

starousedlíci považují za úklid péči o vegetaci před domem novousedlíků nebo také údržbu obecních komunikací (chodníky).

Stejně jako v obci Býšť, také v Srchu mají nově příchozí o vztahu starousedlíků k úklidu veřejných prostor lepší představy než naopak: „*Třeba sekaj něco, co jim nepatří.*“ (Resp. 7). Nezávislost délky života v obci na vztahu k udržování veřejných prostor vyjádřili Resp. 7 a 8: „*Je jedno, jestli ste starousedlík nebo novousedlík, to je podle náтуры.*“ (Resp. 7). Na dotaz, jak pečují o veřejný prostor novousedlíci z pohledu novousedlíků, odpovídali dotázaní podobně, jako na předchozí část otázky. Tedy, že záleží na povaze lidí a v obou skupinách se najdou lidé, kteří k úklidu mají a nemají kladný vztah.

Zaregistrovali jste v případě zmíněného úklidu veřejných prostor nějaké nároky, které by vedly ke konfliktu obyvatel mezi sebou (např.: úklid vánočních stromků, koše na psí exkrementy)?

Diskuze se v obci vedla ohledně zavedení biopopelnic. Starousedlíci byli proti realizaci záměru s tím, aby si bioodpad každý zlikvidoval sám: „*Starousedlíci říkali, že prostě bordel, kterej já si udělám, je to bioodpad, tak ať si ho zlikvidujou po svý linii a nemusej tím otravovat jiný lidi. Nemusej to jiný lidi platit a tam tohle byla taková nevráživost.*“ (Resp. 4). Stejný konflikt zaregistroval Resp. 6: „*Starousedlíci, říkali, že se to dává sto let na kompost, tak s takovou kravinou nebudem zatěžovat obec, ale prostě ty novousedlíci to chtěj.*“ Požadavku novousedlíků bylo vyhověno a svoz bioodpadu v obci funguje. V důsledku jsou podle Resp. 4 za biopopelnice starousedlíci také vděční: „*Ale teďka už ty starousedlíci taky stárnou a pro ně je daleko jednodušší do tý biopopelnice naházet ty věci, pak nemusej nic zaorávat.*“

Dva participant si všimli debaty zaměřené na úklid veřejných prostor po venčení psů: „*To se tu řešilo, že to někdo neřeší, že psí exkrementy nechá na ulici, to se řešilo i ve zpravodaji, a to se srovnalo.*“ (Resp. 9). Stejný problém a uvedení záležitosti do optimálního stavu zaregistroval Resp. 5: „*Ted' se to strašně zlepšilo. Všude dali sáčky a lidi to sbírají.*“ Nejednalo se přímo o prosazování požadavku jednou skupinou obyvatel na úkor druhé, ale o udržování čistoty veřejných prostor. Obdobně jako v Býšti, byl v Srchu, v nových částech obce problém s parkováním, který popisuje Resp. 10: „*Ty nový ulice sou užší, pokud někdo stojí blbě a někdo nemůže vyjet, tak taky proběhl incident, ale to byl mezi novousedlíkama.*“

Rozvoj a chod obce – další výstavba, spokojenost s vedením obce, prosazování požadavků jednotlivých skupin

Byl ve Vaší obci problém s další výstavbou? Postavili jste se proti další výstavbě? Jestliže ano, jakou formou? Občanského sdružení (např.: Středočeský kraj Naše obce)?

V Srchu problém s další výstavbou nebyl, nevzniklo žádné občanské sdružení nebo kandidátka do komunálních voleb. Maximální využití ploch, které jsou v územním plánu vedeny jako zastavěné plochy nebo zastavitelné plochy, jsou si respondenti vědomi: „*Proti další výstavbě je stavební úřad v Pardubicích, že už dali stopku, že už nejsou pozemky další daný jako stavební.*“ (Resp. 7). Stejně tvrzení uvedl Resp. 1 – Ona s tím, že některé pozemky jsou ke stavbě rodinných domů připraveny: „*Já si myslím, že tady stop stav je. Ještě je spousta pozemků, který maj tam připravíno (směrem na východ, k Hradišti na Písku; pozn. autora) na plyn, na elektriku a nikdo tam zatím nestaví, tak si myslím, že něco hotovýho je.*“ Problém s výstavbou obecně starousedlíci neměli, vadilo jim ale, že se „*ničí příroda*“ (Resp. 3) a „*Je většinou problém, že je to orná půda.*“ (Resp. 1 – Ona).

V jižní části katastru obce je zastavitelná plocha, určená pro výstavbu většího množství rodinných domů, což je v územním plánu zaneseno už od minulého zastupitelstva: „*Jediný, co tady hrozí, že tady dolů k Pardubicum, jestli se postaví hodně baráků, ale to už je součástí toho územního plánu kdysi dávno schváleného.*“ (Resp. 6). Starousedlíci tuto skutečnost nezmiňovali, novousedlíci k ní mají rozdílné postoje. Jak bylo naznačeno, Resp. 6 si další výstavbu nepřeje: „*Infrastruktura a kanalizace, že už nestačí na to, aby se tady stavělo dál, takže já nechci mít větší Srch.*“ Negativní postoj má také Resp. 10, který do odpovědi zakomponoval také kapacitu budov sociální infrastruktury: „*Takže tady byl požadavek na nějakých 160 baráků dole na poli, což je nemyslitelný číslo. Škola by nestačila, krám, nic, a hlavně ty inženýrský sítě. Odpady a voda by byl problém.*“ Opačný postoj reprezentuje Resp. 9, který vyzdvihuje polohu Srchu vzhledem ke krajským městům: „*Naopak si myslím, že je dobře, že se rozrůstá, je to pěkná obec na perfektním místě mezi Hradcem a Pardubicema, mezi hlavníma silnicema, úplně ideální místo.*“ Do územního plánu se dále nebudou přidávat další plochy výstavby. V obci jsou připraveny další pozemky, ke kterým jsou přivedeny inženýrské sítě (směrem k Hradišti na Písku, pozn. autora) nebo jsou zatím pouze jako plochy výstavby uvedeny v územním plánu (jižní část katastru obce, pozn. autora).

Myslíte si, že se obec v nějakém směru přizpůsobila novousedlíkům (např.: vybudování dětského hřiště, bankomat, osvětlení, zkapacitnění mateřské školy, delší otevírací doba obchodů)? A je to přirozený vývoj, nebo se tak děje vyloženě kvůli novousedlíkům?

Většina oslovených se jednomyslně shodla, že jde o přirozený vývoj obce: „*Ale na popud novousedlíků to nebylo, přinesla to ta doba.*“ (Resp. 5). Resp. 4 popisuje vybudování nových

komunikací, inženýrských sítí a zkapacitnění mateřské školy: „*Uděly se chodníky, tam kde byla nová výstavba, tak se zrenovoval starý vodovod, udělaly se nové lampy, zvýšila se kapacita školky. Je to přirozenej vývoj.*“ Resp. 2 doplňuje předchozí rozvoj o vybudování dětského hřiště: „*Dětská hřiště se rozšířila.*“ a Resp. 8 taktéž nevnímá, že se tak stalo pouze kvůli novousedlíkům: „*Ale to dětský hřiště by se dělalo pro jakýkoliv děti.*“ Pouze Resp. 1 – On polemizuje, jestli vybudování tenisového hřiště nebylo opravdu pouze kvůli nově příchozím: „*Ten tenisovej kurt, protože ty starousedlíci by tady tenis nehráli. to je asi pro ty novousedlíky, aby je zapojili.*“ Na základě jedné výpovědi to nelze označit za realitu.

Jak byste ohodnotili celkově příchod novousedlíků? Zlepšila se díky nim kvalita života v obci? (starousedlíci)

Starousedlíci bez výjimky pozitivně hodnotili snížení věkového průměru obce: „*Přinesli sem novou krev, ožilo to tady. Přistěhovalo se sem hodně mladejch, těch tady před tím moc nezůstalo. Omladila se vesnice.*“ (Resp. 5) a Resp. 2 přidává modernizaci obce: „*Stala se z nás taková modernější vesnice.*“ Další kladně hodnocenou skutečností je rozšíření stávajících nebo zavedení nových služeb: „*Častějce tady jezdí městská doprava. Ta kvalita života, že přišli voni, se zvedla. Protože jinak udělat tady holiče pro pár starejch chlapů asi by nemělo cenu, ale když tady bydlej ty mladý, tak jo.*“ (Resp. 1 – On). Resp. 3 ocenil přínos nově příchozích z hlediska obecních financí: „*Obci to přineslo určitě hodně, maj z těch daní a takových, co se platí.*“

Velice obsáhlou odpověď poskytl Resp. 3, který se zaměřil na několik aspektů příchodu nových rezidentů a opět uváděl příklady z minulosti. Z počátku měl z příchodu novousedlíků rozpačité pocity, vadily mu některé prvky městského stylu života novousedlíků: „*Ten život na vesnici se změnil tak radikálně, že člověk, než se tomu přizpůsobil, tak některý věci vadily.*“ (Resp. 3), kdy uvedl nezdravení ze strany nově příchozích. Více starousedlíků v obci negativně hodnotilo úbytek orné půdy: „*Takže ten začátek byl možná takovej horší, jako pro nás, co sme tady byli. Ta zemědělská půda, to lidi některý nadávali dost.*“ (Resp. 3).

Starousedlíci popisují odlišný životní styl nově příchozích a ohledně jejich integrace mají otázky, zároveň Resp. 1 – On popisuje výhody života v suburbii: „*No bydlej jako ve městě, ale sou v přírodě... je to takovej trend, že když se bydlí blízko města, tak ty lidi z města dou někde, kde je jakoby klid, ale jestli tady budou žít jako vostatní vesničani, to je otázka.*“ Podobné pocity má Resp. 3, který přidává vlastní pohled do minulosti, týkající se setkávání s ostatními obyvateli: „*Navíc, to sou lidi, který sem přijedou, vyspěj se tady, ráno jedou do práce, je nepotkáváte tak, jak sme se potkávali my.*“ Resp. 3 nakonec vyslovil myšlenku, že postupný stavební rozvoj je pro integraci nově příchozích do života v obci lepší, než intenzivní výstavba: „*Když tady přibyl vždycky jeden, dva, tři baráky, tak přibýly, ale ty lidi zapadli úplně jinak, než když jich přibýde 40 najednou, to je úplně jiný.*“ (Resp. 3). Kladně starousedlíci vnímají snížení věkového průměru

obce, rekonstrukce a celkovou modernizaci obce. Zároveň nejsou zcela spokojeni s integrací novousedlíků a vnímají jejich odlišný styl života.

Plní obec vaše požadavky? Jestli ne, jaké to byly a proč?

Občané hodnotí plnění vlastních požadavků obcí velice kladně, ať v minulosti, tak v současné době: „Snažej se lidem vyjít vstříc. Když dá někdo návrh, tak ho prodiskutujou.“ (Resp. 5), „Co sem měla, to se stalo.“ (Resp. 7) nebo „Myslím, že se starosta snaží hodně.“ (Resp. 2). S prosazováním uskutečnitelných požadavků občanů v Srchu není problém.

Jaký máte názor na vedení obce? Je podle Vás moderní? Jsou osoby ve vedení obce podle Vás kompetentní?

Stejně jako v předchozí otázce, respondenti velice kladně hodnotí současné vedení obce. Uvedeme některé odpovědi: „Sou to mladý lidi, tak si myslím, že sou dobrý, že to vzali dost rázně a to, co slibovali při volbách, tak jako splnili.“ (Resp. 3), „Je v pořádku a chválím je. Dělej to dobře podle mě.“ (Resp. 8). Resp. 9 by si přál, aby zastupitelstvo obce za svou snahu bylo oceněno: „To zastupitelstvo tady fakt pracuje a snaží se, aby ta obec byla taková, jaká má být, proto sem říkala, že by si zasloužila soutěžit o Vesnici roku.“ Dále uvádí Resp. 9 konkrétní činnosti, které ostatní oceňují. Jde o přání k životnímu jubileu, místní zpravodaj nebo službu informačních SMS zpráv: „Chodí z obce přát, tak sou lidi rádi, že si vzpomenu, je tady zpravodaj, tam se dozvídáme informace, kdo co zažil, co se tady děje, takže to je fajn.“ (Resp. 9), „Máme esemesky, když je nějaká připomínka, akce, je tady fotbal nebo prodává třeba jabka, tak mám esemesku eště dřív, než to vyhlásí.“ (Resp. 1 – Ona).

Jaký máte/měli jste postoj k nové výstavbě (soukromá, developerský projekt)?

Nejčastěji starousedlíci zmiňovali změnu fyzické struktury obce, kdy došlo zejména k přeměně orné půdy na zastavěnou plochu: „Ze začátku sem taky spíš říkal, sakra ta zeleň tady bude chybět, navíc už to nebude ta klidná obec. Z tohohle důvodu mně to taky docela vadilo.“ (Resp. 3), úbytek orné půdy negativně zapůsobil i na Resp. 5: „Mně to bylo celkem jedno. Spíš mě mrzelo, že zmizeli pole, že tam dřív bylo obilí.“ Stejný problém s nadsázkou komentuje Resp. 1 – On, příjemně na něj působí podoba nových nemovitostí: „Na jednu stranu si říkám, zastavěj se všechny pozemky a nakoupíme si pšenici v Kanadě nakonec, ale na druhou stranu, když se dívám na to, jak to tam maj upravený a hezký domky, tak zase se mi to líbí.“

Oslovení novousedlíci mají k další výstavbě neutrální postoj a pro ruch kolem stavby nových obydlí mají pochopení: „Taky sem stavěl, takže chápu, že je z tý stavby hluk a nepořádek. Člověk to bere tak, že taky stavěl, taky byl ten činitel toho nepořádku, takže takhle.“ (Resp. 8). Resp. 9 také kladně hodnotí podobu nových nemovitostí, která se podle něj v čase mění: „Mně se líbí to, že tady nejsou satelitní městečka nebo ty sídliště, že to není jeden barák jako druhý. Ted' se stavěj úplně jiný domy a respektuje se to.“ Negativní postoj k další výstavbě měl z novousedlíků jenom

Resp. 6: „*Nechci mít větší Srch.*“ U Resp. 10 záleží na intenzitě nové výstavby: „*Má se stavět 12 novejš, to mě nevadí, ale vadilo by mi to tady směrem dolů, nějakých 160 baráků dole na poli.*“ Postoje některých novousedlíků k další výstavbě popisuje Resp. 3: „*Ted' sme si tady postavili my a nechceme nic jinýho. Třeba se mě dotýkalo, stavíte si barák, kamión vám tam musí dopravit materiál, všechno je v pořádku, ale za půl roku staví soused a už to v pořádku není.*“ Podle výpovědi jde o příklad NIMBY (Not In My Back Yard).

Starousedlíci posuzovali delší časový úsek a zaměřili se na změnu fyzické struktury obce. Oslovení noví rezidenti mají neutrální postoj a pro další výstavbu mají pochopení, záleží však na její intenzitě. Některým, neosloveným (podle dotázaných), ale další výstavba vadí.

Obr. 20: Také v Srchu jsou pozemky připraveny pro stavbu dalších rodinných domů; archiv autora

Konkrétní otázky pro obec Srch

V průběhu akce Ukončení prázdnin se koná fotbalové utkání STAROUSEDLÍČÍ vs. NÁPLAVA. Účastníte se ho aktivně/pasivně? Jak se stavíte k označení náplava?

Nikdo z respondentů se aktivně utkání neúčastnil, někteří pasivně ano. Starousedlíci do odpovědí, jak se staví k termínu *náplava*, promítli také svůj osobní vztah k novousedlíkům a někdy svoje myšlenky o jejich integraci do obce. Označení *náplava* se v obci už nepoužívá: „*Ted' už to trošku ustalo, bylo to asi možná před deseti lety. Aby se tady lidi na sebe koukali skrz prsty, že to je náplava, tahle rivalita už tady není.*“ (Resp. 2). Část odpovědi respondenta „*tahle rivalita už tady není*“ může naznačit, že starousedlíci se asi v začátcích s příchodem nového obyvatelstva složitěji vyrovnávali, a proto je takto označovali. Zlepšení vztahů naznačuje Resp. 5, který nedělá

rozdíly mezi staro- a novousedlíky: „*A já tu náplavu nepoužívám, sou to občané obce stejně jako já, maj tady trvalý bydliště, takže v tom nevidím problém.*“ Termín se v minulosti podle Resp. 2 používal starousedlíky právě pro vyjádření nespokojenosti ohledně vztahu novousedlíků k úklidu: „*Jako třeba nějaký starý člověk řekl, náplavy nebo něco...řikám, konkrétně s tím uklízením vesnice. Lidi byli zvyklí si něco udělat a ty noví ne, tak se s tím člověk setkal, že to někdo řek.*“ (Resp. 2).

Aktivní zapojení novousedlíků do fotbalového utkání považuje za snahu o začlenění se do života v obci Resp. 4: „*Ten, kdo kope za náplavu, tak si myslím, že se z něho co nejrychleji v uvozovkách stane starousedlík, protože chce se do toho dění vesnice zapojit a pak mezi ty lidi daleko líp vpluje, líp se zapojí, sdruží.*“

Oslovení novousedlíci vnímali označení *náplava* s úsměvem, jako například Resp. 6: „*Úplně s nadhledem, mně to přijde vtipný.*“ S tím se ztotožňuje Resp. 8, který označení považuje za realitu a vnímá, že jako novousedlík by se měl přizpůsobit životu v obci: „*To označení náplava (smích), je to tak. Nevadí mně to. Chápu to a je to pravda, sem tam novejš a podle toho bych se taky měl chovat. A já si myslím, že rozumnej starousedlík ty náplavy taky paušálně nebere špatně.*“ K termínu *náplava* měl negativní postoj pouze jeden novousedlík.

Jaký jste měl/a názor na případnou výstavbu průmyslové zóny, která se ale nekonala?

Záporný postoj k výstavbě měli všichni starousedlíci. Developer oslovoval majitele pozemků s žádostí o jejich výkup: „*Chodili za těma lidma, co měli ty pozemky, že to vykoupěj vod nich.*“ (Resp. 3), nakonec k realizaci nedošlo: „*Vim, že to nějak vyšumělo.*“ (Resp. 5). Novousedlíci společný názor neměli. Resp. 7 měl obavy o zvýšení intenzity dopravy v obci. Resp. 8 poukázal na množství nevyužitých brownfieldů ve městech, kde by se záměr mohl realizovat a zkonstatoval, že výstavba na zelené louce je pro investora ekonomicky nejvýhodnější: „*Máme mraky starejch fabrik a jezedáren, všeho, co chátrá, ale pořád děláme nový halý na poli. Když se kouknu do Pardubic, tam je těch nevyužitých areálů tolik. To je ale takový celorepublikový, vono je nejlevnější stavět na poli.*“ (Resp. 8). O jiném záměru se rozmluvil Resp. 9: „*Tady se jednalo o obchodní zónu, a to by mně nevadilo. Uvažovalo se o stavbě IKEI a takový věci, nevím, jak by to bylo využítý, ale proti tomudle nejsem. Já sem pro tydle moderní věci.*“ Neutrální postoj vyjádřil rovněž Resp.10, protože by podle jeho názoru projekt nezintenzivnil dopravu v obci: „*To mělo bejt tam, jak je poutač Mattoni (na západ od části obce Srch u silnice I/37, pozn. autora), měla tam bejt IKEI. Kdyby tam byla, tak by mi to tak nevadilo, stejně by byl příjezd tam, nejezdili by přes obec, všechno by bylo mezi Hradcem a Pardubicema.*“

Vztah, percepce a kontakt s druhou skupinou obyvatel, ostatními obyvateli

Vyhledáváte kontakty s ostatními obyvateli obce, nebo jezdíte za známými do velkého města (Pardubice/Hradec Králové)? Jestliže v obci, jde o staro-/novousedlíky, jak jste se seznámili a čeho si na těchto kontaktech ceníte?

Starousedlíci mají kontakty převážně v obci, to neplatí o novousedlících, kdy většina z nich má kontakty ve městě i v obci (Resp. 6, 7, 8). Z novousedlíků preferuje kontakt v obci Resp. 9 a 10.

V obci mají starousedlíci více vazeb ve své skupině, připouští ale kontakty i s nově příchozími. V případě Resp. 8 jde o novousedlíky (sousedy) a také o starousedlíky v rámci sdílené každodennosti: „*Když se seznamuju, tak to sou spíš ty nový, protože vedle sebe bydlíme, ale přes tu školku to sou i ty starousedlíci, to je úplně v pohodě.*“ Resp. 9 preferuje kontakty v okolí svého domu: „*My sme tam všichni novousedlíci. Spíš tak jenom tam, kde bydlím.*“ Nikdo z oslovených neorientuje svoje kontakty výhradně na město nebo na obec. Což platí také o upřednostňování jednotlivých skupin obyvatel, účastníci ale mírně preferují vazby v rámci svojí komunity staro- nebo novousedlíků.

Původní obyvatelé vypověděli, že kontakt s novousedlíky navázali primárně na kulturních nebo sportovních akcích a na základě náhodných setkání: „*Určitě přes akce nebo jen tak na procházce venku sme se potkali.*“ (Resp. 5). Význam mateřské a základní školy v oblasti každodenního setkávání uvedl Resp. 8: „*Hodně přes tu školku, tam to je takový místo, kde se ty rodiče setkávají denně.*“ Resp. 9 vzpomíná na seznamování s ostatními novousedlíky v jejich ulici: „*Když sme dostavěli tu naši ulici, tak sme udělali takový setkání první, kde sme se seznámili všichni (následně vytahuje složku, kde má vytisknuty všechny pozvánky na akce, které pořádá jejich ulice a vzpomíná, pozn. autora).*“ Dále popisuje, jak vznikl název jejich komunity a společné akce, které pořádají: „*My sme si vymysleli, že sme název ulice (neuveden kvůli anonymitě), tak sme (uvádí zkratku, která se skládá ze tří počátečních písmen slova ulice a názvu ulice. Např.: kdyby se jednalo o ulici K Olšině, zkratka by byla UKO, pozn. autora) si dělali letáky na ty akce. A protože sme měli přátele i z vedlejších ulic, tak sme to příště nazvali jako zkratka+ (např.: UKO+, pozn. autora) a ještě někdo. Děláme si i Vánoční besídku. A jako ulice máme společnou pípu. Uděláme pozvánky a naházíme to do schránek. Chodíme jako ulice společně do hospody a tam domlouváme další různé věci. Máme hezký vztahy, nepokazily se, chováme se k sobě slušně a ctíme se jako rodiny.*“ Resp. 9 má v okolí svého domu komunitu, ve které panují velice dobré vztahy, ale do zbytku obce z hlediska sociálních kontaktů se taková integrace neprojevila.

Snažili jste se aktivně navázat kontakt s druhou skupinou obyvatel, nebo jste tomu dali volný průběh? Odpověď zdůvodněte.

Téměř všichni oslovení potvrdili volný průběh v navazování kontaktů, výjimkou byl Resp. 4, který popisuje svůj aktivní přístup: „Zdravíme se, chodíme do školy, školky vyprovázet děti, pak už je jen otázka nebejt línej, ale nestát v rohu a říct, hele pod', já sem ten a ten a pak už jen pokecat formálně, neformálně a vono už pak z toho něco vypadne.“ Resp. 5 potvrzuje volný přístup při navazování kontaktů a projevuje empatii: „Většinou to byl volnej průběh, ale nemám problém, vim, jak se ty lidi cejtěj, takže nemám problém se s nima začít bavit.“ Vytváření osobních kontaktů probíhalo primárně přes každodenní náhodná setkávání v obci a společenské události.

Jaký je Váš vztah k novousedlíkům/starousedlíkům v obci? Proč? Setkáváte se s nimi? Pokud ano – kde (např.: autobusová zastávka, dětské hřiště, knihovna, sportoviště)?

Respondenti, starousedlíci mají k novým rezidentům neutrální až kladný vztah: „Nevaděj nám, ale že bych je aktivně vyhledával, to taky ne.“ (Resp. 1 – On). Několik z nich uvedlo, že nerozděluje obyvatele podle délky jejich pobytu, ale podle jejich povahy: „Já ty lidi nerozlišuju. Lidi sou různý, ať sou to starousedlíci nebo novousedlíci. Záleží na povaze.“ (Resp. 2) a Resp. 5 projevuje znovu empatii, kdy kvituje, že se novousedlíkům v obci líbí: „Chtěj žít tady, sem ráda, že se jim tady líbí. Nerozlišuju to, sou to občani jako já.“

Do svého vztahu ke starousedlíkům promítl Resp. 6 představy o vesnickém stylu života: „Sou to hodný, poctivý lidi, žijou velmi jednoduchým, vesnickým životem, ale to neznamena, že bych si jich nevážil. To tak maj, já to respektuju a patří to k tý obci.“ Ani ostatní dotázaní novousedlíci nemají se starousedlíky žádný problém. To potvrzuje Resp. 8, který upozorňuje na to, že krátká délka života v obci z novousedlíků nedělá špatné obyvatele: „Na druhou stranu ten starousedlík ano, žije tam roky, ale to z něho lepšího člověka nedělá. To nemyslim nijak zle.“ a pokračuje tvrzením, že v obci jsou neintegrování novousedlíci, ale také nově přichozí, kteří se integrují dobře: „Ano, kolikrát tam stavěj nějaký movitý lidi, který sou někde jinde, sou zavřený doma, ta obec je pro ně jen jako lukrativní místo k bydlení. Ale jako v zásadě lidi, co se sem stěhujou, sou taky normální, akorát tam bydlej ne 50 let, ale 5 let.“ (Resp. 8). Zajímavou percepci obce má Resp. 9, kdy původní a novou zástavbu vnímá odděleně na základě soukromí: „Slušný, uznalý samozřejmě. My tam ty starousedlíky nemáme. Respektujem zase jejich soukromí, tak jim tam nelezem.“ Vzhledem k této odpovědi se ukazuje umístění společenských akcí (příjezd Martina na bílém koni apod.) do původních částí obce jako velice důležité pro kontakt obou skupin obyvatel, jak dříve vypověděl Resp. 4.

Nejčastěji se obyvatelé s druhou skupinou obyvatel setkávají na kulturních a společenských akcích, což bylo v odpovědích participantů potvrzeno již dříve. Početně uváděným místem bylo fotbalové hřiště a blízká hospoda, kdy tato oblast byla Resp. 6 označena za centrum obce.

Setkávání obstarávají také dětská hřiště, ale ne v takové míře, jako v Býšti. Dále se obyvatelé potkávají na sportovištích, v knihovně, mateřské a základní škole.

Jak se chováte při osobním kontaktu s druhou skupinou (např.: jen se pozdravíte nebo se bavíte)?

A jak se chová druhá skupina?

Pozdravení při osobním kontaktu je pro starousedlíky zcela přirozenou věcí a záleží na druhé straně, jestli zůstane pouze u pozdravu nebo dojde na konverzaci: „*Když člověk nepospíchá nebo se potkáte s dětma, tak se samozřejmě do řeči dám. Máte lidi, který nepozdravěj, máte lidi, který sou družný.*“ (Resp. 2). Starousedlíci potvrzují, že většina nových rezidentů zdraví a nemají s tím problém: „*V pohodě, úplně normální lidi.*“ (Resp. 4).

Novousedlíci situaci popisují stejně jako starousedlíci. Resp. 9 si uvědomuje, že zdravení je v sociální oblasti jedním ze základních rysů menších obcí: „*Ale tady to funguje jako na vesnici, každého pozdravím. Není to anonymní, zdravíme se.*“ Osobní kontakt je jednou z dalších oblastí života v obci, ve které Resp. 8 nedělá rozdělení na staro- a novousedlíky: „*Nemám problém se s nima bavit. Jak s novousedlíkama, tak se starousedlíkama, vůbec to nerozlišuju. Sou lidi jako lidi.*“

Je podle Vašeho názoru rozdíl v začleňování určitých skupin obyvatel (např.: matek na mateřské dovolené, které tráví v obci mnoho času, a osob, které mají dlouhou pracovní dobu a pracují ve městě)?

Větší množství stráveného času v obci jako výhodu v integraci vidí Resp. 4: „*Tak ty ženský na mateřský, pokud není líná, pokud de ven do tý vesnice a nedá kočárek na svou zahrádku, tak má daleko snazší integraci do vesnického života.*“ Větší soudržnost žen na mateřské dovolené, oproti městu, uvádí Resp. 9. Je to ovlivněno množstvím aktivit, které město a menší obec nabízí: „*Ve městech se maminky scházej na pískovišti a je tam víc možností. Tady je to takový uzavřenější a je větší možnost se domluvit na těch věcech.*“ (Resp. 9). Celkově lepší navazování kontaktů u žen než u mužů popisuje Resp. 10: „*Ty ženský se vždycky mezi sebou začnou dřív kamarádit než chlapi.*“ Čas strávený v obci a aktivity ovlivňují z velké části integraci do života v obci.

Kolik je poměrově podle Vašeho názoru novousedlíků, kteří se chtějí začlenit do obecního života, a kolik těch, kteří zájem na začlenění nemají?

V oblasti odhadu nezapojených novousedlíků nastala mezi oslovenými původními obyvateli větší shoda než v obci Býšť. Ti, kteří kvantifikovali svůj odhad, uvedli, že zájem o integraci do života v obci nemá 10-30 % novousedlíků. Podrobnější rozdělení prezentoval Resp. 4, kdy rozlišuje a popisuje několik stupňů integrace: „*Který se chtěj aktivně zapojit, tak z těch novousedlíků jich je tak 25-30 %, ty, co nechtěj s nikym nic mít, žijou si svůj život, tak to může být 10 %. Zbýlých 60 % je, jak říkám. Přídou na čarodějnice, shlédnou, sou spokojený, potkaj se tam se sousedama, se kterejma maj dobrej vztah, ale že by měli potřebu se s někym bavit, rozšiřovat*

svý známosti, to moc ne.“ Největší skupina se zapojení do života v obci nestrání, maximálně však nevyužívají možnosti integrace a spokojí se s občasným kontaktem s ostatními obyvateli obce. Dříve v textu byla uvedena polemika některých starousedlíků v oblasti integrace novousedlíků a Resp. 1 – On v ní pokračuje: „*Tam jak sou ty hospody, tam je takový obří sídliště (u fotbalového hřiště, pozn. autora), takže tam když se de, tak ani nikoho nevidíte, nikoho nepotkáte, a přitom sou všichni doma. Mám pocit, že jezděj do práce, vypsát se sem a zase do práce.*“ Tento denní rytmus může mít podle výpovědi Resp. 4, 65-70 % novousedlíků.

Hodnotu 30 % nezapojených nových rezidentů uvedli oslovení novousedlíci. Resp. 8 popisuje nezapojeného novousedlíka na základě aktivity nebo společenského postavení: „*Tak 30 % sou lidi který to maj na přespání nebo sou úplně sociálně někde jinde.*“ Více než polovinu nezapojených, uvedl Resp. 6, který potvrzuje slova Resp. 1: „*Si žijou v tom svém domečku a tý svý zahrádce. Těch, co si žijou sami pro sebe, je většina.*“ Resp. 4 popsal největší skupinu 60 % novousedlíků, kterým stačí kontakt s jejich okolím, což odpovídá výpovědi Resp. 9, který dříve popsal integraci do své ulice a okolí a dále pokračuje: „*Napadlo mě, že třeba my tam máme taky bublinu a ta nám stačí, se sousedy.*“ (Resp. 9). Přiznává, že ve svém okolí má silné vazby, integrace do zbytku obce je slabší. Na základě výpovědi lze rozdělit novousedlíky do tří skupin. Do první patří novousedlíci, kteří se vůbec neúčastní života v obci a nemají kontakt s ostatními obyvateli, sami sebe izolují. Druhá skupina, která je nejpočetnější, se integruje pouze z části, navazuje kontakty prioritně ve svém okolí a tvoří se tak podskupiny novousedlíků na základě příslušnosti do lokality v obecní části Srch. Třetí skupina se integruje nejvíce, zapojuje se do většiny akcí a navazuje kontakty také mimo okolí svého bydliště.

Obr. 21: Nová rezidenční výstavba v ulici Na Obci; archiv autora

Jak vnímáte druhou skupinu obyvatel z hlediska majetku, vzdělání, povolání?

Nejvíce diskutovanou částí otázky byl ve výpovědích starousedlíků majetek druhé skupiny. Nejčastěji dotazovaní polemizovali nad finančním zatížením nově příchozích v podobě hypotečního úvěru: „*Vono to je hezký, du, vidim hezkej dům, maj tam dvě auta, maj bazén nebo všechno to, ale můžou to mít všechno na hypotéku a teď je otázka, můžu říct maj se dobře, ale třeba nemaj.*“ (Resp. 2). S tím souhlasí rovněž Resp. 5: „*Většina z nich stejně splácí hypotéky, takže taky to nemaj jednoduchý, co si budeme povídat.*“ Z toho důvodu starousedlíci uvedli, že nově příchozím majetek nezávidí. Jejich vzdělání a povolání nebylo tolik komentováno, podle Resp. 2 se odráží v jejich majetku: „*Sou vzdělaný, že maj to postavení, vzdělání, maj na to, že si postavili domy a žijou takovýhle život.*“ Resp. 4 označil jejich majetek, vzdělání a povolání za „*životní standart plus*“.

Novousedlíci, jako v obci Býšť, poukazovali na pozemky vlastněné starousedlíky: „*Majetkový to může bejt někdy vysoký, protože ceny pozemků vzrostly výrazně, maj ty velký pozemky žejo, když to počítáme takhle, tak to nejsou chudý lidi.*“ (Resp. 6), nepovažují tak původní obyvatele za nemajetné. Povolání a vzdělání charakterizoval Resp. 6: „*Tak vzdělání mají obecně nižší, starousedlíci to sou učňovský vzdělání. No a většinou dělaj na farmě nebo sou v důchodu, a takhle vnímám ty starousedlíky.*“ Názor, že starousedlíci mají nižší vzdělání a povolání označil Resp. 8 za předsudek a realita podle něj v případě Srchu může být jiná: „*Je to spíš takovej předsudek, že ty lidi z vesnic sou hloupější a chudší a mívaj horší povolání. To si myslim, že zrovna v tom Srchu neplatí.*“ Resp. 7 a 9 uvedli, že v této oblasti nedělají rozdělení na staro- a novousedlíky.

Vnímáte nějaké konflikty mezi oběma skupinami obyvatel v obci (např.: zápach z hospodářství, domácí zvířata atd.)? Čeho se týkají a jaký na to máte názor Vy? Respektive je pro novousedlíky důležité, jak vypadají zahrady starousedlíků?

Někteří dotázaní popsali svůj vlastní postoj, kdy jim chování některých obyvatel vadí. Nejdříve uvedeme pohledy starousedlíků. Resp. 2 je zklamán nepřizpůsobením se některých nově příchozích životu v menší obci. Podle výpovědi část novousedlíků ráda využije výhody menší obce, ale některé prvky vesnického stylu života vnímají negativně: „*To mě mrzí, že se nepřizpůsobili. Ty lidi chtěj výhody vesnice, se jim líbilo, že tady neplatěj patnáct set za psa, ale sto dvacet korun, ale když tady projeli s hnojem, tak to se jim nelíbí. Nebo že štěká sousedům pes nebo kohout že kokrhá. Nějaký ty problémy tam byly.*“ (Resp. 2). Další starousedlík, Resp. 3, zaregistroval problém ohledně chovu hospodářských zvířat: „*Chovaj tady kozy a kachny a čas vod času to je cejtít, tak si na to některý lidi stěžujou.*“ Za problémovější lokalitu můžeme označit zástavbu u fotbalového hřiště, kde byly problémy, týkající se rušení nočního klidu a hluku ze sportovních utkání: „*Tam jak je fotbalový hřiště, tak že měli strašný problémy s tím, když tam byly akce, který sou třikrát do roka a potom měli zábavu, tak to volali pak i policajty na to, že rušej noční klid.*“ (Resp. 3). Respondent tak měl pochopení pro výjimečnou situaci, kdy byl hluk i po

22. hodině, neměli ho však někteří obyvatelé u fotbalového hřiště. Resp. 5 uvádí uklidnění situace a snížení počtu konfliktů: „*To bylo spíš ze začátku, teď už to polevuje, protože hromada lidí přestává zvířata chovat. Ale teď sem dlouho neslyšela, že by někdo měl problém nebo si stěžoval.*“

Naopak novousedlíci žádné aktuální konflikty neuváděli. Zaměřili se na situaci, jak se podle nich starousedlíci vyrovnávali s intenzivnější výstavbou a dynamickou proměnou obce. Problémy uvedl Resp. 9 na začátku výstavby: „*Za začátku, když se ta obec začala otvírat, tak oni si na to museli zvyknout.*“ Podle názoru Resp. 8 někteří starousedlíci výstavbu dál negativně vnímají a vadí jim, že to není „*jako dřív*“: „*Lidi maj často jenom takovej vzpomínkovéj optimismus, to je takový žití v minulosti. Všecko se vyvíjí, že to nemůže všecko zůstat v roce 1985 a neposouvat se to dál. Voni taky byli v té situaci, že třeba v 50. a 60. letech tam zakládali rodiny. Někdo na to kouká s takovou nostalgickou slzou v oku, že je hodně nová výstavba, že neznaj celou vesnici jako kdysi, že to není jako kdysi a znáte to, takový ty řeči nostalgický.*“ (Resp. 8).

Novousedlíci žádné konflikty neregistrovali, některým starousedlíkům vadí další výstavba. Konflikty se týkaly chovu hospodářských zvířat nebo porušování občanského soužití, to zejména v lokalitě u fotbalového hřiště.

Resp. 2 neregistruje v oblasti úpravy zahrad konflikt přímo mezi původními obyvateli a nově příchozími, ale konflikt plynoucí ze sousedských vztahů, kdy se vedle nově postavené nemovitosti nacházela parcela určená ke stavbě domu, ale byla delší dobu neudržovaná: „*Někdo koupil parcelu, a ještě nepostavil a nemá tam posekáno a těm, co maj, tam lítá plevel.*“ (Resp. 2). Podle Resp. 4 obyvatelé neřeší vzhled cizích zahrad, ale preferují úpravu obecních pozemků. Resp. 8 připouští, že novousedlíci mohou řešit vzhled některých zahrad, není to však případ Srchu: „*Ano, pro leckoho ano, to vim, že x lidí mi říkalo, že v některých vesnicích je bordel, ale to není asi případ Srchu, to je zrovna taková pěkná ves celkově.*“, což potvrzuje i Resp. 10. V této oblasti nevidí problém ani Resp. 6, podle kterého některé neupravené zahrady patří k životu v menší obci: „*Je mně to úplně jedno, myslím si, že to, co má na zahradě, dotváří kolorit té obce.*“ Velký rozdíl v podobě zahrad mezi původní a novou zástavbou shledává Resp. 3: „*U těch novejších baráků, když to vidíte, tak není zelenina, kytička až tak moc, to je spíš keř nebo stromek a trávník.*“ O úpravě zahrad se nevedou mezi obyvateli spory a podle dotázaných je na tom minimálně část obce Srch v porovnání s jinými obcemi dobře.

Je podle Vás pro novousedlíky obec místem, se kterým se chtějí ztotožnit, nebo jenom noclehárnou? (starousedlíci)

Odpovědi na tuto otázku opět korespondovaly s těmi na otázku: *Kolik je poměrově podle Vašeho názoru novousedlíků, kteří se chtějí začlenit do obecního života a kolik těch, kteří zájem na začlenění nemají?* Stejně tomu bylo v obci Býšť. Odhady participantů V Srchu se tedy pohybovaly mezi 10-30 %. Skutečnost, že novousedlíkům není obec lhostejná, popisuje na

základě pozornosti vztažené k úpravě obecních pozemků Resp. 4. Jeho odpověď zahrnuje odlišný přístup obou skupin obyvatel k podobě těchto pozemků: „*Nikomu není lhostejný, aby na obecních pozemkách byla vysoká tráva nebo někde větve, na to voni poukazují. Novousedlíci k tomu nejsou tak lhostejný. Ty starousedlíci říkají, tak sme na vesnici, tak nějaká vysoká tráva, co?*“ (Resp. 4).

O zapojení novousedlíků do obce mluví také Resp. 3, který srovnává Srch s ostatními obcemi: „*Kolikrát když to vidím v televizi, jak to ukazují, že to je vopravdu satelit, a to se vylidní, nikdo tam není dopoledne, vrátí se zpátky odpoledne nebo až většinou na večer, tak se rozsvítějí baráky a nikde nikoho nevidíte, to tady až takový není. Tady i v sobotu, v neděli vidíte, že tady chodějí na procházku s dětma, se psama, to vopravdu tady chodí dost lidí.*“ Srch podle něj není klasické satelitní městečko a novousedlíci využívají veřejných prostor v obci. Jejich integrace probíhá lépe než v některých dalších obcích. Podoba nových rezidencí, zejména oplocení, může být podle Resp. 3 indikátor zájmu o integraci do života v obci: „*Někdo si dává ty betonový ploty, tak tam si myslím, že to sou lidi, který se uzavrou.*“ Většina novousedlíků se podle výpovědí zapojuje a v porovnání s některými dalšími obcemi se integrace nově příchozích v Srchu daří.

Obr. 22: Vysoký, betonový plot může být znakem izolace a nezájmu o integraci do života v obci; archiv autora

Je pro Vás obec místem, se kterým se chcete ztotožnit, nebo jste silně vázáni na město? (novousedlíci)

U dotázaných převládala preference obce, důvody byly například: „*Vždycky sem byl obecní člověk.*“ (Resp. 10) nebo „*Prostě se chci ztotožnit tady v Srchu.*“ (Resp. 8). Resp. 6 popírá, že by novousedlíci byli automaticky vázáni na město: „*To není tak, že kdo přijde nově na vesnici, že je vázán na město.*“ a preferuje vazby na obec a Pardubice.

Myslíte si, že novousedlíci mezi sebou mají dobré vztahy? Nemají konflikty? Podle čeho tak soudíte? (starousedlíci)

V udržení dobrých vztahů novousedlíků hraje významnou roli mateřská a základní škola, kde dochází k setkávání a navazování kontaktů, jak vypovídá Resp. 2: „*Ta školka, škola je tady dost dala do kupy a udržují takhle ty nějaký vztahy. Ve školce se poznali, ve škole, když je konec školního roku, nějaký ty setkání, tam se poznali víc ty rodiče. Ta škola a školka je důležitá, velkou úlohu to hraje.*“ Žádných dalších konfliktů si nevšimli ostatní dotázaní. Resp. 3 uvádí společné akce, které mají novousedlíci. Jedná se ale vždy o určitou lokalitu, ne celou komunitu. Ta se dále dělí na skupiny, podle lokalit nové zástavby v obci.

Myslíte si, že starousedlíci mezi sebou mají dobré vztahy? Nemají konflikty? Podle čeho tak soudíte? A jaké vztahy mají novousedlíci? (novousedlíci)

Část původního obyvatelstva se schází v restauračním zařízení: „*Vím, že choděj do Pluta (místní restaurace, pozn. autora), že tam maj chlapi svůj stůl.*“ (Resp. 9). Jak v dnešní době fungují mezilidské vztahy nejen v obci, ale například v pracovním kolektivu apod. uvádí Resp. 8: „*Ne. Myslím si, že maj normální lidský vztahy, to znamená se všim, co k tomu patří. Záviděj si a pomlouvaj se a kujou na sebe pikle, úplně jako všude ve všech městech, vesnicích, zaměstnáních, kolektivech. Je to běžný jako všude jinde, lidi sou takový a jiný nebudou. Ty novousedlíci to maj mezi sebou všichni.*“ Resp. 10 popisuje situaci podobně, kdy mohou existovat konflikty s kořeny v minulosti: „*Myslím, že v každý vesnici ví někdo na druhýho něco jinýho, co má, takže ty pomluvy tam sou asi větší než u těch novejš.*“

Novousedlíci se domnívají, že ve své komunitě mají dobré vztahy. Jak bude uvedeno v textu, jsou si vědomi, že se jejich komunita dále člení. Resp. 8 zaregistroval sousedský konflikt s tepelným čerpadlem. Resp. 10 popsal rozdíly mezi skupinou starousedlíků a novousedlíků. Starousedlíci jsou více sociálně soudržní jako skupina, komunita nově přichozích se dále vnitřně člení na základě lokality nebo doby příchodu do obce: „*Pokud se znají, stýkají, tak dobrý, ale ty starousedlíci, když už se scházej, tak víc pohoromadě, kdežto ty nový sou víc po skupinkách. Tahle ulice, tahle část obce a takhle. Není to, že by najednou všichni se sešli v jedný hospodě a podte, dáme si, tak to není. Je to dělený i tak, jak se sem přistěhovali v jednotlivých částech tý obce.*“ (Resp. 10). Taková je v Srchu realita, potvrzuje to výpověď Resp. 9, který potvrzuje další členění: „*Tim, že ta obec je dost velká, tak každěj má tu svoji skupinu. Dělej si sedánky. A u nás, když má někakej dům oslavu, tak to respektujem, protože každěj má někdy oslavu, takže v pohodě.*“

Máte v obci trvalý pobyt? Jestliže ne? Proč? Jestliže ano, za jak dlouho po přistěhování jste ho přihlásili a proč? (novousedlíci)

Všichni oslovení uvedli, že mají trvalý pobyt v obci, který si zařídili hned po příchodu do obce. Důvodem byla finanční pomoc obci (rozpočtové určení daní): „*Věděl sem, že když se přihlásíme*

sem, tak tím pomůžem tý obci.“ (Resp. 6). Důvod ztotožnění se s obcí uvádí Resp. 8: „Je to prostě náš domov, žijem tam celá rodina a celá rodina tam budeme mít trvalý bydliště. Ta vesnice z toho má peníze, takže když tam bydlím, tak tam mám trvalý bydliště.“

6.4. KOMPARACE ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ MEZI BÝŠTÍ A SRCHEM

Historie bydlení, zkušenosti s novým bydlením a začlenění do života v obci

V obou obcích starousedlíci nejvýrazněji popisovali změnu fyzické struktury obce, zejména v oblasti nové zástavby, která byla popisována termíny *satelitní městečko* nebo *sídliště*. V Býšti i Srchu došlo k modernizaci zkoumané obecní části, oslovení to dokládají na zkapacitnění základní školy, vybudování dětských hřišť, opravách pozemních komunikací, sportovišť apod. Vše uvedené považovali respondenti za přirozený vývoj obce spojený s nárůstem počtu obyvatel. Hodnocen byl vliv příchodu novousedlíků v sociální oblasti. Starousedlíci uváděli, že některé nově příchozí ani neznají, jsou si vědomi jejich jiného životního stylu, denního rytmu a odlišných názorů. To všechno má vliv na sociální klima v obci. Někteří dotázaní, zejména v Býšti, vyjádřili negativní postoj k implantování vlastního názoru novousedlíků původnímu obyvatelstvu.

Pokud novousedlíci měli před přistěhováním v obci osobní vazby na obyvatele, bylo jejich začlenění výrazně urychleno, to platí také pokud dům koupili. Jak popisovali, při jeho stavbě neměli na začleňování tolik času. V oblasti navazování nových kontaktů preferovali noví rezidenti nejdříve seznamování se svými sousedy a ve svém bližším okolí, až potom se na základě sdílené každodennosti integrovali do zbytku obce. Toto zjištění potvrzuje závěry Bernarda (2006), viz kapitola *Veřejný prostor jako místa setkávání*. Důležitou roli v začleňování zastávají děti. Rodiče se setkávají a navazují kontakty v mateřské a základní škole, na dětských hřištích nebo na akcích určených dětem.

K naplnění představ o životě v menší obci v zázemí města došlo u většiny novousedlíků. Oceňována byla příroda v okolí obce a výhoda blízkosti města, které poskytuje velké množství služeb. Uvedeny tak byly běžné stimuly pro přestěhování z města do jeho zázemí. Uveden byl důvod bezpečí pro vlastní děti. U jediného novousedlíka (Resp. 8, Býšť) nedošlo k naplnění představ z důvodu sociálního vyloučení z komunity novousedlíků. Podle Resp. 7 – Srch by lidé, kteří se stěhují z města do jeho zázemí, měli počítat s jiným životním stylem místních obyvatel a přizpůsobit se životu v menší obci.

Nikdo z novousedlíků neměl se ztrátou anonymity problém. V obci Býšť měl zpočátku problém pouze Resp. 6, kdy byl při pohybu v obci středem pozornosti, ale ze starousedlíků nikoho neznal. Nově příchozí ocenili „*rodinnější atmosféru*“ v obci v porovnání s městem a těsnější vztahy obyvatel obce. Ztráta anonymity ve virtuálním prostředí byla uvedena na příkladu sociální sítě Facebook (Resp. 10, Býšť).

Odlišně odpovídali obyvatelé obcí na dotaz, zdali považují obec za město nebo za vesnici. V Srchu převládá názor, že obec je spíše vesnice. Důvodem k tomuto označení byla opět zmíněná příroda v okolí obce, menší ruch v porovnání s městem a absence sociálně patologických jevů. Resp. 7 – Srch neoznačil celou obec za vesnici, ale záleží na lokalitě, ve které se nachází. V Býšti většina starousedlíků vnímá obec stále jako vesnici, opět na základě klidu a zemědělské krajiny v okolí obce. Naopak 3 z 5 novousedlíků označili obec za „menší město“ nebo „maloměsto“. Rozdílnou percepci obce jejími obyvateli si mezi Býští a Srchem lze vysvětlit množstvím služeb a budov občanské vybavenosti nacházejících se v obcích. V Býšti mohou její občané, v porovnání se Srchem, navíc využít poštu, praktického lékaře, lékárnu, kostel nebo kulturní dům.

Každodenní život, aktivity, sdílená každodennost a životní styl

Občany obou obcí v rozhodování do jisté míry ovlivňuje blízkost Pardubic nebo Hradce Králové, jedná se o původní obyvatele i novousedlíky. Většina respondentů preferovala využití služeb ve městě, protože zde mají pracoviště nebo z města přímo pochází a jsou tímto faktem také ovlivněni. Z oslovených nově příchozích v Býšti všichni preferovali služby spíše v Hradci Králové, v Srchu dva z nich vyhledávali služby v obci.

Čas strávený v obci nejvíce ovlivňovala pracovní doba, zájmy, věk dotazovaného (důchodci) nebo věk dětí (rodičovská dovolená). V obcích jsou nejčastěji využívanými službami obchod, pošta (pouze v Býšti), restaurace, knihovna, obecní úřad a škola.

Péče o zahradu byla jednou z uvedených možností trávení volného času. Příroda v okolí obce byla často uváděna jako místo volnočasových aktivit. Frekventovanější byla v odpovědích novousedlíků, což může být způsobeno skutečností, že blízkost přírodního prostředí je jedním ze stimulů pro přestěhování z města do obce v jeho zázemí. Místo trávení volného času je odvozeno od dostupnosti služby, kdy například za kulturou (divadlo, kino) občané obcí musí do města. Naopak sportovní aktivity dotázaní preferují v obci a okolí. Více sportovních činností uvedli respondenti ze Srchu.

V obci Býšť byla vybavenost obce službami vnímána původními a nově příchozími občany jinak, kdy novousedlíci v porovnání počtu služeb a populační velikosti obce byli velice spokojeni. Nejčastěji uváděnou službou, která v části obce Býšť chybí, byl bankomat, občané by si přáli frekventovanější spojení veřejnou dopravou s Pardubicemi nebo cyklostezku do Hradce Králové. Participantů v Srchu připouštěli, že obec velké množství služeb neposkytuje. To ale nevnímali jako problém, slabší vybavenost službami kompenzuje velice dobrá časová dostupnost Pardubic. Pokud by mezi obcí a Pardubicemi byla větší vzdálenost, tlak na zavedení služeb by se zvýšil. Obyvatelům Srchu vysloveně žádná služba neschází, uvítali by poštu, praktického lékaře nebo častější spojení městskou hromadnou dopravou s Pardubicemi.

Místní obchod

Jediným obchodem ve studovaných obcích je Jednota spotřebního družstva COOP. V Býšti a Srchu novousedlíci preferují nákup potravin a dalšího zboží ve městě, důvodem jsou nižší ceny a šířka sortimentu, starousedlíci využívají nákupy ve městě méně. Důvodem preference města ve skupině nově příchozích je místo jejich pracoviště, podobně tomu je u dalších služeb. Klasický model nakupování většiny dotázaných z obou skupin obyvatel byl realizovat velký nákup ve městě a potraviny denní spotřeby (pečivo apod.) nakoupit v obci.

Setkávání s ostatními obyvateli obce jako vedlejší činnost při nakupování potvrdili starousedlíci z obou zkoumaných obcí. Souvisí to se stylem života v menší obci, kdy nákup v místním obchodě má řada lidí spojený s komunikací s ostatními. Rozdíl mezi obcemi byl v komunitě novousedlíků. V Býšti nikdo z nově příchozích nevyhledává při nákupu komunikaci s ostatními. V Srchu jsou noví rezidenti v oblasti komunikace při nákupu aktivnější.

Místní obchod je pro občany Srchu a Býště velice důležitým, některými je považován za jednu ze základních budov občanské vybavenosti. Nejčastěji byl zmiňován jeho význam a dostupnost pro obyvatelé obcí vyššího věku. V Býšti je důležitým také pro děti, které ho navštěvují cestou ze školy. Kladně byla hodnocena existence obchodu rovněž v případě, že dotázaný ve městě zapomněl něco koupit a může to pořídit v místním obchodě. Za důležité místo pro setkávání obchod uvedli původní i noví rezidenti, kdy si starousedlíci zapamatují novousedlíky při kontaktu na nákup. Původní rezidenti zde, častěji než nově příchozí, konverzují. Pro některé je z důvodu časového vytížení obchod jediným místem, kde se setkají. Část respondentů by si přála zkvalitnění obchodu v Býšti nebo jeho rozšíření v Srchu.

Místní kulturní a společenské akce

Občané Býště i Srchu jsou s možností kulturního a společenského vyžití velmi spokojeni. V obcích se pořádají akce pro děti i dospělé, vzdělávací přednášky a v Srchu navíc nové sportovní akce (Sršský slalom). Do všech akcí se v obcích zapojují staro- i novousedlíci, nebyl zjištěn případ, kdy by se jedna skupina neúčastnila akce vůbec. Bylo potvrzeno, že skrze kulturní a společenské akce dochází k integraci novousedlíků do života v obci a ke kontaktu obou skupin obyvatel. Akce pro děti jsou důležité hlavně pro rodiče dětí z řad novousedlíků a navazování kontaktů v jejich komunitě. Starousedlíci většinou nemají malé děti a jejich osobní interakce je s novousedlíky na dětských hřištích nebo v základní a mateřské škole omezena.

Představy starousedlíků o zapojení druhé skupiny do společenského života se v obcích liší. V Býšti byla zjištěna široká škála názorů, od velmi zdařilé integrace novousedlíků, až po konstatování, že se do společenského života vůbec nezapojují a pro trávení volného času preferují například pobyty na horách. Negativní odpovědi podali respondenti, kteří se společenského života

v obci sami neúčastní, a proto jejich představy o neintegraci novousedlíků mohou být zkreslené. V Srchu všichni původní obyvatelé kladně hodnotí účast nových rezidentů na akcích a potvrzují, že na nich dochází k sociální interakci mezi oběma skupinami. Někteří novousedlíci ze Srchu jsou organizátory akcí. Zapojení starousedlíků z pohledu nově příchozích se v Býšti liší. Část poukazuje na fakt, že původní obyvatelé jsou organizátory akcí a existence akcí je na nich závislá. A sami kriticky přistupují k účasti části své komunity, která preferuje společenské vyžití ve městě. Objevily se názory, že starousedlíci spíše akce kritizují nebo že obě skupiny obyvatel mají odlišné akce (starousedlíci plesy a novousedlíci hlavně soukromé akce) a k jejich setkávání dochází v oblasti společenského vyžití jen na některých událostech, například pálení čarodějnic. V Srchu novousedlíci neregistrují problém se zapojením všech věkových skupin původních obyvatel do společenských a kulturních akcí a potvrzují kontakt s nimi prostřednictvím těchto událostí.

Delší doba života v obci souvisí s intenzivnějším zapojením novousedlíků pouze částečně. Starousedlíci obou studovaných obecních částí uvedli, že část nově příchozích zájem o zapojení do života v obci nemá a je lhostejno, jak dlouho v obci žijí. Část respondentů v Býšti, která negativně hodnotila zapojení nově příchozích do společenského vyžití, také negativně hodnotila jejich celkovou integraci. Ve studii obecní části Býšť bylo uvedeno, že rychlost integrace je silně ovlivněna osobními kontakty v obci ještě před příchodem do obce. Dále byl uveden názor, že začlenění ovlivňuje skutečnost, jestli soused novousedlíka je také nově příchozí nebo starousedlík (rychlejší začlenění) a za negativní příklad integrace uváděli část obce Hoděšovice. V Srchu se vztahem délky života v obci a intenzivnějším zapojením suburbanitů do obecního života starousedlíci souhlasili.

Část nových rezidentů v obcích z vlastní zkušenosti potvrzuje, že se začali do obecního života po delší době více zapojovat. V Srchu to Resp. 7 přikládá nedostatku společenských akcí v době příchodu do obce. Jeden respondent (Resp. 8 – Býšť) vyjádřil k položené otázce negativní stanovisko, odůvodněné sociálním nepřijetím komunitou novousedlíků. Vysokou míru účasti na životě v obci hned po přistěhování vyslovil Resp. 8 – Srch, bylo to ovlivněno předchozími známostmi před přestěhováním do obce.

Podle výpovědí obou skupin lze prohlásit, že většina obyvatel je s možností společenského vyžití v obcích spokojená. V Býšti a Srchu někteří starousedlíci vzpomínali na minulost, kdy bylo podle jejich názoru společenských akcí mnohem více a některé tradice se již nedodržují. V Býšti Resp. 6 uvedl, že vlivem menší populační velikosti obce, v porovnání s Hradcem Králové, se cítí být do společenského života v obci více zainteresován. V Srchu jsou obyvatelé v této oblasti také spokojeni, někteří nově příchozí založili nové akce a obec nové události podporuje. Část oslovených považuje za problémovou absenci kulturního domu, kde by se část událostí mohla konat.

Zapojení do občanských sdružení, místních organizací, spolků, zájem o dění v obci, vlastní iniciativa

V Býšti byli členem místní organizace nebo spolku dva starousedlíci z pěti dotázaných, z novousedlíků nikdo. Resp. 1 odhaduje, že novousedlíci tvoří asi 5 % členů spolků v obci. Potvrzen byl vliv sociálních sítí, kdy jeden z respondentů uvedl členství ve skupině matek v obci na sociální síti Facebook. V Srchu byla ve skupině původního obyvatelstva situace stejná jako v Býšti, v řadách novousedlíků byli členy dva dotázaní.

V Srchu se, alespoň podle výpovědí respondentů, zajímají občané více o obecní dění než v druhé obci. V Býšti se zúčastnil veřejného zasedání zastupitelstva jeden starousedlík a jeden nově příchozí. Obecní zpravodaj četli pouze novousedlíci, přesně čtyři. V Srchu se podle Resp. 4 novousedlíci zajímají o územní plán více než původní obyvatelé, což dříve mohlo být determinováno plánováním průmyslové zóny na území obce. Aktivní účast v procesu pořízení územního plánu potvrdili tři noví rezidenti. Občané také čtou místní zpravodaj a dění v obci je často diskutovaným tématem v konverzaci obyvatel.

V Býšti nebyl v současnosti nikdo z dotázaných organizátorem akce, ale podle vlastních slov pouze „dobrovolníkem“ (Resp. 6). Někteří uvedli organizaci soukromých akcí pro děti na zahradě. Účastníci rozhovorů v obci Srch byli aktivnější, kdy organizátorem byl jeden původní a tři noví obyvatelé.

O pomoci novousedlíků prostřednictvím znalostí a osobních kontaktů nemají starousedlíci ani v jedné obci téměř přehled. Podle Resp. 4 v Srchu přispívají finančně do peněžní sbírky. V Býšti podle Resp. 2 prostřednictvím osobních kontaktů nově příchozí prosadili svoje zájmy, jedná se o tenisové a volejbalové hřiště.

Novousedlíci v obou obcích vnímají pomoc své komunity více než starousedlíci. V Býšti se jednalo o finanční podporu některých společenských akcí nebo oslovení účastníků vánočních trhů. V Srchu pomohl jeden nově příchozí zřídit projekt, který nebude blíže komentován, další pomáhal „svejma silama“ (Resp. 7). Stejně jako v Býšti došlo k prosazení zájmu, kterým byla bezpečnost dětí u mateřské a základní školy, kde se vybudoval chodník.

Veřejné prostory a místa setkávání – percepce, názor na jejich úklid

Rozdíl mezi obcemi byl zjištěn ve využívání jednotlivých částí veřejného prostoru. Konkrétně mělo pro integraci novousedlíků jiný význam fotbalové hřiště v Srchu než v Býšti. Dotazovaní uváděli v této otázce také budovy občanské vybavenosti, kde realizují svoje aktivity nebo využívají služby. Největší rozdíl mezi obcemi je v počtu restauračních zařízení, kdy v Býšti se nachází pouze jedno (Motorest Býšť), naopak v Srchu čtyři (Česká hospoda, Hospůdka na Hřišti,

Restaurace Na Výsluní a Penzion Pluto). V Býšti se v *centru obce* nachází kulturní dům, který v Srchu není, na což někteří dotázaní poukazovali. Za centrum obecní části Býšť můžeme označit právě blízké okolí kulturního domu, kde se v jeho blízkosti nachází ještě lékárna, obchod, pošta, mateřská a základní škola, dětské hřiště a restaurace, jak vizualizuje mapa míst setkávání. V části obce Srch takto výrazné centrum není, z pohledu Resp. 6 to ale je fotbalové hřiště a Hospůdka na Hřišti, kde se schází obě skupiny obyvatel v rámci společenských akcí nebo trávení volného času. V obci Srch byla tato lokalita nejčastěji uváděnou a má na integraci novousedlíků a sociální interakci občanů obecně největší vliv. Naproti tomu v Býšti nebylo fotbalové hřiště tolikrát uvedeno, což je v porovnání se Sرحem způsobeno tím, že se v jeho blízkém okolí nenachází žádná restaurace. Četně využívaným místem byla v obou obcích dětská hřiště, která jsou pro integraci taktéž důležitá. Respondenti v Býšti i Srchu dále uváděli využití obchodu, knihovny, obecního úřadu, tělocvičny, mateřské a základní školy a v Býšti ještě kulturního domu a pošty.

Obr. 23: Mateřská a základní škola v Srchu patří mezi místa, ve kterých dochází k sociální interakci obyvatel; archiv autora

Obyvatelé zkoumaných obcí zastávají názor, že míst k setkávání je v jejich obci dostatek. Tato otázka byla provázaná s předešlou, obyvatelé Býště často, jako místa setkávání, uváděli dětské hřiště, restauraci a kulturní dům, méněkrát fotbalové hřiště a ze soukromého prostoru zahrady. Jak bylo uvedeno, v Srchu je nejdůležitějším místem fotbalové hřiště s hospodou (Hospůdka na Hřišti), kde se konají společenské akce. Dalšími důležitými místy jsou Česká hospoda, kde se pořádají veřejná zasedání zastupitelstva a plesy, a dětská hřiště. V mateřské a základní škole dochází také k setkávání, hlavně novousedlíků, na základě sdílené každodennosti.

V oblasti péče o veřejný prostor byli respondenti s udržováním čistoty a úklidem veřejných prostor, který zajišťuje obec, velmi spokojeni. Rozdíl byl v percepci respondentů, co je veřejný

prostor. Někteří za něj nepovažovali prostor v blízkém okolí svého domu, který spadá do obecních pozemků, a uklízeli ho automaticky, jiní poukazovali na to, že jde o obecní pozemek, ale udržují zde pořádek. Zcela určitě můžeme popřít tvrzení, že starousedlíci mají k úklidu kladný vztah a novousedlíci nechávají údržbu veřejného prostoru na starosti obci, to shrnuje odpověď Resp. 8 – Srch: „*To je vo lidech, to je náturou.*“ Starousedlíci obou obcí často zmiňovali, že v minulosti byl úklid veřejných prostor, minimálně v blízkosti vlastního domu, automatickou činností, a byli tak vychovaní. Dále vzpomínali na akci Z. Převážná část respondentů se shodla na závěru, že obec se stará dobře, v případě potřeby jsou ochotní pomoci a pečují o nejbližší okolí svého obydlí. Respondenti, podle kterých by obecní pozemky měla udržovat obec, uvedli jako důvod finanční prostředky, které obec získává z daní nebo nejasně definovaný pojem čistota. V oblasti představ, jak o veřejné prostory pečuje druhá skupina obyvatel, byly velké rozdíly, v obou obcích podobně. Starousedlíci si obecně myslí, že nově příchozí nemají moc kladný přístup k údržbě těchto prostor a přisuzují to městskému stylu života, kdy podle nich jsou nově příchozí zvyklí na servis z města a nebudou pečovat o obecní pozemky. Část respondentů z řad původního obyvatelstva připustila, že se nově příchozí starají alespoň o nejbližší okolí svého domu, menšina byla s jejich vztahem k úklidu veřejných prostor spokojená. Opačné mínění tedy mají novousedlíci o vztahu původních rezidentů k úklidu, které je výrazně pozitivnější. Jsou si vědomi, že se starousedlíci starají také o obecní pozemky a s jejich vztahem k úklidu jsou spokojeni. Pozitivně vnímají rovněž postoj k péči o veřejné prostory uvnitř své komunity nově příchozích.

Konflikty v oblasti veřejných prostor byly zjištěny v Býšti i Srchu a souvisí s konfrontací vesnického a městského stylu života. V Býšti byl problém ohledně zavedení košů na psí exkrementy, které prosazovali novousedlíci, nebo s blokadí komunikace automobily při svozu komunálního odpadu v nové zástavbě. Soukromé pozemky nepatří do veřejného prostoru, ale v obecní části Býšť byl na toto téma největší konflikt. Představy staro- a novousedlíků v oblasti úpravy zahrad byly velice rozdílné a novousedlíci prosazovali veřejně svoje postoje, zatímco původní obyvatelé je nebrali v úvahu. V Srchu se vedla debata o zavedení biopopelnic, které prosazovali nově příchozí a požadavek se realizoval. Problém byl s udržováním čistoty veřejných prostor po psech, v současné době je již situace uspokojivá.

Rozvoj a chod obce – další výstavba, spokojenost s vedením obce, prosazování požadavků jednotlivých skupin

V obcích nevzniklo občanské sdružení nebo kandidátka do komunálních voleb za účelem zastavení další výstavby. V Býšti byl zvolen starosta, který byl proti další výstavbě, což se za formu projevení nesouhlasu dá považovat. Negativní postoj občanů k další výstavbě byl prostřednictvím komunálních voleb vyjádřen. V Srchu se, stejně jako v Býšti, nebudou do aktualizací územních plánů přidávat další zastavitelné plochy. Negativní postoj prezentovali

oslovení občané Srchu k možné intenzivní výstavbě (asi 160 rodinných domů) v jižní části katastru obecní části Srch z důvodu nedostatečné infrastruktury a kapacity budov občanské vybavenosti. Pokud by se k výstavbě schylovalo, je v současné době otázkou, jak by obyvatelé reagovali. V oblasti realizované výstavby starousedlíkům nejvíce vadil zábor zemědělské půdy a úbytek přírodních ploch na území obce.

Podle názorů oslovených respondentů se obce nepřizpůsobily novousedlíkům, ale šlo o přirozený vývoj, související se zvýšením populační velikosti obce. Dokládají to na příkladu zkapacitnění základní školy, vybudování chodníků a dětského hřiště nebo kanalizace. Pouze Resp. 1 – On v Srchu polemizoval, jestli nebyl tenisový kurt zřízen pouze kvůli novousedlíkům, protože z jeho pohledu ho starousedlíci nevyužívají.

Starousedlíci v obcích kladně hodnotili příchod novousedlíků, kdy došlo ke snížení věkového průměru obce a větším finančním příspěvkům do obecního rozpočtu na základě rozpočtového určení daní, negativně vnímali zábor zemědělské půdy, nezdravení části nově příchozích při osobním kontaktu a denní rytmus, kdy část novousedlíků tráví v obci pouze noc nebo někteří nemají zájem na integraci do obce. V Býšti si někteří původní obyvatelé cení, že nově příchozí mají odlišné názory, došlo k pluralitě názorů. Negativně v Býšti starousedlíci vnímali, když nově příchozím vadily některé záležitosti, související s vesnickým stylem života, jako je chov hospodářských zvířat a situace, kdy zmíněná pluralita názorů přerostla ve vnucování vlastních názorů nově příchozích starousedlíkům. V Srchu za pozitivní dopad příchodu nových rezidentů původní obyvatelé označili zavedení nebo rozšíření služeb (MHD).

V Býšti měli občané k realizaci svých požadavků obcí pozitivní ohlasy. Obec se záměry zabývá a na obecním webu existuje sekce pro připomínky (e-podatelná), pokud si občan přeje zůstat v anonymitě. V rozhovorech bylo zjištěno, že by si respondenti přáli lepší dopravní obslužnost v rámci Pardubického kraje. Pozitivní přístup obce k požadavkům obyvatel byl zjištěn také v Srchu.

Na zastupitelstvo obce Býšť byly převážně pozitivní ohlasy, vícekrát pozitivně hodnocena byla starostka obce. Obdobné závěry byly zjištěny v obci Srch, kde dotázaní kladně hodnotili naplnění předvolebních slibů, rozvoj a chod obce nebo systém informačních SMS služeb.

Dotázaní starousedlíci v obcích negativně hodnotili změny fyzické struktury obce (několikrát uvedený zábor orné půdy) a změny sociálního prostředí, kdy došlo k oslabení vazeb původní komunity a někteří nostalgicky vzpomínali na mezilidské vztahy v obci v minulosti. Oslovení novousedlíci v obcích zastávali k další výstavbě neutrální postoj a většinou měli pro negativní doprovodné jevy stavby (hluk, prach) pochopení. Vícekrát uvedli, že jejich postoj je odvozen od intenzity výstavby, kdy záporný by měli v případě vysoké intenzity výstavby. V Srchu se jedná o možnou výstavbu asi 160 rodinných domů v jižní části katastru obecní části Srch a v Býšti dotazovaní uváděli příklad obecní části Hoděšovice.

Obr. 24: Nová rezidenční výstavba v obecní části Býšť, lokalita *za kostelem*; archiv autora

Konkrétní otázky pro obec

V Býšti proběhla debata o osvětlení podél komunikací. V lokalitě *za kostelem* jsou obyvatelé spokojeni a v lokalitě *Svoboda* je podle některých občanů osvětlení nevyhovující a není bezpečné.

Termín *náplava* se v Srchu už v běžné komunikaci podle dotázaných nepoužívá. Na počátku suburbanizační výstavby tomu tak bylo, starousedlíci tak činili, pokud nebyli spokojeni s některým rysem chování novousedlíků. Sami nově příchozí se nad označením *náplava* usmějí s konstatováním, že jim termín nevádí a jde o realitu.

Záměr výstavby průmyslové zóny byl negativně vnímán, důvodem bylo zintenzivnění dopravy v obci. Resp. 8 poukázal na množství nevyužitých brownfieldů v Pardubicích a okolí, ale levná výstavba na *zelené louce* s napojením na dopravní infrastrukturu národního významu je v dnešní době preferovanější variantou. Část dotázaných (Resp. 9, 10) uvedla také záměr společnosti IKEA, ke kterému měli neutrální postoj z důvodu neovlivnění dopravní situace v obci.

Vztah, percepce a kontakt s druhou skupinou obyvatel, ostatními obyvateli

Starousedlíci mají osobní kontakty hlavně v obci, novousedlíci také orientují svoje osobní vazby na obec. Obě skupiny ve výpovědích potvrdily vazby na druhou komunitu, více vazeb mají však stále ve skupině svojí. Pokud některý z nově příchozích měl v obci více kontaktů s původními obyvateli, bylo to způsobeno osobními vazbami před přistěhováním do obce. Navázání kontaktů mezi původním obyvatelstvem a novými rezidenty probíhá primárně přes kulturní a společenské akce a vlivem sdílené každodennosti v uzlových bodech interakce (kontakt v mateřské a základní škole, obchodě, na dětském hřišti a všude na území obce) nebo ve virtuálním prostředí přes skupinu na Facebooku. Novousedlíci pro příchodu do obce nejprve navazovali kontakty se sousedy a ve své lokalitě, následně se začleňovali do zbytku obce. Části z nich kontakty pouze v jejich lokalitě stačí.

Navazování kontaktů s druhou skupinou obyvatel nechali respondenti volný průběh, výjimkou byl Resp. 4 v Srchu. Volný průběh popisovali jako sdílenou každodennost (viz odstavec výše) a náhodná setkání v obci.

Do vztahu starousedlíků k nově příchozím se promítají pozitivní i negativní změny, které jejich příchod do obce znamenal. Původní obyvatelé k nim mají v obou studovaných obcích neutrální postoj. Na druhé straně kladněji působily odpovědi novousedlíků na vztah ke starousedlíkům. Chovají k nim respekt a úctu, zároveň, jak podotkl Resp. 8 – Srch, neznamená krátká doba života v obci špatný charakter člověka a naopak.

Obr. 25: Nové rezidence v ulici Krátká v původní zástavbě u obecního úřadu; archiv autora

Respondenti uvedli, že při osobním kontaktu s druhou skupinou alespoň pozdraví, nemají s tím problém a následná konverzace záleží na aktivitě druhé strany. Přirozeně se mezi původními obyvateli a nově příchozími najdou výjimky, kdy při osobním kontaktu zůstanou v nonverbální

rovině. U novousedlíků to je způsobeno zachováním městského stylu života, u starousedlíků možnou averzí k nově příchozím.

Rozdíl v začleňování specifických skupin obyvatel dotázaní potvrzují. Matky na rodičovské dovolené tráví v obcích velké množství času, sdružují se, obecně probíhá jejich integrace rychleji než u skupin, které tráví většinu času ve městě například z důvodu pracovního vytížení. Opět se potvrdila důležitá role dětí při navazování kontaktů, hlavně prostřednictvím mateřské a základní školy nebo dětského hřiště.

Odhady o podílu nezapojených novousedlíků v Býšti jsou mezi skupinou původního a nově příchozího obyvatelstva odlišné. Starousedlíci udávali hodnoty 30-50 %, údaje novousedlíků měly větší rozptyl, pohybovaly se v rozmezí 10-70 %. V Srchu byly údaje, které uvedli původní rezidenti, optimističtější, šlo o rozmezí 10-30 %, novousedlíci odhadovali stejný podíl. Resp. 4 - Srch zajímavě rozdělil skupinu novousedlíků do tří podkategorií. První se zcela izoluje od obce a nemá zájem na integraci. Druhá tráví většinu času ve městě, často jde o lidi pracovním vytížené, chodí na společenské akce, ale vazby preferují pouze ve své lokalitě. Třetí skupina se snaží maximálně integrovat do celé obce. Respondenti popisovali důležité okolnosti rychlejší integrace, kterými opět byly děti a existující osobní vazby před příchodem do obce.

Percepce druhé skupiny v oblasti majetku, vzdělání a povolání se mezi obyvateli obou obcí shodovala. Starousedlíci popisovali obecně vyšší vzdělání nově příchozích (středoškolské s maturitou nebo vysokoškolské) a prestižní povolání (lékaři, právníci, manažeři). Shoda nastala také v představách o jejich majetku, podle původních obyvatel jsou často zatíženi finančními závazky (hypoteční úvěr) a jejich nemovitosti mohou zkreslovat představy o jejich majetku. Novousedlíci vnímali vzdělání původních obyvatel průměrně nižší než ve své komunitě (střední škola s maturitou nebo výučním listem). V oblasti povolání starousedlíky nejčastěji řadili do prvního a druhého sektoru národního hospodářství (zemědělství, průmysl). Názorový soulad byl zaznamenán v oblasti percepce majetku, kdy původní obyvatelé často vlastní pozemky, které nabývají na hodnotě a novousedlíci je z tohoto důvodu označovali za majetné.

Odlišné bylo vnímání konfliktů mezi oběma skupinami. Nově příchozí v obcích často neregistrovali žádné problémy, někdy šlo o sousedské spory. Naopak starousedlíci popisovali více konfliktních situací, týkajících se primárně konfrontace vesnického a městského stylu života. Novousedlíkům vadilo hospodářství a chov hospodářských zvířat v obci (hluk, zápach) a starousedlíci negativně popisovali snahu nově příchozích vnutit jim jejich odlišné názory. Konfliktní oblastí může být úprava zahrad. Jedná se o sousedy nebo o zahrady nepřímo sousedící s vlastním pozemkem, když v Býšti část novousedlíků poukazovala na úpravu některých pozemků a starousedlíci to neměli potřebu řešit.

Odlišný denní rytmus nově příchozích uváděli starousedlíci. Podle jejich názoru část novousedlíků tráví většinu času ve městě a obec je pro ně pouze *noclehárnou*. Odpovědi korespondovaly s odpovědí na otázku o nezapojených nově příchozích. Poukázáno bylo na rozdíl v začleňování ženské a mužské části nově příchozích. Ženy se podle respondentů integrují lépe, muži nemají mezi sebou tak intenzivní vazby.

Oslovení noví rezidenti preferují začlenění se do života v obci. Jsou si vědomi výhod města (dostupnost služeb, kulturní vyžití apod.), ale obec je pro ně nejlepším místem k životu.

Starousedlíci nedefinovali problémy v komunitě nově příchozích, jako důvody uvedli nezátíženost novousedlíků minulostí v obci, jejich nedostatek času konflikty řešit a k udržování jejich dobrých vztahů dochází opět přes děti sdílenou každodenností. Odlišné byly představy novousedlíků o vztazích v komunitě původních obyvatel. Část popisovala dobré vztahy na základě příbuzenských vazeb a společné historie, naopak část poukazovala na to, že společná minulost je zdrojem problémů. Představy novousedlíků o vztazích ve vlastní komunitě je mezi obcemi shodná. Popisovány byly dobré sousedské vztahy. Bylo potvrzeno, že k navazování kontaktů dochází nejčastěji v okolí jejich bydliště, v rámci lokality, ale o další části nové zástavby nepřevládá v oblasti sociálního kontaktu zájem, a tak se komunita novousedlíků dále vnitřně diferencuje.

Všichni oslovení novousedlíci měli trvalý pobyt v obci. Interval mezi příchodem do obce a přihlášením nebyl stejný. Nejčtetnějším důvodem byla touha po začlenění se do obce, v Býšti se projevila efektivita restriktivních opatření, kdy je trvalý pobyt jedním z kritérií pro přijetí dítěte do mateřské školy.

7. DISKUZE

Diplomová práce není komplexní studií fenoménu suburbanizace, neboť v ní byly použity výhradně kvalitativní metody a práce zkoumá pouze jeden z mnoha jejích aspektů, kterým je dopad na každodenní život v obcích v zázemí jádrových měst. Pro komplexnější výzkum by bylo třeba delší časové období, větší počet výzkumníků a početnější vzorek respondentů. Zjištěné výsledky nelze generalizovat a závěry není možné aplikovat na ostatní obce, a to z důvodu odlišných ukazatelů, kterými mohou být socioekonomické a demografické ukazatele nebo sociální klima v obci. Důkazem toho jsou odlišné výsledky některých tematických okruhů mezi studovanými částmi obce Býšť a Srch. Byla zvolena induktivní metoda výzkumu a zjištěné výsledky jsou v této části porovnávány s existující literaturou. Kriticky musíme přistupovat také ke vzorku respondentů – novousedlíci, kteří se izolují a nemají zájem o integraci do života v obci, by na rozhovor nepřistoupili, a proto neznáme jejich názory. Doložením tohoto tvrzení může být příslibení poskytnutí rozhovoru a následná nekomunikace ze strany participanta (novousedlíka) v části obce Srch. Rozhovory s respondenty potvrdily, že části obce jako objekt výzkumu, byly správně zvoleny a dotazovaní nemají přehled o dění v celé obci. Pro doložení tvrzení uvedeme úsek odpovědi obyvatel ze studovaných obecních částí: Resp. 2 z Býště: „*Hoděšovice sou přece jen kousek, netýká se mě to přímo, ale spadaj Hoděšovice i pod Býšť.*“ a Resp. 6 ze Srchu: „*Co se děje s Hrádku nebo v Pohránově...rád tam zajedu, ale ty lidi moc neznám.*“

Jedním z vedlejších cílů diplomové práce bylo zjistit: *Do jaké míry ovlivňuje blízkost města obyvatele obcí v jejich preferencích?* Ovlivnění obyvatel jádrovým městem při jejich rozhodování o místě využití služeb a trávení volného času bylo prokázáno, přičemž jsme přirozeně identifikovali individuální rozdíly v preferencích. Podle analyzovaných dat má silnější vazby na jádrové město skupina novousedlíků, zatímco u starousedlíků jsou funkční vazby slabší. Využívanými službami ve městě jsou i v komunitě starousedlíků nejčastěji obchod nebo možnost kulturního a společenského vyžití. Novák (2008) a Ouředníček (2013) popisují převládající závislost novousedlíků na jádrovém městě a Novák (2008) dále dodává, že novousedlíci nadále praktikují městský styl života. Výpovědi novousedlíků v Býšti tyto závěry potvrzují a dotazovaní preferují převážně Hradec Králové, v Srchu to neplatí v takové míře, jelikož někteří přichozí uvedli, že preferují využití služeb v obci. S názorem o pokračování v praktikování městského stylu života v případě dotázaných nově přichozích nelze zcela souhlasit. U většiny byly zachovány funkční vazby na město, ale prvkům vesnického stylu života, jako je zdravení, zapojení do společenských akcí, občasně využití místních služeb nebo péče o zahradu, se dotazovaní přizpůsobili. Podle obyvatel Srchu obec velké množství služeb neposkytuje, což však kompenzuje výborná časová dostupnost Pardubic. Odpověď na vedlejší výzkumnou otázku zní, že novousedlíky blízkost jádrového města ovlivňuje více než starousedlíky, nebyly ale prokázány tak silné vazby a zachování městského stylu života, jak popisuje Novák (2008).

Dalším vedlejším výzkumným cílem bylo studovat zda: *Dochází k sociální interakci obou skupin obyvatel na společenských akcích? A znamenal příchod novousedlíků v oblasti organizace událostí a řešení projektů přínos?* Chromý et al. (2011) zastává názor, že společenské a kulturní akce hrají důležitou roli při budování sociálního kapitálu a dochází na nich k sociální interakci starousedlíků a suburbanitů. Tuto myšlenku náš výzkum potvrzuje. Obyvatelé obecních částí Býště a Srchu jsou spokojeni s nabídkou společenského vyžití a potvrzují sociální interakci s druhou skupinou obyvatel v rámci těchto událostí. Potvrzen byl rovněž názor Galčanové a Vackové (2008), že starousedlíci jsou často organizátory akcí a nově příchozí se účastní hlavně jako diváci. Potvrzuje to výpověď Resp. 6 – Býšť, ale mezi oslovenými respondenty byli také novousedlíci, kteří se aktivně podíleli na organizaci událostí. Podle Ouředníčka (2002) a Šilhánkové et al. (2007) je pozitivním aspektem suburbanizace sociální kapitál a know-how, kterým suburbanité disponují. Přínos nových rezidentů byl zjištěn v obou studovaných lokalitách, jednalo se přitom o finanční příspěvky, zprostředkování účastníků akce nebo při řešení bezpečnosti dětského hřiště v Býšti a bezpečnosti dětí u školy v Srchu. Kostecký a Vobecká (2007) popisují motivace nově příchozích vedoucí k angažovanosti v komunální politice. Jednou z nich je nespokojenost s dosavadní politickou reprezentací obce. To jsme registrovali v Srchu, když se část novousedlíků aktivně snažila, aby došlo k personální obměně obecního zastupitelstva.

Část výzkumu suburbanizace se zabývá pohybem obyvatel ve veřejných prostorech v obci a představami o jejich údržbě. Pro naše účely jsme navíc přidali zaměření na budovy občanské vybavenosti a hledali jsme odpovědi na předposlední vedlejší výzkumný cíl: *Které budovy sociální infrastruktury, veřejné prostory a prostranství jsou v obci nejvíce preferovány? A jaký je názor obyvatel v oblasti jejich péče o veřejný prostor?* Obyvatelé obcí často uváděli místní obchod, mateřskou a základní školu, místní restaurace, dětská hřiště a obecně veřejná prostranství (procházky v obci). To potvrzuje tezi Galčanové a Vackové (2008), jež některé z uvedených budov a míst označují termínem *uzlové body interakce*. Ouředníček (2015) uvedl za nejčastější místo setkávání a sociální interakce starousedlíků a nově příchozích v menších obcích fotbalové hřiště, kde se odehrává řada událostí. Pro Srch toto tvrzení určitě platí, Resp. 6 označil tuto lokalitu za „*centrum obce*“. Tvrzení však neplatí v Býšti, kde je hlavním místem sociálního kontaktu lokalita, kde se nachází restaurace, kulturní dům, pošta, obchod, lékárna a dětské hřiště. V této oblasti v Býšti není význam fotbalového hřiště tak významný jako v Srchu. Podle Galčanové a Vackové (2008) může mezi obyvateli vzniknout konflikt kvůli odlišným názorům na péči o veřejné prostory, kdy například starousedlíci pečují o chodník, který je majetkem obce, a novousedlíci jeho úklid nechávají naopak na starost obci. Souhlasit můžeme pouze s první částí tvrzení. Starousedlíci uváděli, že k úklidu byli vychováni a jsou na něj zvyklí. Druhá část tvrzení

se však neprokázala, většina dotázaných novousedlíků v Býšti a Srchu pečuje o blízké okolí svého domu, tedy také o chodník, a Resp. 10 – Srch to označil za „*nepsaný pravidlo*“.

Zaregistrován byl konflikt v oblasti prosazování záměru jednou skupinou obyvatel, který druhá odmítala, na to upozorňuje Šilhánková et al. (2007). Podle Galčanové (2013: 224) jsou pro jednu skupinu takové nároky *nelegitimní*. V Srchu vznikl konflikt ohledně zavedení biopopelnic, které byly prosazovány novousedlíky a odmítány původním obyvatelstvem. V Býšti spor nesouvisel s údržbou veřejných prostor, ale soukromých pozemků, které se ukázaly být kolizní plochou mezi městským a venkovským stylem života. Rozdílné názory obyvatel mohou vést podle Puldové a Nováka (2008) ke konfliktu, což se potvrdilo i v rámci této studie. Někteří novousedlíci poukazovali na úpravu cizích pozemků, zatímco starousedlíci to považovali za problém nehodný řešení. Legitimita požadavku novousedlíků zasahovat do úprav cizího soukromého pozemku zůstává tedy otázkou.

Posledním vedlejším cílem diplomové práce bylo zjistit: *Jaký postoj má jedna skupina obyvatel ke druhé a jaké o ní má představy? A jak obyvatelé navazovali sociální kontakty?* Starousedlíci měli k nově přichozím nejčastěji neutrální postoj a popisovali, jak se s rychlými změnami v obci museli vyrovnávat. Někteří původní obyvatelé vnímali novousedlíky negativně. K tomu mohlo dojít například nepozdravením při osobním kontaktu, jak uvádí Voslařová a Puldová (2009), což jsme zaznamenali i v případě studovaných obcí (Resp. 4 – Býšť). Dalším důvodem může být dynamická změna fyzického prostředí obce, s čímž se někteří místní složitě vyrovnávali. Novousedlíci měli v Býšti a Srchu k původním obyvatelům lepší vztah, než tomu bylo naopak, a svoje výpovědi často doplňovali slovy úcta a respekt.

Pojem *představy o druhé skupině obyvatel* zahrnoval vzdělání, povolání a majetek. Starousedlíci popisovali nově přichozí obdobně, jako je definuje Ouředníček (2002), tedy nejčastěji jako mladé rodiny s dětmi, s dosaženým středoškolským nebo vysokoškolským vzděláním, finančně dobře situované a s prestižním povoláním (právník, lékař, manažer). Na druhé straně negativně vnímali jejich finanční závazky ve formě hypotečních úvěrů. Starousedlíci mají v představách novousedlíků nižší dokončené vzdělání než jejich komunita, pracují často v zemědělství nebo průmyslu, to však nesnižuje respekt, který k nim chovají. V oblasti majetku se domnívají, že původní rezidenti vlastní množství pozemků a jsou majetní.

Část otázky, jež je zaměřená na seznamování s druhou komunitou nebo uvnitř vlastní skupiny novousedlíků, rozčleníme na podotázky. Nejprve se zaměříme na proces sociální integrace nových rezidentů, tj. jak postupně navazují v obci kontakty. Bernard (2006), Puldová a Novák (2008), Ouředníček (2013) popisují několik kroků integrace novousedlíků do prostředí obce. Jedná se o prvotní kontakty v jejich komunitě (často sousedské vztahy) přes nízkou intenzitu sociální interakce se starousedlíky, kontakty prostřednictvím sdílení každodennosti až po hlubší

integraci přes společenské akce. Podobně tyto sousledné kroky integrace popisovali dotázaní novousedlíci, pro příklad si připomeneme odpověď Resp. 7 – Srch: „*Nejdřív se člověk začleňuje do ulice...no a pak to postupně přicházelo, začleňování do vesnice, tak jak de život. Postupně se seznamujete s dalšíma a dalšíma lidma.*“ Další podotázkou v oblasti navazování kontaktů je, s kým novousedlíci preferují navázat vztahy nejdříve. Noví rezidenti preferovali nejprve začlenění do vlastní komunity, jak uvádí Novák a Puldová (2008), a nejlépe se podle Galčanové a Vackové (2008) integrují ženy na mateřské dovolené, které tráví v obci převážnou část dne, což bylo potvrzeno také našimi respondenty. Navazování jejich kontaktů proběhlo v Býšti neobvyklou formou, kterou je kontakt přes skupinu na Facebooku (Resp. 10 – Býšť). Na základě popsání skutečnosti lze označit sociální síť jako součást virtuálního, a tedy rovněž veřejného prostoru, kde dochází k sociální interakci obyvatel obce. Sociální vazby novousedlíků považuje Puldová a Novák (2008) za velmi těsné, to platí i ve studovaných obcích, kde byly pořádány soukromé akce na zahradách (Resp. 7 – Býšť) či společné události se sousedy z ulice (Resp. 9 – Srch). Dle Puldové a Ouředníčka (2006) je část sociální integrace realizována přes děti (dětská hřiště, kontakt v mateřské a základní škole). To bylo v této studii mnohokrát v odpovědích respondentů potvrzeno. Noví rezidenti se často orientují pouze na osobní vazby ve své lokalitě a o sociální kontakt s novousedlíky z jiných lokalit nemají přílišný zájem. Komunita nově přichozích se vnitřně diferencuje podle lokalit v obci. Nakonec uvedeme místa, ve kterých docházelo ve studovaných obcích k sociální interakci staro- a novousedlíků. Nejčastěji uváděnými místy byly veřejné prostory obce, například fotbalové hřiště (zejména v Srchu), dětská hřiště, obecní komunikace a budovy občanské vybavenosti (restaurace, obchod, tělocvična apod.). Analyzovaná data v této oblasti potvrzují teorie o významu veřejných prostor Bernarda (2006), Ouředníčka a Temelové (2009).

Kromě vedlejších výzkumných cílů byly potvrzeny další teorie. Létal et al. (2001) a Sýkora (2002) se domnívají, že jedním ze stimulů k přestěhování obyvatel z města do zázemí je kvalitnější životní prostředí a příroda v okolí. Respondenti tuto skutečnost v rozhovorech vícekrát zmiňovali. Šilhánková et al. (2007) uvádí push a pull faktory, zapříčiňující stěhování z města do zázemí. Jedním z push faktorů bylo bezpečí, to potvrdil Resp. 8 – Srch, kdy ocenil absenci sociálně patologických jevů v obci. Dříve uvedená příroda v okolí obce je taktéž jedním z těchto pozitivních faktorů. Nakonec dle Voslařové a Puldové (2010) znamená příchod novousedlíků zvýšený tlak na budovy občanské infrastruktury a občanskou vybavenost. Studie obecních částí Býště a Srchu to potvrzuje, neboť došlo k navýšení kapacity základní školy, rekonstrukci sportoviště, vybudování dětského hřiště apod.

Pro vymezení obcí s intenzivním procesem suburbanizace existují specializované metodiky. Jednou z nich je *Metodika sledování rozsahu rezidenční suburbanizace v České republice* od autorů Ouředníčka, Špačkové a Nováka (2014). Publikace kategorizuje obce do třech

suburbánních zón a stěžejními kritérii jsou v různých obměnách populační velikost obce, počet dokončených bytů a statistiky migračního salda. Podle metodiky patří obec Býšť do 1. suburbánní zóny a s tím souhlasíme. Nesouhlasíme však se zařazením obce Srch do 2. suburbánní zóny. Může tomu tak být z hlediska kvantitativních dat, ale podle shromážděných kvalitativních dat bylo jasně prokázáno, že obec neposkytuje velké množství služeb, a respondenti služby, které obec nenabízí, vyhledávají v Pardubicích, přičemž na toto krajské město mají silné funkční vazby. Podle popsané skutečnosti patří Srch do 1. suburbánní zóny. Na druhé straně získat kvalitativní data o všech obcích na území České republiky, v nichž probíhá suburbanizační proces, je nemožné, a proto vymezení suburbánních zón probíhá podle kvantitativních dat.

8. ZÁVĚR

Suburbanizace je fenomén, který výrazně mění fyzickou strukturu obcí v zázemí jádrových měst, přibývá zastavěných ploch na úkor orné půdy a ploch zemědělských. Druhou dynamickou změnou, kterou obce prochází, je proměna sociálního prostředí. Suburbanizace je selektivní proces, kdy se na předměstí stěhují lidé průměrně nižšího věku, s vyšším dosaženým vzděláním a finančně dobře situovaní. V obcích, kde probíhá proces suburbanizace, tak dochází ke kontaktu venkovského stylu života, reprezentovaného starousedlíky, a městského stylu života, který praktikují nově příchozí. Vlivem odlišných názorů, postojů a životního stylu mohou vznikat mezi obyvateli konflikty. Kontaktem venkovského a městského stylu života dochází k vytvoření nových, specifických podmínek prostředí a vzniká liminální prostor, který nelze označit jako město, ale ani jako venkov.

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit vliv rezidenční suburbanizace na každodenní život obyvatel v části obce Býšť s funkčním napojením na Hradec Králové a části obce Srch s funkčními vazbami na město Pardubice. Pro realizaci výzkumu byly zvoleny kvalitativní metody sběru dat. Ten probíhal při terénním šetření. Za doplňující metody byly určeny pořízení fotodokumentace studovaných lokalit, analýza obecních webů, vytvoření tematických map a analýza vybraných kvantitativních dat. Z kvalitativních metod byl pro pořízení rozhovoru vybrán strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, data byla průběžně studována a podrobena obsahové analýze. Výzkumník realizoval dva rozhovory se starosty obcí a dvacet s obyvateli obce. Průběh a okolnosti, za jakých se rozhovory odehrávaly, jsou součástí *Výzkumného deníku*.

Proces suburbanizace znamená změnu prostorového rozmístění obyvatel, obce v zázemí jádrových měst populačně rostou, a tak je potřeba rozšiřovat nebo zavádět nové služby, což platí také o budovách sociální infrastruktury. Právě *modernizaci* obce v posledních dvaceti letech starousedlíci hodnotí pozitivně. Všichni dotázaní tyto změny považují za přirozený vývoj, nikoliv za projekty uskutečněné pouze pro nově příchozí. Studie prokázala silné funkční vazby obyvatel obcí na jádrové město, přičemž u novousedlíků jsou intenzivnější. Souvisí to také s jejich místem pracoviště, které je často ve městě. Nejčastěji uváděnými službami, které respondenti ve městě využívali, byl nákup, kultura (kino, divadlo) a sport. Na příkladu obecní části Srch lze ukázat, že obyvatelé obcí, jež nenabízí množství služeb, jsou vlivem dobré časové dostupnosti jádrového města, ochotni tuto realitu akceptovat a nevyvíjí tlak na zavedení chybějících služeb.

Kulturní, společenské a sportovní akce pořádané v obcích jsou velmi důležitým nástrojem pro sociální interakci původního a nově příchozího obyvatelstva. Novousedlíci se zapojují zejména prostřednictvím akcí pro děti, kam je doprovází a navazují zde kontakty. Prokázal se pozitivní vliv sociálního kapitálu, který mají novousedlíci. Pomáhali například zajistit účastníky akcí, založili blíže nespécifikované projekty v obci, přispěli do finančních sbírek nebo založili nové

společenské akce. Pro zlepšení sociálního klima v obci by bylo vhodné, aby se o uskutečněné pomoci nově příchozích více mluvilo, mohlo by to vést ke zlepšení vztahů se starousedlíky.

Obyvatelé studovaných obecních částí zastávají názor, že míst k setkávání s ostatními občany je v obci dostatek. Nejčastěji využívají restaurace, obchod, fotbalové hřiště a další budovy občanské vybavenosti. Identifikováno bylo *centrum* každé obecní části. V Býšti jde o blízké okolí kulturního domu, kde se nachází další služby a místa setkávání. Ve zbývajících částech obce (zejména v jižní části, Svoboda) takových míst k setkávání není mnoho a možná právě proto nedochází k sociální interakci obyvatel v takové míře. Vhodným opatřením se jeví lokalizace nové služby nebo místa setkávání na jih obecní části Býšť (Svoboda), aby se zintenzivnil kontakt mezi obyvateli. Obecní část Srch neposkytuje občanům takové množství služeb jako Býšť, služby a místa setkávání jsou však v prostoru distribuovány rovnoměrněji. Z pohledu výzkumníka nejsou nově vystavěné lokality v Srchu odloučeny od sociální interakce s ostatními obyvateli v takové míře, jako je tomu u části Svoboda v Býšti.

V obou obcích byly prosazovány nároky, které jedna skupina obyvatel považovala za nelegitimní a vyvolaly konflikt. Důvodem byla kolize venkovského a městského stylu života. V Býšti se jednalo o nelegitimitu novousedlíků prosazovat svoje názory na úpravu soukromých pozemků některých starousedlíků. V Srchu noví rezidenti prosazovali pořízení biopopelnic, starousedlíci byli proti tomuto záměru. K péči o veřejný prostor má kladný vztah většina novousedlíků a považují za automatickou údržbu obecních pozemků, alespoň v blízkosti své rezidence, a nebyly tak potvrzeny teorie vyjadřující jejich negativní vztah k úklidu veřejných prostor. Část novousedlíků měla vlivem odlišného životního stylu problém se zápachem z hospodářství nebo hlukem.

Probíhající nebo nedávno realizovaná výstavba nových rezidencí je vnímána rozdílně. Novousedlíci nemají se stavebním rozvojem obce problémy. Za ten by považovali příliš velkou intenzitu výstavby. Naopak starousedlíci se s dynamickou stavební expanzí vyrovnávali složitěji. V oblasti fyzické struktury negativně popisovali transformaci zemědělské půdy na zastavěnou plochu a v sociální oblasti pak oslabení vazeb původní komunity, která byla v obci před příchodem nových rezidentů.

Závěrem analyzovaných dat v oblasti osobních vazeb obou skupin obyvatel v obci je tvrzení, že obě skupiny obyvatel potvrzují kontakty s druhou skupinou obyvatel, více osobních vazeb však mají ve své komunitě. Novousedlíci se sociálně integrují primárně ve své lokalitě a udržují v ní s ostatními nově příchozími těsné vazby. O ostatní lokality nemají v oblasti sociálního začlenění takový zájem, a komunita novousedlíků se tak dělí na menší skupiny. Oproti tomu skupina starousedlíků má jako jeden celek větší sociální soudržnost. Z toho důvodu by bylo vhodné realizovat opatření vedoucí k větší propojenosti komunity nově příchozího obyvatelstva.

Část suburbanitů nemá o integraci a život v obci zájem a izoluje se. Podle respondentů jsou v menšině a celkově můžeme integraci novousedlíků v obecních částech považovat za poměrně zdařilou. Významně se na tom podílí obec, která se snaží zprostředkovat kontakt mezi oběma komunitami pomocí společenských akcí a vychází vstříc požadavkům obyvatel bez ohledu na délku jejich života v obci. To si obyvatelé uvědomují a kladně hodnotí politickou reprezentaci obce a také její rozvoj.

Prostřednictvím získaných dat byly analyzovány specifické oblasti každodenního života v suburbii, které by mohly být rozvinuty v samostatných studiích. Například vliv sociálního kapitálu novousedlíků na řešení projektů v obci, analýza společenských center v suburbii a návrhy lokalizace nových míst setkávání či návrh opatření pro lepší sociální integritu komunity novousedlíků.

9. SUMMARY

Suburbanization is a process that impacts the everyday life of towns and villages in the hinterland of core cities. It is a selective process. The average age of newcomers is lower than that of long-term residents, they report a higher level of education and possess economic power. The suburbanization process has a far-reaching impact on the physical structure and social environment of communities. New residents with urban lifestyles move to originally rural areas and interact with long-term residents with rural lifestyles. The aim of this master's thesis is to describe the impact of suburbanization on the everyday life of selected parts of the villages Býšť and Srch in the Pardubice Region.

The villages were selected on the basis of a multi-criteria analysis. The criteria included: population growth, percentage of university graduates, number of commuters into the core city. The communities with a high residential building activity were detected through an analysis of aerial photographs. Qualitative research methods were used to achieve the goal of this master's thesis. The data were collected using the qualitative method of a structured interview with open-ended questions. The researcher created thematic areas and with appropriately assigned questions that aimed to capture all aspects of everyday life in a suburb. The obtained data were subjected to a content analysis and conclusions were drawn on their basis. In total, twenty in-depth interviews and two more interviews with the mayors of the villages were conducted. The secondary research methods used were analysis of the village's website, photo-documentation of the locations and creation of thematic maps.

The study gives evidence of the attachments of the villages' residents to the core city. The attachments of newcomers are stronger than those of long-term residents. The residents of the villages accept the absence of some services because of the vicinity of the core city, which is reachable in a very short time.

Social interactions between suburbanites and long-term residents take place mainly at social events. The village residents perceive the cultural and social life in the community very positively. Moreover, evidence of the positive influence of the social capital of newcomers was given, i.e. when they helped with the resolution of a local plan or acted as mediators between event participants.

The villages offer enough places of public meeting, i.e. restaurants, kindergartens, elementary schools, football pitches, shops etc. Newcomers perceive the upkeep of public spaces positively, which disproves the theories claiming the opposite. No problem with further building was detected, long-term residents perceived the loss of arable land and the weakening of bonds within

the original community most negatively, occasionally they didn't approve of how little time newcomers spent in the village.

The relationships between long-term residents and newcomers are generally neutral. Newcomers have respect for long-term residents. Members of both communities prefer to interact within their own community, while the social interaction with the other community is less intense. Newcomers establish contacts mostly in their location of their residences and are not interested in creating bonds with suburbanites from other locations. Their community is further divided. The integration process of newcomers can be assessed positively. Although one part of the newcomers isolates themselves completely, a vast majority wants to participate in the life of the village.

10. POUŽITÁ LITERATURA A OSTATNÍ INFORMAČNÍ ZDROJE

10.1. POUŽITÁ LITERATURA

BAŠE, M. *Miroslav Baše: město - suburbie - venkov = [town - suburbie - countryside]*. Praha: Česká komora architektů, 2009. ISBN 978-80-86790-12-1.

BERNARD, J. Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. 2006, 42 (4): 741-760, ISSN 2336-128X.

BOHÁČ, A. *Hlavní město Praha. Studie o obyvatelstvu*. Praha: SÚS, Bursík a Kohout. 1923.

CÍLEK, V; BAŠE, M. Suburbanizace pražského okolí: dopady na sociální prostředí a krajinu. *Geologický ústav AV ČR*. [cit.03-01-2018]. Dostupné z http://docplayer.cz/2864066-Suburbanizace-prazskeho-okoli-dopady-na-socialni-prostredi-a-krajinu-vaclav-cilek-a-miroslav-base.html#show_full_text, 2005.

CMEJREK, J, URBANOVÁ, M. Municipality websites as a communication channel in the Central Bohemia region. *Proceedings "New Dimensions in the Development of Society 2011"*, 2012, 26-33.

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (CEC). *The Green Paper of the urban environment*. [online]. 1990. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, [cit. 2017-12-15]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/1205/1/urban_environment_gp_COM_90_218.pdf

FEŘTROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M. Analýza aktérů a problémových aspektů rozhodování při nakládání s územím v suburbánních obcích. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 234-255. ISBN 978-80-200-2226-4.

GALČANOVÁ, L. *Narativy touhy a narativy soužití: Sociologický pohled na zkušenosti rezidenční suburbanizace*. Brno, 2012. Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie.

GALČANOVÁ, L. Svoboda, soukromí a bezpečí: nové hraniční prostory v naracích obyvatel vybraných brněnských předměstí. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 200-233. ISBN 978-80-200-2226-4.

GALČANOVÁ, L., VACKOVÁ, B. Reziidenční suburbanizace v postkomunistické České republice, její kořeny, tradice a současnost. *IVRIS papers*. 2008, [online] Dostupný z: <http://ivris.fss.muni.cz/papers/index.php?page=cislap&id=2>.

GANS, H., J. *The Levittowners: ways of life and politics in a new suburban community*. New York: Columbia University Press, 1967. ISBN 978-0231055710.

GEYER, H., S., KONTULY, T., M (ed.). *Differential urbanization: integrating spatial models*. London: Arnold, 1996. ISBN 9780340662854.

GREMLICA, T. Neuspořádaný, neregulovaný a z dlouhodobého hlediska neudržitelný růst městských aglomerací. In: SÝKORA, L., (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002, s. 21-38. ISBN 80-901914-9-5.

HARRIS, R. Meaningful types in a world of suburbs. In: CLAPSON, M; HUTCHISON, R. (ed.). *Suburbanization in global society*. Emerald Group Publishing, 2010, s. 15-47. ISBN 978-0857243478.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HNILÍČKA, P. *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů : urbanismus do kapsy*. 2., dopl. vyd. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-592-4.

HNILÍČKA, P. Veřejná prostranství v době rozmachu sídelní kaše. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 256-288. ISBN 978-80-200-2226-4.

HRSTKA, D. *Sociální izolace obyvatel Suburbia*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie.

CHUMAN, T., ROMPORTL, D. Suburbanizace a přírodní prostředí. In: OUŘEDNÍČEK, M. et al. *Suburbanizace.cz*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2008. s. 18-27. ISBN 978-80-86561-72-1.

CHUMAN, T., ROMPORTL, D. Změny krajinného pokryvu a struktury krajiny v České republice vlivem suburbanizace. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 102-118. ISBN 978-80-200-2226-4.

JANATKA, M. Nástroje stavebního zákona pro omezení suburbanizace v České republice. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2011. 14 (2), 39-42. ISSN 1212-0855.

KAČÍREK, M. *Město Holice: Geografická studie*. Olomouc, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Palackého, Přírodovědecká fakulta, Katedra geografie.

KLÁPŠŤOVÁ, E., KLÁPŠŤĚ, P., ŘÍHA, M. Vnímání a využití krajiny staro- a novousedlíky v suburbánní zóně Prahy: případová studie Zlatníky-Hodkovice. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 175-199. ISBN 978-80-200-2226-4.

KOPP, J., NOVOTNÁ M., MATUŠKOVÁ, A. Rezidenční suburbanizace v plzeňském městském regionu v krajinně-ekologickém kontextu. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 150-174. ISBN 978-80-200-2226-4.

KOSTELECKÝ, T. *Political behavior in metropolitan areas in the Czech Republic between 1990 and 2002 - patterns, trends, and the relation to suburbanization and its socio-spatial patterns*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2005. ISBN 80-7330-073-7.

KUPKOVÁ, L., OUŘEDNÍČEK, M. Hodnocení intenzity, prostorového rozložení a dopadů suburbanizace v zázemí Prahy s využitím dat dálkového průzkumu Země. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 119-149. ISBN 978-80-200-2226-4.

KÚSOVÁ, T. Volný čas a sociální kapitál: prostorová diferenciacie spolkové aktivity v Česku. *Geografie*, 2013, 118 (4), 372-391.

LÉTAL, A., SMOLOVÁ, I., SZCZYRBA, Z. Transformace příměstské krajiny. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2001, 4.(4), s. 15-21. ISSN 1212-0855.

MACEŠKOVÁ, M. Suburbanizace a starosta. In: OUŘEDNÍČEK, M. et al. *Suburbanizace.cz*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2008. s. 62-73. ISBN 978-80-86561-72-1.

MAIER, K. Právní nástroje a reálné možnosti ovlivnit suburbanizaci. In: SÝKORA, L., (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002, s. 183-191. ISBN 80-901914-9-5.

MATOUŠEK, V., KOUKALOVÁ, Š., ŠAŠINKOVÁ, M. Letní a celoročně obývané vily a villegiatury v okolí Prahy na konci 19. a v prvních desetiletích 20. století. Příspěvek k proměnám krajiny Čech v procesu modernizace české společnosti. *Historická geografie*. 2014 40 (1): 19-40, ISSN 0323-0988.

MULÍČEK, O. Suburbanizace v Brně a jeho okolí. In: SÝKORA, L., (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002, s. 171-182. ISBN 80-901914-9-5.

MUSIL, J. *Urbanization in Socialist Countries*. New York: M. E. Sharpe, 1980. ISBN 978-0873321808.

OUŘEDNÍČEK, M. Suburbanizace v kontextu urbanizačního procesu. In: SÝKORA, L., (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002, s. 39-54. ISBN 80-901914-9-5.

OUŘEDNÍČEK, M. Suburbanizace a vývoj měst. In: OUŘEDNÍČEK, M. et al. *Suburbanizace.cz*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2008. s. 8-17. ISBN 978-80-86561-72-1.

OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. Fyzické prostředí v nových suburbánních lokalitách. *Suburbanizace.cz*, 2009. ISSN 1803-8239. Publikováno 5. 3. 2009.

OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P. Teoretické přístupy a současná témata výzkumu suburbanizace. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 13-36. ISBN 978-80-200-2226-4.

OUŘEDNÍČEK, M. Výzkum suburbanizace v České republice: současné tendence vývoje a možné aplikace. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s.61-80. ISBN 978-80-200-2226-4.

OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J. Metodické problémy výzkumu a vymezení zón rezidenční suburbanizace v České republice. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 309-326. ISBN 978-80-200-2226-4.

OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J. *Metodika sledování rozsahu rezidenční suburbanizace v České republice*. [online] Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2014. [cit. 2018-04-13]. Dostupné z: <http://www.suburbanizace.cz/odborne.htm>.

OUŘEDNÍČEK, M. Prostory setkávání v nových suburbiiích v Česku. *Geografické rozhledy*, 2015. 25(1), 10–11.

NOVÁK, J. Suburbanizace a doprava. In: OUŘEDNÍČEK, M. et al. *Suburbanizace.cz*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2008. s. 54-61. ISBN 978-80-86561-72-1.

PERLÍN, R. Nízkopodlažní výstavba v územních plánech obcí v zázemí Prahy. In: SÝKORA, L., (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002, s. 141-156. ISBN 80-901914-9-5.

PHELPS, N. A. *Old Europe, new suburbanization?: governance, land, and infrastructure in European suburbanization*. London: University of Toronto Press, 2017. Global suburbanisms. ISBN 9781442626010.

POTOČNÝ, T. Lidé na okraji. Případová studie satelitního městečka. *IVRIS Papers*. 2006, 6 (1). ISSN 1803-0343.

PTÁČEK, P. Suburbanizace v USA a Německu: zdroj inspirace i poučení. In: SÝKORA, L., (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002, s. 55-80. ISBN 80-901914-9-5.

PTÁČEK, P., SZCZYRBA, Z., ŠIMÁČEK, P. Nerezidenční suburbanizace v České republice: vývoj, příčiny a důsledky. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 81-101. ISBN 978-80-200-2226-4.

PUCHÁLKOVÁ, P. *Důsledky suburbanizace pro obec – případová studie obce Velebov*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.

PUCHER, J. Suburbanizace příměstských oblastí a doprava: mezinárodní srovnání. In: SÝKORA, L., (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002, s. 101-122. ISBN 80-901914-9-5.

PULDOVÁ, P., NOVÁK, J. Suburbanizace a sociální prostředí. In: OUŘEDNÍČEK, M. et al. *Suburbanizace.cz*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2008. s. 38-53. ISBN 978-80-86561-72-1.

PULDOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M. Změny sociálního prostředí v zázemí Prahy jako důsledek procesu suburbanizace. In: OUŘEDNÍČEK, M. (ed.): *Sociální geografie Pražského městského regionu*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, 2006. s. 128-142. ISBN 80-86561-94-1.

ROMPORTL, D., CHUMAN, T. Změny struktury krajiny vlivem rezidenční a komerční suburbanizace v České republice. *Suburbanizace.cz*. 2010, ISSN 1803-8239. Publikováno 16. 9. 2010.

RYŠAVÝ, Z., LINK, J., VELÍŠKOVÁ, L. Proces suburbanizace v souvislostech procesu přeměny osídlení v letech 1869-1991: Česko, Pražská aglomerace (na území okresů Praha, Praha-východ, Praha-západ, Beroun, Kladno, Mělník). *Územní plánování a urbanismus*. 1994, 21 (3-4), s. 189-199. ISSN 0322-774X.

SILVERMAN, D. *Ako robiť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Bratislava: Ikar, 2005. 327 s. Pegas, zv. 8. ISBN 8055109044.

SÝKORA, L. Suburbanizace a její společenské důsledky. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*. 2003, 39 (2): 217-233. ISSN 2336-128X.

SÝKORA, L. Suburbanizace a její důsledky: výzva pro výzkum, usměrňování rozvoje území a společenskou angažovanost. In: SÝKORA, L., (ed.). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002, s. 9-20. ISBN 80-901914-9-5.

SZCZYRBA, Z. Development of retail geographical structure in the Czech Republic: a contribution to the study of urban environment changes. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis–Geographica*. 2010, 41(2), s. 5-20. ISSN 1212-2157.

ŠILHÁNKOVÁ, V., KARLÍKOVÁ, T., KOUTNÝ, J., KUČEROVÁ, Z., MAŠTÁLKA, M., OBRŠÁLOVÁ, I., ... & TETŘEVOVÁ, L. *Suburbanizace - hrozba fungování (malých) měst*. Hradec Králové: Civitas per populi, 2007. ISBN 978-80-903813-3-9.

ŠILHÁNKOVÁ, V., PONĎELÍČEK, M., PAVLAS, M., MAŠTÁLKA, M. *Ekonomické a bezpečnostní dopady (sub)urbanizace*. Hradec Králové: Civitas per Populi, 2013. ISBN 978-80-87756-04-1.

ŠPAČKOVÁ, P., FEŘTROVÁ, M., OUŘEDNÍČEK, M. Analýza aktérů suburbánního rozvoje. *Suburbanizace.cz*, 2012. ISSN 1803-8239. Publikováno 8. 4. 2012.

TANA, CHAI, Y., KWAN, M.-P. Suburbanization, daily lifestyle and space-behavior interaction in Beijing. *Dili Xuebao/Acta Geographica Sinica*, 2015, 70 (8), 1271-1280.

Téma: *Vliv suburbanizace na každodenní život v obci (příklad Býště a Srchu v Pardubickém kraji), rozhovor se starostou*. Interview poskytl Ing. Lukáš Panchártek, starosta obce Srch. Srch 22. 12. 2016.

Téma: *Vliv suburbanizace na každodenní život v obci (příklad Býště a Srchu v Pardubickém kraji), rozhovor se starostou*. Interview poskytla Romana Petříková, starostka obce Býšť. Býšť 17. 2. 2017.

TEMELOVÁ, J. Suburbanizace a fyzické prostředí. In: OUŘEDNÍČEK, M. et al. *Suburbanizace.cz*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 2008. s. 28-37. ISBN 978-80-86561-72-1.

VACKOVÁ, B. Idea bydlení za městem a koncept zahradního města. In: OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J., (ed.). *Sub urbs: krajina, sídla a lidé*. Praha: Academia, 2013, s. 37-60. ISBN 978-80-200-2226-4.

VAN DEN BERG, L., DREWETT, L., KLAASSEN, L. H., ROSSI, A. *A Study of Growth and Decline. Urban Europe*. 1. vyd. Oxford: Pergamon Press, 1982. ISBN 978-0080231563.

VOBECKÁ, J., KOSTELECKÝ, T., (ed.) *Politické důsledky suburbanizace: analýza případových studií proměn politického chování a občanské participace ve vybraných suburbánních lokalitách Prahy a Brna*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-129-3.

VOBECKÁ, J., BERNARD, J., ŽÁČKOVÁ, H. Jesenice. In: VOBECÁ, J., KOSTELECKÝ, T., (ed.) *Politické důsledky suburbanizace: analýza případových studií proměn politického chování a občanské participace ve vybraných suburbánních lokalitách Prahy a Brna*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 18-24. ISBN 978-80-7330-129-3.

VOBECKÁ, J., ULRYCHOVÁ, S. Horoměřice. In: VOBECÁ, J., KOSTELECKÝ, T., (ed.) *Politické důsledky suburbanizace: analýza případových studií proměn politického chování a občanské participace ve vybraných suburbánních lokalitách Prahy a Brna*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 25-30. ISBN 978-80-7330-129-3.

VOBECKÁ, J., ŠIMON, M. Praha-Kolovraty. In: VOBECÁ, J., KOSTELECKÝ, T., (ed.) *Politické důsledky suburbanizace: analýza případových studií proměn politického chování a občanské participace ve vybraných suburbánních lokalitách Prahy a Brna*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, s. 35-39. ISBN 978-80-7330-129-3.

VOSLAŘOVÁ, K., PULDOVÁ, P. Soužití starousedlíků s nově přichozími obyvateli: případová studie pražských Miškovic. *Suburbanizace.cz*, 2010. ISSN 1803-8239. Publikováno 8. 4. 2010.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

10.2. ELEKTRONICKÉ A MAPOVÉ ZDROJE

ARCDATA PRAHA. Geografické informační systémy: ArcČR 500 [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.arcdata.cz/produkty-a-sluzby/geograficka-data/arccr-500/>

Český statistický úřad. Databáze demografických údajů za obce ČR [online]. 2017 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

Český statistický úřad. Sčítání lidu, domů a bytů 2001 [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/sldb/datove_publicace

Český statistický úřad. Sčítání lidu, domů a bytů 2011 [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/sldb>

Český statistický úřad. Veřejná databáze [online]. [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/>

Český úřad zeměměřičský a katastrální. Prohlížeč služba WMS – Ortofoto [online]. 2010 [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ORTOFOTO_PUB/WMSservice.aspx

Český úřad zeměměřičský a katastrální. Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto [online]. 2010 [cit. 2018-02-27]. Dostupné z: http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ORTOFOTO_ARCHIV/WMSservice.aspx?

11. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Informovaný souhlas

Příloha č. 2: Vzor rozhovoru se starosty

Příloha č. 3: Vzor rozhovoru s obyvateli

Příloha č. 4: Výzkumný deník

Příloha č. 5-8: Fotodokumentace

Příloha č. 9-13: Mapové výstupy zobrazující expanzi zastavěných ploch v obecních částech

Příloha č. 1: Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO ÚČASTNÍKY VÝZKUMU

Byl/a jsem zkontaktován/a za účelem pořízení rozhovoru, jehož cílem je získání dat pro diplomovou práci Bc. Matěje Kačírka s názvem *Vliv suburbanizace na každodenní život v obci (příklad Býště a Srchu v Pardubickém kraji)*. Práce je vedena na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Byl/a jsem seznámen/a s podmínkami, obsahem a cílem tohoto projektu. Časová náročnost rozhovoru bude zhruba 0,5-1,5 hodiny.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že moje účast na výzkumu je zcela dobrovolná a pokud v rozhovoru zazní témata mně nepřijemná, mohu odmítnout odpověď nebo rozhovor kdykoliv ukončit.

Jsem si vědom/a, že rozhovor bude nahráván a souhlasím s pořízením zvukového záznamu výzkumníkem. Také souhlasím s přepisem pořízeného materiálu a dávám souhlas k použití jeho částí za účelem sepsání výše zmíněné diplomové práce, případně pro další odborné publikace zakládající se na tomto výzkumu. Po sepsání diplomové práce bude nahrávka smazána.

Prohlašuji, že jsem byl/a seznámen/a s tím, že výzkum je anonymní a se způsoby, jak bude zaručena anonymita během výzkumu, tak i po jeho skončení. Moje osobní údaje budou chráněny dle platných zákonů ČR. Moje odpovědi nebudou sdělovány ostatním respondentům.

Pro případné dotazy se obraťte na tazatele, Bc. Matěje Kačírka (tel. 739 353 381 nebo email matejkacirek@gmail.com) nebo na vedoucího diplomové práce Mgr. Jindřicha Frajera, Ph.D. (tel. 585 634 509 nebo email jindrich.frajer@upol.cz).

Svým podpisem stvrzuji, že jsem byl/a seznámen/a s výše uvedenými fakty a s účastí na výzkumu souhlasím. Obdržíte jednu kopii formuláře.

Jméno dotazovaného:

.....

Podpis:

.....

Datum:

.....

Příloha č. 2: Vzor rozhovoru se starosty

- 1) Myslíte si, že v obci probíhá suburbanizační proces/hromadná výstavba?
- 2) Podporujete další výstavbu (např.: formou levnějších pozemků)?
- 3) Jak vnímáte novousedlíky?
- 4) Existují podle Vašeho názoru potenciální konflikty mezi starousedlíky a novousedlíky?
- 5) Jak se zapojují novousedlíci do života v obci, kulturního života (např.: Sbor dobrovolných hasičů, Sokol, organizace plesů a dalších akcí)?
- 6) Zajímají se novousedlíci o dění v obci, nebo je pro ně obec jenom tzv. noclehárnou?
- 7) Zapojují se novousedlíci aktivně do komunální politiky?
- 8) Hlásí se novousedlíci k trvalému pobytu v obci? Jestliže ne, motivujete je nějakým způsobem?
- 9) Nevznikají konflikty jako důsledek prosazování různých požadavků starousedlíků a novousedlíků?
- 10) Jaká jsou aktuální témata v obci?
- 11) Pochází novousedlíci z krajského města (Pardubice, Hradec Králové)?
- 12) Od kdy probíhá v obci intenzivní výstavba?
- 13) Zavedla obec některé nové služby?
- 14) Jakou formou probíhala výstavba nových domů (developerský projekt nebo individuální)?
- 15) Pozoroval/a jste proměnu vzdělanostní struktury?
- 16) Pomohli novousedlíci svým sociálním kapitálem a know-how vyřešit nějaký projekt nebo problém?

Příloha č. 3: Vzor rozhovoru s obyvateli

TÉMAT A OTÁZKY – STAROUSEDLÍCI

1) Úvod

- Představení diplomové práce, výzkumné otázky.
- Informovaný souhlas, anonymita, pořízení zvukového záznamu, analýza přepsaných rozhovorů.
- Zdůraznění důležitosti respondenta, jeho odpovědi pomohou naplnit cíl diplomové práce. Ujistění, že žádná odpověď není dobrá nebo špatná a jde o autentičnost, takže se nemusí bát říct, co si opravdu myslí.
- Vysvětlení, že termínem *druhá skupina obyvatel* jsou myšleni novousedlíci.
- Zodpovězení případných otázek.

2) Historie bydlení

- Mohli byste mi, prosím, vyprávět, co se v obci změnilo za posledních 5/10/20 let?
- Jak vnímáte obec? Spíše jako vesnici, nebo jako město? Prosím, zdůvodněte odpověď.

3) Každodenní život, aktivity, sdílená každodennost a životní styl

- Pardubice/Hradec Králové jako velké město nabízí velké množství služeb. Ovlivňuje Vás blízkost tohoto města při rozhodování, kde služby využijete? Jestli radši ve městě, nebo v obci?
- Kolik denně času trávíte v obci? Jaké využíváte služby v obci?
- Jak využíváte svůj volný čas? Kde a jak ho trávíte, v obci, nebo ve městě?
- Jste spokojen/a s nabídkou služeb v obci? Jste spokojen/a s jejich kvalitou? Chybí Vám nějaké?

4) Místní obchod

- Nakupujete ve městě, nebo tady v obci? Jaké k tomu máte důvody? Využíváte ho také k setkávání s ostatními obyvateli obce?
- Jaký je Váš názor na místní obchod? Považujete ho za důležitý?

5) Místní kulturní a společenské akce

- Účastníte se společenských a kulturních akcí (např.: pálení čarodějnic, plesy, sportovní utkání)? Případně jaké další akce v obci máte a účastníte se jich? Ano/ne a proč?
- Jak se do nich zapojuje druhá skupina obyvatel?

- Myslíte si, že po delším pobytu v obci se novousedlíci více zapojují do dění/společenských akcí v obci?
- Považujete možnost kulturního a společenského vyžití za dostatečnou? Jestliže ne, co Vám chybí?

6) Zapojení do občanských sdružení, místních organizací, spolků, zájem o dění v obci, vlastní iniciativa

- Jste členem nějaké skupiny, zájmového spolku nebo občanského sdružení? Případně jakého a proč?
- Zajímáte se o dění v obci? Obyvatelé se mohou účastnit projednávání územního plánu, založit nějaké občanské sdružení nebo se podílet na správě obce. Případně jaký máte k aktivitám důvod?
- Jste aktivním organizátorem některých akcí? Jakých a jaký máte důvod k účasti na organizaci?
- Máte pocit, že novousedlíci pomohli pomocí svého know-how a svých kontaktů vyřešit nějaký projekt v obci?

7) Veřejné prostory a místa setkávání – percepce, názor na jejich úklid

- Jaké veřejné prostory (např.: náměstí, park, fotbalové hřiště, zastávka MHD atd.) využíváte v obci? Vyjmenoval/a byste je?
- Má Vaše obec místo setkávání (např.: dětská hřiště, tělocvična, restaurace, fotbalové hřiště)? A je podle Vašeho názoru takových míst dostatek? Jestliže ne, co Vám chybí?
- Jak vnímáte péči o veřejný prostor? Přispíváte k jeho úklidu (např.: úklid sněhu, úklid po psech), nebo by to měla zařídit obec? Zdůvodněte, prosím, odpověď. Jak podle Vás o něj pečuje druhá skupina obyvatel?
- Zaregistrovali jste v případě zmíněného úklidu veřejných prostor nějaké nároky, které by vedly ke konfliktu obyvatel mezi sebou (např.: úklid vánočních stromků, koše na psí exkrementy)?

8) Rozvoj a chod obce – další výstavba, spokojenost s vedením obce, prosazování požadavků jednotlivých skupin

- Byl ve Vaší obci problém s další výstavbou? Postavili jste se proti další výstavbě? Jestliže ano, jakou formou? Občanského sdružení (např.: Středočeský kraj – *Naše obce*)?
- Myslíte si, že se obec v nějakém směru přizpůsobila novousedlíkům (např.: vybudování dětského hřiště, bankomat, osvětlení, zkapacitnění mateřské školy, delší otevírací doba obchodů)? Jde o přirozený vývoj, nebo se tak děje vyloženě kvůli novousedlíkům?

- Jak byste ohodnotili celkově příchod novousedlíků? Zlepšila se díky nim kvalita života v obci?
- Plní obec vaše požadavky? Jestli ne, jaké to byly a proč?
- Jaký máte názor na vedení obce? Je podle Vás moderní? Jsou osoby ve vedení obce podle Vás kompetentní?
- Jaký máte/měli jste postoj k nové výstavbě (soukromá, developerský projekt)?

9) Konkrétní otázka pro obec Býšť, Srch

- Býšť – Vyhovuje Vám osvětlení ulic v noci? Byl kvůli osvětlení konflikt?
- Srch – V průběhu akce Ukončení prázdnin se koná fotbalové utkání STAROUSEDLÍČÍ vs. NÁPLAVA. Účastníte se ho aktivně/pasivně? Jak se stavíte k označení *náplava*?
- Srch – Jaký jste měl/a názor na případnou výstavbu průmyslové zóny, která se ale nekonala?

10) Vztah, percepce a kontakt s druhou skupinou obyvatel, ostatními obyvateli

- Vyhledáváte kontakty s ostatními obyvateli obce, nebo jezdíte za známými do velkého města (Pardubice/Hradec Králové)? Jestliže v obci, jde o staro-/novousedlíky, jak jste se seznámili a čeho si na těchto kontaktech ceníte?
- Snažili jste se aktivně navázat kontakt s druhou skupinou obyvatel, nebo jste tomu dali volný průběh? Odpověď zdůvodněte.
- Jaký máte vztah k novousedlíkům v obci? Proč? Setkáváte se s nimi? Pokud ano, kde (např.: autobusová zastávka, dětské hřiště, knihovna, sportoviště)?
- Jak se chováte při osobním kontaktu s druhou skupinou (např.: jen se pozdravíte, nebo se bavíte)? A jak se chová druhá skupina?
- Je podle Vašeho názoru rozdíl v začleňování určitých skupin obyvatel (např.: matek na mateřské dovolené, které tráví v obci mnoho času, a osob, které mají dlouhou pracovní dobu a pracují ve městě)?
- Kolik je poměrově podle Vašeho názoru novousedlíků, kteří se chtějí začlenit do obecního života, a kolik těch, kteří zájem na začlenění nemají?
- Jak vnímáte druhou skupinu obyvatel z hlediska majetku, vzdělání, povolání?
- Vnímáte nějaké konflikty mezi oběma skupinami obyvatel v obci (např.: zápach z hospodářství, domácí zvířata atd.)? Čeho se týkají a jaký na to máte názor Vy? Respektive je pro novousedlíky důležité, jak vypadají zahrady starousedlíků?
- Je podle Vás pro novousedlíky obec místem, se kterým se chtějí ztotožnit, nebo jenom *noclehárnou*?

- Myslíte si, že novousedlíci mezi sebou mají dobré vztahy? Nemají konflikty? Podle čeho tak soudíte?

TÉMAT A OTÁZKY – NOVOUSEDLÍCÍ

1) Úvod

- Představení diplomové práce, výzkumné otázky.
- Informovaný souhlas, anonymita, pořízení zvukového záznamu, analýza přepsaných rozhovorů.
- Zdůraznění důležitosti respondenta, jeho odpovědi pomohou naplnit cíl diplomové práce. Ujistění, že žádná odpověď není dobrá nebo špatná a jde o autentičnost, takže se nemusí bát říct, co si opravdu myslí.
- Vysvětlení, že termínem *druhá skupina obyvatel* jsou myšleni starousedlíci.
- Zodpovězení případných otázek.

2) Historie bydlení, zkušenosti s novým bydlením a začlenění do života v obci

- Snažili jste se v průběhu stavby Vašeho domu začlenit do života v obci, nebo jste počkali až po dokončení stavby? Proč?
- Pracovali jste nějak aktivně na začleňování do života v obci?
- Jak se v obci cítíte? Byly naplněny Vaše představy? Jestliže ne, v čem se lišily? Jak se Vám celkově žije v obci?
- Jak jste se vyrovnali s faktem, že zde není téměř žádná míra anonymity (skoro všichni se znají) a ve městě tomu bylo naopak?
- Jak vnímáte obec? Spíše jako vesnici, nebo jako město? Prosím, zdůvodněte odpověď.

3) Každodenní život, aktivity, sdílená každodennost a životní styl

- Pardubice/Hradec Králové jako velké město nabízí velké množství služeb. Ovlivňuje Vás blízkost tohoto města při rozhodování, kde služby využijete? Jestli radši ve městě, nebo v obci?
- Kolik času denně trávíte v obci? Jaké využíváte služby v obci?
- Jak využíváte svůj volný čas? Kde a jak ho trávíte, v obci, nebo ve městě?
- Jste spokojen/a s nabídkou služeb v obci? Jste spokojen/a s jejich kvalitou? Chybí Vám nějaké?

4) Místní obchod

- Nakupujete ve městě, nebo tady v obci? Jaké k tomu máte důvody? Využíváte ho také k setkávání s ostatními obyvateli obce?
- Jaký je Váš názor na místní obchod? Považujete ho za důležitý?

5) Místní kulturní a společenské akce

- Účastníte se společenských a kulturních akcí (např.: pálení čarodějnic, plesy, sportovní utkání)? Případně jaké další akce v obci máte a účastníte se jich? Ano/ne a proč?
- Jak se do nich zapojuje druhá skupina obyvatel?
- Zvýšila se Vaše účast na veřejném životě a ostatních akcích s délkou pobytu v obci?
- Považujete možnost kulturního a společenského vyžití za dostatečnou? Jestliže ne, co Vám chybí?

6) Zapojení do občanských sdružení, místních organizací, spolků, zájem o dění v obci, vlastní iniciativa

- Jste členem nějaké skupiny, zájmového spolku nebo občanského sdružení? Případně jakého a proč?
- Zajímáte se o dění v obci? Obyvatelé se mohou účastnit projednávání územního plánu, založit nějaké občanské sdružení nebo se podílet na správě obce. Případně jaký máte k aktivitám důvod?
- Jste aktivním organizátorem některých akcí? Jakých a jaký máte důvod pro účasti na organizaci?
- Pomáháte obci s řešením některých projektů pomocí svého know-how a kontaktů?

7) Veřejné prostory a místa setkávání – percepce, názor na jejich úklid

- Jaké veřejné prostory (např.: náměstí, park, fotbalové hřiště, zastávka MHD atd.) využíváte v obci? Vyjmenoval/a byste je?
- Má Vaše obec místo setkávání (např.: dětská hřiště, tělocvična, restaurace, fotbalové hřiště)? A je podle Vašeho názoru takových míst dostatek? Jestliže ne, co Vám chybí?
- Jak vnímáte péči o veřejný prostor? Přispíváte k jeho úklidu (např.: úklid sněhu, úklid po psech), nebo by to měla zařídit obec? Zdůvodněte, prosím, odpověď. Jak podle Vás o něj pečuje druhá skupina obyvatel? A jak se do něj zapojují novousedlíci?
- Zaregistrovali jste v případě zmíněného úklidu veřejných prostor nějaké nároky, které by vedly ke konfliktu obyvatel mezi sebou (např.: úklid vánočních stromků, koše na psí exkrementy)?

8) Rozvoj a chod obce – další výstavba, spokojenost s vedením obce, prosazování požadavků jednotlivých skupin

- Byl ve Vaší obci problém s další výstavbou? Postavili jste se proti další výstavbě? Jestliže ano, jakou formou? Občanského sdružení (např.: Středočeský kraj – *Naše obce*)?
- Myslíte si, že se obec v nějakém směru přizpůsobila novousedlíkům (např.: vybudování dětského hřiště, bankomat, osvětlení, zkapacitnění mateřské školy, delší otevírací doba obchodů)? Jde o přirozený vývoj, nebo se tak děje vyloženě kvůli novousedlíkům?
- Plní obec Vaše požadavky? Jestli ne, jaké to byly a proč?
- Jaký máte názor na vedení obce? Je podle Vás moderní? Jsou osoby ve vedení obce podle Vás kompetentní?
- Jaký máte/měli jste postoj k nové výstavbě (soukromá, developerský projekt)?

9) Konkrétní otázka pro obec Býšť, Srch

- Býšť – Vyhovuje Vám osvětlení ulic v noci? Byl kvůli osvětlení konflikt?
- Srch – V průběhu akce Ukončení prázdnin se koná fotbalové utkání STAROUSEDLÍCÍ vs. NÁPLAVA. Účastníte se ho aktivně/pasivně? Jak se stavíte k označení *náplava*?
- Srch – Jaký jste měl/a názor na případnou výstavbu průmyslové zóny, která se ale nekonala?

10) Vztah, percepce a kontakt s druhou skupinou obyvatel, ostatními obyvateli

- Vyhledáváte kontakty s ostatními obyvateli obce, nebo jezdíte za známými do velkého města (Pardubice/Hradec Králové)? Jestliže v obci, jde o staro-/novousedlíky, jak jste se seznámili a čeho si na těchto kontaktech ceníte?
- Snažili jste se aktivně navázat kontakt s druhou skupinou obyvatel, nebo jste tomu dali volný průběh? Odpověď zdůvodněte.
- Jaký máte vztah ke starousedlíkům v obci? Proč? Setkáváte se s nimi? Pokud ano, kde (např.: autobusová zastávka, dětské hřiště, knihovna, sportoviště)?
- Jak se chováte při osobním kontaktu s druhou skupinou (např.: jen se pozdravíte, nebo se bavíte)? A jak se chová druhá skupina?
- Je podle Vašeho názoru rozdíl v začleňování určitých skupin obyvatel (např.: matek na mateřské dovolené, které tráví v obci mnoho času, a osob, které mají dlouhou pracovní dobu a pracují ve městě)?
- Kolik je poměrově podle Vašeho názoru novousedlíků, kteří se chtějí začlenit do obecního života, a kolik těch, kteří zájem na začlenění nemají?
- Jak vnímáte druhou skupinu obyvatel z hlediska majetku, vzdělání, povolání?

- Vnímáte nějaké konflikty mezi oběma skupinami obyvatel v obci (např.: zápach z hospodářství, domácí zvířata atd.)? Čeho se týkají a jaký na to máte názor Vy? Respektive je pro Vás důležité, jak vypadají zahrady starousedlíků?
- Je pro Vás obec místem, se kterým se chcete ztotožnit, nebo jste silně vázáni na město?
- Myslíte si, že starousedlíci mezi sebou mají dobré vztahy? Nemají konflikty? Podle čeho tak soudíte? A jaké vztahy mají novousedlíci?
- Máte v obci trvalý pobyt? Jestliže ne? Proč? Jestliže ano, za jak dlouho po přistěhování jste ho přihlásili a proč?

Příloha č. 4: Výzkumný deník

Zprostředkování prvních rozhovorů přes *gatekeepera* a následně pomocí metody *sněhové koule* bylo již popsáno v *metodologii*. Pokud máme zhodnotit celkový proces získávání respondentů pro rozhovory, musíme poukázat na dvě skutečnosti, kterými byl výzkumník kladně překvapen. První je úspěšnost získávání respondentů. Poskytnutí rozhovoru bylo odmítnuto pouze dvakrát, přičemž se v jednom případě jednalo o starousedlíka a ve druhém o novousedlíka, oba ze Srchu. Úspěšnost poskytnutí interview po oslovení potencionálních respondentů je přes 90 %.

Druhou pozitivně hodnocenou skutečností je až neočekávaná ochota a laskavost respondentů. Část interview proběhla u dotazovaných doma, z čehož vyplývá, že jim nevadilo ukázat výzkumníkovi část svého soukromí. Za to jim patří ještě jednou velký dík. Několik účastníků téma výzkumu zaujalo a vyjádřili přání, aby byli seznámeni s výsledky práce.

U starousedlíků doma bylo realizováno pět z deseti rozhovorů, stejně tak u nově příchozích. Tři novousedlíci se dotazovali na možnost rozhovoru po telefonu nebo korespondenčně přes email z důvodu pracovního vytížení. Je možné, že noví rezidenti měli potřebu chránit svoje soukromí více než starousedlíci. Někteří participantí nechtěli dokument informovaný souhlas, vyjádřili tazateli důvěru. U některých dotázaných neuvedeme z důvodu anonymity místo konání rozhovoru. Ve dvou případech musel být rozhovor přesunut na jiný termín, kvůli nemoci dotazovaného.

1) Starousedlík Býšť, u tazatele doma, 74 minut. Během rozhovoru měl respondent čtyři telefonáty, ale nenarušilo to jeho koncentraci. Sám se o práci aktivně zajímal a vyjádřil přání seznámit se s výsledky.

2) Novousedlík Srch, doma, 56 minut. Opět se dostalo pozitivní zpětné vazby ve formě zájmu o výsledky výzkumu. Po rozhovoru došlo k menší korekci a přeformulování otázek.

- 3) Starousedlík Býšť, doma, 64 minut. Rozhovor byl narušen dvěma telefonáty, ale respondent neztratil pozornost.
- 4) Starousedlík Býšť, u tazatele doma, 39 minut. Respondent na některé otázky odpovídal velice stručně, proto bylo nutné rychle reagovat pomocí sondážních otázek.
- 5) Starousedlík Srch, 48 minut. Interview bylo několikrát přerušeno.
- 6) Starousedlík Srch, doma, 65 minut. Respondenty byl manželský pár, v některých odpovědích došlo k doplňování informací partnera.
- 7) Starousedlík Býšť, doma, 74 minut.
- 8) Starousedlík Srch, doma, 60 minut. Hodně vzpomínal na minulou dobu (70., 80., a 90. léta).
- 9) Novousedlík Srch, 58 minut. Rozhovor proběhl v místě pracoviště dotazovaného.
- 10) Starousedlík Býšť, 39 minut. Jednalo se o druhý manželský pár z okruhu respondentů.
- 11) Novousedlík Srch, telefonicky, 49 minut. Z důvodu pracovního vytížení projevil dotazovaný zájem o telefonický rozhovor, na což bylo přistoupeno. Nepodepsal informovaný souhlas a vyjádřil tazateli důvěru.
- 12) Novousedlík Býšť, doma, 47 minut.
- 13) Novousedlík Býšť, doma, 35 minut.
- 14) Novousedlík Býšť, doma, 42 minut. Participant během rozhovoru několikrát opakuje, že je zklamán atmosférou v obci, působí nešťastně.
- 15) Starousedlík Srch, 46 minut. Nechtěl informovaný souhlas a výzkumníkovi byla vyjádřena důvěra.
- 16) Novousedlík Býšť, telefonicky, 38 minut. Rozhovor byl uskutečněn po telefonu, opět šlo o pracovně vytíženého novousedlíka. Byla diskutována možnost osobního setkání pro získání rozhovoru, ale respondent usiloval o telefonickou formu rozhovoru. Informovaný souhlas nepodepsal a nechtěl.
- 17) Novousedlík Srch, 48 minut. Při tomto rozhovoru byla zaznamenána nejdelší odpověď na jednu otázku, jež trvala celkem sedm minut, kdy respondent ukazoval pozvánky na akce, vzpomínal a kladně hodnotil celkovou situaci z hlediska sousedských vztahů ve svém okolí.

18) Novousedlík Srch, 32 minut. O rozhovor byl respondent požádán jiným účastníkem výzkumu (metoda sněhové koule). Dotyčný se dostavil téměř okamžitě (max. 30 minut). Nechtěl informovaný souhlas.

19) Novousedlík Býšť, doma, 50 minut.

20) Starousedlík Srch, telefonicky, 37 minut. Po domluvě byl respondentovi informovaný souhlas dodán.

Příloha č. 5: Nová rezidenční zástavba v lokalitě Svoboda (Býšť); archiv autora

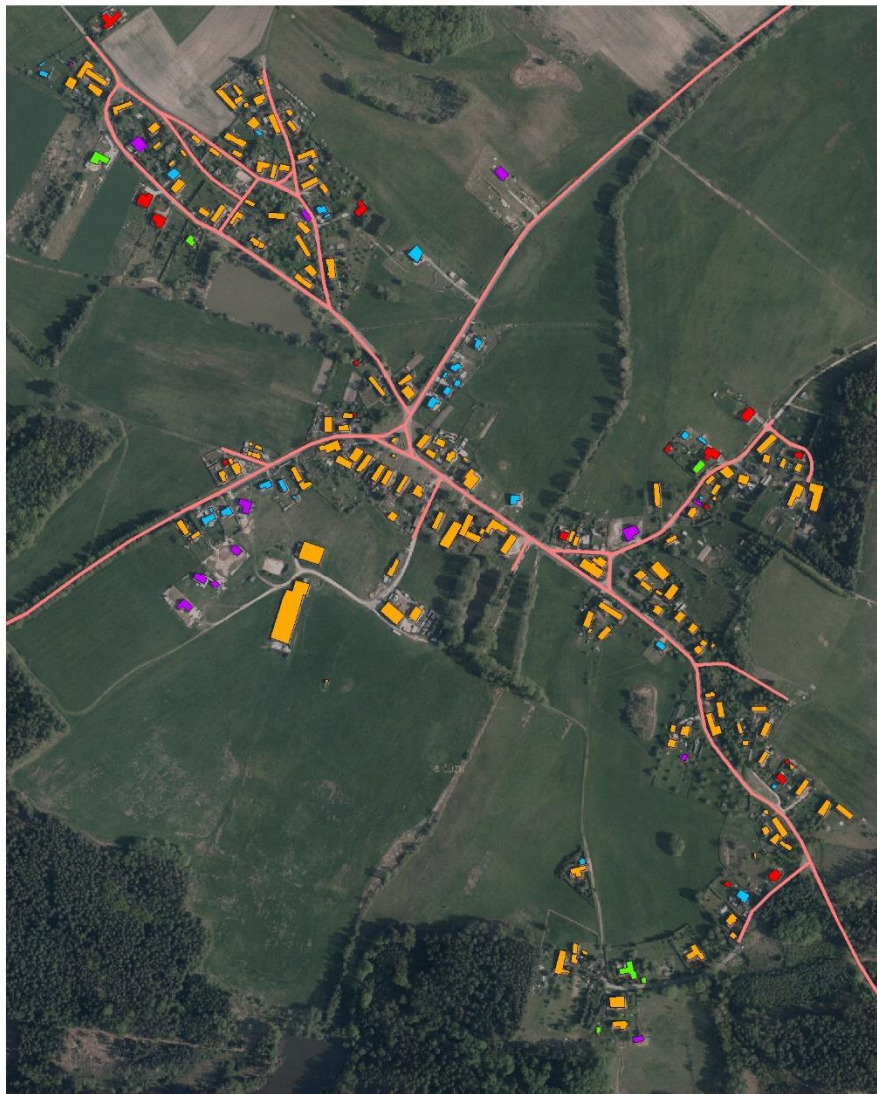
Příloha č. 6: Česká hospoda (Srch), kde se pořádají plesy a veřejná zasedání zastupitelstva;
archiv autora

Příloha č. 7: Stará budova v lokalitě, kde mají stát nové rezidence (Srch). Nevznikne problém kvůli odlišnému životnímu stylu budoucích sousedů?; archiv autora

Příloha č. 8: Novostavby v ulici Sluneční (Srch); archiv autora

Období výstavby stavebního objektu:

- před rokem 2000
- 2000-2004
- 2005-2007
- 2008-2012
- po roce 2012

Ostatní:

- pozemní komunikace

Příloha č. 9: Expanze zastavěných ploch v obecní části Bělečko (Býšť)

Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto, Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto;
vlastní zpracování

Období výstavby stavebního objektu:

- před rokem 2000
- 2000-2004
- 2005-2007
- 2008-2012
- po roce 2012

Ostatní:

- pozemní komunikace

Příloha č. 10: Expanze zastavěných ploch v obecní části Hoděšovice (Býšť)
 Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto, Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto;
 vlastní zpracování

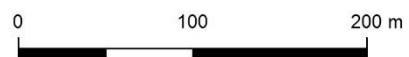

Období výstavby stavebního objektu:

- před rokem 2000
- 2000-2004
- 2005-2007
- 2008-2012
- po roce 2012

Ostatní:

- pozemní komunikace

Příloha č. 11: Expanze zastavěných ploch v obecní části Hrachoviště (Býšť)
Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto, Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto;
vlastní zpracování

Období výstavby stavebního objektu:

- před rokem 2000
- 2000-2004
- 2005-2007
- 2008-2012
- po roce 2012

Ostatní:

- pozemní komunikace

Příloha č. 12: Expanze zastavěných ploch v obecní části Hrádek (Srch)

Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto, Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto;
vlastní zpracování

Období výstavby stavebního objektu:

- před rokem 2000
- 2000-2004
- 2005-2007
- 2008-2012
- po roce 2012

Ostatní:

- pozemní komunikace

Příloha č. 13: Expanze zastavěných ploch v obecní části Pohránov (Srch)

Zdroj dat: Prohlížeč služba WMS – Ortofoto, Prohlížeč služba WMS – Archivní Ortofoto;
vlastní zpracování